

STUDIU
ASUPRA
MONOPOLURILOR
IN ROMÂNIA

DE
TH. C. ASLAN

LUCRARE PREMIATĂ DE ACADEMIA ROMÂNĂ
CU PREMIUL G. SAN-MARIN DIN 1906.

EDIȚIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE

BUCUREȘTI

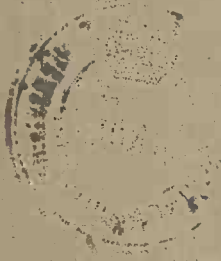
Inst. de Arte Grafice „CAROL GÖBL“ S-sor Ion St. Rasidescu

16, Strada Doamnei, 16

1906.

16.347.

1942

4
Inv. 7212

57388

Inv. 584i. STUDIU

ASUPRA

MONOPOLURILOR

IN ROMÂNIA

DE

TH. C. ASLAN

LUCRARE PREMIATĂ DE ACADEMIA ROMÂNĂ
CU PREMIUL G. SAN-MARIN DIN 1906.

EDIȚIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE

8782

BUCUREȘTI

Inst. de Arte Grafice „CAROL GÖBL” S-sor Ion St. Rasidescu

16, Strada Doamnei, 16

1906.

16.347.

338.2(498)

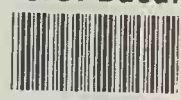
5841

1961

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
5841
Inventar 8782

D

B.C.U. Bucuresti

C8782

INTRODUCERE

Școala veche economică nu avea cuvinte destul de energice ca să vestejească monopolurile, și unul din discipolii ei de frunte: Frédéric Bastiat, rezumă părerea acelei școale când zicea: „*Tous les monopoles sont détestables*“, neadmițând circumstanțe ușurătoare, aproape pentru nici un monopol.

Această școală fusese născută într'un timp când abia se începuse reacțiunea în spirite în contra trecutului, care monopolizase totul, și în ochii ei ori ce monopol eră privit ca un ce odios, căci reamintiă abuzurile cari se făceau în mai toate ramurile activității sociale, cari erau încătușate de monopoluri.

Astăzi însă nu se mai aruncă în contra monopolurilor fulgerele cari se aruncau în trecut în contra lor, căci multe dintre principiile cari s'au pus la început, când s'a întemeiat Economia politică ca știință, au suferit mari transformări în cursul timpurilor, și cauza este că, alături de Economia politică, s'a născut o nouă știință: știința financiară care, fără să tăgăduască principiile puse de Economia politică, a căutat însă să tempereze partea lor prea mult doctrinară, ținând seamă de trebuințele mereu crescânde ale societăților moderne.

Astăzi cea mai mare parte dintre economiști admit fără nici o rezervă unele monopoluri; iar pentru altele acordă largi circumstanțe ușurătoare guvernelor cari au fost nevoite să le înființeze, ca să poată face față diferitelor cheltuieli necesare organizării lor ca State; așa încât astăzi

multe dintre monopoluri au fost admise în legislațiunea fiscală a multora dintre Statele moderne, și ele nu mai sunt așa de rău privite ca în trecut.

Această evoluțiune în principiile economice s'a observat, nu numai pentru monopoluri, dar și pentru o mulțime de alte principii, puse la început de Economia politică ca niște teorii nestrămutate.

Așa, de pildă, alta eră la începutul secolului trecut concepțiunea despre rolul pe care trebuie să-l îndeplinească Statul în ordinea economică, și alta este astăzi teoria modernă asupra rolului Statului în această ordine.

Tot asemenea altele erau principiile cari domniau în multe State, nu mai departe decât pe la 1860, în privința liberului schimb și protecționismului, și altele sunt principiile cari domnesc astăzi asupra acestei chestiuni. Și ca să nu căutăm exemplele mai departe, nu avem decât să reamintim că România, până în timpurile din urmă, eră condusă de principiile liberului schimb, fie din cauza situațiunii politice în care se află țara înainte de a deveni independentă, obligată fiind a nu ridica taxele ei vamale mai mult de 8% ad-valorem, fie din cauza curentului de liber schimbism, care domnia pe atunci în multe din Statele Europei, și este cunoscut cât a trebuit să lupte, prin scris (1) și prin fapte (2), promotorul protecționismului în România, d-l P. S. Aurelian, pentru a îndrumă țara pe calea unui protecționism moderat, prin încurajarea industriei naționale.

De asemenea nu sunt depărtate timpurile, când Statul eră considerat ca cel mai rău administrator, și de aci porniau toate criticile cari se formulau în contra monopolurilor administrate de Stat.

Astăzi însă s'a dovedit, nu numai că Statul nu este un rău administrator, dar în multe țeri s'a ajuns ca Statul să facă cea mai bună administrație, atât pentru exploatarea căilor ferate, poștelor, telegrafelor și tele-

(1) A se vedea: *Cum se poate fundă industria în România*, de P. S. Aurelian.

(2) D. P. S. Aurelian făcea parte din guvernul sub care s'a votat legea pentru încurajarea industriei naționale în 1887.

foanelor, cât și pentru administrarea celorlalte monopoli ca: tutunul, sarea, chibriturile, etc.

Argumentul dar de căpetenie al acelor cari combăteau monopolurile a pierdut din tăria lui, față cu silințele cari și le dau Statele moderne de a administra monopolurile tot așa de bine ca și particularii, — dacă nu mai bine —, după cum vom avea prilejul să o dovedim, când vom intra în studiul diferitelor monopoli înființate la noi și cari au trecut astăzi sub administrațiunea directă a Statului, după ce unele din ele au fost administrate câtva timp de către concesionari străini.

O notă caracteristică în privința evoluțiunii monopolurilor în România ne-o dă studiul mai de aproape al înființării diferitelor monopoli în cursul acestor din urmă 40 ani.

Este interesant de observat cu câtă inverșunare s'a combătut, în numele principiilor economice, înființarea monopolului tutunului, atât la 1864, în timpul domniei lui Cuza, cât și mai târziu la 1872, când s'a reînființat monopolul tutunului în România, și cu câtă ușurință s'a aprobat la 1886 alte două monopoli, cu mult mai puțin productive ca monopolul tutunului, acela al chibriturilor și cărților de joc, și mai târziu cu câtă indiferință a trecut la 1900 alt monopol, acela al hârtiei de țigaretă.

Aceasta ne dovedește evoluțiunea care s'a făcut în spirite într'un interval de timp relativ scurt asupra chestiunii monopolurilor, căci astăzi pentru înființarea unui monopol, sunt de studiat cu totul alte chestiuni decât numai chestiunea de principiu a înlăturării concurenței, care eră calul de bătaie al vechilor economiști, și îndată ce un monopol nu se dă în concesiune la străini, înființarea lui întâmpină mai puțină rezistență, căci beneficiile cari s'ar putea trage din înființarea monopolului intră în punga Statului, iar nu în aceea a concesionarilor străini, și când un monopol este productiv, aceasta contribuie ca cetățenii să fie scutiți de plata altor impozite.

De aci însă nu trebuie să se tragă concluziunea că se poate recomanda înființarea ori cărui monopol, și de sigur că multe din argumentele invocate de vechea școală eco-

nomică în contra monopolurilor își au tăria lor și astăzi, și numai crearea de resurse nouă, de cari Statele moderne au neapărată trebuință pentru întâmpinarea diferitelor lor. cheltueli, legitimează până la un oarecare punct înființarea de monopoluri.

Dar și la înființarea monopolurilor, guvernele trebuie să păsească cu mare prudență, căci nu se poate face o greșeală mai mare decât ca Statul să monopolizeze unele industrii, cari începuseră să prinză rădăcini în țară, deoarece pe de o parte se izbește în o mulțime de interese, omorându-se industrii după urma cărora trăiau în mod independent o mulțime de oameni, iar pe de altă parte se descurajează inițiativa privată, când vede că Statul monopolizează în mâinile sale o industrie, care a putut să prindă rădăcini în țară, și într'un Stat tânăr, în care inițiativa particulară este destul de sficioasă, ajunge să nu mai întreprindă nimeni nimic, de teamă că a doua zi are să vie Statul să monopolizeze și acea industrie, atunci când greutățile începutului vor fi fost învinse și ea a intrat într'o perioadă de prosperitate.

Așa de pildă, monopolul chibriturilor s'ar fi putut înființa mult mai ușor atunci când nu există nici o fabrică de chibrituri în țară, decât mai târziu când, după mai multe încercări nenorocite a câtorva fabricanți, ajunsese ca unul dintre ei să pună fabrica pe un picior de prosperitate, care-i da dreptul să spere într'un avânt mai mare al fabricațiunii chibriturilor în viitor; pe când din contră monopolul fabricării prafului de pușcă, precum și acela al hârtiei de țigarete, au putut să fie înființate mai cu înlesnire, căci neexistând fabrici în țară, nu se izbiă nici o industrie.

În România, atât în bugetul general al Statului, cât și în situațiunea tezaurului public, sub rubrica «monopolurile Statului», nu sunt trecute decât următoarele monopoluri, așezate după importanța veniturilor pe cari le trage Statul din exploatarea lor. Aceste monopoluri sunt:

1. Monopolul tutunului;
2. » sării;
3. » chibriturilor;

4. Monopolul cărților de joc;
5. » hârtiei de țigarete;
6. » prafului de pușcă.

Cele dintâi cinci monopoluri sunt monopolurile așa numite fiscale, căci ele prezintă un caracter exclusiv fiscal, pe când la cel de al șaselea monopol, acela al prafului de pușcă, chestiunea de fiscalitate joacă un rol cu totul secundar, și ceea ce s'a avut în vedere la înființarea lui, a fost mai cu seamă chestiunea de siguranță a Statului, căci s'a crezut că nu este bine ca fabricarea prafului de pușcă să fie lăsată liberă în mâna particularilor, ci să fie monopolizată de Stat, pentru ca armata să aibă la ori ce moment praful de pușcă de care ar avea nevoie. Noi vom clasă acest monopol printre monopolurile înființate în interesul siguranței Statului, deși el este așezat în buget printre celelalte monopoluri fiscale.

Afară de aceste șase monopoluri, mai sunt însă și altele cari, deși nu sunt trecute sub rubrica monopolurilor exploatate de Stat, cu toate acestea, după știință, ele sunt în realitate niște adevărate monopoluri administrate de Stat. Astfel sunt:

Monopolul poștelor, telegrafelor și telefoanelor.

Toți economiștii nu sunt de acord a așeză poșta, telegraful și telefonul printre monopoluri, și mulți le consideră ca o administrațiune de stat pe care, în interesul siguranței Statului și al asigurării unui serviciu regulat, Statul a luat-o sub administrațiunea sa.

Postele, telegrafele și telefoanele constituiesc însă un adevărat monopol, căci numai grație monopolului pe care îl are Statul de a exercită singur această întreprindere a transportului scrisorilor, gropurilor, telegramelor, etc., care se făcea mai înainte de întrepinzători particulari, Statul încassează sume însemnate, cari în unele țeri se ridică până la jumătate din veniturile brute, cum este în Rusia, iar la noi venitul net al Statului din poste, telegraf și telefoane se ridică până la o treime din veniturile brute.

Atunci când alături de Stat ar putea și particularii să întreprindă transportul scrisorilor, telegramelor, etc. și s'ar face cu modul acesta o concurență între Stat și particu-

lari, atunci Statul ar încetă de a avea monopolul poștelor și telegrafelor; dar când Statele trag astăzi venituri însemnate din acest monopol, iar nu iau numai remunerațiunea serviciului pe care-l fac particularilor, partea aceasta pe care Statul o încasează în plus, peste serviciul pe care-l face, constituie impozitul pe care-l iea dela contribuabili în virtutea monopolului pe care-l exercită transportând el singur corespondența postală și telegrafică; și cu cât o țară va avea un venit net mai mare din exploatarea postelor, telegrafelor și telefoanelor, cum este Rusia, cu atât acest monopol, care a fost înființat în interesul siguranței Statului, va prezenta un caracter de fiscalitate mai pronunțat.

Alt monopol, care nici el nu este așezat printre monopolurile Statului, dar care de asemenea este un monopol al Statului, este monopolul baterii monetei.

Economiștii au dat o mulțime de clasificări monopolurilor, împărțirea însă cea mai rațională a monopolurilor este aceea care le împarte în două mari categorii:

- 1) *Monopoluri înființate din punctul de vedere al interesului general și al siguranței Statului, și*
- 2) *Monopoluri înființate dintr'un punct de vedere fiscal.*

Unii economiști s'au încercat să mai creeze o a treia categorie de monopoluri, aceea a *monopolurilor comerciale și industriale* ca: monopolul transporturilor pe calea ferată, a transporturilor pe apă, brevetele de invențiuni, monopolurile create în favoarea unor anumite profesii, etc.; însă aceasta a treia categorie de monopoluri are puțini susținători, și clasificarea care este mai mult adoptată este aceea care împarte monopolurile în două mari clase:

I. *Monopolurile înființate din punctul de vedere al interesului general și al siguranței Statului*, în cari sunt cuprinse:

- 1) Monopolul fabricării monetei,
- 2) » » prafului de pușcă,
- 3) » » postelor, telegrafelor și telefoanelor.

II. *Monopolurile înființate dintr'un punct de vedere fiscal*, cari cuprind:

- 1) Monopolul sării,
- 2) » tutunului,
- 3) » chibriturilor,
- 4) » cărților de joc,
- 5) » hârtiei de țigarete.

Nu am admis a treia categorie de monopoli, aceea a monopoliilor comerciale și industriale, pentru următoarele motive:

În ceea ce privește drumurile de fier, este adevărat că dela 1880, de când ele au fost răscumpărate de Stat, căile noastre ferate sunt administrate direct de Statul român, și aceasta este adevărata teorie modernă, ca Statul să aibă în mână sa această puternică pârghie de dezvoltare economică, a căilor ferate administrate direct de Stat; cu toate acestea astăzi transportul pe căile ferate nu este un monopol al Statului, și este o mare deosebire între o administrațiune de Stat, cum este administrațiunea căilor ferate, și un monopol al Statului; căci monopolul căilor ferate ar presupune nu numai ca administrațiunea și exploatarea lor să se facă de către Stat, dar ca Statul să aibă și dreptul exclusiv de a construi și exploata numai el singur ori ce linie ferată, ceea ce la noi dela 1900 înainte nu mai există.

Intr'adevăr, atât după legea din 23 Martie 1900, cât și după legea modificatoare din 1905 privitoare la construirea și exploatarea căilor ferate din inițiativă privată, (1) atât județele, cât și particularii pot construi și exploata linii de drum de fier, îndeplinind oarecari condițiuni prevăzute de acea lege, așa încât dacă astăzi întreaga rețea a drumurilor noastre de fier (3178 kilometri) sunt administrate și exploatare de Stat, nu este însă mai puțin adevărat că atât județele, cât și particularii au început să construească cai ferate din inițiativa lor, și prin urmare transportul călătorilor și mărfurilor pe calea ferată nu este un monopol al Statului, căci alături de Stat, se con-

(1) A se vedea raportul d-lui Dr. C. I. Istrati, raportorul legii în Senat (ședința Senatului din 24 Maiu 1905)

struesc și se exploatează linii de drum de fier de județe și particulari (1).

Tot asemenea și în privința transporturilor pe apă, dacă Statul a înființat un serviciu de navigațiune fluvială și maritimă, iar transporturile pe Dunăre și mare de fapt se fac numai de Stat, aceasta nu însemnează că Statul are monopolul transporturilor pe apă, căci prin legile de constituire a serviciului fluvial și maritim Statul nu și-a rezervat pe seama sa un asemenea monopol, și dacă ele se fac numai de Stat, cauza este că particularii, din diferite împrejurări, nu s'au constituit în societăți pentru efectuarea unor asemenea transporturi pe apă.

Transporturile pe Dunăre și mare se făceau până în timpurile din urmă de societățile de navigațiune străine, și Statul neputând sta indiferent la această situațiune dăunătoare pentru dezvoltarea sa economică, numai atunci când a văzut că nici o societate cu capitaluri românești n'a putut să se constituie pentru a lua în întreprindere serviciul transporturilor pe apă, s'a hotărît să înființeze un serviciu de navigațiune fluvială și maritimă, fără însă să-și rezerve pe seama sa monopolul acestor transporturi.

Monopolul însă, pe care de fapt îl exercită Statul în privința transporturilor pe apă, nu este un monopol în adevăratul înțeles al cuvântului, căci pe fluviile internaționale, cum este Dunărea, și pe mare, nici un Stat nu poate să exercite un monopol propriu al său pentru efectuarea transporturilor, și ori ce Stat, precum și ori ce particular poate să efectueze comerțul de transporturi pe mare și Dunăre, și prin urmare ori ce companie românească s'ar putea înființa alături de Statul român, ca să efectueze asemeni transporturi, cum se face astăzi de diferite companii străine.

Este chiar de mirare cum într'o țară, care exportează

(1) În sesiunea 1905—1906 s'au votat o mulțime de linii de drum de fier, cari se vor construi de județe și se vor exploata de ele. Astfel pe lângă linia Ploești-Vălenii-de-Munte, care este deja în construcțiune, s'au mai votat următoarele linii: București-Oltenița, Pucioasa-Moroeni, Ploești-Urziceni-Slobozia, Giurgiu-Blejești, Hârlău-Podul-Iloaei, etc., iar particularii au construit linia Mărășești-Panciu, Curtea-de-Arges-Căpățineni a societății «Argeș» pentru exploatarea de păduri, etc.

în fiecare an sutimi de milioane de kilograme de grâne, nu se constituiesc marii agricultori într'o puternică societate pe acțiuni în scop de a efectua transportul grânelor lor pe vasele societății, ducându-le direct la locurile de desfacere, și să realizeze beneficii, nu numai asupra transportului, dar mai cu seamă să scape de birul pe care îl plătesc astăzi la diferiți intermediari străini, căci în fiecare an agricultorii români pierd sume destul de mari asupra prețului vânzării grânelor, deoarece ei nu pot în totdeauna să fie bine informați în țară asupra prețurilor pe cari le au grânele la locurile de desfacere.

Serviciul navigațiunii fluviale, care a avut un început foarte modest, pentru a transporta sarea pe Dunăre spre a fi predată Serbiei, cu care Regia monopolurilor încheiase un contract, a ajuns astăzi să facă transporturi până la Pireu și de curând linia maritimă a fost prelungită până la Alexandria (Egipt). Când inițiativa particulară va deveni mai puternică la noi, ar trebui ca aceste linii maritime să fie prelungite și mai departe, fie de Stat, fie de particulari, căci țara are nevoie de nouă piețe de desfacere a produselor sale, și atunci s'ar înlătura monopolurile de fapt, cari se creează în favoarea Statului, într'o țară în care inițiativa privată este puțin dezvoltată ca la noi.

De asemenea nu vom considera ca monopoluri brevetele de invențiuni pe cari le obține un inventator pentru a-și exploata invențiunea sa într'un timp determinat de ani, cari până la votarea legii asupra brevetelor se acordau în virtutea unei legi speciale, în lipsa unei legi generale asupra brevetelor de invențiune, iar acum dela promulgarea legii brevetelor se vor acorda pe baza acelei legi (1). Asemenea monopoluri însă sunt de un ordin cu totul particular și constituie un monopol de o natură cu totul specială și pe un timp determinat, în general pentru o durată de 15 ani.

Exercițiul unor anumite profesii, cari sunt reglementate prin diferite legi, cum sunt mijlocirea de schimb sau de mărfuri, exercițiul medicinei, farmaciei, veteri-

(1) Legea brevetelor de invențiuni a fost promulgată la 17 Ianuarie 1906 (Monitorul Oficial, No. 229/906).

năriei, profesiunea de avocat, etc., de asemenea nu pot fi clasificate printre monopoluri, deoarece pentru exercitarea acestor profesii nu se cere altceva decât ca aceia cari vor să le îmbrățișeze, să întrunească oarecari condițiuni de capacitate, și nu poate fi vorba aci de un monopol, căci ori cine întrunește condițiunile de capacitate cerute de acele legi poate să îmbrățișeze aceste profesii.

În fine nu se pot considera ca monopoluri legale unele cazuri de monopoluri artificiale, cum sunt acelea cari pot să rezulte din înființarea de carteluri și trusturi, cari se fac între diferiții comercianți sau fabricanți pentru vânzarea sau fabricarea unui produs oarecare, căci deși este adevărat că asemenea trusturi suprimă cu totul concurența, creând în favoarea lor un adevărat monopol artificial, ele însă nu sunt niște monopoluri legale și se pot combate prin legi în contra acaparării.

Asemenea trusturi s'au născut în timpurile din urmă în America, și au luat acolo o dezvoltare foarte mare, amenințând să treacă și în Europa. Aceste trusturi sunt mult mai periculoase decât monopolurile create în favoarea Statului, căci pe când monopolurile Statului sunt consimțite prin votul națiunii, iar beneficiile cari rezultă din asemenea monopoluri se revarsă asupra tuturor contribuabililor unei țeri, la trusturi din contră, beneficiile enorme pe cari le realizează aceste trusturi intră în buzunarele câtorva speculatori îndrăzneți.

Vom urmă dar clasificarea pe care am arătat-o mai sus, împărțind monopolurile în două mari categorii:

I. *Monopolurile înființate în vederea unui interes general și de siguranță a Statului* și anume:

1. Monopolul fabricării monetei;
2. » » prafului de pușcă;
3. » poștelor, telegrafelor și telefoanelor.

II. *Monopolurile fiscale*, pe cari le vom studia după data înființării lor și anume:

1. Monopolul sării;
2. » tutunului;
3. » chibriturilor;
4. » cărților de joc;
5. » hârtiei de țigarete.

TITLUL I.

MONOPOLURILE DE INTERES GENERAL ȘI DE SIGURANȚĂ A STATULUI.

CAPITOLUL I.

Monopolul fabricării monetei.

Dintre toate monopolurile, acela al fabricării monetei a fost cel mai puțin contestat de economiști. El a existat în toate timpurile și în toate țerile ca un privilegiu al suveranității Coroanei, ca un drept regalian.

Nici nu s'ar putea concepe ca ori ce particular să aibă dreptul de a bate monetă, căci siguranța transacțiunilor nu permite ca moneda, care servă ca instrument de schimb, să fie lăsată la bunul plac al particularilor; de aceea pretutindeni acest drept a fost rezervat ca o prerogativă exclusivă a Coroanei.

Trebue să fie Statul care să garanteze greutatea și titlul monetelor, cari sunt admise în circulațiune, căci numai el este în măsură să îndeplinească această misiune, și numai Statul poate să facă să se respecte legea economică, care fixează raportul ce trebue să existe între circulațiunea monetară și populațiunea unei țeri.

Când ori cine ar putea să bată monetă, chiar dacă am presupune că Statul ar fi în măsură să supravegheze ca titlul și greutatea monetelor să fie rigoros exacte, încă nu s'ar putea lăsa libertatea ca fiecare să-și fabrice monete din aurul sau argintul pe care l-ar avea, căci s'ar

aduce cea mai mare perturbațiune în circulațiunea monetară a Statului.

Acest drept de a bate monetă l-au avut Domnii Țerilor române dela fundarea Principatelor și până la domnia Fanariotilor (1), lucru care se dovedește cu numeroasele monete cari s'au păstrat dela diferiții Domni ai Principatelor, începând din secolul XIV până la sfârșitul secolului XVII, cari monete se păstrează în prețioasa colecțiune numismatică a Academiei române.

D-l D. A. Sturdza, în memoriul său asupra numismaticei românești, constată că s'au păstrat monete dela o mulțime dintre Domnii noștri, atât ai Munteniei cât și ai Moldovei, începând dela secolul XIV și până la sfârșitul secolului XVII.

Astfel avem monete dela Bogdan I, Petru Mușat, Radu Negru, Vlad I, Dan, Mircea cel Mare, Vlad Țepeș, Radu cel Mare, etc. în Muntenia; Alexandru cel Bun, Iliăș Vodă, Ștefan cel Mare, Ștefăniță Vodă, Bogdan III, Lăpușneanu, Petru Rareș, Despot Vodă, Dabija, etc. în Moldova.

Prin urmare din timpurile cele mai vechi ale istoriei noastre se exercită acest drept de a bate monetă, și Domnii băteau monetă în bănăriile Țerii, cari au existat până târziu în a doua jumătate a secolului XVII (2), după cum se adeverește și de cronicari: «Pe acele vremuri (1667) eră pace și țara întemeiată și eră bănărie în Cetatea Su-
«cevei, care eră dela Dabija Vodă» (3).

Pentru a bate moneda în țară, Domnii aduceau meșteri iscusiți din străinătate, pe cât se crede italieni, și monetele românești și moldovenești erau mai frumoase chiar decât ale Țerilor vecine, după cum constată d-l D. Sturdza (4), iar d. Hasdeu zice că «talerii lui Iacob Bazilic lucrați în Moldova sunt de o frumusețe admirabilă». (5).

Dela începutul secolului XVIII până în anul 1867, Domnii Principatelor nu au mai bătut monetă, căci încer-

(1) D. A. Sturdza, *Memoriul asupra numismaticei românești și conferință asupra numismaticei românești*. București 1878.

(2) *Ibid.*, loc. cit., pag. 3.

(3) *Magazin istoric pentru Dacia*, tom. 3, pag. 9.

(4) *Ibid.*, loc. cit.

(5) B. P. Hasdeu, *Columna lui Traian*. Anul 1870, pag. 1.

care a făcută în timpul domniei lui Cuza nu se poate număra printre baterile de monete făcute de Stat, deoarece atunci s'au bătut numai câteva bucăți de monete de bronz, cari nici nu s'au pus în circulațiune; dar timp de patru secole, în cari Domnii Principatelor au exercitat acest drept, baterea monetei eră un privilegiu al Capului Statului, un drept regalian, prin urmare un monopol, care pe acele vremuri se exercită de Domn, căci pe atunci toate puterile Statului erau concentrate în mâna Domnului.

Constituțiunea dela 1866 a așezat între drepturile constituționale ale Capului Statului și dreptul de a bate moneta (1), iar legea din 22 Aprilie 1867 (2) a desvoltat și pus în aplicare principiul înscris în articolul 93 al Constituțiunii.

În această lege nu se vorbește nicăeri că fabricarea monetei ar constitui un monopol al Statului, dar față de art. 93, al. 13 din Constituțiune, care dă Capului Statului dreptul regalian de a bate moneta, nimeni nu putea contesta că fabricarea monetei n'ar constitui un monopol al Statului, pe care poate să-l exercite însuș Statul fabricând el singur moneta în monetăriile sale, sau dând în întreprindere fabricarea monetei, după cum s'a făcut la 1867, căci pe atunci nu există încă o monetărie a Statului. (3)

Înainte de legea din 1867 o mulțime de monete străine aveau curs în țară, nu numai monetele de aur, dar chiar și monetele de argint și aramă ale diferitelor State străine, și mai cu seamă galbenii, sfanții (zwanzig) și crețarii (kreutzer) austriaci, lirele turcești, icosarii, rublele de argint, etc.

Moneta țerii eră moneta fictivă *leu*, care se împărția în 40 parale, iar paraua în 3 bani, și la dânsa se raportau celelalte monete străine, cari circulau în țară. Așa de pildă sfanțul avea 90 parale sau 2 lei și 10 parale, leul nou avea 2 lei vechi și 28 parale, etc.

(1) Art. 93 al. 13, din Constituțiune.

(2) Colectiunea de legi B. Boerescu, pag. 250 și urm.

(3) În 1867 moneta de bronz a fost bătută la Birmingham (Art. 13 al legii din 22 Aprilie 1867).

Legea din 1867 avea un îndoit scop: întâiu de a înlocui vechiul sistem monetar al leului vechiu cu sistemul monetar zecimal metric, care există în țerile uniunii monetare latine, și în al doilea rând voiă să pună în lucrare principiul din art. 93 al Constituțiunii, hotărînd fabricarea unei monete naționale.

Atunci s'a adoptat ca unitate monetară a României: leul, împărțit în 100 bani, având aceeaș greutate, titlul și valoare ca moneda de un franc a țerilor din uniunea monetară latină: Franța, Italia, Belgia și Elveția.

Legea din 1867 prevedeă fabricarea următoarelor feluri de monete:

a) In aur:

Bucata de 20 lei
 » » 10 »
 » » 5 »

b) In argint:

Bucata de 2 lei
 » » 1 leu
 » » $\frac{1}{2}$ » sau 50 bani.

c) In aramă:

Bucata de 10 bani
 » » 5 »
 » » 2 »
 » » 1 ban.

Prin urmare în această lege nu se pomenește nimic de moneda de argint de 5 lei, care a fost adoptată mai târziu în sistemul monetar al României, prin legea din 8 Aprilie 1879. (1)

Legea din 1867 admițând ca unitate monetară leul, prevedeă ca el să aibă greutatea de 5 grame argint, din care 835 din 1000 argint fin și 165 din 1000 aliagiu, iar pentru celelalte monete a admis greutatea, titlul, toleranța și diametrul după cum se arată în următoarea tabelă:

(1) *Monitorul Oficial*, No. 80 din 8 Aprilie 1879.

Tabela No. 1.

Felul Monetei	Valoarea	GREUTATEA		TITLUL		Diametrul
		Greutatea monetei	Toleranța asupra greutateii	Titlul monetei	Toleranța asupra titlului	
Aur . .	20 lei	6 gr. 452	3 miimi	900 miimi	3 miimi	21 milimetri
	10 »	3 gr. 226	3 »	900 »	3 »	19 »
	5 »	1 gr. 613	3 »	900 »	3 »	17 »
Argint .	2 »	10 gr.	5 »	835 »	3 »	27 »
	1 »	5 gr.	5 »	835 »	3 »	23 »
	1/2 »	2 gr. 50	7 »	835 »	3 »	18 »
Aramă .	10 bani	10 gr.	15 »	950 »	7 »	30 »
	5 »	5 gr.	15 »	950 »	7 »	25 »
	2 »	2 gr.	15 »	950 »	7 »	20 »
	1 »	1 gr.	15 »	950 »	7 »	15 »

La 1867 nu s'a emis nici moneta de aur, nici de argint, ci numai moneta de aramă, de care se simția mai multă nevoie. (1).

Fabricarea monetei de aramă a fost comandată în Birmingham, în Englitera, și s'au emis 65 milioane de bucăți reprezentând o valoare de 4 milioane lei, după cum se vede în următoarea tabelă:

(1) Art. 9 al legii din 1867.

NUMĂRUL bucăților	VALOAREA	TOTAL	LOCUL BATERII
		LEI	
25.000.000	10 bani	2.500.000	Birmingham
25.000.000	5 »	1.250.000	»
10.000.000	2 »	200.000	»
5.000.000	1 »	50.000	»
65.000.000		4.000.000	

Din fabricarea monetei de bronz Statul a realizat un beneficiu, care a fost vărsat la tezaur, ca venit extraordinar al anului 1867, deoarece moneda de bronz are o valoare convențională cu mult mai mare decât materialul întrebuintat în fabricațiune și costul baterii.

Totdeauna s'a hotărât ca monetele de aur și argint ale Franței, Belgiei, Italiei și Elveției să fie permise la toate casele publice, căci aceste State încheiasă între ele, la 23 Decembrie 1865, o convențiune internațională privitoare la sistemul monetar zecimal metric, la care a aderat mai târziu și Grecia, iar România a fabricat monetele sale după acelaș sistem monetar.

În ceea ce privește monetele de aur și argint ale celorlalte State străine, s'a dat un termen ca să fie permise la casele publice până se va face cea dintâi emisiune a monetei naționale române de aur și argint, care nu s'a făcut decât peste trei ani, în 1870, când s'au emis:

5.000 buc. de aur de câte 20 lei în val. de 100.000 lei;
400.000 » de argint » 1 leu » 400.000 lei;

Aceste monete au fost bătute în București la Monetăria Statului.

În acest interval de trei ani, dela 1867—1870, au mai putut circula în țară diferitele monete străine ca: sfanții (austriaci), rublele (rusești), icosarii (turcești), etc., rămânând oprită numai circulațiunea monetei de bronz străină,

deoarece ce se bătuse la 1867 monetă de bronz română, cu care se îndestulă circulațiunea monetară a țerii; iar dela 1870 înainte a fost interzisă și circulațiunea monetelor de argint: austriace, rusești și turcești, fiindcă ele nu erau întemeiate pe sistemul zecimal metric și nu mai aveau curs legal în țară decât monetele uniunii monetare latine.

După trei ani, la 1873 s'a făcut o nouă emisiune de monetă de argint pentru o sumă cu mult mai mare decât emisiunea din 1870, după cum se arată în următoarea tabelă:

Tabela No. 3.

NUMĂRUL bucăților	VALGAREA	TOTAL	LOCUL BATERII
		LEI	
6.178.255	2 lei	12.356.510	Bruxelles
9.180.000	1 leu	9.180.000	"
6.926.980	50 bani.	3.463.490	"
22.285.235		25 000.000	

Această monetă a fost bătută la Bruxelles.

Din cauza războiului din 1877—78, care a făcut ca armatele rusești să treacă prin țară, în urma convențiunii încheiate între guvernul român și rus, la 4/16 Aprilie 1877, a fost nevoie să se reguleze printr'o lege chestiunea cursului monetelor rusești în România, și atunci prin legea din 13 Maiu 1877 s'a hotărît ca monetele de argint rusești să aibă curs legal și obligatoriu în România și s'a fixat cursul rublei de argint la 4 lei (1), iar cursul polului imperial rusesc de aur a fost fixat la 20 lei și 60 bani, prin legea din 8 Decembrie 1877 (2).

Deși România adoptase încă dela 1867 sistemul monetar zecimal, care eră în vigoare în țările uniunii monetare latine, cu toate acestea nu se adoptase încă monete

(1) *Monitorul Oficial*, No. 108 din 13 Maiu 1877.

(2) *Idem*, No. 273 din 8 Decembrie 1877.

8782.

de 5 lei, care erà prevăzută în convențiunea monetară din 23 Decemvrie 1865, și tocmai în 1879 guvernul a fost autorizat să bată monetă de argint de 5 lei, prin legea din 8 Aprilie 1879 (1).

Moneta de 5 lei s'a și bătut îndată în anul 1880, în București, în sumă de 1.800.000 bucăți, reprezentând o valoare de 9.000.000 lei.

Totdeodată guvernul a fost autorizat să demonetizeze rublele rusești scăzându-le valoarea lor la 3 lei și 70, iar din rublele cari au rămas în casesele tezaurului public, s'a bătut monetă de argint în bucăți de 2 lei, 1 leu și 50 bani până la suma de 4.600.000 lei, conform legii din 25 Decemvrie 1880. (2).

În următoarea tabelă se arată numărul și valoarea monetelor de argint bătute în 1880:

Tabela No. 4.

NUMĂRUL Bucăților	VALOAREA	TOTAL	LOCUL BATERII
		LEI	
1.150.000	2 lei	2.300.000	Viena
1.800.000	1 leu	1.800.000	»
1.000.000	50 bani.	500.000	»
3.950.000		4.600.000	

Cu ocaziunea proclamării regatului schimbându-se titlul de Domn, pe care-l purtă Suveranul României, în acela de Rege, s'a bătut monetă de 5 lei la monetăria Statului în București, pentru suma de 20.000.000 lei și apoi în anii următori s'au făcut succesiv următoarele emisiuni:

(1) *Monitorul Oficial*, No. 80 din 8 Aprilie 1879.

(2) *Idem*, No. 290 din 25 Decemvrie 1880.

Tabela No. 5.

Felul monetei	Anul emisiunii	NUMĂRUL bucăților	VALOAREA	TOTAL	LOCUL BATERII
				LEI	
Aur. . .	1883	150.000	20 lei	3.000.000	București
	1884	35.290	20 »	705.800	»
	1890	196.000	20 »	3.920.000	»
	1882	1.100.000	5 »	5.500.000	»
	1883	2.300.000	5 »	11.500.000	»
	1884	300.000	5 »	1.500.000	»
	1885	40.000	5 »	200.000	»
Argint .	1894	600.000	2 »	1.200.000	Bruxelles
	1884	1.000.000	1 »	1.000.000	București
	1885	400.000	1 »	400.000	»
	1894	1.500.000	1 »	1.500.000	Bruxelles
	1884	1.000.000	50 bani	500.000	București
	1885	200.000	50 »	100.000	»
	1894	600.000	50 »	300.000	Bruxelles
Aramă .	1882	5.000.000	5 »	250.000	București
	1883	3.000.000	5 »	150.000	»
	1884	840.000	5 »	420.000	»
	1885	360.000	5 »	180.000	»
	1882	5.000.000	2 »	100.000	»
	1901	20.000.000	2 »	400.000	Westfalia
	1901	20.000.000	1 »	200.000	»

În intervalul acesta o schimbare s'a produs în sistemul monetar al României. La 1881 înființându-se Banca Națională, cu privilegiul de a emite bilete de bancă, după câți-va ani s'a ivit agiul asupra aurului, la început sub forma sficioasă a unui mic procent asupra schimbului, dar care mai pe urmă a devenit amenințător, căci absorbiă până la 7.000.000 lei din bugetul Statului pentru plata anuităților datoriei publice în străinătate. Atunci guvernul din 1889, pentru a da o tărie mai mare biletului de bancă, putându-se schimba contra aur, a propus Parlamentului o lege pentru demonetizarea a 5.000.000 bucăți monete de argint de câte 5 lei, în valoare de 25.000.000 lei, și cu modul acesta s'a introdus etalonul de aur în locul dublului etalon. (1)

(1) Legea din 16 Maiu 1889.

Totdeodată s'a fixat cursul cu care au să fie primite monetele străine la casele Statului în modul următor:

Bucata de 20 mărci	24 lei și 70 bani
» » 1 liră turcească	22 » » 70 »
» » 5 ruble rusești	22 » » 60 »
» » 1 livră sterling	25 » » 22 »

Moneta de aramă a fost înlocuită în multe țeri cu moneta de nikel, care prezintă avantajii netăgăduite asupra monetei de aramă, căci moneta de nikel este mai mică, mai ușoară, mai curată, mai plăcută la vedere și pipăit decât moneta de bronz, și se poate păstra în cantități mai mari.

D-l Take Ionescu, ministru de finanțe în 1900, a fost cel dintâiu care a introdus moneta de nikel în sistemul monetar al României, și a propus Parlamentului o lege prin care cerea să fie autorizat să bată moneta de nikel de 5, 10 și 20 bani pentru suma de 3.000.000 lei (1).

Moneta de nikel s'a bătut în 1900 la Bruxelles în cantitățile și sumele următoare:

Tabela No. 6

NUMĂRUL bucăților	VALOAREA	TOTAL	LOCUL BATERII
		LEI	
2.500.000	20 bani	500.000	Bruxelles
15.000.000	10 „	1.500.000	„
20.000.000	5 „	1.000.000	„
37.500.000		3.000.000	

În 1905 tot d-l Take Ionescu, fiind ministru de finanțe, a propus un proiect de lege pentru baterea monetei de nikel în sumă de 7.000.000 lei, în scop de a înlocui moneta de bronz de 5 și 10 bani cu moneta de nikel (2).

(1) Legea din 5 Aprilie 1900.

(2) Legea din 8 Aprilie 1905.

Moneta de bronz care avea să fie demonetizată se ridică la suma de 4.750.000 lei, și prin urmare moneda de nikel care se bătea în plus reprezintă suma de 2.250.000 lei. Cu modul acesta n'ar fi rămas în circulațiune decât moneta de nikel și monetele de aramă de 1 și 2 centime.

Legea din 8 Aprilie 1905, care autoriză baterea monetei de nikel, prevede în acelaș timp, ca moneda de nikel să fie găurită pentru a nu se confundă cu moneda de argint. Ea a fost bătută la monetăria din Bruxelles în cantitățile și sumele următoare:

Tabela No. 7.

NUMĂRUL bucăților	VALOAREA	TOTAL	LOCUL BATERII
		LEI	
5.000.000	20 bani	1.000.000	Bruxelles
35 000.000	10 „	3.500.000	„
50.000.000	5 „	2 500 000	„
90.000.000		7.000.000	

Existența a două feluri de monete de nikel în circulațiune, unele găurite și altele negăurite, putea să dea loc la confuziuni și mai mari, cu monetele de argint, decât atunci când există în circulațiune numai moneda de nikel negăurită, de aceea ministrul de finanțe, D-l Take Ionescu, a propus scoaterea din circulațiune a monetelor de nikel negăurite în sumă de 3.000.000 lei, bătute în virtutea legii din 5 Aprilie 1900, și în locul lor a propus să se bată monete de nikel găurite pentru suma de 3.500.000 lei, precum și a se scoate din circulațiune monete de aramă de 1 ban și 2 bani pentru o valoare de 200.000 lei (1).

Pentru moneda de aramă de 5 și 10 bani, care trebuia să fie scoasă din circulațiune încă din 1905, s'a mai dat un ultim termen până la 31 August 1906, iar monetele de nikel găurite, autorizate a se bate în temeiul legii din 25

(1) Legea din 25 Februarie 1906.

Februarie 1906, au fost comandate la monetăria din Bruxelles, în cantitățile și sumele următoare:

Tabela No. 8.

NUMĂRUL bucăților	VALOAREA	TOTAL	LOCUL BATERII
		LEI	
3.000.000	20 bani	600.000	Bruxelles
17.000.000	10 »	1.700.000	»
24.000.000	5 »	1.200.000	»
44.000.000		3.500.000	

În fine s'a mai autorizat baterea unei monete jubilară de aur și argint pentru suma de 4.500.000 lei, pentru comemorarea jubileului de 40 ani de domnie ai M. S. Regelui, care s'a comandat tot la Bruxelles.

Din aceste 4.500.000 lei pentru 1.000.000 lei s'a bătut monedă de aur, iar pentru 3.500.000 lei monedă de argint. Circulațiunea monetară însă nu se va mări decât cu 2.500.000 lei, deoarece se va retrage din circulațiune din monetele uzate de argint pentru suma de 2.000.000 lei.

Moneta jubilară s'a bătut pentru sumele următoare: (1)

Tabela No. 9.

Felul monetei	Numărul bucăților	VALOAREA	TOTAL	LOCUL BATERII
		LEI	LEI	
Aur	3.000	100	300.000	Bruxelles
»	8.000	50	400.000	»
»	15.000	20	300.000	»
Argint	200.000	5	1.000.000	»
»	2.500.000	1	2.500.000	»

Monetele de 50 lei, cari au dimensiunile de 40/1000 sunt destinate a fi întrebuințate ca salbe, mai cu seamă

(1) Legea din 20 Decembrie 1905.

de populațiunea noastră rurală, la care este foarte răspândit obiceiul de a purta salbe cu monete străine.

Monetele jubilarie fiind foarte căutate, Ministerul de finanțe a mai propus baterea de monete de aur încă pentru o sumă de 2 milioane lei, și prin legea din 3 Iunie 1906 Ministerul de finanțe a fost autorizat să mai bată monete de aur pentru sumele următoare: (1)

Tabela No. 10.

Felul monetei	Numărul bucăților	VALOAREA	TOTAL	LOCUL BATEREI
		LEI	LEI	
Aur	20.000	50	1.000.000	Bruxelles
»	24.000	25	600.000	»
»	32.000	12,50	400.000	»
Total . .	76.000	—	2.000.000	

Aceste monete sunt destinate pentru salbe, având dimensiunile următoare:

Bucățile de 50 lei 40/1000 ;

» » 25 » 30/1000 ;

» » 12,50 20/1000.

Rezumând diferitele emisiuni de monete, cari s'au făcut dela 1867 și până astăzi, iată care este actualmente circulațiunea monetară a României:

Tabela No. 11.

Felul monetei	Valoarea	Anul baterii	Locul baterii	Numărul bucăților	Valoarea în parte	Valoarea în total	Observații
	Lei				Lei	Lei	
Aur .	100	1906	Bruxelles	3.000	300.000	} Monetă jubilară	
»	50	1906	»	28.000	1.400.000		
»	25	1906	»	24.000	600.000		
»	20	1906	»	15.000	300.000		
»	20	1870	București	5.000	100.000		
»	20	1883	»	150.000	3.000.000		
»	20	1884	»	35.290	705.800		
»	20	1890	»	196.000	3.920.000		
»	12.50	1906	Bruxelles	32.000	400.000		
				488.290	10.725.800		10.725.800

(1) Monitorul Oficial No. 50 din 3 Iunie 1906.

Felul monetei	Valoarea	Anul bătării	Locul bătării	Numărul bucăților	Valoarea in parte	Valoarea in total	Observații
	Lei				Lei	Lei	
Argint	5	1880	București	1.800.000	9.000.000		
»	5	1881	»	4.000.000	20.000.000		
»	5	1882	»	1.100.000	5.500.000		
»	5	1883	»	2.300.000	11.500.000		
»	5	1884	»	300.000	1.500.000		
»	5	1885	»	40.000	200.000		
»	5	1906	Bruxelles	200.000	1.000.000		Monetă jubilară
				9.740.000	48.700.000		
Se scade demonetizarea din 1890 . . .				5.000.000	25.000.000		
				4.740.000	23.700.000	23.700.000	
Argint	2	1873	Bruxelles	6.178.255	12.356.510		
»	2	1881	Viena	1.150.000	2.300.000		
»	2	1894	Bruxelles	600.000	1.200.000		
				7.928.255	15.856.510	15.856.510	
Argint	1	1870	București	400.000	400.000		
»	1	1873	Bruxelles	9.180.000	9.180.000		
»	1	1881	Viena	1.800.000	1.800.000		
»	1	1884	București	1.000.000	1.000.000		
»	1	1885	»	400.000	400.000		
»	1	1894	Bruxelles	1.500.000	1.500.000		
»	1	1906	»	2.500.000	2.500.000		Monetă jubilară
				16.780.000	16.780.000		
Se scad monetele uzate				2.000.000	2.000.000	14.780.000	
Argint	50 bani	1873	Bruxelles	6.926.980	3.463.490		
»	»	1881	Viena	1.000.000	500.000		
»	»	1884	București	1.000.000	500.000		
»	»	1885	»	200.000	100.000		
»	»	1894	Bruxelles	600.000	300.000		
				9.726.980	4.863.490	4.863.490	
Nikel	20 bani	1905	Bruxelles	5.000.000	1.000.000		
»	10 »	1905	»	35.000.000	3.500.000		
»	5 »	1905	»	50.000.000	2.500.000		
»	20 »	1906	»	3.000.000	600.000		
»	10 »	1906	»	17.000.000	1.700.000		
»	5 »	1906	»	24.000.000	1.200.000		
				134.000.000	10.500.000	10.500.000	Nikel găurite
Aramă	2 bani	1867	Birmingham	10.000.000	200.000		
»	2 »	1879	București	500.000	10.000		
»	2 »	1880	»	10.500.000	210.000		
»	2 »	1881	»	1.250.000	25.000		
»	2 »	1882	»	5.000.000	100.000		
»	2 »	1901	Westfalia	20.000.000	400.000		
»	1 »	1867	Birmingham	5.000.000	50.000		
»	1 »	1901	Westfalia	20.000.000	200.000		
				72.250.000	1.195.000		
Scăzând monetele demonetizate				13.500.000	200.000		
Rămân în circulațiune				58.750.000	995.000	995.000	
Total general				230.413.525	81.420.800	81.420.800	

Recapitulând tabela de mai sus găsim că circulațiunea monetară a statului român în anul 1906 se compune din următoarele monete:

Tabela No. 12.

FELUL MONETEI	NUMĂRUL bucăților	VALOAREA
		LEI
Aur	488.290	10.725.800
Argint	37.175.235	59.200.000
Nikel	134.000.000	10.500.000
Aramă	58.750.000	995.000
Total	230.413.525	81.420.800

Raportând această sumă la populațiunea României, care este de 6.400.000 locuitori, găsim că există în circulațiune pentru un cap de locuitor următoarele sume:

1 leu 67 bani în monetă de aur;
 9 lei 25 » » » » argint;
 1 leu 80 » » » » aramă și nikel.

12 lei 72 bani pentru un cap de locuitor.

În țerile uniunii monetare latine circulațiunea monetară pentru moneda de argint a fost fixată la 7 lei de cap de locuitor, iar pentru moneda mărunță (aramă și nikel) proporțiunea este următoarea:

În Germania 3 lei 12 bani de locuitor.
 » Elveția 2 » 90 » » »
 » Belgia 2 » 50 » » »
 » România 1 » 80 » » »
 » Englitera 1 » — » » »
 » Olanda 0 » 85 » » »
 » Austria 0 » 65 » » »
 » Danemarca 0 » 50 » » »
 » Norvegia 0 » 30 » » »

CAPITOLUL II.

Monopolul fabricării prafului de pușcă.

Monopolul prafului de pușcă face parte din monopourile numite pentru siguranța Statului, căci idea de fiscalitate ocupă un loc cu totul secundar în acest monopol.

Intr'adevăr, Statul înființând acest monopol n'a fost condus de spiritul de fiscalitate, ca la celelalte monopouri, căci din vânzarea prafului de pușcă n'are un venit net decât de 383.000 lei, dar a fost împiș la înființarea acestui monopol de nevoia de a se înființa în țară o fabrică sistematică, după cerințele științei moderne, care să poată da armatei pulberea de care ar avea nevoie.

De altmintrelea toate Statele au înființat pulberăriile lor, pentru ca la un moment dat armata să poată avea toată cantitatea trebuincioasă de praf de pușcă, căci a se adresă la fabricile străine în caz de războiu, când nevoia este mai mare și predarea prafului de pușcă mai grea, dacă nu imposibilă, ar fi fost a riscă ca țara să rămână dezarmată, căci după expresiunea unui ministru de războiu, praful de pușcă este pentru armată tot așa de trebuincios ca și pâinea pentru om.

Idea dar a înființării unei pulberării a armatei a precedat ideia monopolului, și monopolul a născut mai târziu din necesitatea în care s'a aflat Statul de a-și asigura o pulbere în condițiuni mai bune pentru armată.

Astfel la noi, încă din timpul domniei lui Știrbey, s'au pus temelile unei pulberării a armatei la Târgșor, care să-i procure praful de pușcă de care avea nevoie, dar atunci fabricarea și vânzarea prafului de pușcă nu eră un monopol al Statului, și ori ce altă fabrică s'ar fi putut în-

ființă în țară; iar particularii puteau să aducă din străinătate pulberea de vânat de care ar fi avut nevoie. Statul se mulțumiă să fabrice în pulberăria sa pulberea necesară armatei și încă de multe ori chiar pentru armată Statul recurgea la fabricile din străinătate.

Tocmai din cauza că fabrica dela Târgșor nu putea produce tot felul de pulbere de care avea nevoie armata, astfel că Statul eră silit s'o aducă dela diferitele fabrici din străinătate, se întâmplă ca să se aducă praf de pușcă care nu se potrivea cu nevoile armatei.

Armata însă având nevoie de aceeaș calitate de praf de pușcă, și de multe ori la un moment de panică de războiu trebuind să se aprovizioneze cu cantități cu mult mai mari decât se puteau fabrica în țară, ministrul de războiu din 1880 a propus Corpurilor legiuitoare un proiect de lege pentru darea în concesiune pe termen de 20 de ani a înființării unei fabrici de praf de pușcă în țară, care să procure tot praful de pușcă de care va avea nevoie armata, acordând acestei fabrici monopolul fabricării prafului de pușcă, deoarece guvernul își interzicea dreptul de a mai acorda o asemenea concesiune unei alte fabrici, sau a înființa vreo pulberărie a Statului.

Statul acordă concesionarului care va înființa fabrica de praf de pușcă următoarele avantagii:

1) Cedă gratuit pentru instalarea fabricii un loc, în întindere de 25—30 hectare, pe una din proprietățile Statului.

2) Scutiă fabrica de impozitele directe către Stat, județ și comună, precum și de taxa de înregistrare pe tot timpul concesiunii de 20 de ani.

3) Scutiă salpetrul și sulful de drepturile vamale la intrarea lor în țară pentru toată cantitatea necesară fabricii.

4) Guvernul garantează concesionarului un minimum de consumațiune anuală pentru armată de o sută mii kilograme pulbere, iar pulberea pentru comerț și de vânat, sau pentru export, putea s'o producă fabrica în raport cu cererile comerțului.

Concesiunea înființării fabricii de pulbere a fost dată

prin licitațiune publică, iar concesionarul asupra căruia s'a adjudecat această concesiune eră îndatorat:

1) Ca în termen de doi ani după ce se va alege locul unde are să fie construită fabrica, să instaleze o fabrică de pulbere în cele mai bune condițiuni după cerințele științei, înzestrată cu mașinile și procedurile ce se obișnuiesc în străinătate. Fabrica trebuie să producă în timp normal 150.000 kilograme pulbere de diferite specii, și în mod excepțional, în caz de războiu, fabrica trebuie să fie în stare să producă până la 500.000 kilograme pulbere de războiu.

2) Concesionarul eră dator să depună o cauțiune de 100.000 lei pentru asigurarea Statului că va îndeplini toate condițiunile concesiunii.

3) Dacă în termen de șase luni dela subscrierea contractului concesionarul nu ar fi fost în stare să justifice că are capitalul necesar pentru construirea fabricii, și dacă în termen de un an lucrările nu ar fi fost încă începute, concesiunea aveà să fie reziliată, iar concesionarul pierdeà cauțiunea.

Legea pentru acordarea concesiunii înființării unei fabrici de pulbere a fost prezentată de ministrul de războiu General D. Lecca, mai întâiu la Senat la 12 Martie 1880, și comitetul delegaților Senatului, compus din: Generalul I. Florescu, Generalul G. Manu, Generalul Al. Cernat, Generalul Dr. A. Fotino și Generalul Al. Anghelescu, a numit raportor pe d-l General G. Manu, care a adus mai multe modificări proiectului de lege, dintre cari cea mai importantă eră că reduceà termenul concesiunii dela 20 ani la 15 ani, iar raportorul cereà să se dea preferință, când se va instalà noua fabrică, construcțiunilor și instalațiunilor pulberăriei dela Târgșor, pentru ca să se poată utilizà construcțiunile și instalațiunile vechei fabrici.

Din diferite cauze tehnice, neputându-se realizà deziideratul exprimat de raportorul legii din Senat, fabrica de praf de pușcă s'a construit la Lăculețe, lângă Pucioasa, aproape de râul Ialomița, pe un teren de 30 Hectare, cedat de Stat.

Actul de concesiune s'a semnat la 7 Ianuarie 1881 în

urma licitațiunii ținută la Ministerul de războiu cu societatea Dallemagne și Müller, pe termen de 15 ani, de când fabrica va fi instalată și gata să funcționeze, adică cu începere din luna Maiu 1883.

Prin acordarea acestei concesiuni s'a înființat în România monopolul fabricațiunii prafului de pușcă, căci guvernul își luă obligațiunea de a nu mai acordă nimenui concesiunea înființării unei alte fabrici de praf de pușcă în intervalul acesta de 15 ani, vânzarea însă a prafului de pușcă eră liberă, putând concesionarii să desfacă pulberea care ar fi fabricat-o în ori ce mod ar fi voit, sau să o exporte în străinătate.

Concesionarii au fabricat praf de pușcă în timp de trei ani dela 1883 la 1886, și din cauza deselor exploziuni, cari s'au întâmplat în acești trei ani, guvernul s'a văzut nevoit să intre în tratări pentru luarea fabricii pe seama Statului.

Intr'adevăr, în acest interval de trei ani s'au întâmplat 9 exploziuni, cari au costat vieața la 14 lucrători, iar 6 au fost răniți.

Prin legea din 9 Aprilie 1888 ministerul de războiu a fost autorizat să ia în posesiunea sa fabrica de pulbere dela Lăculețe, dimpreună cu toate instalațiunile, dependențele, mașinile, uneltele, etc., iar concesionarii pentru aceste construcțiuni și mașini, precum și pentru pulberea fabricată și alte materiale ce se găsiu în depozite, au primit suma de 2.234.101,57 lei. (1)

Guvernul eră autorizat să ia cu împrumut dela Cassa de Depuneri suma necesară pentru despăgubirea concesionarilor, dar Cassa de Depuneri nedisponând de fonduri ca să acorde acest împrumut, guvernul a fost autorizat prin legea din 1889 să facă această plată prin emisiune de rentă 5%.

Statul rescumpărând fabrica de pulbere dela Lăculețe, administrațiunea și supraveghierea fabricării prafului de pușcă s'a făcut în condițiuni mult mai avantajoase decât în timpul concesiunii, căci nici o exploziune mare,

(1) Expunerea situațiunii tezaurului public la 30 Septemvrie 1904, pag. 314.

care să coste vieți omenești, nu s'a mai întâmplat, și micile exploziuni cari au mai fost și în timpul de când Statul administrează fabrica, cari sunt, până la un punct oarecare inerente unei fabricațiuni așa de periculoase, au fost din ce în ce mai rare, grație unei supraveghieri mai serioase a fabricațiunii din partea Statului.

Dela 1888—89, de când fabrica de pulbere dela Lăculețe a fost răscumpărată de Stat, și până în 1899—900, veniturile din vânzarea prafului de pușcă erau trecute printre veniturile ministerului de războiu; dela 1899—900 înainte însă, veniturile acestui monopol au fost trecute printre veniturile monopolurilor Statului, deoarece Statul, monopolizând și vânzarea prafului de pușcă, Regia monopolurilor desface prin debitantii săi praful de pușcă ca și celelalte produse ale Regiei.

Iată care a fost producțiunea fabricii de pulbere dela Lăculețe, dela 1888—89 până astăzi, precum și cheltue-lile cari s'au făcut și veniturile cari s'au încassat de Stat în acest interval:

Tabela No. 13.

ANII	Pulbere pentru armată	Pulbere de vânat	Pulbere de mină	TOTAL	Venituri		Cheltueli		Excedent de venituri		‰
	Kilogr.	Kilogr.	Kilogr.	Kilogr.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	
1888-89	34.875	47.052	22.843	104.770	601.867	55	284.084	62	317.782	93	52,90
1889-90	188.329	30.287	13.375	231.991	597.745	—	390.990	50	206.754	50	34,65
1890-91	20.500	37.542	26.012	84.054	418.496	—	272.801	81	145.694	19	34,80
1891-92	210	36.719	22.620	59.549	369.777	—	231.407	39	138.369	61	37,43
1892-93	9.160	42.151	32.950	84.261	484.122	50	148.550	15	335.572	35	69,33
1893-94	174	37.913	24.411	62.498	411.503	—	193.456	31	218.046	69	52,33
1894-95	15.333	35.113	34.070	84.516	456.005	44	234.303	34	221.702	10	48,60
1895-96	20.258	45.284	32.818	98.360	514.299	78	246.272	14	268.027	64	52,10
1896-97	4.067	42.691	45.951	92.709	560.120	93	188.168	60	371.952	33	66,42
1897-98	—	37.586	72.171	110.757	525.778	60	258.631	92	267.146	68	50,30
1898-99	6.640	43.995	108.627	159.262	347.662	08	234.472	13	613.189	95	72,40
1899-900	—	39.089	60.696	99.785	664.791	45	305.022	40	359.769	05	54,12
1900-901	2.000	32.161	23.071	55.232	483.596	29	168.850	31	314.745	98	65,08
1901-902	—	35.143	25.007	60.150	537.116	23	226.117	16	310.999	07	57,30
1902-903	—	39.579	30.069	69.648	624.289	48	284.414	48	339.875	—	54,11
1903-904	—	44.294	30.538	74.832	600.574	60	216.639	33	383.944	27	63,83
Total	301.546	626.599	605.229	1.532.374	8.697.745	93	3.984.173	59	4.713.572	34	54,30

Din această tabelă reiese și mai lămurit, că Statul nu urmărește să realizeze venituri din înființarea acestui monopol, ci mai cu seamă îndăstularea armatei cu praful de pușcă de care are nevoie.

În urma noilor invențiuni cari au făcut ca armatele să adopte pulberea fără fum, Statul român a înființat o nouă pulberărie la Dudești, pe linia forturilor, pentru fabricarea pulberii fără fum, iar fabrica dela Lăculețe fabrică numai praful de pușcă pentru comerț. Aceasta explică pentru ce în tabela de mai sus nu se mai vede fabricată pulbere pentru armată dela 1901 înainte.

CAPITOLUL III.

Monopolul postelor, telegrafelor și telefoanelor.

I

Noțiuni istorice.

Dacă telegraful, și mai cu seamă telefonul, sunt niște invențiuni recente, căci telegraful s'a introdus în România abia în anul 1854, iar telefonul numai de 20 ani, posta din contra își are obârșia ei din timpurile cele mai depărtate ale istoriei noastre, căci de când s'a încheiat o organizațiune de stat în Principatele române, Domnii au simțit nevoia de a avea un serviciu de curieri speciali, cari să transmită ordinele dela centru.

Dealtminterea așa s'a început posta și la Romani, ca un serviciu al Impăratului, și așa eră firesc să se înceapă în ori ce stat, care este la începutul organizațiunii sale, pentru că pretutindenea și în toate timpurile s'a simțit nevoia ca puterea centrală să comunice cu provinciile, și la început posta a trebuit să fie un serviciu pentru trebuințele capului statului și mai târziu numai a ajuns să fie un serviciu public: *cursus publicus*.

A se atribui dar organizarea serviciului postal lui Radu Negru, fiindcă el a fost considerat multă vreme ca întemeietorul Principatului muntean, este o presupunere care nu reiese din nici un document, și este tot așa de puțin întemeiată ca și părerea că toți generalii mari și organizatori ca: Cyru, Cesar, August, Traian, Carol Cel Mare, au fost în acelaș timp și întemeietorii postelor în țerile lor.

O instituțiune se naște în mod firesc din trebuința ce

se simte de a face față unei nevoi care nu se poate înlătură, și apoi încetul cu încetul se perfecționează, transformându-se într'un serviciu organizat; și este cert că atunci când s'a înjghebat în Principate o organizațiune de Stat, a trebuit să se înființeze și niște curieri speciali cari să transmită ordinele Domnului. Dar de sigur că acest serviciu nu eră dela început un serviciu regulat de care să se folosească și publicul, după cum se îndeplinește în timpurile moderne, ci Domnul, după trebuința sa, trimitea curieri speciali, atât în țară cât și în streinătate, pentru a-i transmite ordinele, precum ori ce particular trimite un om al său pentru transmiterea ordinilor sale.

Până la hrisovul lui Alexandru Ipsilanti din 1775, care este primul act care a organizat postele în Țara-românească, nu se poate zice că a fost dată vreo organizare serviciului postal în Principate, și importanța acestui hrisov nu constă atât în faptul că a luat pe seama Domniei plata cailor și hrana lor, voind să scutească pe locuitori de podvezile din trecut, cât în faptul că puneă acest serviciu la dispozițiunea publicului și înființă cu modul acesta un serviciu de Stat de care aveă să se folosească nu numai Domnul, dar și particularii.

Înainte de acest hrisov posta eră numai pentru serviciul Domnului, și numai cei ce erau în slujba Stăpânirii, și cu ordinele ei, puteau să ia olacele (cărucioarele) poștei, iar particularii își făceau transporturile lor cum puteau și cu mijloacele de cari dispuneau.

Cu toate că posta n'a fost dela început un serviciu public, cu toate acestea s'a prezentat sub forma unei podvezi care cădea asupra locuitorilor, căci ei erau obligați să dea cai de olac pentru posta domnească și să îngrijească de hrana cailor pe unde poposiau, și s'a întâmplat și cu posta ceace se s'a întâmplat întotdeauna în Principatele române, când eră vorba să se îndeplinească un serviciu al Domniei, adică se răsrângea printr'o dare în natură asupra locuitorilor, deși ei nu se foloseau întru nimic de posta domnească.

Până în timpurile din urmă posta n'a servit decât la transportul călătorilor și pentru transmiterea ordinilor

Stăpânirii ; însă dela Regulamentul Organic înainte, ea a servit și pentru transportarea corespondenței particulare și a gropurilor de bani, adică numai dela Regulament înainte posta a început să facă serviciul pe care noi astăzi îl numim serviciul postal.

Serviciul postal reprezintă o sarcina destul de grea pentru Stat, până în timpurile apropiate de noi, căci Statul trebuie să prevadă sume însemnate în buget pentru ținerea postelor, și numai mai târziu s'a făcut din serviciul postal un monopol al Statului, care să producă un venit, așa că impozitul asupra corespondenței s'a născut încetul cu încetul din monopolul pe care de fapt îl exercită Statul pentru transportarea corespondenței particulare.

Încă de prin secolul XIV se găsesc hrisoave, cari dovedesc că există un serviciu de postă în Principate, care se făcea pe seama Domniei; iar pentru schimbul cailor din postă în postă, locuitorii satelor erau îndatorați să dea la trebuință cai de olac pentru transportarea curierilor domnești, și eră o favoare pe care o făceau Domnii când acordau vreunui sat o scutire de a nu da cai de olac.

Astfel printr'un hrisov dat de Domnul Munteniei Mircea cel Mare la 1399, se scutește satul Pulcoți de a da cai de olac, precum se scutește și de alte dări și podvezi, pe cari eră obligat acel sat să le dea tot pentru Domn. Iată acel hrisov :

Giurgiu 1399 Maiu 11.

Eu in Hristos Dumnezeu prea pios și de Hristos iubitor și autocrat Ioan Mircea Voivod, etc. am binevoit ca satul Pulcoți, închiriat de către Jupânul Galea mănăstirii Strugalea, să-l emancipăm și Domnia mea de oierit, de porcărit, de albinărit, de găletărit, de vinăriciu, de gloabă, *de cai de olac*, de boi de cărat, mai pe scurt de toate slujbele și dările mari și mici, cari să rămână în folosul acelei mănăstiri, precum îl emancipăm și de legea de a pescui morun trei zile pe an pentru Domnia mea, lăsând și aceasta în folosul mănăstirii, ba încă și dela Curtea domnească să aibă mertic pe tot anul câte 15 găleți de grâu și câte două buți de vin. (1)

(1) B. P. Hasdeu, *Arhiva istorică a României*, vol. I, pag. 97.

Tot asemenea alt hrisov dela anul 1490 Iulie 26, din timpul domniei lui Vlad Țepeș în Muntenia, scutește de olace satul Topești (1), iar alt hrisov dela Eremia Movilă, din anul 1595 Ianuarie 4, scutește pe vecinii mănăstirii Taslău din ocolul Pietrei, județul Neamțu, de a da cai de olace, (2) ceea ce dovedește că atât în Muntenia, cât și în Moldova, există acelaș obicei de a se lua dela locuitori cai de postă pentru serviciul postei domnești, și eră o favoare care se făcea unui sat când eră scutit prin hrisov domnesc de a nu mai da cai de olac.

În regulamentul pentru organizarea și plățirea postelor în Transilvania din anul 1553, se face mențiune că în Țara-Românească serviciul postelor eră în timpul acela organizat, (3) dar nu se arată cum eră organizată posta pe acele vremuri în Principate. Tot ce se poate ști este că și pe atunci, ori care ar fi fost organizarea postei, ea eră un serviciu al Domnului și nu se pusese încă la dispozițiunea publicului.

Cu venirea lui Alexandru Ipsilanti pe tronul Munteniei, s'a dat pentru întâia oară o organizare a postelor, căci dela această dată ele au fost puse și la dispozițiunea publicului.

Acest hrisov, care poartă data din anul 1775 luna Octombrie, a pus temelia unei adevărate organizări a postelor ca serviciu al Statului, și acest hrisov fiind foarte important îl vom reproduce în întregime :

*Hrisovul Domnului Munteniei Alexandru
Ion Ipsilant Voivod din 1775.*

1. Toți caii de pe la toate menzilhanelele (case de postă) ce s'au orânduit pe la locurile trebuincioase, să se cumpere cu cheltueala Domniei și să fie domnești.

2. Hrana acestor cai să fie dela domnie și cheltueala se va plăti pe cât va ajunge din banii ce se vor strânge dupe ugerit căutându-se socoteala.

3. Menzilhanelele după orânduitele locuri să se facă de către

(1) *Idem*, loc., cit. pag. 5.

(2) B. P. Hasdeu. *Arhiva istorică a României*, vol. I. partea II, pag. 7 și următoare.

(3) Hurmuzaky, *Acte și documente*. tom. II, partea 5, pag. 146.

ispravniciei județelor într'acelaș chip o ogradă mare de gard vărșită și în ogradă grajduri de ajuns după măsura cailor, tot în ogradă casă pentru menzilgii, tot în ogradă trei patru case pentru mosafirii ce merg și vin.

4. Surugii orânduim câte un om, care să fie june, neînsurat pentru a fi slobod pururea în toată vremea, apărat de toate dăjdiile, să i să dea și leafă dela Domnie pe lună câte bani 90, acest surugiu deosebit de pecetluit ce este să-i se dea dela visterie, pentru a se cunoaște că este deosebit din birnici, să i să dea și un semn de alamă cu pecetia domnească, care să-l poarte precum și timirașii pentru a se cunoaște că este deosebit și din slujitori.

5. La fieș ce menzilhaneă, atât pentru paza drumului de oamenii răi, cât și pentru ca să nu se poată împotrivi spre a plăti ugerit cei ce trec cu menziluri, am orânduim o căpetenie de slujitori cât s'ar găsi cu cale, precum în catastiful cel pecetluit dela visterie s'a așezat, care căpetenie de slujitori să fie și menzilgi-bașa, adică purtător de grije a menzilului aceluia, orânduim și un beșliu, doui, după loc și trebuință.

6. Slujitorii sunt datori să fie după cum pomenim în orânduieala ce am făcut pentru slujitori și căpitani.

7. De va fi sat la acel menzil, căpitănia și menzilhaneaua să se facă afară din sat, aproape, iar nu în sat.

8. La menzilhaneaua Bucureștilor am hotărît să fie doi căpitani de menzilgii, cu caftan și cu măciucă, sub ascultarea dumnealui Vel Spătar ca și Vel Căpitan za lefegii, care să-și aibă rândul după Vel Căpitan za dorobașii, acesta să fie încărcat cu toată treaba tutulor menzilelor din țară, să aibă deosebit catastif și condică în care să se treacă numele tutulor celor ce merg și vin cu arătare de unde au venit și unde se duc.

9. Ori cine va veni de afară din țară cu menzil, căpitanul dela margine să-i dea carte de menzil și toți ceilalți căpitani să-i dea cai și să iea ugeritul de fiecare cal câte zece bani de ceas, iar când va avea firman-inam văzându-l și zabet de beșlii, să i să dea carte întru care să se coprinză ca să nu plătească ugeritul și să-l treacă în condica sa, dar pentru ca să nu poată zabetul de beșlii, luând dar, să spună minciuni, cum că scrie menzil umbrio-inam, să aibă datoria și căpitani dela menzilul cel de urmă pe unde va să iasă din țară, să caute menzil-embriu de scrie inam, și așa să-l treacă în catastiful său.

10. Cine vrea să meargă de aci cu menzil să aibă voie să meargă plătind și ugeritul, însă cu carte domnească, iar nu fără de carte domnească.

11. Menziful să nu dea căpitaniii dela margine fără numai la cei ce vor avea menzil-emburu sau firman, sau mehtup către noi, atât dela Țarigrad cât și dela margine, sau menzil-buiurtiuri dela Pași, sau cărțile boierilor noștri Capuçehaele, urmând la ale ugeritului precum am pomenit la pontul al 9-lea.

12. Un logofăt orânduit înadins subt Vel Căpitan de menzifuri, care să aibă purtare de grije a menzifurilor, să treacă în condică numele celor ce trec și vin, și acelor ce merg cu ugeritul și acelor ce merg fără ugerit, și de dânsul să se scrie toate cărțile domnești pentru menzil.

13. Toți cei ce iau cărți domnești pentru menzil, de ori ce treaptă sau orânduială va fi, să plătească orânduitul ugerit, afară numai dela cei ce vor orânduia în cărțile lor să nu plătească ugeritul, aceia să nu-l plătească, care aceste cărți sau la întoarcerea lui, sau la locul care are să treacă pe urmă, de nu va fi să se întoarcă, să se ia cartea de căpitanul cel ce va fi la menziful dela margine și să se trimeată aci la Vel Căpitan cu relațiune în toată săptămâna, adică ce s'a urmat ca să se treacă în condică, să se păzească ca niște sineturi în vremea socotelii.

14. Toți căpitaniii, și cei dela margine și ceilalți ai menzifurilor, pe cine va trece pe la menziful său, sau cu ugerit sau fără ugerit, sau cu menzil, sau și fără menzil, să-l treacă în condica sa, și în toată săptămâna să trimeată catastif curat anume pentru câți vor trece pe la menziful său, și cu pricina în scris a fiecăruia și catastiful să-l trimeată la Vel Căpitanul de menzifuri, să-l treacă în condica sa pentru socoteală și să ni-l arate.

15. Câți bani se vor strânge după ugerituri la toate căpitaniile, să aibă să-i trimeată căpitaniii pe toată săptămâna aci, cu catastiful ce-l scriu mai sus.

16. Câți merg și vin cu menzifuri, să nu li să dea la menzifuri căruțe, ci numai cai ; dar să se afle la menzifhanele și căruțe, care le avem orânduite în catastif, ca ori când va trece cineva care să aibă trebuință de căruță, sau pentru neputință, sau pentru altă trebuință, să aibă voie să ia, dar să plătească deosebit ugerit câte bani 60 de căruță până la cealaltă menzifhană, afară de ugeritul cailor.

17. Căi dela un menzil ajungând la cealaltă menzilhană, să aibă a-i întoarce înapoi surugii, fără de a nu putea să-i tragă înainte, nici cu sila nici cu voie niminea, sau să-i surdisească mai departe.

18. Ispravnicii pricinile lor le vor arăta cu slujitorii județelor, cari ca niște slujitori sunt datori să aibă caii lor, și să se pedepsească când vor zăbovi peste ceea ce se cade, precum am hotărît în orânduile ce am făcut pentru slujitori; iar cu menzil să nu se trimită slujitori, nici omul lor, fără numai când se vor întâmplă pricini grabnice și trebuincioase, cari pentru ca să se păzească și pentru ca să se facă cunoscut după ce va ajunge aici, de vom cunoaște că a fost trebuință de menzil, îi vom da cartea Domniei mele pentru întoarcerea lui, întru care să coprinză cum că de vreme ce au venit cu trebuincioasă pricină să nu plătească, nici pentru venirea lui, nici pentru întoarcerea lui ugeritul, și aceste cărți ale noastre să fie iarăș la Vel Căpitanul de menziluri ca să le înscrie în condică, și să se păzească și acelea ca niște sineturi, ca să se vază la socoteală, după al 13-lea pont; iar când se va vedeă că n'a fost trebuință ca să se trimeată cu menzil, să se facă tacsil ugeritul, și pentru venirea lui și pentru întoarcerea lui, dela ispravnicii județelor prin marafetul lui Vel Căpitan.

19. De vreme ce menzilhanțele sunt afară din sate, vom orânduî mijloc cu care să se găsească cele trebuincioase la menzilhanțele, pentru mâncarea și hrana celor ce merg și vin.

20. Câți sunt trecători și au în mâinile lor menzil-emburu și menzil-buiurulturi, dându-le menziluri căpitanii dela margine după mijlocul ce în pontul al 9-lea și 11-lea se poruncește, să-i povățuească pe calea cea dreaptă și cea mai pe scurt, și să nu-i aducă prin București, fără numai de vor aveă sus ziși și vreun firman, sau vreo carte către noi.» (1)

După acest hrisov postele erau organizate ca un serviciu al Statului. Toate cheltuelile, atât pentru construirea caselor pentru postă, pentru călători, grajduri, etc., precum și cumpărarea și hrana cailor necesari postelor, priviau pe Domnie, și prin urmare serviciul postal devenia

(1) P. Teulescu. *Arhiva română*, pag. 135 și urm.

un serviciu statornic, cu curse regulate, cu releuri postale la fiecare postă, unde aveă să se schimbe caii, și poste-tele se puneau la dispozițiunea publicului, iar nu serviau ca în trecut numai pentru trebuințele Domniei.

Neapărat că tot cei cari umblau cu ordinele Stăpânirii și cu firmele dela Poartă și dela diferiți Pași, aveau să călătorească de preferință cu olacele poștei, dar se hotărâ în acelaș timp prin acest hrisov ca să se dea și la particulari cai de postă, în schimbul unei plăți de 10 bani de ceas și cal, cari bani, dimpreună cu aceia cari se dau din bugetul Statului, aveau să servească la plata cheltuelilor necesare pentru întreținerea serviciului postal.

La fiecare postă eră câte un căpitan de postă cu slujitorii și surugii trebuincioși, iar deasupra lor erau doi căpitani cu caftan și măciucă, cu locuința în București, puși subț ascultarea Vel Spătarului, în mânilor căruia eră concentrată toată administrația postelor și la care se strângeau toți banii cari se adunau din transportul călătorilor.

Hrisovul Domnitorului Ipsilanti este totdeodată și un strașnic regulament de poliție, căci cuprindeă o mulțime de dispozițiuni administrative, privitoare la aceia cari treceau prin stațiile de postă, așezate din 20 kilometri în 20 kilometri, de unde s'a dat și numele de postă la distanța de 20 kilometri, care despărțiă o stațiune de postă de alta.

Transporturile se făceau cu olace (cărucioare) ușoare inhămate cu patru cai, surugiul eră călare pe unul din cai, iar la fiecare postă se schimbau caii, și așa din postă în postă călătorii mergeau cu cai odihniți până la destinațiune.

Afară de aceste poste, cari făceau serviciul în interiorul țerii pentru transmiterea ordinelor Stăpânirii și pentru transportarea particularilor, mai erau și alți curieri speciali, cari se duceau cu ștafete la Constantinopol, și în alte părți ale străinătății, numiți călărași și lipcani, căci Domnii Principatelor aveau corespondenți speciali la Viena și la Varșovia, pentru a află noutățile politice și a le transmite la Constantinopol. Acest serviciu de informațiuni costă pe Stat sume destul de însemnate pe acele vremuri,

pe cari Raicewich, consulul austriac din Iași pe la 1782, le evaluează pentru Moldova la sumele următoare:

Pentru curieri ce se duc la Constantinopol .	1426	lei noi
» » » » » în țeri străine . .	4592	» »
» » » » » în provincie . . .	2815	» »
» cai de poștă și surugii	7407	» »
» curieri extraordinari la Constantinopol	4722	» »
» » » » » în țeri străine .	1593	» »
Total . . .	22555	lei noi

Prin urmare, serviciul postal pe la finele secolului XVIII costă în Moldova suma de 60.900 lei vechi sau 22.555 lei noi (1).

În timpul acesta postele erau bine organizate, după mărturia străinilor cari au trecut sau au locuit în Principate, și mai toți erau minunați de repeziciunea cu care se străbăteau distanțele cu cărucioarele postei. Astfel Wilkinson, consulul Engliterei în Principate pe la 1812, zicea: că stabilimentele de poștă sunt bine organizate, sunt re-leuri (stații de poștă) în toate direcțiunile și se găsesc «destui cai în toate stațiile.» (2).

II

Postele subt Regulamentul Organic.

Postele au continuat să fie un serviciu al Domniei, în tot timpul dela hrisovul lui Ispilanti până la Regulamentul Organic, și cu toate că acel hrisov hotără că toate construcțiunile trebuitoare postelor, precum și hrana cailor, să privească pe Domnie, cu toate acestea abuzurile din trecut au început să reapară și șatele au fost silite să facă clădiri pentru poștă, grajduri, etc., precum și să îngrijească de hrana cailor.

(1) Raicewich, *Osservazioni intorno la Valachia e la Moldavia*, pag. 199 și urm.

(2) Wilkinson, *Tableau de la Moldavie et de la Valachie*, pag. 83.

Regulamentul Organic, atât în Muntenia cât și în Moldova, a căutat să pună capăt acestei stări de lucruri, care eră un veșnic izvor de abuzuri și pricina dărăpănării satelor, după cum glăsuște legiuitorul regulamentar, și a hotărît ca întreținerea postelor să fie trecută în bugetul de cheltueli al Statului, dându-se în întreprindere cu licitațiune publică înaintea Obșteștii Adunări.

Astfel în bugetul Munteniei pe anul 1831 se prevăzuse pentru ținerea postelor suma de 947.418 lei vechi (350.895 lei noi), deosebit de 100.000 lei vechi (37.037 lei noi) pentru deosebitele trimiteri ce face Stăpânirea, adică în total suma de 387.932 lei noi; iar în Moldova se cheltuiau 245.777 lei noi pentru postele Moldovei, ceea ce face pentru amândouă Principatele o cheltueală de 633.709 lei noi, o sumă destul de însemnată față cu veniturile Principatelor, cari se ridicau în 1831 la 5.303.333 lei noi în Muntenia, iar în Moldova la 2.463.916 lei noi.

În Regulamentul Organic al Moldovei s'a înscris totdeodată un articol, care nu eră în Regulamentul Organic al Munteniei, prin care se prevedeă înființarea unui biuro de postă pentru scrisori, care aveă să fie așezat în lași pentru corespondența cu târgurile de căpetenie ale Principatului până la marginile țerii, hotărîndu-se în acelaș timp și facerea de tarife pentru plata portului scrisorilor, iar în bugetul Moldovei pe 1831 s'a și înscris o sumă de 5000 lei vechi (1851,85 lei noi) ca venit al portului de scrisori din năuntru țerii. (1)

Eră prima încercare care se făcă de a se aduce un mic venit Statului din portul scrisorilor înăuntru țerii, căci pentru posta internațională ea se făcă de consulate prin serviciile lor speciale.

Această încercare însă n'a izbutit, căci la licitațiunea care s'a ținut pentru darea în întreprindere a acestui venit, nu s'a prezentat decât un singur mușteriu, care n'a voit să dea mai mult de 2.500 lei vechi (925,92 lei noi), pentru serviciul postei interne de scrisori a Moldovei, iar antreprenorul postelor n'a voit să ia asupra sa înființarea

(1) *Analele parlamentare ale Moldovei*, tom. I, partea II, pag. 129.

acestui biou de postă și atunci Obșteasca Adunare, după raportul ministrului de finanțe, «în vedere că înființarea acelu biou de postă ar pricinui o mare cheltueală dacă s'ar așeză pe socoteala Ocârmuirii», a hotărît ca acest venit «nefiind nici atât de însemnător, să rămână deocamdată în nelucrare până se va ivi un prilej îndemânatic pentru înființarea lui» (1) și astfel s'a amânat înființarea postei de scrisori în interiorul țerii.

În tot timpul Regulamentului Organic toate veniturile Statului au fost date în întreprindere. Se consideră ca o mare năpaste pentru guvern când se întâmplă ca să rămână nearendat vreun venit oarecare. Obșteasca Adunare întocmiă condițiunile pentru darea în întreprindere a tuturilor veniturilor Statului, se țineă licitațiune chiar dinaintea Obșteștii Adunări, și apoi licitațiunile se întăriau de puterea executivă, de deplin împuternicitul prezident al divanurilor Moldovei și Valahiei general Kisseleff în timpul ocupațiunei rusești și mai pe urmă se întăriau de către Domni.

Astfel au fost arendate vămile, ocele de sare, oieritul și cornăritul păstorilor austriaci, și tot așa s'a urmat și pentru întreținerea postelor cari, deși nu aduceau nici un venit Statului, ci din contră Statul trebuia să prevadă în buget sumele necesare pentru plata acestui serviciu, cu toate acestea postele fiind un serviciu al Statului, guvernul dimpreună cu Obșteasca Adunare trebuiau să iea măsurile cuviincioase pentru arendarea lor.

Postele se arendau pe trei ani, ca și celelalte venituri ale Statului, iar în condițiunile de arendare a postelor găsim aproape aceleași condițiuni în amândouă Principatele.

În Muntenia plata pe fiecare ceas pentru un cal dela o postă la alta, care în timpul lui Ipsilanti eră de 10 bani, s'a ridicat în timpul Regulamentului Organic la 20 de parale, socotinduse câte patru ceasuri de fiecare poștie, iar cine aveă trebuință a trimite ștafete, aveă să plătească indoit.

(1) *Analele parlamentare ale Moldovei*, tom. III, partea II, pag. 165.

Pentru întâia dată se vede pomeninduse în condițiunile de arendare a postelor Principatelor de expediția hârtiilor administrațiunii dela cancelariile din București și Craiova, pe care antreprenorul postelor erà îndatorat s'o facă fără plată deosebită, de două ori pe săptămână, Lunea și Vinerea, iar particularii puteau să dea și dânșii scrisori de expediat în zilele de expediție, plătind câte un ban la dram pentru fiecare ceas sau patru bani de o poștie, iar aceia cari ar voi să ia adeverințe (recepise), trebuia să plătească îndoit. (1).

În fine, pentru prima oară s'a regulat și transportul gropurilor de bani, cari plătiau 10 parale pentru ocaua de argint și 50 parale pentru ocaua de aur pentru fiecare poștă.

Tarifa pentru transportul scrisorilor particulare erà foarte ridicată. Astfel o scrisoare în greutate de 5 dramuri, care este aproape greutatea de 15 grame a scrisorilor de astăzi, care s'ar fi trimis dela București la Ploești, trebuia să plătească pentru trei poștii 60 bani sau 20 parale (18 $\frac{1}{2}$ bani) și ca să aibă siguranța expeditorul scrisorii că scrisoarea a fost predată destinatarului, trebuia să plătească îndoit, adică 40 parale sau 37 bani, iar o scrisoare de 5 dramuri dela București la Craiova trebuia să plătească 80 bani din moneda de astăzi, și cu recipisa 1 leu și 60 bani, distanța dintre București și Craiova fiind de 12 și jumătate poștii.

Cu astfel de taxe ridicate, cari erau cu atât mai mari cu cât distanțele de străbătut erau mai mari, este ușor de înțeles cum nu s'a putut desvoltă mai de loc corespondența prin poștă pe acele vremuri.

Contractul încheiat în 1833 pentru darea în întreprindere a postelor Munteniei îndatoră pe antreprenorul postelor ca, în curgerea celor dintâi șase luni socotite dela începutul contractului, să înființeze câte două diligențe pe cele cinci mari drumuri ale Principatului: drumul Focșanilor, Brăilei, Căinenilor (Râmnicu-Vâlcei), Giurgiului și Craiovei, cari să plece cel puțin odată pe săptămână, nu

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, tom. III, partea I, pag. 558.

însă în zilele hotărîte pentru expediția poștei, ca să fie numărul de cai de ajuns pentru toate trebuințele; dar aceste diligențe nu s'au înființat decât mult mai târziu, antreprenorii postelor găsind fel de fel de pretexte pentru a amâna punerea în lucrare a acestei obligațiuni, care se traducea printr'o cheltueală pentru ei.

În fine contractul pentru arendarea postelor mai prevede că, la caz ca antreprenorul postelor să fie supus al vreunei curți străine, el eră îndatorat să aducă înscris subț a lui iscălitură, adeverită de consulatul protecției sale, că pentru ori ce va fi în drept să ceară dela Stăpânire, se va îndreptă la guvernul țerii, iar nu la consulat, căci o slujbă a țerii—zice contractul—trebuie să fie îndestulată după firea cererii și după dreptate de oblăduirea țerii, fără nici un amestec de protecție străină. (1)

Punerea unui asemenea articol în contractul postelor dovedește grija pe care o aveă Obșteasca Adunare de a înlătură, cel puțin în contractele cari se făceau prin mijlocirea ei, acel amestec zilnic în afacerile interne ale țerii.

Numărul cailor cari se cereă să-i aibă antreprenorul postelor Munteniei eră de 2990 cai, pentru cele zece drumuri ale țerii, și caili erau împărțiți pe poștii, după cum se arată în următoarea tabelă anexată la contractul postelor Munteniei în intervalul dela 1833—1836:

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, tom. III, pag. 560

Listă de poștile și caii ce trebuiesc pentru ținerea poștilor în principatul Valahiei
dela 1 August, anul 1833 (1).

Tabela No. 14.

Numele Poștilor.—Drumurile mari		TOTALUL cailor	CAI de rând	CAI de curieri	BĂGĂRI DE SEAMĂ
1	Dela Craiova până la Focșani				
	Craiova	60	60	—	
	Tesluiu	32	32	—	Despărțirea drumului la
	Mirila	40	40	—	Rădănic și Ipotești.
	Ipoteștii	40	40	—	
	Slatina	40	40	—	
	Grecii	40	40	—	Despărțirea drumului la
	Șerbănești	32	32	—	Ipotești.
	Tecuciu	40	40	—	Despărțirea drumurilor la
	Ciolăneștii	40	40	—	Pitești și Rușii-de-Vede.
	Talpa	32	32	—	Despărțirea drumului la
	Baciu	32	32	—	Rușii-de-Vede.
	Vadu Lat.	32	32	—	
	Prisiceni	40	40	—	
	Orașul București	150	134	16	Despărțirea drumurilor la
	Șindrilița	48	40	8	Călărași, Oltenița, Giur-
	Movilița	48	40	8	giu, Pitești și Plocești.
	Urziceni	48	40	8	
	Mărginenii	48	40	8	
	Călmățuiul	48	40	8	
	Buzăul	72	64	8	Despărțirea drumurilor la
	Călnăul	48	40	8	Brăila și Plocești.
	Orașul Râmnic	48	40	8	
	Cucul	48	40	8	
	Focșani	40	32	8	
		1.146	1.050	96	

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, T. III, pag. 561, și urm.

Numirea Poștilor. — Drumurile mari		TOTALUL cailor	CAI de rând	CAI de curier	BĂGĂRI DE SEAMĂ
Suma din napoi .		1.146	1.050	96	
2	Dela Căineni până la Giurgiu				
	Căinenii	24	24	—	
	Cozia	24	24	—	
	Râmnicul dela Vâlcea	48	48	—	Despărțirea drumurilor la Târgu-Jiului și Slatina.
	Topologul	32	32	—	
	Drăganii	32	32	—	
	Piteștii	48	48	—	Despărțirea drumurilor la Rușii-de-Vede și Cămpulung.
	Cărcinovu	32	32	—	
	Găieștii	40	40	—	Despărțirea drumului la Târgoviște.
	Mărunțișul	32	32	—	
	Floreștii	32	32	—	
	Bolintinul	32	32	—	
	Bucureștii	—	—	—	Caii se arată mai sus.
	Vidra	24	24	—	
	Gostinari	24	24	—	
	Pietrele	24	24	—	
	Daia	24	24	—	
	Giurgiul	32	32	—	
3	Drumurile mici în Vala- hia Mare pe Dunăre dela Brăila până la Oltenița și Giurgiu				
	Orașul Brăila	32	32	—	Despărțirea drumului la Buzău.
	Frumușica	16	16	—	
	Rama	16	16	—	
	Bertăștii	16	16	—	
	Smeul	16	16	—	Despărțirea drumului la Piua-Pietrei.
	Cotul lui Iepure	12	12	—	
	Carantina de lângă Piua Pietrei	12	12	—	
	Slobozia	16	16	—	
	Zlama	16	16	—	
		1.802	1.706	96	

Numirea Poștilor.—Drumurile mari	TOTALUL cailor	CAI de rând	CAI de curieri	BĂGĂRI DE SEAMĂ
Suma din napoi	1.802	1.706	96	
Călărașii	24	16	8	
Coadele.	24	16	8	
Bărăganul.	24	16	8	
Obileștii Noi	24	16	8	
Drumul Sării	24	16	8	Despărțirea drumului la București.
Negoieștii.	16	16	—	Despărțirea drumului la Giurgiu pe la Gostinari.
Oltenița.	16	16	—	
4 Dela Giurgiu până la Turnu				
Odivoiaia	16	16	—	
Cacaleții	16	16	—	
Bragadirul	16	16	—	
Zimnicea	16	16	—	
Piatra	16	16	—	Despărțirea drumului la Rușii-de-Vede.
Turnul	16	16	—	
5 Intre orașele de județe dela Dunăre la Bucu- rești, dela Brăila la Bu- zău, Ploești, Târgoviște, Câmpulung, Pitești, Te- cuciu, Rușii-de-Vede și Turnul				
Orașul Brăila	—	—	—	Caii se arată mai sus.
Muțiul	24	24	—	
Nisipeni	24	24	—	
Găvăneștii	24	24	—	
Buzăul	—	—	—	Caii se arată mai sus.
Pietroasa	16	16	—	
Albeștii.	16	16	—	
Ploeștii	32	32	—	Despărțirea drumurilor la București și Bucov.
Bucovul	12	12	—	
Câmpina	16	16	—	
Mărgineni.	16	16	—	Drumul are dreaptă inpre- unare și dela Ploești.
	2.230	2.094	136	

Numirea Poștilor.-- Drumurile mari	TOTALUL callor	CAI de rând	CAI de curieri	BĂGĂRI DE SEAMĂ
Suma din napoi	2.486	2.342	136	
Târgoviștea	24	24	—	Despărțirea drumului la București pe la poșta Găești.
Vălenii	16	16	—	
Câmpulung	24	24	—	
Livezenii	16	16	—	
Pitești	—	—	—	
Poștea	16	16	—	Caii se arată mai sus. Numirea satului nu este știută.
Asemenea Poștea	16	16	—	
Tecuciu	16	16	—	
Rușii-de-Vede	24	24	—	Caii se arată mai sus.
Plosca	16	16	—	
Piatra	—	—	—	} Caii se arată mai sus.
Turnul	—	—	—	
6 Dela Ploești în București				
Podul Vălenii	16	16	—	
Pociovaliștea	16	16	—	
Bucureștii	—	—	—	Caii se arată mai sus.
7 Dela București la Târgoviște și dela București la Călărași				
Tărtășeștii	16	16	—	
Bolovanii	16	16	—	
Târgoviștea	—	—	—	Caii se arată mai sus.
Tânganul	24	16	8	Despărțirea drumului la Oltenița prin Negoești.
Drumul sării	—	—	—	} Caii se arată mai sus.
Obileștii-Noi	—	—	—	
Până la Călărași prin Bărăgan și Coadele.				
	2.486	2.342	144	

Numirea Poștilor.—Drumurile mari	TOTALUL cailor	CAI de rând	CAI de curieri	BĂGĂRI DE SEAMĂ
Suma din napoi . . .	2.486	2.342	144	
8 In Valahia Mică între orașele de județe dela Turnul prin Caracal, Craiova, Cerneți, Târgu-Jiului, Râmnic, Slatina și înapoi la Craiova.				Despărțirea drumurilor la Buourești pe la poșta Pitești.
9 Dela Poștea Racovița ce este aproape de Turnul				
Racovița	16	16	—	
Poștea	16	16	—	
Asemenea neștiută	16	16	—	
Caracalul	24	24	—	
Leul	16	16	—	
Craiova.	—	—	—	
Cerdacul	16	16	—	Caii se arată mai sus.
Gogoșii	16	16	—	Despărțirea drumului la Craiova.
Gorjiul	16	16	—	
Iblănița	16	16	—	
Broscarii	16	16	—	
Cerneții	24	24	—	
Ciupernișanii	16	16	—	
Poștea	16	16	—	
Cărbuneștii	16	16	—	
Târgu-Jiului.	24	24	—	
Bănoleștii	16	16	—	
Polevraiciul	16	16	—	
Horezul	16	16	—	
Dintrun Lemn	16	16	—	
Orașul Râmnicul.	—	—	—	Caii se arată mai sus.
Slăviteștii	16	16	—	
Zăvidenii	16	16	—	
Colibașii	16	16	—	Despărțirea drumului pe la poștea Mirila la Craiova.
Prin Slatina la Craiova	—	—	—	Caii se arată mai sus.
	2.862	1.718	144	

Numirea Poștilor.— Drumurile mari		TOTALUL cailor	CAI de rând	CAI de curieri	BĂGĂRI DE SEAMĂ
	Suma din napoi . .	2.862	2.718	144	
10	Dela Craiova la Calafat				
	Predila	16	16	—	
	Rădovanul	16	16	—	
	Cioroiul	16	16	—	
	Scriptiul				
	Calafatul	—	—	—	Caii se arată mai sus.
11	Dela Craiova la T.-Jiului				
	Valea rea	16	16	—	
	Floreștii	16	16	—	
	Aninoasa	16	16	—	
	Prin satul Cărbuneștii la Târgul-Jiului . .	16	16	—	
		2.974	2.830	144	

În Moldova condițiunile pentru darea în întreprindere a postelor erau aproape la fel cu ale Munteniei, cu singura deosebire că numărul cailor pe cari antreprenorul reă îndatorat să-i aibă pentru anii 1833—1836, eră numai de 1000 cai, iar pentru corespondența particulară nu se fixase încă nici un tarif, deoarece Obșteasca Adunare a Moldovei își rezervase dreptul să aprobe proiectul pe care l-ar prezenta antreprenorul postelor, ceea ce dovedește că, la 1833, posta încă nu făcea serviciul corespondenței particulare în Moldova, ci numai transportul de persoane și al corespondenței oficiale a Statului. În contractele următoare ale postelor Moldovei se prevedea însă, ca și în Muntenia, înființarea postei pentru scrisori particulare și gropuri de valoare, după acelaș tarif ca și al

Munteniei, plătindu-se 4 bani de dram de poștie pentru o scrisoare, 10 parale pentru ocaua de argint și 50 parale pentru ocaua de aur pentru o poștie.

Daraverile înmulțindu-se din an în an, s'a simțit nevoia să se adauge numărul cailor de poștă, atât în Muntenia cât și în Moldova. Astfel în Muntenia, prin contractul din 1836, numărul cailor de poștă s'a ridicat la 3270 pentru 121 de poștii, din cari 1980 cai pentru trebuința Statului și 1290 pentru trebuințele particularilor (1), apoi la 1841 numărul cailor s'a ridicat la 3740.

În contractul postelor Moldovei numărul cailor eră de 1310, apoi s'a ridicat la 1400, și în fine la 1510, împărțiți în modul următor pe cele patru drumuri ale Moldovei:

1) Drumul care mergeă din Sculeni prin Iași la Vaslui-Huși până la Strâmtura;

2) Drumul care mergeă din Bârlad până la Galați și Focșani;

3) Drumul care mergeă din Podul Iloaiei până la Mi-hăileni;

4) Drumul care mergeă din Târgu-Frumos la Fălticeni, Piatra, Bacău, Ionoșeni și Ocna, după cum se arată în următoarea tabelă: (2)

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, tom. VI, partea I, pag. 95 și urm.

(2) *Analele parlamentare ale Moldovei*, tom. XIII, partea II, pag. 70 și urm.

Tabela No. 15.

No. curent	NUMIREA POSTEI	Numărul cailor	No. curent	NUMIREA POSTEI	Numărul cailor
	Despărțirea I-a			Transport . . .	930
1	Sculeni	28		Despărțirea III-a	
2	Iași	100		Totoeștii	100
3	Poienile	48	25	Socii	40
4	Poiana cârnului	44	26	Lătăii	32
5	Movila	44	27	Văruita	32
6	Solești	44	28	Botoșanii	32
7	Vasluiu	44	29	Berteza	24
8	Cordeni	16	30	Mihăileni	20
9	Huși	12	31		
10	Babana	44		Despărțirea IV-a	
11	Docolina	44		Târgul-Frumos	44
12	Strâmtura	44	32	Mirceștii	40
	Despărțirea II-a		33	Tupilații	16
13	Bârlad	44	34	Drăgușenii	16
14	Pereschivul	44	35	Fălticenii	12
15	Berheciul	44	36	Romanul	32
16	Tecuciul	52	37	Galbenii	24
17	Furcenii	36	38	Hârtopul	12
18	Focșanii	32	39	Piatra	12
19	Turceștii	28	40	Bacău	28
20	Fundenii	28	41	Răcăciuni	16
21	Șerbeștii	28	42	Adjud	16
22	Panciul	28	43	Mărășești	16
23	Vădenii	20	44	Ocna	8
24	Galații cu 8 cai la Reni.	34	45	Orășea	8
	De transportat . .	930	46	Total . . .	1.510

În intervalul acesta se înființase un biurou de poștă rusească la Galați pentru a transporta prin Reni posta internațională la Odesa, și de aceea posta dela Galați s'a întrunit cu cea din Reni, adăugându-i-se 8 cai, pentru a trimite corespondența la gura Prutului și de acolo a se predă poștei rusești spre Odesa.

Sumele pe cari le cheltuia Statul pentru întreținerea postelor erau însă prea mari în raport cu veniturile Principatelor, și cauza de nu se putea obține un preț mai mic la licitațiunile ce se țineau pentru darea în întreprindere a postelor, eră înlăturarea concurenței, care provenia din pricina că trebuiau capitaluri mari pentru ca să ia cineva întreprinderea postelor.

Pentru ca să se înlătore aceste greutăți, Obșteasca Adunare a hotărit în anul 1841 să dea o nouă organizare postelor, și pentru a mări concurența a hotărit să se dea în întreprindere poștele împărțite în mai multe drumuri, iar nu unui singur antreprenor ca în trecut, și astfel poștele Munteniei s'au împărțit în 17 drumuri cu 3740 cai, iar poștele Moldovei s'au împărțit în 4 drumuri cu 1510 cai.

Cu modul acesta fiecare contract fiind mai mic, s'au ivit mai mulți concurenți și s'au putut dobândi în amândouă Principatele prețuri cu mult mai avantajoase decât mai înainte, cu toate că numărul cailor se înmulția la fiecare contract; și astfel în 1841 poștele au fost date în întreprindere în Muntenia pentru suma de 166.000 lei noi, adică cu un scăzământ de peste 50% după cum erau arendate în trecut, iar în Moldova au fost arendate cu suma de 146.000 lei noi, prin urmare și aci o reducere de peste 40%.

Această scădere în prețul acestei întreprinderi provenia, pe de o parte din cauza lărgirii cercului aceloră cari puteau concura la licitațiune, iar pe de altă parte din cauza înmulțirii transacțiunilor, căci particularii întrebuntau din ce în ce mai mult posta, și din sumele pe cari antreprenorii le încasau dela particulari își acoperiau în mare parte cheltuelile pe cari le făceau pentru transporturile Statului.

Afară de aceasta posta mai avea un nou venit dela portul scrisorilor și gropurilor de valoare, căci lumea se obiș-

nuise încetul cu încetul să trimită scrisori și bani prin postă, așa încât postele începuseră să nu mai fie o povară așa de mare pentru bugetul Statului, și din an în an scădea subvențiunea pe care o da Statul pentru postă.

Neapărat că răspândirea instrucțiunii în păturile sociale și sporirea daraverilor comerciale ar fi adus un spor și mai mare în venitul postelor, dacă taxele cari se percepeau pentru transportul scrisorilor nu ar fi fost așa de mari.

În Principatele Române nu pătrunsese însă reforma, care se făcuse încă din 1839 în Engiltera, după propunerea lui Rowland Hill, de a se reduce taxa pentru scrisorile francate la un penny (10 centime) în interiorul țerii, și pentru cele nefrancate la îndoit. Această reformă a făcut ca corespondența postală a Engilterei să iea un avânt așa de mare, încât dela 76 milioane scrisori, câte să expediau în Engiltera în 1839, ajunsese în 1840, un an după aplicarea reformei, la 169 milioane scrisori, adică mai mult decât îndoit ($122\frac{1}{2}\%$), pentru a trece după 40 de ani la peste un miliard de scrisori, ca să ajungă astăzi la 4 miliarde bucăți, cât reprezintă corespondența totală a Engilterei.

Taxe ridicate asupra scrisorilor au existat la început, nu numai în Principatele române, dar în toate țerile; căci nici Franța, nici Engiltera, nici alte State n'au taxat scrisorile dela început cu un tarif moderat, ci din contra cu un tarif așa de urcat, încât împiedică corespondența postală.

Se citează cazul tipic al multor familii din Franța, cari, din cauză că taxa pentru francarea unei scrisori eră prea mare, se învoise între ele a nu mai francă scrisorile, și a pune pe plic lângă adresă niște semne convenționale, din cari să înțeleagă persoana care primiă scrisoarea, că toți acasă sunt sănătoși, și după ce examinau plicul, și prin urmare știau cecece doriau să afle, apoi refuzau să primească scrisoarea și prin urmare scăpau de plata taxei care trebuia plătită de acela care primiă scrisoarea.

Îndată însă ce a dispărut acel tarif ridicat, și mai cu seamă tariful pe zone, după care taxa unei scrisori eră cu atât mai mare cu cât distanța eră mai mare, de atunci

corespondența postală a început să crească în mod considerabil în toate ținuturile.

La 1841 Principatele Române nu intraseră încă pe calea aceasta a micșorării tarifului pentru scrisori, dar dela 1841 datează o nouă organizare a postelor în Muntenia, care a fost introdusă dela 1845 și în Moldova și care avea de scop să introducă mai multe îmbunătățiri în administrațiunea postelor Principatelor.

Astfel cu toate că în condițiunile anterioare de arendare a postelor Statul își rezervase dreptul de a controla mersul serviciului postal prin niște revizori numiți de Stat, cu toate acestea nemulțumirile erau mari în contra antreprenorilor postelor. Atunci s'a hotărât să se înființeze o cassă a menzilorilor în București, și alta în Iași, conduse de către un director, ajutat de un secretar și doi scriitori, plătiți de antreprenorul postelor, dar numiți de Domn, și la aceste cancelarii avea să se primească toate plicurile în zilele de expediție și apoi să se trimită cu curieri după stafete, sau pentru pachete, cari s'ar trimite din partea ori căruia serviciu. Totdeauna cassa menzilorilor eră datoare să primească toate plicurile ce-i vor aduce curierii de prin districte și să le împărțească după adrese prin oamenii postei.

Această cassă liberă în acelaș timp și foile de drum (menzilorile), primii ori ce ordine ale guvernului, și pentru ori ce reclamațiuni tot la dânsa trebuia să se adreseze aceia cari aveau de făcut vreo plângere, așa că ea servia de intermediar între guvern și antreprenorii postelor.

Inființarea unei asemenea administrațiuni centrale eră cu atât mai mult simțită, cu cât se hotărise, atât în Muntenia cât și în Moldova, ca să nu se mai arendeze postele unui singur antreprenor, ci să fie împărțite în mai multe drumuri, și prin urmare ar fi fost foarte greu, fără intermediul acestei casse a menzilorilor, ca guvernul să poată corespunde cu atâția antreprenori de postă.

În condițiunile de arendare a postelor se prevăzuse dispozițiuni mai strașnice în contra antreprenorilor, mărindu-li-se răspunderea și cerându-li-se să exercite o supraveghiere mai serioasă asupra subordonaților întreprinderii.

Astfel pentru transportul expediției Statului, a scrisorilor particularilor și a grupurilor de valoare, găsim în contract următoarele condițiuni: «Antreprenorii vor fi datori a porni pe drumuri cu gentele expediția Stăpânirii și grupurile cu bani ce se vor da împreună cu aceasta, de două ori pe săptămână, atât pe cea din București la județe, cât și pe cea dela județe în București, la zilele hotărâte, precum a urmat și până acum, în răspunderea contracciilor, cari vor avea aici la cassa postelor câte un orânduit întradins pentru primirea gentei Stăpânirii și a particularilor ca să le pornească la reședința lor și să primească asemenea și pe cele de afară; însă postele fiind vândute în părți mai multe, contracciul drumului Brăilei, de care este alăturată și posta București, rămâne îndatorat a da la toate zilele de expediție câte o căruță cu patru cai curierilor și câte un surugiu călare, pentru gentele ce se vor porni fără curieri până la postele cele dintâi fără plată de progon, precum nici ceilalți contraccii n'au a primi nimic pentru celelalte poștii ale drumului lor.

«Apoi cu această orânduială pornindu-se regulat expedițiile de două ori pe săptămână, atât din București, precum și de pe la județe, *ori ce primejdie s'ar întâmpla de pierderi sau spargere a vreunui pachet cu scrisori, amanet sau grup de bani, răspunde îndată contracciul drumului aceluia unde s'a întâmplat necuviința; fără a i se ascultă nici o pricinuire*, și el își va căuta cu curierii, sau căpitaniii postelor drumului său. Asemenea vor fi datori contraccii drumurilor a primi dela neguțătorii din Brăila sau alții de prin capitalele județelor, ce ar dori să expedieze pachetele sau grupurile cu bani dela un loc la altul, prin trecătoare dela București sau alte puncturi înainte, și a le înainta după adrese sub asigurarea cuvenită, luând drept progon tot aceeaș plată ce se descrie la art. 35, însă pe toată întinderea poștiiilor drumului unde s'ar înainta acel pachet sau grup, din care poprind cel dintâiu contracciu banii ce i s'ar analoghisi, după numărul postelor sale; apoi va îngriji a număra în-

dată cuvenitul progon și contracciului celorlalte poștii unde s'ar adresa lucrul primit». (1)

Din aceste condițiuni pentru arendarea postelor, cea mai principală pentru guvern eră aceea că contracții postelor aveau să răspundă pe viitor de ori ce furt s'ar fi făcut cu transportul grupurilor de valoare, căci ajunsese aproape lucru obișnuit ca posta să fie jefuită când se știă că este un transport mai însemnat de bani, și ori de câte ori eră un proces în despăgubire, intentat antreprenorului postelor, acesta chemă în garanție pe Stat și Statul eră regulat condamnat la plată, fiindcă nu există în contractul pentru darea în întreprindere a postelor articolul acesta care s'a introdus la 1841, că răspunderea privește pe antreprenor, iar nu pe Stat.

În ceea ce privește stafetele, iată ce dispozițiuni erau în contractul întreprinderii postelor :

«Pentru stafete antreprenorii vor fi datori totdeauna a da un surugiu cu un cal, cu plata progonului pentru doi cai, pe toate poștile întinderii drumului. Dar fiindcă stafetele se pornesc atât de către Stăpânire, cât și de către particulari, pentru grabnice trebuințe, spre ajungerea acestui scop contracții drumurilor, luând odată plata cuvenită pentru stafetă, atât dela Stăpânire cât și dela particulari, sunt datori, de odată cu pornirea ei, a da în mâna dătorului adeverință cu arătare de ziua și ceasul când o primește, apoi cu expedierea ei va da menzil cu două peceți în mâna surugiului ce va porni cu ea, care îndată ajungând la postă, va da căpitanului împreună și cu menzitul, iar acest din urmă, pe de o parte va scrie în menzil ceasul când a ajuns menzitul la posta sa, iar pe de alta va da surugiului ce a adus-o chitanță de primirea stafetei și de ceasul când i-a adus-o, care se va întoarce cu dânsa la posta de unde s'a pornit spre a-și da cuvânt de urmarea ce a făcut. Apoi stafeta pornindu-se din fiecare postă înainte, până la locul unde se trimite, căpitanul postiei punctului numit, însemnând ceasul când a ajuns stafeta în posta sa, o va înmâna îndată și persoanei către care

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, tom. X, partea I, pag. 411 și urm.

a fost adresată, întorcând menziful înapoi la locul de unde s'a pornit, care menzil se va înfățișa spre dovadă de către contracții postelor persoanei ce a pornit-o spre încredințare. La întâmplare însă de a mijloci vreo zăbavă pentru ajungerea stafetei la locul unde s'a fost pornit, peste ceasurile ce cuprind poștiile acelu drum, atunci contracții pe de o parte vor plăti celui ce a pornit stafeta îndoști banii ce i-a primit drept progon, iar pentru ale Stăpânirii, pe lângă întoarcerea înapoi a progonului pomenit, vor fi răspunzători și de ori ce întâmplări și neorândueli ar izvorî din întârzierea trimiterii unei asemenea stafete; și asupra pornirii stafetelor se va luă drept temeiul a se socoti distanța de o postă drept două ceasuri». (1)

În contractul arendării postelor pentru anul 1841, găsim pentru prima oară o dispozițiune foarte însemnată pentru acele vremuri, adică îndatorirea antreprenorului drumului Brăilei de a transporta gazeta Brăilei fără a pretinde vreo plată și a o expedia în tot cuprinsul Principatului. (2)

Vedem dar pentru întâia oară posta făcând un nou serviciu: acela al expeditiei ziarelor, și încă în mod gratuit.

În ceea ce privește posta internațională, se înființase în Principate, cu autorizația Înaltei Porți, biurouri postale de către consulatul austriac, cunoscute sub numele de posta nemțească, și de către consulatul rusesc alte birouri de postă, numită posta rusească, și scrisorile pentru Austria sau Rusia se expediau prin postele nemțești sau rusești, iar pentru scrisorile cari veniau din Austria sau Rusia, expediția lor se făcea tot prin aceste poste. Antreprenorii postelor însă erau datori ca, ori de câte ori consulatele le cereau cai de postă, să le dea cu acelaș preț ca și pentru particulari, iar socotelile se făceau la sfârșitul fiecărei luni.

Chiar în contractele pe cari guvernul le încheia cu antreprenorii postelor, se prevedeă anume în contract îndatorirea pentru antreprenori de a transporta dela frunta-

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, tom. X, partea I, pag. 410.

(2) *Ibid.*, pag. 432.

ria austriacă geanta cu scrisori austriecească, și dela fruntaria rusească geanta cu scrisorile poștei rusești.

Iată articolul privitor la poștele străine din contractul postelor:

«Contracciul drumului Piteștilor de două ori pe săptămână în București, și de două ori la Căineni, în zile de expediție, va fi dator a primi dela cinstita k. k. agenție aici și pe la punctul Căineni asemenea geanta austriecească și a o primi și porni, așa pecetluită precum i se va da, atât cea de aici către dregătoriile dela hotarul austriacesc, cât și cea de acolo aici către cinstita k. k. agenție și a o înainta cu curieri orânduți într'adins pentru expediție, primind de fiecare expediție plata cuvenită de o stafetă, adică câte lei 5 pentru fiecare postă; totdeodată și contraccii drumurilor Focșani, Brăila și Giurgiu vor fi cu cea mai de aproape băgare de seamă și priveghere, ca ori când s'ar înfățișa curierii rusești, atât ai extra-poștei dela Țarigrad la Petersburg și Odesa și dela Petersburg și Odesa la Țarigrad, cât și ai acei ordinare, să înlesnească fără minut zăbavă darea căruțelor și cailor trebuincioși, spre a nu întâmpina curierii cea mai mică împiedicare și zăbavă în călătoria lor ce vor avea prin poștele Principatului, fiind datori slujbașii postelor a le arăta înlesnire și toată cuvenita indulgență, ca să nu sufere cea mai mică întârziere sau nepotrivită primire prin postă, iar plata progonului își vor primi fiecare din numiții contraccii dela cancelaria cinstitului cantor al poștei rusești de aici spre despăgubirea plății progonului ce s'ar însumă pentru caii ce li s'ar slobozi după fiecare drum, fără a avea nici un fel de pretenție pomeniții contraccii, precum și cel de sus al Piteștilor pentru ori ce lucru s'ar expediă prin numiții curieri».

Aceste poște străine au continuat să funcționeze mult timp în Principate și înlăturarea lor a fost una din chestiunile cele mai greu de rezolvat pe cale internațională, căci ele n'au încetat de a funcționa în țară decât dela 1 Aprilie 1869, deși Convenția dela Paris, din 7/19 August 1858, prevedeă în mod categoric în art. 2: «Că Principatele Române se vor administra liber», iar art. 34 da

drept țărilor să-și facă legile ce vor crede de cuviință pentru administrarea postelor Principatelor, așezându-le printre legile de interes general al țării.

Încă dela promulgarea Convențiunii, guvernele ambelor țeri începuseră tratative pentru suprimarea biurourilor postale străine, ca aducând atingere dreptului Principatelor de a se administra singure, și guvernele noastre regulat se izbiau de răspunsul puterilor interesate, că n'au încredere în administrația postelor românești ca să le încredințeze expediția postelor internaționale. Motivul real însă eră că beneficiile pe cari le trăgeau aceste țeri din exploatarea biurourilor postale așezate în Țara-Românească, erau prea mari ca să renunțe la ele.

Astfel dintr'o broșură intitulată *L'Autriche et les Principautés danubiennes*, apărută în 1858 la Paris, se văd lămurit cauzele împotrivirii puterilor străine de a încetă funcționarea postelor lor în Principate. «Biurourile de poștă și diligențele austriace exploatează astăzi amândouă Principatele și venitul net al biuroului de poștă austriacă din Iași produce 100.000 franci pe an, iar cel din București trebuie să fie cu mult mai mare». (1)

Din cauza acestor beneficii nu s'au putut încheia cu aceste puteri convențiunile postale internaționale pentru regularea expedițiunii postale, decât la 1868, când s'a și început desființarea acestor biurouri postale străine, și la 20 Martie 1869 directorul postelor și telegrafelor Al. Cociu a putut să dea următoarea circulară tuturor biurourilor postale din țară: «După convențiunile postale internaționale încheiate în anul expirat (1868), dela 19 Martie—1 Aprilie 1869, teritoriul postal al României se va exploata exclusiv de către administrațiunea română. Prin urmare biurourile postale austro-maghiare, cari până acum făceau serviciul internațional, vor încetă cu desăvârșire la 31 Martie seara, și chiar de a două zi numai biurourile postale române vor servi de intermediare pentru relațiunile cu străinătatea, ca și pentru acelea din întru țării». (2).

(1) *L'Autriche et les Principautés danubiennes*. (Acte și documente culese de d-l D. A. Sturdza), vol. 7, pag. 382.

(2) Biblioteca Academiei Române, vol. No. 2579.

Cu toate acestea, în 1873 s'a descoperit că în Galați și Brăila funcționa încă un biurou postal străin la mesageriile franceze, dar și acela a fost îndată desființat. (1).

Progresele cari se făceau în alte țeri în administrațiunea postelor și telegrafelor, se introduceau încetul cu încetul și în Principatele române; astfel prin Decretul No. 511 din 23 Fevruarie 1852, s'au fixat în Moldova patru taxe postale prin aplicare de stampile pe plicuri, în caz când expeditorul plătiă taxa predând scrisoarea unui oficiu postal. Aceste stampile erau rotunde, iar valoarea lor eră următoarea:

15	parale	taxa	unui	jurnal;
45	»	»	»	unei scrisori simple;
90	»	»	»	» recomandate sau duble;
135	»	»	»	» având retur-recipisă.

Timbrele postale s'au introdus în Moldova în anul 1854, deoarece încercarea care se făcuse în timpul Regulamentului Organic nu izbutise, iar în Muntenia timbrele postale au fost introduse tocmai în anul 1858.

Mărcile postale ale Moldovei aveau pe ele stema Moldovei: un zimbru, o stea cu cinci colțuri între coarne, deasupra aveau o inscripție cu litere cirilice (franco), iar jos eră scrisă valoarea mărcilor: 15, 45, 90 sau 135 parale. Mărcile Munteniei aveau un vultur.

Unindu-se Principatele, s'a făcut un singur timbru postal pentru ele, având vulturul și zimbrul, iar jos eră însemnată valoarea timbrului în parale. La 1864 s'au introdus mărcile postale cu efigia Domnitorului Alexandru Cuza, și apoi la 1866 cu a Domnitorului Carol I.

(1) Dem. C. Ollănescu, *Raport general asupra participării României la Expoziția din Paris 1900*, pag 185.

III

Organizarea postelor și telegrafelor făcută prin legea dela 16 Decembrie 1864 și legile următoare.

La 1862, când s'a făcut unirea administrativă a țărilor, s'a simțit nevoia să se dea o organizațiune uniformă postelor și telegrafelor din amândouă Principatele, și atunci s'a și hotărît fuziunea ambelor administrațiuni postale și telegrafice ale Principatelor într'o singură direcțiune cu reședința în București; iar legea din 16 Decembrie 1864, decretată în puterea Statutului, a fost cea dintâi lege care a dat o organizațiune serviciului postelor și telegrafelor în România.

Această lege nu putea să nu se ocupe și de organizarea telegrafului, căci telegraful care există în alte țări încă dela începutul secolului, fusese înființat în Principate în anul 1854, cu ocaziunea războiului Crimeei, astfel încât, la 1864, telegraful avea dejă o existență de zece ani în Țara-Românească.

Austriacii, cari ocupau atunci Principatele, au construit cele dintâi linii telegrafice: dela Giurgiu la București și de aci la Predeal, pentru a avea legătură pe de o parte cu Dunărea spre Viena, și pe de alta cu Brașovul-Viena prin Predeal.

A doua linie a fost aceea dela Iași la Fălticeni. În 1855 s'a construit o nouă linie telegrafică, care mergea dela București la Iași prin Brăila și Galați, iar după tratatul dela Paris, din 18/30 Martie 1856, care a înființat Comisiunea europeană a Dunării, s'a construit de Comisiunea europeană o linie telegrafică dela Galați la Sulina, și în fine treptat s'au construit nouă linii telegrafice, așa încât la 1864 corespondența prin telegraf începuse să iea o dezvoltare destul de mare.

În legea postelor și telegrafelor din 1864 se vorbește pentru întâia dată de dreptul de monopol al Statului pentru exploatarea postelor și telegrafelor. Art. 1 al legii spune lămurit că Statul își rezervă dreptul sau monop-

lul telegrafo-postal, care consistă în transmiterea de comunicațiuni prin firul electric și transportul de obiecte și persoane prin poștă.

Statul exercită de fapt cu mult înainte de 1864 acest monopol, deși nu eră prevăzut în mod formal prin nici o lege, căci Statul luase asupra sa încă dela început, ca un serviciu de Stat, efectuarea transportului prin poștă a corespondenței particularilor, iar în ceea ce privește telegraful, Statul construise cu cheltuiala sa, sau rescumpărase toate liniile telegrafice, astfel că idea modernă care legitimează monopolul Statului asupra postelor și telegrafelor, și care este întemeiată pe nevoia pe care o are Statul pentru siguranța sa ca el singur să exploateze acest serviciu, n'a fost trebuință să se pună înainte pentru a justifica acest monopol, căci de fapt el există pentru Stat încă dela înființarea serviciului postal și telegrafic în ceea ce privește serviciul postal intern. O singură dificultate eră în privința serviciului postal internațional, și cu toate că legea telegrafo-postală a fost decretată în 1864, această dificultate a mai durat încă câțiva ani până să dispară postele străine din țară.

De altminteri monopolul postelor și telegrafelor există în toate țările; el este monopolul cel mai puțin combătut de economiști și se justifică pe interesul ce-l are Statul de a nu lăsa pe mâna particularilor să transporte corespondența sa oficială postală și telegrafică, care de multe ori cuprinde secrete de Stat, și în toate țările unde la început telegraful sau posta n'au fost instituțiuni de Stat, ci se exercitau de particulari, ca de pildă în Anglittera sau Germania, Statul a luat aceste servicii din mâna particularilor și a făcut un monopol al Statului.

La 1864, când s'a decretat legea telegrafo-postală, s'a simțit nevoia de a se pune în lege dreptul Statului de a exploata singur postele și telegrafele, nu atât pentru a stabili acest drept de monopol pentru corespondența internă, căci acest drept în mod tacit îi eră recunoscut, cât pentru a se putea susține și mai mult desființarea biurourilor postale străine, cari transportau corespondența internațională; căci prevăzându-se prin lege monopolul

Statului, funcționarea biurourilor postale străine nu mai avea nici o rațiune de a mai fi tolerată în țară.

Serviciul postal, și mai târziu serviciul telegrafic, n'au fost dela început un monopol înființat de Stat în scop fiscal, căci multe decenii serviciul postal, departe de a aduce un venit Statului, din contra se cheltuiau de Stat sume însemnate pentru el.

Astfel am văzut că în timpul Regulamentului Organic întreținerea postelor constituia una din cheltuelile destul de mari, pe cari trebuia să le suporte Statul, căci întreținerea postelor se ridică până la 7.66% din veniturile Statului. Numai mai târziu postele au început să dea un venit Statului, dar și atunci acel venit abia acoperia cheltuelile pe cari le făcea Statul cu serviciul postal, cum este încă și astăzi în Statele-Unite ale Americii, unde, din cauza imensității teritoriului, cheltuelile pentru serviciul postal sunt mai mari decât veniturile.

Tot așa a fost și la noi până în anul 1877, de aceea chiar legea postală din 1864 consideră că taxele cari se plăteau pentru transportul scrisorilor și călătorilor, precum și taxele telegrafice, reprezentau plata unui serviciu pe care Statul îl făcea particularilor, iar nu eră nicidecum un impozit; și de aceea aceste taxe n'au fost prevăzute în legea telegrafo-postală din 1864, ci într'un regulament care s'a decretat de odată cu legea telegrafo-postală.

Astăzi însă taxele postale și telegrafice nu reprezintă numai serviciul pe care-l face Statul transportând scrisorile particularilor, sau transmitându-le depeșile lor, dar conțin în ele și un impozit; căci Statul nu numai că-și acoperă cheltuelile pe cari le face cu exploatarea postelor și telegrafelor, dar îi rămâne și un excedent de venituri.

Pentru a se ajunge însă la acest rezultat, ca venitul postelor și telegrafelor să covârșească cheltuelile cari se fac pentru aceste servicii, a trebuit ca și România să urmeze exemplul pe care-l dăduse Englitera și pe care-l urmăse mai toate Statele, și să scază taxele postale și telegrafice, căci scumpetea lor făcea imposibilă mărirea corespondenței postale și telegrafice.

În acest scop regulamentul postal și telegrafic din 1861 redusese la jumătate taxele cari erau sub Regulamentul organic pentru transportul scrisorilor, dar și cu această reducere tariful tot eră așa de ridicat, încât o scrisoare dela București la Galați costă un leu și 68 bani.

În 1862 acest tarif a mai fost redus în mod simțitor: se suprimase taxarea după distanță, care se dovedise că este nedreaptă, și s'a stabilit un tarif uniform pentru scrisorile expediate în interiorul țerii, care se măria în raport cu greutatea scrisorii, dar nu și după distanță, după cum se vede în următoarea tabelă:

Tabela No. 16.

GREUTATEA SCRISORII			Taxa unei scrisori francate		Taxa unei scrisori nefrancate	
			Lei	B.	Lei	B.
Dela	1—5	dramuri (15 grame)	—	27	—	51
„	5—10	„ (15—30 grame)	—	46	—	74
„	10—50	„ (30—150 grame)	—	83	1	11
„	50—100	„ (150—300 grame)	2	22	2	96
„	100—150	„ (300—450 grame)	4	44	5	18
„	150—200	„ (450—600 grame)	6	66	7	40

Pentru ziare se plătiă 3 parale (2 bani) de foaie, iar pentru scrisorile recomandate se plătiă încă odată taxa unei scrisori simple, și prin scrisoare simplă se înțelegeă scrisoarea care nu treceă de 5 dramuri (15 grame).

Aceste taxe au fost din nou scăzute prin regulamentul legii din 16 Decemvrie 1864.

Astfel taxa unei scrisori simple (15 grame) eră:

În cuprinsul postei de primire 5 parale (4 bani);

Pentru ori ce distanță în țară 20 » (18 bani).

Pentru scrisorile dela 15—30 grame se plătiă taxa îndoită.

Pentru scrisorile dela 30—45 grame se plătiă taxa în-treită și așa mai departe din 15 în 15 grame.

Pentru ziare se plătiă 2 parale de foaie.

Pentru probele de mărfuri se plătiă 20 parale (18 bani) pentru 30 grame, iar taxa unei scrisori recomandate eră de 20 parale (18 bani) peste taxa unei scrisori simple.

Pentru telegrame taxele erau următoarele:

Pentru telegrama de 20 cuvinte în interiorul țerii, fără deosebire de distanță, taxa eră de 1 leu și 66 bani.

Pentru fiecare serie de alte 20 cuvinte taxa suplimentară eră pe jumătate, adică 83 bani. Taxarea prin urmare nu se făcea după numărul cuvintelor, ci o telegramă, ori cât de puține cuvinte ar fi avut, plătiă aceeaș taxă ca și pentru 20 cuvinte.

În fine, pentru grupurile de valoare se plătiă taxa după valoare, distanță și greutate, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Tabela No. 17.

VALOAREA	DISTANȚA	Taxa după valoare		Taxa după greutate	
		Lei	B.	Lei	B.
Pentru 185 lei (500 lei v.)	1—15 ore	—	9	—	9
» » »	15—30 »	—	18	—	18
» » »	30—45 »	—	27	—	27
» » »	45—60 »	—	37	—	37
» » »	60—80 »	—	46	—	46
» » »	80 în sus.	—	55	—	55

Regulamentul din 1864 prevedeă prin urmare, atât pentru scrisori cât și pentru telegrame, niste taxe relativ moderate și realiză un progres simțitor față de taxele din trecut, căci pentru interiorul aceluiaș oraș se admisesese o taxă 5 parale (4 bani) pentru o scrisoare, iar pentru toată țara o taxă uniformă de 20 parale (18 bani).

Toată greutatea eră de a se putea face o înțelegere cu străinătatea în privința a două puncte, cari interesau de aproape țara, și anume: a se desființa biurourile postale străine, cari cu toate prescripțiunile legii din 1864 con-

tinuau să funcționeze în țară, și în al doilea rând eră încheierea de convențiuni internaționale pentru a regulă chestiunea tarifului de scrisori cu străinătatea.

Negocierile cari au fost începute îndată după promulgarea legii din 1864, au dat în sfârșit rezultate în anul 1868, căci la 24 Iulie 1868 s'a încheiat prima convențiune postală între România și confederațiunea Germaniei de Nord, prin care se stabiliă că pentru o scrisoare de 15 grame taxa va fi de 25 bani.(1)

Tot în acelaș timp s'a încheiat și convențiunea postală cu Austro-Ungaria, la 28 Iulie 1868(2), care stabiliă că administrațiua postelor austro-ungare va plăti administrațiunii postelor Principatelor-Unite pentru scrisorile francate destinate pentru Principatele-Unite 4 creițari (10 bani), și pentru scrisorile nefrancate 8 creițari (20 bani), iar administrațiunea postelor Principatelor-Unite va plăti administrațiunii postelor austro-ungare, pentru scrisorile francate destinate pentru Austro-Ungaria, 6 creițari (15 bani) și pentru scrisorile nefrancate 12 creițari (30 bani).

Biurourile postale austro-ungare n'au fost însă desființate decât cu începere dela ^{19 Martie}_{1 Aprilie} 1869, din cauză că regulamentul pentru punerea în aplicare a acestei convențiuni n'a fost aprobat decât la 29 Decemvrie 1868, și astfel monopolul postal, decretat de legea din 1864, n'a putut să fie exercitat decât dela această dată pe toată întinderea teritoriului român, fără nici o împiedicare.

Imediat după aceste două convențiuni, s'au mai încheiat următoarele convențiuni:

La ⁸/₂₀ August 1868, s'a încheiat la București convențiunea postală cu Rusia (3), la 27 Octombrie 1871 cu Serbia (4), etc.

Incheierea convențiunelor telegrafice n'a întâmpinat dificultățile pe cari le-au avut convențiunile postale, căci Puțerile străine nu aveau de apărat interesele pecuniare pe

(1) M. Mitilieu, *Tratatele și Convențiunile încheiate de România cu Puțerile străine*, pag. 179 și urm.

(2) *Ibid.*, pag. 185 și urm.

(3) *Ibid.*, pag. 202 și urm.

(4) *Ibid.*, pag. 258 și urm.

cari aveau să le apere pentru biurourile lor postale stabilite de multă vreme în Principate.

Dela început Statul român răscumpărase liniile telegrafice făcute de străini pe teritoriul Principatelor, și astfel ele au devenit proprietatea țerii și au putut fi exploatate de Statul român fără nici un amestec străin.

Prima convențiune telegrafică a fost încheiată la $\frac{6}{18}$ Noembrie 1857 între guvernul Principatului Moldovei și Comisiunea europeană a Dunărei, pentru linia telegrafică dela Galați la Sulina. Această convențiune eră în mare parte un aranjament pentru răscumpărarea acestei linii, iar până la răscumpărare se hotărâ ce taxe să se perceapă de Principatul Moldovei pe această linie.

Astfel în art. 3 al acestui aranjament se zicea : că se va atribui Moldovei pentru partea liniei telegrafice care trece pe teritoriul ei, o jumătate florin pentru o depeșă simplă, când expediția se va face dela Galați pentru una din stațiunile Dunărei de jos și reciprocamente, iar guvernul Moldovei se obligă să iea în sarcina sa cheltuelile privitoare la construcțiunea biuroului telegrafic din Galați și să restituie Comisiunii europene a Dunărei toate cheltuelile făcute de dânsa pentru stabilirea liniilor telegrafice, pe teritoriul Principatelor.

Altă convențiune telegrafică internațională a fost aceea încheiată la Timișoara la 16 Iunie 1862, între plenipotențiarii Austriei, Turciei, Serbiei și României, în care se recunoștea pentru întâia oară că rețelele liniilor telegrafice ale țărilor reprezentate de plenipotențiarilor statelor sus arătate constituie teritorii telegrafice cu totul independente, și guvernele acestor state își rezervau facultatea de a încheia convențiuni telegrafice și cu alte state; cu alte cuvinte, se recunoștea de către Turcia, care încheia această convențiune alături de Principatele-Unite, deplina autonomie a Principatelor de a încheia la rândul lor asemenea convențiuni cu ori care alt Stat ar voi.

Printr'această convențiune Turcia bonifică Principatelor taxa percepută pentru tranzit pentru ori ce depeșă va porni din Turcia în Austria și va trece prin Principate.(1)

(1) *Ibid.*, pag. 110 și urm.

Alte convențiuni telegrafice au mai fost încheiate între România și Austria, la 22 Maiu 1865, (1) între România și Serbia, la ^{18/30} Decembrie 1865. (2)

La 27 Iulie 1865 România a aderat la convențiunea telegrafică dela Paris, din 17 Maiu 1865, în baza art. 60 al acelei convențiuni, care zicea că: statele cari n'au luat parte la dânsa vor fi admise a aderă după cererea lor, (3) iar la 21 Iulie 1868 s'a încheiat la Viena o convențiune telegrafică internațională la care a luat parte și România, alături de reprezentanții Germaniei de Nord, Austro-Ungariei, Ducatului de Baden, Bavariei, Belgiei, Danemarcei, Elveției, Spaniei, Franței, Greciei, Italiei, Luxemburgului, Norvegiei, Olandei, Portugaliei, Rusiei, Serbiei, Suediei, Turciei și Württembergului.

Pasul acesta odată făcut, ca România să fie admisă a încheia convențiuni cu statele Europei, a fost continuat și România a luat parte la toate congresele internaționale de poste și telegrafe, la Berna (1874), Paris (1878), Lisabona (1885), Viena (1891), Washington (1897) și Roma (1906).

Toate inovațiunile cari au fost introduse în serviciul postelor și telegrafelor străine, au fost adoptate treptat și în România.

Astfel: cărțile postale, mandatele postale, mandatele telegrafice, cartele-telegrame, coletele postale, dispozițiunile luate pentru imprimate, probe de mărfuri, coloarea uniformă a timbrelor postale pentru toate Statele uniunii postale universale, etc., au fost introduse și în România, așa încât serviciul postal și telegrafic este organizat la noi pe aceleași baze ca și serviciile postale și telegrafice străine.

O invențiune care a ajutat foarte mult la îmbunătățirea serviciului postal a fost introducerea drumurilor de fier, căci grație lor distanțele au fost scurtate, cheltuelile au fost simțitor reduse și abia a mai rămas în foarte puține localități transportul cu diligențele.

În mai toate țerile unde drumurile de fier nu sunt în

(1) *Ibid.*, pag. 114 și urm.

(2) *Ibid.*, pag. 121 și urm.

(3) *Ibid.*, pag. 120.

mâna Statului, ci în mâna companiilor străine, guvernele acestor țeri au avut grija ca să impună companiilor participare de drum de fier să transporte gratuit corespondența postală, iar în țerile în cari Statul este proprietar al drumurilor de fier, cum este la noi, acest serviciu se face în mod gratuit, și în legea căilor ferate de interes privat se prevede chiar, că particularii proprietari al unor asemenea căi ferate sunt datori să facă gratuit transportul corespondenței postale.

În convențiunea încheiată la 17/30 Noemvrie 1905, între Direcțiunea generală a postelor, telegrafelor și telefoanelor cu Societatea anonimă «Vrancea» din Focșani, se stabilesc pe larg raporturile de serviciu și condițiunile cu cari zisa Societate se obligă a efectua serviciile de postă, telegraf și telefon în gările liniei Mărășești-Panciu, construită din inițiativă privată, și din acea convențiune reiese obligațiunea pentru Societatea «Vrancea» de a face serviciul de postă, telegraf și telefon prin impiegați ai ei, precum și de a face în mod gratuit transportul postei de ori ce categorie între Mărășești-Panciu și viceversa. (1)

Taxele postale și telegrafice au suferit mai multe schimbări dela 1864 și până astăzi. Nu se putea rămânea cu taxele postale și telegrafice din trecut, cari erau prea ridicate, și cari făceau ca publicul să întrebuinteze posta și telegraful foarte rar. Diferitele legi cari s'au succedat pentru fixarea taxelor postale și telegrafice, aveau de scop de a le micșora cât se va putea mai mult. Astfel prin legea din 16 Fevruarie 1871 taxele telegrafice și postale au fost fixate în modul următor:

Pentru o telegramă în interiorul țerii de 20 cuvinte taxa a fost fixată la 1 leu și 50 bani, în loc de 1 leu 66 bani.

Pentru scrisori taxele au fost fixate în modul următor:

- a) Pentru o scrisoare de 15 grame în interiorul aceluiaș comune, taxa a fost fixată la 3 bani în caz de francare.
- b) Pentru o scrisoare în interiorul țerii, taxa eră de

(1) *Monitorul Oficial*, No. 267 din 4/17 Martie 1906.

15 bani în caz de francare și de 25 bani în caz de nefrancare.

c) Ziarele, cărțile, notele de muzică, cărțile de vizită, anunțurile și ori ce imprimare, precum și probele de mărfuri, erau supuse la taxa de 3 bani de fiecare 40 grame.

d) Pentru o scrisoare recomandată se plătiă o taxă suplimentară de 20 bani.

Această lege a avut o durată foarte scurtă, căci a fost modificată prin legea din 27 Iulie 1871, care a mai redus taxele postale și telegrafice.

Astfel taxa unei telegrame dela 1—20 cuvinte în interiorul țerii a fost scăzută dela 1 leu 50 bani la 1 leu, iar pentru fiecare serie de 10 cuvinte mai mult se plătiă o taxă suplimentară de 50 bani.

Pentru scrisori au fost fixate următoarele taxe:

a) Pentru o scrisoare de 15 grame în interiorul aceleiaș comune, taxa a fost sporită dela 3 bani la 5 bani în caz de francare, și dela 5 bani la 10 bani în caz de nefrancare.

b) Pentru o scrisoare în interiorul țerii, taxa a fost scăzută dela 15 bani la 10 bani în caz de francare, și dela 25 bani la 20 bani în caz de nefrancare.

c) Pentru ziare s'a admis o taxă de $\frac{1}{2}$ ban de fiecare număr.

d) Pentru imprimare, probe de mărfuri, etc. au rămas taxele ca și în trecut, de 3 bani pentru fiecare 40 grame.

e) Pentru scrisorile recomandate taxa s'a ridicat dela 20 bani la 30 bani.

Astăzi taxele postale și telegrafice sunt fixate, prin legea din 1900, în modul următor:

Pentru telegrame s'a admis principiul ca ele să fie taxate pe cuvânt. S'a părăsit prin urmare sistemul ca o telegramă, ori cât de puține cuvinte ar conține, să fie taxată ca și cum ar avea 20 cuvinte.

Taxa a fost stabilită la 5 bani de cuvânt în tot cuprinsul României, cu o suprataxă de 25 bani pentru fiecare telegramă, plus 10 bani pentru chitanță, care este obligatorie. Adresa se numără drept două cuvinte, ori-care ar fi numărul cuvintelor din cari se compune. Cu modul

acesta o telegramă poate să coste minimum 55 bani, iar nu 1 leu ca mai înainte.

S'a făcut apoi deosebirea între telegramele prezentate ziua și cele prezentate noaptea (dela 10 ore seara la 6 ore dimineța) și pentru acestea din urmă, fiindcă serviciul de noapte este mai greu, se mai percepe o taxă de 50 bani de fiecare telegramă.

Pentru scrisori au fost admise următoarele taxe:

1) Pentru cărțile postale deschise, 5 bani în toată țara și 10 bani pentru cele cu răspuns plătit.

2) Pentru cărțile postale închise, 10 bani în interiorul aceleiaș comune și 15 bani pentru toată țara.

3) Pentru scrisorile de 15 grame în interiorul aceleiaș comune, 10 bani în caz de francare și îndoit în caz de nefrancare.

4) Pentru scrisori în interiorul țerii, 15 bani în caz de francare și îndoit în caz de nefrancare.

5) Pentru scrisori în străinătate, 25 bani în caz de francare și îndoit în caz de nefrancare.

6) Pentru ziare, 1 ban de fiecare număr.

7) Pentru imprimare, 3 bani până la greutatea de 50 grame.

8) Pentru probe de mărfuri, 6 bani până la greutatea de 100 grame.

9) Pentru hârtii de afaceri, 15 bani până la greutatea de 250 grame.

Pentru mesagerii taxele au fost fixate după greutate și după valoare în modul următor:

1. TAXA PE GREUTATE.

a) Pentru pachetele destinate a se distribui în interiorul comunei unde sunt prezentate, până la 5 kilograme, taxa este de 20 bani de pachet;

b) Pentru pachetele destinate a se distribui în interiorul țerii, taxa este de 50 bani (de pachet) până la greutatea de $2\frac{1}{2}$ kilograme; iar dela $2\frac{1}{2}$ până la 5 kilograme taxa este de un leu;

c) Pentru o greutate mai mare de 5 kilograme taxele se sporesc cu 25 bani pentru fiecare kilogram sau fracțiune de kilogram.

2. TAXE PE VALOARE.

Toate obiectele cari au o valoare declarată, deosebit de taxa după greutate, mai sunt supuse și la taxa după valoare, care se percepe după cum urmează:

a) Pentru o valoare până la 500 lei inclusiv, taxa este de 20 bani;

b) Dela 500 lei până la 10.000 lei inclusiv, se vor percepe câte 15 bani de fiecare 500 lei sau fracțiune de 500 lei, pe lângă taxa prevăzută la aliniatul a;

c) Dela 10.000 lei în sus se vor percepe câte 5 bani de fiecare mie de lei sau fracțiune de mie de lei, pe lângă taxele prevăzute la aliniatele a și b;

d) Se exceptează dela această regulă, încât privește taxarea scrisorilor cu valoare declarată cari se primesc până la orice valoare, cari însă se vor taxa, în ceea ce privește greutatea, după tarifa scrisorilor recomandate; iar în ceea ce privește valoarea, după tarifa de mesagerii.

Pentru transportul călătorilor cu diligența, taxele sunt următoarele:

20 bani un loc în clasa I pentru un kilometru;

15 » » » » » II » » »

Pentru copii până la 5 ani taxa este pe jumătate.

Bagajul se taxează cu 50 bani de fiecare 10 kilograme pe ori ce distanță.

De când s'au înființat drumurile de fier, transportul călătorilor cu diligența astăzi este aproape nul, căci venitul din aceste taxe în 1902—1903 abia a fost de 272 lei și 50 bani. Diligențele fac astăzi numai serviciul de poștă pentru localitățile cari nu sunt deservite de drum de fier și ele încetul cu încetul sunt destinate să dispară și să fie înlocuite cu automobile. Astfel cursa București-Oltenița se face azi de automobile, după un vot recent al Consiliului județian de Ilfov.

În fine toate invențiunile cari s'au descoperit în anii din urmă și cari au de scop a îmbunătăți serviciul postelor și telegrafelor și au fost experimentate în străinătate, au fost introduse și la noi.

Astfel este telefonul, care a fost introdus prin legea din 30 Maiu 1892 și care este menit să iea o dezvoltare foarte mare, căci acolo unde nu sunt stațiuni telegrafice se înființează de județe stațiuni telefonice, cari servesc a transmite fonogramele.

Tot asemenea de curând s'a inaugurat la Constanța cablul submarin între Constanța și Constantinopol, în temeiul Convențiunii încheiate între România și Germania, care va avea de rezultat a da un avânt considerabil tranșacțiunilor comerciale dintre aceste țeri; iar ultima invențiune a telegrafiei fără fir, datorită lui Marconi, n'a întârziat să fie utilizată pe vasele noastre de războiu aflate la Constanța, și un post de telegrafie fără sârmă s'a înființat de curând la Constanța, putând să comunice la o distanță de 500 kilometri în mare.

Taxele postale și telegrafice cari există în România au fost adoptate în toate țerile, în baza convențiilor internaționale încheiate între toate țerile uniunii postale universale, căci este o tendință către uniformitate în tot ceea ce privește administrația postelor și telegrafelor, din cauza caracterului internațional al acestei administrațiuni.

Până în 1876 serviciul postal și telegrafic costă pe Stat mai mult decât produceă, așa încât se poate zice că ceea ce plăteau particularii înainte de 1876 nu eră un impozit propriu zis, ci serviciul care li se da în schimb de Stat, care transportă corespondența particulară; dela 1877 înainte, atât posta cât și telegraful au dat un excedent de venituri, și prin urmare dela această dată se poate zice că venitul postelor și telegrafelor are și o parte fiscală.

În 1875 venitul postelor eră de 1.421.245 lei, iar venitul telegrafelor de 1.231.132 »

Total . 2.652.377 lei.

Iar cheltuelile acestor două servicii împreună fiind de 3.266.723 lei

Rezultă o diferență de 614.346 »

Astăzi, din contra, postele și telegrafele dau un excedent de venituri de peste $3\frac{1}{2}$ milioane lei.

Această schimbare se datorește următoarelor două cauze: unui spor la venituri și unei scăderi la cheltueli.

La venituri sporul proveniă dela înmulțirea corespondenței postale, care a luat un avânt considerabil, grație instrucțiunii care a început să pătrundă până în clasele cele mai de jos ale populațiunii, și în al doilea rând din cauza înmulțirii transacțiunilor; iar la cheltueli scăderea proveniă din cauză că drumurile de fier începuseră să pătrundă din ce în ce mai mult în diferitele direcțiuni ale țerei și prin urmare transportul corespondenței postale aveă să se facă în mod gratuit în locul transportului costisitor al postei cu cai, și aceasta prezentă îndoitul avantaj că transportul corespondenței se face astăzi și mai repede și mai des ca înainte.

Afară de aceasta, înființarea unui serviciu de navigațiune fluvială și maritimă, administrat de Stat, a avut de efect să se economisească subvențiunile pe cari le acordă Statul companiilor de navigațiune străine, cari transportau mai nainte corespondența postală pe Dunăre și mare.

Pe de o parte dar eră un spor la venituri și o scădere la cheltueli, care a adus un excedent în veniturile acestei administrațiuni, care va deveni și mai mare, când rețeaua telegrafică și telefonică va fi terminată și prin urmare nu va mai fi nevoie de a se mai face cheltueli pentru nouă construcțiuni și instalațiuni de asemenea natură.

IV.

Desvoltarea serviciului postal, telegrafic și telefonic.

Una din ramurile activității sociale, care a luat o desvoltare mai mare în timpurile din urmă, a fost serviciul postal și telegrafic, căci există cea mai strânsă legătură între desvoltarea corespondenței postale și telegrafice a unei țeri, și starea economică, comercială și intelectuală a ei.

Intr'adevăr, când instrucțiunea pătrunde mai mult într'o țară, corespondența postală se mărește, căci numărul acelor care știu să scrie și să cetească s'a sporit. Tot asemenea când comerțul unei țări devine mai activ, corespondența postală devine și ea mai mare, căci mare parte dintre transacțiuni se fac înscris, sau prin telegrame.

Ca să ne facem o idee exactă de dezvoltarea pe care a luat-o corespondența postală și telegrafică în intervalul de 46 ani dela unirea Principatelor și până astăzi, vom lua pe rând serviciul postal, telegrafic și telefonic și din examinarea tabelelor, în cari vom arăta mișcarea acestor servicii, va reieși cu ușurință avântul pe care l-a luat această administrațiune în răstimpul acesta.

SECȚIUNEA I.

Serviciul postal.

I.

Scrisori și cărți postale.

Din cele trei servicii cari compun direcțiunea postelor, telegrafelor și telefoanelor, cel mai important este serviciul postal.

Importanța serviciului postal reșede nu numai în faptul că el produce mai mari venituri Statului, din cauza mișcării corespondenței postale, care este cu mult mai mare ca cea telegrafică și telefonică, dar mai cu seamă din cauză că de postă are nevoie până și cel mai umil contribuabil al țării, pe când serviciul telegrafic și telefonic par a fi rezervate, încă pentru câțva timp, cel puțin în România, mai mult orașenilor, decât populațiunii rurale, care întrebunțează foarte puțin telegraful, și încă și mai puțin telefonul.

În serviciul postal se cuprinde nu numai expedierea scrisorilor și cărților postale, dar și a ziarelor, imprimatelor, probelor de mărfuri, corespondența oficială a Statului,

mesageriile, etc., și fiecare din aceste atribuțiuni ale poștei răspunde la o trebuință diferită.

Fiecare din ele a luat o dezvoltare deosebită, după cum se poate observa din diferitele tabele în cari sunt așezate diversele transporturi cari se fac prin poștă.

Scrisorile și cărțile postale sunt acelea cari au luat dezvoltarea cea mai mare în ultimii 40 de ani, după cum se poate vedea din tabela care urmează, în care se arată mișcarea scrisorilor și cărților postale dela 1862 la 1903—1904.

TABELĂ

De mișcarea scrisorilor și cărților postale dela 1862—1904.

Tabela No. 18.

A N I I	NUMĂRUL scrisorilor și căr- ților postale	CREȘTEREA dela o perioadă la alta	CREȘTEREA anuală în %
1862	517.073	—	—
1869	807.392	290.319	8%
1875 (1)	6.039.165	5.231.773	108%
1880—81	8.111.834	2.072.669	7%
1885—86	12.716.872	4.605.038	11%
1890—91	19.235.390	6.518.518	10%
1895—96	27.291.579	8.056.189	8%
1900—901	35.991.629	8.700.050	6%
1901—902	40.202.233	4.210.604	10%
1902—903	52.089.037	11.886.804	22%
1903—904 (2)	68.730.705	16.641.768	24%

Din această tabelă reiese că numărul corespondenței postale, care la 1862 eră abia de o jumătate milion bucăți,

(1) La 1874 au fost introduse cărțile postale în România.

(2) În această tabelă nu sunt cuprinse ziarele, imprimatele, hârtiile de afaceri și probele de mărfuri, ci numai scrisorile și cărțile postale.

s'a ridicat în 1903—1904 la peste 68 de milioane, adică a crescut de 130 de ori mai mult în interval de 42 de ani.

Dacă cercetăm mai de aproape cum se descompune cifra de 517.073 a corespondenței postale din 1862 și cifra de 68.730.805 a celei din 1903—1904, vom vedea că partea cea mai mare din această corespondență era reprezentată, în 1862, de corespondența oficială a Statului, iar scrisorile particulare erau în număr cu mult mai restrâns; pe când astăzi din contra corespondența particulară a luat o dezvoltare așa de mare, încât corespondența oficială reprezintă o proporțiune foarte mică față de corespondența privată, după cum se poate vedea din următoarea tabelă comparativă a corespondenței postale din anii 1862 și 1903—1904.

Tabela No. 19.

ANII	Corespondența particulară	%	Corespondența oficială	%	TOTAL
1862	196.132	37. ₉₀	320.941	62. ₁₀	517.073
1903—904	60.366.815	87. ₈₃	8.363.990	12. ₁₇	68.730.805

Din tabela de mai sus se vede și mai bine cât de mult a crescut corespondența particulară, căci pe când în 1862 proporțiunea corespondenței oficiale era de 62.10%, ea a căzut în 1903—1904 la 12.17%, deși la 1903—1904 corespondența oficială era de 26 ori mai mare ca în 1862; în schimb însă corespondența particulară s'a ridicat dela 37.90% la 87.83%, cu o creștere prodigioasă de 300 ori mai mult ca în 1862, căci dela 196.132 scrisori particulare în 1862, s'a ridicat la 60.366.815 scrisori și cărți postale în intervalul acesta de 42 de ani.

Această urcare a corespondenței postale s'a observat și în celelalte țeri. Astfel în Engliteră, înainte de reforma lui Rowland Hill (1839), numărul scrisorilor care se ridică la 76 milioane pentru întregul regat al Mării-Britanii, în anul următor după reformă s'a ridicat la 169 milioane, ca să ajungă astăzi la 3.212.000.000 scrisori și cărți postale, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Tabela No. 20.

ANII	Scrisori și cărți postale	Creșterea dela o perioadă la alta	Creșterea anuală in %
1839	76.000.000	—	—
1840	169.000.000	93.000.000	122.50%
1845	227.000.000	58.000.000	9.50%
1850	327.000.000	100.000.000	5.—%
1855	410.000.000	83.000.000	5.75%
1860	523.000.000	113.000.000	4.25%
1865	648.000.000	125.000.000	5.50%
1870	800.000.000	152.000.000	4.—%
1875	1.000.000.000	200.000.000	4.—%
1880—81	1.175.000.000	175.000.000	3.50%
1885—86	1.500.000.000	325.000.000	5.50%
1890—91	1.936.000.000	436.000.000	6.—%
1902—903	3.212.000.000	1.276.000.000	5.50%

În Franța, deși corespondența postală nu este așa de mare ca în Anglita, totuș ea a crescut în mod considerabil după reforma făcută în 1848, care eră o reformă aproape identică cu cea făcută de Rowland Hill în Anglia.

Iată mersul corespondenței postale în Franța înainte și după reforma postală din 1848:

Tabela No. 21.

ANII	Numărul scri- sorilor și căr- ților postale	Creșterea dela o perioadă la alta	Creșterea anuală în %
1847	126.000.000	—	—
1850	160.000.000	34.000.000	9.—%
1855	233.000.000	73.000.000	9.—%
1860	263.000.000	30.000.000	2.50%
1865	313.000.000	50.000.000	3.75%
1870	281.000.000	—	—
1875	367.000.000	86.000.000	6.—%
1880	552.000.000	175.000.000	8.50%
1885	640.000.000	88.000.000	3.—%
1890	827.000.000	187.000.000	6.—%
1902	1.161.000.000	334.000.000	3.50%

În Belgia observăm acelaș mers ascendent al corespondenței postale în acești din urmă 30 ani, după cum se vede din tabela ce urmează:

Tabela No. 22.

ANII	Numărul scri- sorilor și căr- ților postale	Creșterea dela o perioadă la alta	Creșterea anuală în %
1875	76.000.000	—	—
1880	103.000.000	27.000.000	7.—%
1885	123.000.000	20.000.000	4.—%
1890	149.000.000	26.000.000	4.—%
1902	266.000.000	117.000.000	6.50%

Această urcare în numărul scrisorilor și cărților postale s'a observat în toate țerile, și în tabela care urmează se poate vedea numărul cel mare al scrisorilor și cărților

postale cari se transportă de administrațiunile postale ale tuturor țărilor.

În această tabelă, statele sunt așezate după numărul total al scrisorilor și cărților postale, cari se primesc și se expediază de fiecare țară, iar în tabelele următoare vom arăta numărul total al tot felul de corespondență care se transportă prin poștă, adică atât scrisori și cărți postale, cât și ziare, imprimate, hârtii de afaceri, probe de mărfuri, etc., precum și numărul lor în raport cu populațiunea fiecărei țări:

Tabela No. 23.

No. curent	Ț E R I L E	SCRISORI	CĂRȚI POSTALE	TOTAL
		Milioane	Milioane	Milioane
1	Statele-Unite	4.023	750	4.773
2	Germania	2.122	1.260	3.385
3	Anglia	2.598	614	3.212
4	Franța	1.088	73	1.161
5	Austria	759	385	1.144
6	Rusia	451	122	573
7	Italia	315	95	410
8	Ungaria	223	118	341
9	Belgia	184	82	266
10	Elveția	156	87	243
11	Olanda	118	72	190
12	Spania	155	18	173
13	Suedia	101	41	142
14	Danemarca	89	8	97
15	România	41	27	68
16	Norvegia	61		61
17	Portugalia	34	10	44
18	Bulgaria	9	7	16
19	Serbia	9	7	16
20	Grecia	13	2	15

Din această tabelă se vede că Statele-Unite ale Americii au cea mai mare corespondență postală din lume, iar în fruntea statelor Europei stă Germania, urmată de aproape de Anglia, iar Grecia este țara care are corespondența postală cea mai mică, urmată de aproape de Serbia și Bulgaria.

Importanța corespondenței postale a unei țeri nu se poate judecă însă după numărul absolut al corespondenței sale postale, căci este un factor care variază dela o țară la alta, și acesta este populațiunea. Pentru ca să ne facem o idee exactă de importanța corespondenței postale în diferitele țeri, trebuie să o raportăm la populațiunea fiecărei țeri.

În adevăr, corespondența postală a fost luată des ca termen de comparațiune pentru a determina gradul de dezvoltare culturală a unei țeri, căci într'o țară în care majoritatea populațiunii nu știe să scrie și să citească, este evident că numărul scrisorilor va fi cu mult mai mic decât într'o țară care, având aceeași populațiune, majoritatea cetățenilor însă știu să scrie și să citească.

Aceasta se poate vedeă mai bine din următoarea tabelă, în care țerile sunt clasificate după numărul scrisorilor și cărților postale, ce revine de cap de locuitor, și din această tabelă se vede că este cu totul schimbată clasificățiunea din tabela precedentă.

Tabela No. 24.

No. curent	ȚERILE	POPULAȚIUNEA	TOTALUL	Câte scri- sori și cărți pos- tale revin de locuitor
			corespon- denței postale Milioane	
1	Anglia	42.940.000	3.212	75
2	Elveția	3.315.443	243	73
3	Statele-Unite	80.372.000	4.773	60
4	Germania	56.367.178	3.385	59
5	Austria	26.150.708	1.144	44
6	Danemarca	2.464.770	97	39
7	Belgia	6.985.219	266	38
8	Olanda	5.430.773	190	35
9	Franța	38.961.945	1.161	30
10	Suedia	5.221.291	142	27
11	Norvegia	2.240.032	61	27
12	Ungaria	19.254.559	341	17
13	Italia	32.218.328	410	13
14	România	6.400.000	68	11
15	Spania	18.618.086	173	9
16	Portugalia	5.423.132	44	8
17	Serbia	2.624.318	16	6
18	Grecia	2.433.806	15	6
19	Bulgaria	3.744.283	16	5
20	Rusia	105.843.947	573	5

În fruntea țărilor stă Anglia cu 75 scrisori și cărți postale pentru un locuitor, urmată îndată de Elveția cu 73 scrisori și cărți postale, apoi Statele-Unite ale Americii și Germania cu 60 și 59 scrisori, iar țările cari au cea mai mică corespondență postală sunt Rusia, Bulgaria, Grecia

și Serbia, cari abia au 5 și 6 scrisori de cap de locuitor. România ocupă locul al 14-lea dintre 20 de state, cu 11 scrisori de cap de locuitor, înaintea Spaniei, Portugaliei, etc.

În tabelele de mai sus nu sunt cuprinse decât scrisorile și cărțile postale; serviciul postal însă mai face și alte transporturi ca: ziare, imprimare, hârtii de afaceri, probe de mărfuri, etc., cari au luat și ele o dezvoltare tot așa de mare ca și scrisorile.

Astfel, de pildă, răspândirea ziarelor a luat o dezvoltare foarte mare în timpurile din urmă, și țările în cari ziarurile s'au răspândit mai mult dau dovada că acolo a pătruns mai mult instrucțiunea.

Tot asemenea hârtiile de afaceri, probele de mărfuri, diferitele eșantioane cari se trimit prin postă, au luat și ele o dezvoltare mai mare în țările unde comerțul și industria sunt mai înfloritoare, și prin urmare și din acest punct de vedere se poate face o clasificare între diferitele state, căci toate transporturile făcute prin postă sunt de natură de a ne da o idee de propășirea economică, comercială și culturală a unei țări, și tabelele cari urmează, așezate după importanța totalului corespondenței lor postale, putem zice că ne dau o icoană exactă de situațiunea economică, comercială și intelectuală a țărilor la cari se raportează, iar cuvintele generalului Grant, Președintele Statelor Unite ale Americii, care zicea că, «după școală, posta este cel mai mare învățător al poporului», sunt și astăzi foarte adevărate.

Iată care a fost în România mișcarea totalului corespondenței postale în ultimii zece ani, în care sunt cuprinse toate transporturile pe cari le face posta, afară de mandatele postale de cari ne vom ocupa separat:

Tabela No. 25.

Anii	Scrisori or- dinare	Scrisori re- comandate	Cărți postale	Imprimate și ziare	Harti de afaceri	Probe de mărfuri	Plicuri of- ficiale	Grupuri și scrisori de valoare	Colete pos- tale	Pachete cu și fără va- loare declarată	Mesagerii oficiale
1893—94	13.918.080	2.153.806	9.022.220	6.529.545	—	1.828.975	2.926.839	318.735	109.322	240.765	69.348
1894—95	14.160.995	1.433.908	8.024.576	13.553.697	239.876	639.271	2.675.478	337.511	359.233	148.856	69.608
1895—96	13.867.250	1.417.369	8.441.799	25.493.909	146.548	523.686	3.555.171	340.221	462.202	263.113	64.091
1896—97	14.296.680	1.527.041	9.132.225	27.628.609	339.299	664.953	4.363.597	348.313	480.284	345.123	63.487
1897—98	16.728.958	1.769.397	14.386.506	29.873.428	318.142	830.769	6.050.759	355.581	582.731	289.655	66.907
1898—99	17.340.108	2.004.362	11.150.715	36.650.363	371.690	926.754	6.794.911	245.475	654.968	153.039	152.482
1899—900	17.734.551	2.136.184	11.568.417	30.990.809	299.642	1.243.078	6.581.062	329.864	686.161	373.390	195.244
1900—901	17.613.240	1.740.792	12.063.687	26.759.050	349.346	788.321	4.573.960	329.646	613.934	327.112	186.636
1901—902	16.804.390	1.906.373	14.518.071	21.108.986	348.089	876.534	6.973.399	234.229	612.624	397.951	189.316
1902—903	22.235.134	2.968.136	20.331.913	29.674.269	386.611	1.165.648	6.553.859	216.738	596.091	267.613	206.429
1903—904	30.218.844	3.052.429	27.095.542	35.044.641	410.774	1.979.100	8.363.990	226.793	682.156	276.930	214.707

Din această tabelă se vede că scrisorile ordinare și recomandate s'au ridicat în 10 ani dela 16 milioane bucăți la 33 milioane, adică au crescut cu câte 1 milion și jumătate pe fiecare an, iar cărțile postale dela 9 milioane s'au ridicat la 27 milioane, adică s'au întreit în intervalul acesta de 10 ani.

Dar unde creșterea este și mai mare, e la ziare și imprimare, cari dela $6\frac{1}{2}$ milioane s'au ridicat la 35 milioane, adică arată o creștere de 2.800.000 pe fiecare an.

Ceeace s'a petrecut în România, s'a întâmplat și în celelalte state, după cum reiese din următoarea tabelă, în care este cuprins totalul corespondenței postale în anul 1903 în toate țerile:

Tabela No. 26.

No. curent	Ț E R I L E	SCRISORI	CĂRȚI POSTALE	Ziare și Imprimate	TOTAL (1)
		Milioane	Milioane	Milioane	Milioane
1	Statele-Unite.	4.023	750	3.540	8.313
2	Germania	2.122	1.263	3.105	6.490
3	Anglia.	2.598	614	995	4.207
4	Franța.	1.088	73	1.422	2.583
5	Austria	759	385	272	1.416
6	Rusia	451	122	401	974
7	Italia	315	95	426	836
8	Belgia	184	82	297	563
9	Spania.	155	18	237	410
10	Ungaria	223	118	56	397
11	Olanda	118	72	204	394
12	Elveția.	156	87	71	314
13	Suedia	101	41	165	307
14	Danemarca.	89	8	102	199
15	Norvegia	61		67	128
16	România.	41	27	35	103
17	Portugalia	34	10	32	76
18	Bulgaria	9	7	12	28
19	Serbia	9	7	10	26.3
20	Grecia	13	2	11	26

Din această tabelă reiese că Statele-Unite ale Americii au cea mai mare corespondență postală, iar în fruntea statelor Europei stă Germania, pe când Grecia este țara

(1) Aci nu sunt cuprinse decât scrisorile, cărțile postale, ziarele și imprimatele, iar în tabela No 27 sunt cuprinse și probele de mărfuri și mesageriile.

care are cea mai puțin întinsă corespondență postală, urmată de aproape de Serbia și Bulgaria.

Raportând totalul corespondenței postale a tuturor țărilor la numărul populațiunii, după cum am făcut pentru scrisori și cărți postale, iată cum sunt clasificate statele între ele :

Tabela No. 27.

No. curent	Ț E R I L E	POPULAȚIUNEA	TOTALUL corespondenței postale	Cât revine pentru un locuitor
			Milioane	
1	Germania	56.367.178	6.490	115
2	Statele-Unite	80.372.000	8.313	103
3	Anglia	42.940.000	4.207	98
4	Elveția	3.315.443	314	95
5	Belgia	6.985.219	563	81
6	Danemarca	2.464.770	199	80
7	Olanda	5.430.973	394	72
8	Franța	38.961.945	2.583	66
9	Suedia	5.221.291	307	59
10	Norvegia	2.240.032	128	57
11	Austria	16.150.708	1.416	54
12	Italia	32.218.328	836	26
13	Spania	18.618.086	410	22
14	Ungaria	19.254.559	397	21
15	România	6.400.000	107	17
16	Portugalia	5.423.132	76	14
17	Grecia	2.433.805	26	11
18	Serbia	2.624.318	26 ₃	10
19	Rusia	105.843.947	974	9
20	Bulgaria	3.744.283	28	8

În această tabelă ordinea clasificățiunii este schimbată, căci în frunte stă Germania cu 115 corespondențe și Statele-Unite cu 103, și apoi vine Anglia cu 98 corespondențe, iar cea mai mică corespondență o are Bulgaria, Rusia și Serbia, România ocupând locul al 15-lea cu 17 corespondențe de locuitor.

Astăzi, după o practică de mai multe zecimi de ani, în mai toate țerile scrisorile se expediază francate, și foarte rar se întâmplă ca să se expedieze scrisori nefrancate, căci pretutindenea publicul s'a convins că este în interesul său să francheze scrisorile, căci altfel destinatarul trebuie să plătească taxa îndoită.

Atunci însă când s'au inventat timbrele pentru francarea scrisorilor, din cauză că nu se prevăzuse o primă pentru scrisorile francate, adică o amendă de a plăti încă odată valoarea timbrului în caz de nefrancarea scrisorii, se da loc în practică la mari neajunsuri, căci publicul nu avea nici un interes să francheze scrisorile.

La noi, mai cu seamă atunci când s'au introdus timbrele postale în Principate, publicul nefiind obișnuit să timbreze scrisorile, ele se expediau în cea mai mare parte netimbrate și se plătiă taxa de către aceia cari primiau scrisorile, în mânil factorului postal.

Acest sistem da loc la o mulțime de neajunsuri, și atunci s'a admis sistemul primei de francare, adică scrisorile francate plătiău taxa prevăzută în regulamentul taxelor postale prin aplicarea timbrului postal pe scrisoare la expedierea ei, în caz însă ca scrisoarea să fie expediată netimbrată, se plătiă taxa îndoită de către acela care primia scrisoarea.

Sistemul primei de francare avea avantajul că îndemnă publicul să timbreze scrisorile, căci avea tot interesul de a o face, pentru ca primitorul să nu plătească taxa îndoită, și cu modul acesta sistemul francării s'a răspândit așa de mult, încât la 1858, când s'au introdus timbrele postale în Principate, scrisorile francate, cari abia reprezentaū 5% din totalul scrisorilor expediate, au ajuns astăzi să reprezente 93.92%.

Din tabela care urmează se poate vedeă că la 1862

scrisorile francate reprezentau deja 38.50% din totalul scrisorilor expediate, iar în 1903—1904 procentul scrisorilor nefrancate s'a redus la 6.08%.

Tabela No. 28.

ANII	Scrisori francate	%	Scrisori nefrancate	%	TOTAL
1862	75.632	38.50	120.500	61.50	196.132
1903—904	27.074.398	93.92	1.751.762	6.08	28.826.160

Acelaş lucru s'a observat şi în alte ţeri. Până ca lumea să se obişnuească cu francarea scrisorilor, a trecut câţva timp, căci la început numărul scrisorilor nefrancate întrecea cu mult pe cele francate. Aşa de pildă în Franţa, la 1847 numărul scrisorilor francate abia reprezintă 10% din totalul scrisorilor, pe când cele nefrancate se ridicau la 90%; după trei ani, în 1850, scrisorile francate s'au ridicat la 20%, iar cele nefrancate la 80%, iar în 1870, scrisorile francate s'au ridicat la 94%, rămânând scrisori nefrancate pentru un procent foarte mic de 6%, iar astăzi acest procent este şi mai mic, tinzând să dispară cu desăvârşire.

La noi însă am văzut că procentul scrisorilor nefrancate se măntine tot cam sus, căci se ridică la 6.08% din numărul total al scrisorilor expediate din ţară.

În dezvoltarea pe care a luat-o serviciul postal în ultimii 40 ani, neapărat că primul loc îl ocupă corespondenţa postală internă şi pe urmă vine cea externă, după cum se poate vedea din următoarea tabelă pe anul 1903—1904 :

Tabela No. 29.

Scrisori ordinare	Cărți postale	Ziare și imprimare	Hârtii de afaceri	Probe de mărfuri	Scrisori recomandate	Correspondență oficială recomandată	Plicuri oficiale	TOTAL
13.659.648	16.731.767	24.696.640	192.363	499.999	1.182.882	122.655	8.363.090	65.449.944

Correspondența ordinară și recomandată externă, prezentată la oficiile postale române pentru a se expediă în străinătate, precum și correspondența sosită din străinătate pentru România, în anul 1903—1904, se ridică la 39.783.338 bucăți, după cum se vede din alăturatele două tabele:

TABELĂ DE CORESPONDENȚĂ EXTERNĂ PREZENTATĂ
IN 1903—1904.

Tabela No. 30.

Scrisori ordinare	Cărți postale	Ziare și imprimare	Hârtii de afaceri	Probe de mărfuri	Scrisori recomandate	Correspondență oficială recomandată	Correspondență oficială și de serviciu	TOTAL
5.496.985	3.780.051	1.755.158	116.144	829.983	429.873	4.492	42.977	12.455.666

Iată care eră correspondența externă sosită în anul 1903—1904:

TABELĂ DE CORESPONDENȚĂ EXTERNĂ SOSITĂ IN 1903—1904.

Tabela No. 31.

Scrisori ordinare	Cărți postale	Ziare și imprimare	Hârtii de afaceri	Probe de mărfuri	Scrisori recomandate	Correspondență oficială recomandată	Correspondență oficială și de serviciu	TOTAL
11.062.211	6.583.824	8.581.843	102.267	649.118	321.783	4.473	22.153	27.327.672

Din aceste două tabele reiese că corespondența externă sosită în țară este cu 14.872.006 bucăți mai mare decât cea prezentată la biourile postale române pentru a se expediă în străinătate, și fiindcă în relațiunile internaționale este stabilit că timbrele postale cari se aplică pe scrisori, ziare, etc., rămân în profitul Statului de unde a pornit scrisoarea sau ziarul, rezultă că biourile postale române au manipulat în plus, în cursul anului 1903—1904, o sumă de aproape 15 milioane bucăți, fără ca Statul român să încasseze pentru această corespondență decât suma de 2 lei de fiecare kilogram, conform art. 4 din convențiunea postală universală încheiată la Berna.

Totalul corespondenței postale externe este de 39.783.338 bucăți, adică aproape $\frac{2}{5}$ din totalul corespondenței postale a României.

Dintre toate țerile, aceea cu care România are mai multe relațiuni postale este Austro-Ungaria, și însemnătatea corespondenței postale între aceste două țeri provine, nu numai din cauza vecinătății lor, dar mai cu seamă din cauza populațiunii de origine română din monarhia vecină.

Pentru a învederă și mai bine raportul în care se află România cu țerile străine din punctul de vedere al corespondenței postale, am întocmit următoarele două tabele, din cari cea dintâiu este privitoare la corespondența postală prezentată la biourile din țară pentru a fi expediată în străinătate, iar cea de a doua este relativ la corespondența sosită din străinătate în România. Iată prima tabelă:

No. curent	CORESPONDENȚĂ ORDINARĂ PREZENTATĂ										CORESPONDENȚĂ RECOMANDATĂ PREZENTATĂ		
	NUMIREA TERILOR		SCRISORI		CĂRȚI POSTALE		Imprimare	Hartii de afaceri	Probe de mărfuri	Simplă	Cu adrese de primire	Oficială și de serviciu	TOTAL
	Francate	Nefrancate	Deschise	Cu răspuns plătit									
1	Austria.	1.074.455	97.212	797.848	11.116	269.144	40.496	59.004	86.685	517	11.076	98.278	
3	Belgia.	136.258	5.718	83.170	1.196	69.162	4.784	218.352	11.030	67	376	11.473	
3	Bulgaria.	430.155	50.542	236.078	2.738	161.328	3.294	9.008	13.038	187	1.412	14.637	
4	Danemarca.	15.210	468	10.504	78	4.654	658	10.530	349	5	20	374	
5	Elveția	119.242	4.478	98.186	5.902	56.498	4.030	42.420	8.724	62	1.571	10.357	
6	Engltera	266.990	5.414	163.934	26	88.120	7.032	75.717	22.524	76	601	23.201	
7	Franța.	584.856	18.286	373.636	2.222	219.948	13.850	166.411	58.001	340	6.676	65.017	
8	Germania.	730.931	29.998	365.266	3.896	180.067	12.088	98.548	80.566	382	4.328	85.276	
9	Grecia.	110.300	6.444	71.452	718	61.464	2.758	9.126	8.878	207	756	9.841	
10	Spania.	19.786	312	12.272	52	5.018	156	2.392	975	4	43	1.022	
11	Italia.	372.284	26.286	187.722	2.132	39.632	2.418	68.260	22.135	165	875	23.175	
12	Luxemburg.	4.134	104	3.536	52	826	78	416	138	—	41	179	
13	Muntenegru.	5.122	130	3.536	—	910	—	130	288	6	23	317	
14	Norvegia.	6.656	26	6.032	—	1.872	104	1.040	178	—	20	198	
15	Olanda.	67.536	3.016	42.636	156	18.356	546	14.768	7.409	33	200	7.642	
16	Portugalia.	6.796	—	6.006	—	1.898	—	728	191	—	19	210	
17	Rusia.	170.904	5.382	120.456	832	174.172	1.118	4.888	10.688	171	321	11.180	
18	Serbia.	142.394	23.880	87.490	52	30.862	10.166	3.076	3.697	47	265	4.009	
19	Suedia.	9.832	26	6.518	52	2.444	—	988	253	—	22	275	
20	Turcia.	291.204	17.948	154.138	746	46.568	3.846	6.330	18.042	1.390	3.006	22.438	
21	Ungaria.	209.430	112.410	634.566	7.576	212.578	7.890	29.558	62.895	485	10.591	73.971	
22	Asia.	14.076	286	9.152	—	11.232	—	78	2.275	153	152	2.580	
23	Africa.	10.894	412	10.140	—	9.672	78	208	1.201	13	7	1.221	
24	America.	262.522	12.872	246.937	6.110	87.613	754	8.008	9.673	185	575	10.433	
25	Australia.	14.368	—	3.206	—	2.120	—	—	40	—	1	41	
	Total.	5.075.335	421.650	3.734.347	45.704	1.755.158	116.144	829.983	429.873	4.495	42.977	477.345	

Din această tabelă reiese că Austria și Germania ocupă cele dintâi locuri pentru corespondența postală care se expediază din România în aceste țeri.

Iată acum cum se împarte pe diferite state corespondența care se expediază din străinătate în România:

No. curent	NUMERUL TERILOR	CORESPONDENȚĂ ORDINARĂ SOSITĂ						CORESPONDENȚĂ RECOMANDATĂ SOSITĂ			TOTAL	
		SCRISORI		CĂRȚI POSTALE		Hârtii de afaceri	Probe de mărfuri	Simplă	Cu adevărate de primire	Oficială și de serviciu		
		Francațate	Nefrancațate	Deschise	Cu răspuns plătit							
1	Austria . . .	2.239.766	182.924	1.289.290	4.424	1.145.050	36.866	111.452	68.235	676	6.314	75.225
2	Belgia . . .	105.508	2.210	44.684	52	187.946	2.704	22.508	5.821	39	210	6.070
3	Bulgaria . . .	723.992	83.144	267.767	746	265.272	3.496	6.226	7.868	40	217	8.125
4	Danamarca. . .	9.048	182	3.282	—	2.236	130	1.040	147	3	3	150
5	Elveția. . .	92.452	3.848	153.886	1.044	110.342	2.916	15.938	10.831	238	895	11.964
6	Englittera. . .	415.674	10.582	258.000	884	278.502	5.044	125.494	7.294	12	397	7.703
7	Franța . . .	1.045.135	20.528	682.444	4.152	3.022.243	13.901	117.130	41.859	453	3.854	46.166
8	Germania . . .	1.776.926	40.608	979.006	1.526	1.977.468	12.218	163.718	53.384	176	2.093	55.653
9	Grecia . . .	141.818	4.316	63.464	78	131.274	1.092	6.162	6.105	38	144	6.287
10	Ispania . . .	11.440	286	10.998	26	5.018	26	234	465	1	8	479
11	Italia . . .	389.910	30.572	257.339	156	243.242	4.212	14.058	19.053	94	566	19.713
12	Luxemburg . . .	6.812	—	1.846	—	4.862	156	390	34	37	3	37
13	Muntenegru . . .	3.484	—	1.456	—	260	—	—	143	37	45	225
14	Norvegia . . .	2.730	—	2.766	—	2.288	26	286	105	105	3	108
15	Olanda . . .	104.468	520	41.250	52	46.306	1.846	16.666	3.182	13	64	3.259
16	Portugalia . . .	2.782	26	2.626	—	1.534	26	260	66	1	9	76
17	Rusia . . .	384.036	5.656	867.648	3.978	212.492	442	4.862	8.811	49	223	9.083
18	Serbia . . .	74.428	12.806	43.488	78	21.948	832	728	3.157	89	226	3.472
19	Suedia . . .	5.382	104	1.898	—	336	52	78	83	—	6	89
20	Turecia . . .	298.891	14.664	112.209	434	85.624	3.080	7.846	13.372	1.470	1.239	16.081
21	Ungaria . . .	1.546.079	175.730	615.633	766	914.542	10.306	34.032	55.517	327	5.228	61.072
22	Asia . . .	12.948	104	4.368	—	1.144	52	130	2.202	148	107	2.457
23	Africa . . .	26.000	234	11.024	—	8.996	130	442	1.244	65	45	1.354
24	America . . .	951.536	149.448	1.346.984	468	862.424	2.654	9.438	12.758	507	254	13.519
25	Australia. . .	2.136	78	1.664	—	494	—	—	—	47	—	48
		10.373.381	688.830	6.564.960	18.894	8.581.843	102.267	649.118	321.783	4.473	22.153	338.409

Din această tabelă se vede că tot Austria și Germania ocupă cele dintâi locuri în privința corespondenței postale care se expediază din aceste țeri în România, căci cu dănsese avem cele mai multe daraveri comerciale.

II.

Mandate postale și mesagerii.

Mandatele postale, precum și mesageriile, au luat și ele o dezvoltare tot așa de mare ca și scrisorile și celelalte corespondențe postale, atât în serviciul intern, cât și în cel internațional.

Iată care a fost progresiunea mandatelor postale și mesageriilor în ultimii 12 ani :

Tabela No. 34.

ANII	Numărul mandator	Numărul grupurilor și scrisorilor de valoare	Valoarea în lei	Numărul coletelor postale ordinare	Numărul pachetelor cu și fără valoare	Valoarea în lei	Mesagerii oficiale
1892—93	418.988	303.581	365.241.214	104.122	229.282	3.677.046	67.008
1893—94	486.810	318.735	383.483.719	109.322	240.765	8.360.802	69.548
1894—95	590.350	337.511	586.101.312	359.233	148.856	4.401.660	69.708
1895—96	720.270	340.221	514.293.275	462.202	263.113	5.774.175	64.091
1896—97	808.813	348.313	502.340.520	480.284	345.123	1.499.450	64.487
1897—98	831.448	355.581	514.144.530	582.731	289.655	3.271.186	66.907
1898—99	1.043.089	245.475	371.800.799	654.968	153.039	35.326.148	152.482
1899—900	1.170.330	329.864	357.150.291	686.161	373.390	92.072.939	195.244
1900—901	975.848	329.646	—	613.934	327.112	—	186.636
1901—902	1.147.865	234.229	—	612.624	397.951	—	189.316
1902—903	1.281.742	216.738	—	596.091	267.613	—	206.421
1903—904	1.340.611	226.703	—	682.156	276.930	—	214.707

Cele 1.340.611 mandate postale emise în cursul anului 1903—1904 se descompun în modul următor:

			Lei	B.
Serviciul intern	941.046	mandate, în valoare de	32.343.020,76	
» extern	330.311	» » »	13.633.607,27	
» »	69.254	» achitate, » »	3.854.342,39	
Total .	1.340.611		<u>49.830.970,42</u>	

Valoarea de mijloc a unui mandat postal, emis în țară și achitat în țară, a fost în 1903—1904 de 34 lei 37 bani, a unui mandat emis în țară pentru străinătate a fost de 41 lei 45 bani, iar a unui mandat postal emis în străinătate pentru a fi achitat în țară, a fost de 55 lei 65 bani.

În 1902 numărul mandatelor postale, emise din țară pentru străinătate, a fost mai mare decât în 1903—1904, astfel s'au emis 359.801 mandate postale pentru străinătate pentru o valoare de 16.019.437,35 lei, iar mandatele emise în străinătate și achitate în țară au fost în acelaș an de 61.247 cu o valoare de 3.506,226,31 lei.

Iată cum se împart pe diferitele țeri mandatele postale emise în țară pentru a fi achitate în străinătate, precum și mandatele postale emise în străinătate pentru a fi plătite în țară:

Tabela No. 35.

No. curent	Ț E R I L E	Mandate emise în țară	VALOAREA		Mandate achitate în țară	VALOAREA		DIFERINȚA	
			Lei	B.		Lei	B.	Lei	B.
1	Ungaria . . .	119.891	3.888.522	09	9.491	626.219	31	- 3.262.302	78
2	Austria . . .	75.322	3.223.363	37	10.292	595.419	17	- 2.627.944	20
3	Germania . .	56.249	2.518.073	47	7.195	422.341	41	- 2.095.732	06
4	Franța . . .	47.903	2.271.444	53	5.801	309.714	37	- 1.961.730	16
5	Turcia . . .	11.199	1.199.987	29	1.114	83.800	78	- 1.116.186	51
6	Bulgaria . .	17.126	739.452	24	3.793	259.039	59	- 480.412	65
7	Italia . . .	10.183	664.217	12	829	76.158	73	- 588.058	39
8	Elveția . . .	5.975	426.928	07	14.322	673.567	23	+ 246.639	16
9	Belgia . . .	34.114	290.436	15	581	42.139	83	- 248.296	62
10	Grecia . . .	2.626	219.631	72	183	14.227	63	- 205.404	09
11	Serbia . . .	2.263	188.886	76	442	20.513	95	- 168.372	81
12	Anglia . . .	3.420	183.054	61	2.721	130.162	26	- 52.892	35
13	Statele-Unite.	1.026	84.689	54	3.630	195.460	76	+ 110.771	22
14	Olanda . . .	1.863	62.214	10	254	11.740	12	- 50.473	98
15	Bosnia și Herțegovina . .	384	20.539	96	71	3.511	11	- 17.028	85
16	Egipt . . .	113	16.667	03	382	29.483	30	+ 12.816	27
17	India . . .	103	6.995	60	19	2.009	22	- 4.986	38
18	Danemarca . .	127	6.708	47	28	2.993	06	- 3.715	22
19	Muntenegru .	21	2.630	—	1	—	93	- 2.629	07
20	Luxemburg .	45	1.523	08	25	730	12	- 792	96
21	Portugalia . .	14	1.270	90	1	22	—	- 1.248	90
22	Republica Argentina . .	9	915	—	33	2.491	65	+ 1.576	65
23	Tunisia . . .	13	594	65	14	3.170	53	+ 2.575	88
24	Norvegia . .	22	691	30	16	934	09	+ 242	79
25	Japonia . . .	—	—	—	4	375	16	+ 375	16
	Total . . .	359.801	16.019.437	35	61.247	3.506.226	31	- 12.513.211	04

Din această tabelă reiese că la oficiile postale din țară s'au depus 16.019.437,35 lei pentru a se expedia în străinătate în anul 1902—1903, iar la biurourile postale din străinătate s'au depus 3.506.226,31 lei spre a fi achitați

în țară; prin urmare țara a rămas datoră cu 12.513.211,04 lei, cari s'au dus în plus din țară peste hotare sub forma mandatelor postale, iar în anul 1903—1904 s'au trimis din țară în străinătate 13.633.607,27 lei, iar la biurourile postale din străinătate s'au depus 3.854.342,39 lei spre a fi achitați în țară; prin urmare din țară au ieșit numai 9.779.264,88 lei, în loc de 12.513.211,04 lei.

Țerile unde se duc mai mulți bani, sub forma mandatelor postale, sunt în primul rând Ungaria, apoi Austria, Germania, Franța, etc., căci mulți dintre servitori, cari vin din Ungaria și Austria, precum și muncitorii agricoli, cari vin vara pentru munca câmpului, trimit peste munți economiile cari le strâng în țară.

III.

Biurourile postale.

Desvoltarea pe care a luat-o corespondența postală, în acești din urmă 40 ani, nu se putea să nu aibă o influență și asupra înființării unui număr cât se poate mai mare de biurouri postale și cutii de scrisori, cari să fie puse la dispozițiunea publicului.

Legea postală prevede înființarea pe lângă oficiile postale propriu zise a unui număr oarecare de biurouri autorizate cari pot funcționa în comunele rurale, sau în comunele urbane a căror populațiune nu trece peste 6.000 locuitori, și în asemenea cazuri ele sunt încredințate la persoane notabile sau comercianți din comună, cărora li se poate acorda o remiză de cel mult 50% din venitul biuroului.

În 1875 numărul biurourilor postale din toată țara era de 236, iar astăzi numărul lor este de 3.274, împărțite în modul următor:

132 oficii postale independente;

95 » » sucursale;

11 biurouri autorizate;

238 Transport

238 Report

- 18 biurouri ambulante;
 220 stațiuni de cale ferată;
 49 agenții postale speciale;
 2.744 agenții postale conduse de notarii comunelor rurale;
 5 biurouri de comisiune și expedițiune vamală.

3.274 Total

Iar numărul cutiilor de scrisori, care în 1876 eră abia de 607, după 30 de ani s'a ridicat la 5.137.

Numărul biurourilor postale trebuie să fie în raport cu întinderea teritoriului și cu populațiunea, pentru ca publicul să aibă la îndemână serviciul postal. Numărul lor variază după suprafața teritorială a fiecărei țeri și după populațiune, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Tabela No. 36.

No. curent	ȚERILE	POPULAȚIUNEA	Suprafața în kilometri pătrați	Numărul biurourilor postale	La câți locuitori este un biurou postal	La câți kilometri revine un biurou postal
1	Anglia. . . .	42.940.000	K. p. 314.339	22.642	1 896	K. 13. 8
2	Germania . .	56.367.178	540.743	38.610	1.462	14.—
3	Belgia	6.985.219	29.456	1.221	5.725	24. 1
4	Olanda . . .	5.430.973	33.000	1.367	3.972	24. 2
5	Elveția. . . .	3.315.443	41.346	1.673	1.922	24. 6
6	Portugalia . .	5.423.132	92.157	3.049	1.778	30.—
7	Danemarca. .	2.464.770	39.780	1.211	2.035	32.—
8	Italia.	33.218.328	286.682	8.371	3.968	34.—
9	Austria	26.150.708	300.193	8.199	3.189	36.—
10	Serbia	2.624.318	48.303	1.251	2.098	38.—
11	România . . .	6.400.000	131.353	3.274	1.955	40.—
12	Bulgaria . . .	3.744.283	96.345	2.035	1.839	47. 3
13	Franța.	38.961.945	536.464	11.282	3.453	47. 5
14	Ungaria	19.254.559	325.325	5.029	3.827	64.—
15	Norvegia . . .	2.240.032	321.477	2.781	805	115.—
16	Statele-Unite .	80.372.000	9.420.670	77.275	1.040	121.—
17	Grecia.	2.431.806	64.679	496	4.906	130.—
18	Suedia.	5.221.291	447.862	3.437	1.519	132.—
19	Spania	18.618.084	504.552	3.287	5.659	153.—
20	Rusia	105.843.947	5.389.985	12.450	8.500	432.—

Din această tabelă reiese că România ocupă locul al 11-lea din 20 state, în ceea ce privește biourile postale raportate la întinderea teritoriului său. Există un biou postal la 40 kilometri în România, pe când în Anglia și Germania un biou postal este la 14 kilometri. Sunt însă țeri, ca Rusia, Statele-Unite, cari au o mare întindere teritorială și unde un biou postal e la 121 kilometri în Statele-Unite și la 432 kilometri în Rusia.

În raport cu populațiunea, România ocupă locul al 8-lea având un biou postal pentru 1955 locuitori. Norvegia, Statele-Unite și Germania sunt țerile cari au mai multe biouri postale în raport cu populațiunea, iar Rusia este țara unde biourile postale sunt mai rare.

SECȚIUNEA II.

Serviciul telegrafic.

Linile telegrafice cari au fost construite în România la 1854 de către Austriaci, cu ocaziunea războiului Crimeii, abia aveau o lungime de 353 kilometri. Atunci s'a înființat în București și o școală de telegrafie, condusă de telegrafiști Austriaci, care a început să scoată telegrafiști români; și încetul cu încetul oficianții telegrafiști austriaci au fost înlocuiți cu telegrafiști români, iar întinderea rețelei telegrafice, dela 353 kilometri, a ajuns astăzi, după 50 ani, la 7.012 kilometri, cu o dezvoltare de fire de 18.383 kilometri, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Tabela No. 37.

OBIECTUL STATISTIC	1855	1875	1885-86	1895-96	1896-97	1897-98	1898-99	1899-900	1900-901	1901-902	1902-903	1903-904
	K I L O M E T R I											
Lungimea liniilor.	358	3.820	5.234	6.832	6.874	6.903	6.850	6.930	6.971	6.996	6.964	7.012
Dezvoltarea firelor.	—	6.842	12.934	16.211	16.343	16.592	17.590	17.860	18.203	18.110	18.194	18.383

Pe lângă liniile telegrafice ale direcțiunii telegrafelor, mai sunt și liniile telegrafice ale căilor ferate în lungime de 3.225 kilometri, cu o dezvoltare de fire de 8.563 kilometri, astfel că România este străbătută de linii telegrafice în toate direcțiunile și ocupă locul al 13-lea printre celelalte state din punctul de vedere al întinderii liniilor sale telegrafice, în cari nu sunt cuprinse decât liniile Statului, iar nu și ale căilor ferate, după cum se poate vedea din următoarea tabelă în care țările sunt așezate după lungimea liniilor telegrafice:

Tabela No. 38.

No. curent	ȚERILE	Lungimea liniilor telegrafice	No. curent	ȚERILE	Lungimea liniilor telegrafice
		Kilometri			Kilometri
1	Rusia	174.911	11	Norvegia.	9.641
2	Franța	149.866	12	Portugalia	8.537
3	Germania	137.067	13	România	7.012
4	Anglia	78 943	14	Olanda.	6.780
5	Italia.	46.437	15	Belgia	6.608
6	Austria.	40.076	16	Elveția.	6 264
7	Spania.	33 366	17	Grecia	6.174
8	Ungaria	23.069	18	Danemarca.	3.787
9	Suedia	11.052	19	Serbia	3.281
10	Bulgaria	11.024			

România are 2.587 biurouri telegrafice împărțite în modul următor:

247 biurouri telegrafice de Stat.

303 » » ale căilor ferate.

43 agenții speciale de telegraf.

1.994 posturi telefonice comunale cari transmit telegrame prin telefon.

2.587

În privința numărului biourilor telegrafice, România ocupă locul al 9-lea dintre 19 state, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Tabela No. 39.

No. curent	ȚERILE	Numărul biourilor telegrafice	No. curent	ȚERILE	Numărul biourilor telegrafice
1	Germania	28.291	11	Elveția.	2.150
2	Franța	13 963	12	Spania.	1.588
3	Anglia	12.258	13	Belgia	1.409
4	Rusia	6.627	14	Olanda	1.166
5	Italia	6.234	15	Norvegia	763
6	Austria.	5.767	16	Danemarca	496
7	Bulgaria	5.263	17	Portugalia	461
8	Ungaria	3.461	18	Grecia	241
9	România.	2.587	19	Serbia	175
10	Suedia	2.256			

Calculând acum la câți locuitori revine un biou telegrafic, atunci țările nu mai sunt așezate în ordinea din tabela de mai sus, ci dobândim următoarea clasificare:

Tabela No. 40.

No. curent	ȚERILE	La câți locuitori revine un biuro telegrafic	No. curent	ȚERILE	La câți locuitori revine un biuro telegrafic
1	Bulgaria	711	11	Belgia	4 956
2	Elveția	1.546	12	Danemarca.	4.969
3	Germania	2.000	13	Italia.	5.328
4	Suedia	2.314	14	Ungaria	5.564
5	România	2.432	15	Grecia	10.087
6	Franța	2.790	16	Spania.	11.724
7	Norvegia	2.935	17	Portugalia	11.763
8	Anglia	3.500	18	Serbia	14.990
9	Austria	4.534	19	Rusia	15.970
10	Olanda	4.657			

Din această tabelă reiese că România ocupă locul al 5-lea din 19 state, cu un biuro telegrafic pentru 2.432 locuitori, pe când în clasificarea biourilor postale România ocupă locul al 8-lea, având un biuro postal pentru 1955 locuitori.

Iniințarea treptată a biourilor telegrafice, atât în România cât și în celelalte țeri, eră consecința firească a desvoltării corespondenței telegrafice, care a luat și dânsa un avânt tot așa de mare ca și corespondența postală, după cum se poate vedeă din tabela care urmează, în care se vede mersul ascendent al telegramelor, atât interne cât și externe, cari au fost expediate dela 1875 până astăzi:

Tabela No. 41.

ANII	Telegrame interne	Telegrame oficiale interne	Telegrame externe expediate	Telegrame externe sosite	Telegrame tranzitate	Telegrame externe oficiale și de serviciu	TOTAL
1875	615.812	149.259	94.459		9.999	2.019	871.548
1885—86	723.183	173.885	318.391		25.056	3.920	1.244.435
1894—95	1.241.903	118.911	235.885	207.521	62.287	8.253	1.874.760
1895—96	1.501.505	140.617	261.353	227.067	81.535	11.407	2.223.848
1896—97	1.561.193	145.342	263.327	225.617	81.572	11.299	2.288.350
1897—98	1.473.701	147.349	284.002	253.434	81.129	11.659	2.251.274
1898—99	1.657.260	142.002	328.218	271.895	79.330	14.382	2.493.087
1899—900	1.410.018	178.567	251.140	246.014	37.661	292.216	2.415.616
1900—901	1.455.491	89.253	275.748	242.627	59.565	101.855	2.184.539
1901—902	1.493.372	95.452	303.830	275.747	75.369	94.913	2.338.683
1902—903	1.578.123	108.888	336.276	319.020	91.559	89.909	2.523.775
1903—904	1.518.401	113.325	345.702	339.901	94.813	93.340	2.505.482

Numărul total al telegramelor a trecut prin urmare în interval de 30 ani dela 871.548 la 2.505.482, adică aproape s'a întreit. Și aci, ca și la scrisori, sporul cel mare îl prezintă telegramele interne, cari dela 615.812 telegrame, câte erau în 1875, s'au ridicat la 1.518.401 în 1903—1904, după ce numărul lor trecuse de 1.600.000 în 1898—1899.

Daca cercetăm cari sunt țerile cu cari corespondența telegrafică a României este mai activă, vom găsi și aci, ca și la corespondența postală, că Austro-Ungaria ocupă primul loc, urmată fiind de Germania, Franța, etc., după cum se poate vedeà din următoarea tabelă:

No. curent	Ț E R I L E	TELEGRAME INTERNAȚIONALE PE STATE			
		Prezentate	Sosite	TOTAL	Tranzitate
1	Austria	63.958	65.415	129.373	94.813
2	Germania	52.535	68.588	121.123	
3	Franța	31.827	34.133	65.960	
4	Bulgaria	31.272	32.543	63.815	
5	Italia	29.039	27.553	56.592	
6	Anglia	24.712	24.077	48.789	
7	Ungaria.	23.271	17.272	40.543	
8	Rusia	19.421	18.829	38.250	
9	Belgia	22.612	6.783	29.395	
10	Olanda	12.513	12.794	25.307	
11	Turcia	11.128	10.944	22.072	
12	Grecia	8.328	6.364	14.692	
13	Elveția	6.818	5.523	12.341	
14	Asia.	2.895	4.788	7.683	
15	Serbia.	2.433	2.258	4.691	
16	Spania	665	426	1.091	
17	Suedia	188	670	858	
18	Africa	361	320	681	
19	Danemarca	236	172	408	
20	Norvegia	190	192	382	
21	America	200	150	350	
22	Portugalia	59	52	111	
23	Muntenegru	27	40	67	
24	Luxemburg	10	15	25	
25	Australia	4	—	4	
	Total	345.702	339.901	685.603	

Numărul telegramelor expediate din România în străinătate a fost în 1903—1904 de 345.702, iar numărul telegramelor expediate din străinătate și sosite în România a fost de 339.901, adică în total 685.603 telegrame, afară de 94.813 telegrame tranzitate prin România.

Numărul total al telegramelor interne din 1903—904 fiind 1.518.401, iar al celor externe 685.602, rezultă că numărul telegramelor interne este îndoit și ceva ca al celor externe.

Serviciul telegrafic al României manipulând un număr de 2½ milioane telegrame pe an, România ocupă locul al 14 din 19 state, după numărul telegramelor pe cari le primește și le expediază, după cum reiese din următoarea tabelă:

Tabela No. 43.

No. curent	Ț E R I L E	Numărul total al telegramelor	No. curent	Ț E R I L E	Numărul total al telegramelor
1	Anglia	95.773.838	11	Elveția	4.268.797
2	Franța	51.463.490	12	Suedia	2.916.196
3	Germania	46.430.968	13	Portugalia	2.662.309
4	Rusia	20.113.291	14	România	2.505.482
5	Austria	16.137.338	15	Danemarca	2.406.679
6	Italia	12.769.498	16	Norvegia	2.300.000
7	Ungaria.	8.113.538	17	Serbia	1.217.616
8	Belgia.	6.564.335	18	Grecia	1.205.095
9	Olanda	5.980.817	19	Bulgaria	1.184.702
10	Spania	4.693.446			

Anglia ocupă primul loc în privința corespondenței telegrafice, cu mult înaintea celorlalte țeri, deoarece relațiile sale comerciale sunt foarte întinse și, după obiceiul englez, ele se tratează în mare parte prin telegraf.

Dacă clasificăm țerile după numărul telegramelor la 1000

de locuitori, vom vedea că Anglia își păstrează și aci locul întâiu, însă pentru multe din celelalte state ordinea se schimbă, după cum am observat și pentru corespondența lor postală.

Iată câte telegrame revin la 1.000 de locuitori în fiecare țară:

Tabela No. 44.

No. curent	ȚERILE	Câte telegrame revin la 1000 locuitori	No. curent	ȚERILE	Câte telegrame revin la 1000 locuitori
1	Anglia	2.253	11	Grecia	495
2	Franța	1.320	12	Portugalia	490
3	Elveția	1.286	13	Serbia	463
4	Olanda	1.100	14	Ungaria	422
5	Norvegia	1.026	15	România	400
6	Danemarca	977	16	Italia	384
7	Belgia	940	17	Bulgaria	317
8	Germania	823	18	Spania	252
9	Austria	616	19	Rusia	190
10	Suedia	558			

Și aci, ca și la postă, Rusia ocupă locul cel din urmă, din cauza imensului său teritoriu, care face ca populațiunea să fie foarte rară, pe când țările cu o populațiune mai densă au un procent de telegrame mai mare; iar statele din centrul Europei mai au și avantajul telegramelor tranzitate prin acele țări, cari intră în numărul total al telegramelor, și acele țări profită și de taxa pentru tranzitul telegramelor.

În Statele-Unite ale Americii, serviciul telegrafic fiind în mâna mai multor companii particulare, și datele statistice lipsind asupra lor, nu s'a putut face un studiu comparativ și pentru dânsese.

SECȚIUNEA III.

Serviciul telefonic.

Telefonul este o invențiune cu mult mai nouă decât telegraful. În România cea dintâi instalațiune telefonică s'a făcut în 1884 între direcțiunea postelor și telegrafelor și ministerul de interne, și apoi treptat s'au făcut instalațiuni telefonice și la celelalte ministere și autorități.

La 1892, când s'a votat prima lege privitoare la telefoane, erau deja instalate telefoane la toate autoritățile și se făcuse și o linie telefonică între Brăila și Galați, foarte necesară comerțului între cele două dintâi porturi ale țerii.

La 1895 s'a simțit nevoie să se dea o mai mare întindere serviciului telefonic și prin legea din 1900 s'au complectat dispozițiunile legilor din 1892 și 1895 privitoare la serviciul telefonic.

Județele au început și ele să facă instalațiuni telefonice și astăzi sunt 1994 posturi telefonice comunale, cari transmit telegrame prin telefon afară de stațiunile centrale.

Capitala este legată prin fir telefonic special cu Brăila (2 circuite), Galați prin Brăila, (3 circuite), Pitești, Târgoviște, Sinaia, Ploești, Câmpina, Giurgiu (câte un circuit), iar capitalele de județ, cari se servesc de liniile telegrafice pentru a convorbi cu Capitala, sunt: Buzău, Călărași, Craiova, Câmpulung, Slatina, Târgoviște, Turnu-Măgurele; iar între București — Brăila — Galați — Constanța s'a construit un circuit telefonic special și de curând s'a deschis linia telefonică între București și Budapesta.

Telefonul iea o dezvoltare din ce în ce mai mare, după cum se poate vedea din următoarea tabelă în care sunt arătate rețelele telefonice dela înființarea lor în 1894—95 și până astăzi:

ANII	REȚEAUA URBANĂ				CIRCUITE INTERURBANE						CIRCUITE PARTICULARE						
	SIMPLU FIR		DUBLU FIR		Trasenu special		INTREPINUTE DE JUDEȚ				DUBLU FIR		SIMPLU FIR		Circuite inter-urbane sistem Van-Ryselborg		
	Lungimea liniilor	Lungimea firelor desvoltate	Lungimea liniilor	Lungimea firelor desvoltate	Lungimea liniilor	Lungimea firelor desvoltate	No. circuitelor	Lungimea liniilor	Lungimea firelor desvoltate	No. circuitelor	Lungimea liniilor	Lungimea firelor desvoltate	No. circuitelor	Lungimea liniilor	Lungimea firelor desvoltate	Lungimea liniilor	Lungimea firelor desvoltate
	Km.	Kilom.	Kilom.	Kilom.	Km.	Km.	Kilom.	Kilom.	Kilom.	Kilom.	Kilom.	Kilom.	Kilom.	Kilom.	Kilom.	Kilom.	Kilom.
1894-1895	—	—	84,—	404,—	2	34	186	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1895-1896	—	—	111,—	1.298,—	3	36	216	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1896-1897	—	—	175,000	1.700,—	3	36	216	1	69,000	69,000	—	—	—	—	—	—	—
1897-1898	6,222,9,690	2,554	218,500	2.355,—	3	36	216	98	582,500	545,—	3	4,145	91,204	—	—	—	—
1898-1899	249,—	—	1.806,500	4.560,—	3	36	216	296	2.227,—	2.887,—	7	8,500	186,500	—	—	—	—
1899-1900	—	—	390,—	3.634,—	5	404	952	423	4.116,—	4.966,—	16	—	—	—	—	—	—
1900-1901	—	—	539,—	3.045,—	5	404	952	892	7.158,—	7.839,—	50	—	—	—	—	—	—
1901-1902	—	—	634,—	4.250,—	9	687	1.933	1.428	11.009,—	12.899,—	123	—	—	—	—	—	—
1902-1903	—	—	751,—	5.536,—	9	687	1.933	1.850	15.883,—	17.093,—	180	—	—	—	—	—	—
1903-1904	—	—	595,—	6.075,—	11	863	2.282	1.970	19.396,—	21.463,—	149	—	—	—	—	—	—

În raport cu înmulțirea liniilor telefonice s'au înmulțit și stațiunile telefonice, căci convorbirile prin telefon au luat o dezvoltare foarte mare, iar veniturile telefonului au început și ele să crească în proporțiune cu numărul convorbirilor și al abonamentelor la telefon, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Tabela No. 46.

ANII	Stațiunile și posturile telefonice			Convorbirile urbane și interurbane		VENITURILE							
	No. stațiunilor centrale	No. cabinelor publice	No. posturilor d'abonați	No. convorbirilor urbane	No. convorbirilor interurbane	Taxele percepute pentru convorbiri		Taxele percepute pentru abonamente		Taxele percepute pentru instalațiuni		TOTAL	
						Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
1894—95	3	10	1.777	54.581	24	22.354	55	48.095	85	32.485	08	102.935	48
1895—96	3	11	326	134.992	180	64.256	15	74.777	40	41.647	70	180.681	25
1896—97	10	20	672	445.170	1.400	75.111	15	97.857	95	45.410	81	218.379	91
1897—98	10	20	2.627	772.366	1.831	86.836	—	133.906	—	45.617	90	266.359	90
1898—99	41	173	2.737	883.077	84.271	101.319	10	162.983	30	34.482	49	298.784	89
1899—900	52	306	2.883	1.819.377	115.536	118.583	10	180.850	90	34.768	95	334.202	95
1900—901	157	1.019	1.303	1.324.131	203.124	153.082	75	188.323	78	3.166	05	344.572	58
1901—902	370	1.425	2.391	3.757.437	278.285	271.940	44	187.825	03	214	75	463.635	95
1902—903	494	1.965	3.030	1.608.907	415.890	346.898	06	218.657	40	1.114	15	566.669	61
1903—904	128	2.682	3.127	2.293.962	462.760	400.124	72	240.906	75	4.251	65	645.282	52

România ocupă un loc destul de însemnat și în privința telefoanelor, comparativ cu populațiunea și teritoriul ei, după cum se poate vedea din următoarea tabelă, în care se poate observa dezvoltarea cea mare pe care a luat-o telefonul în toate țerile și mai cu seamă în Germania.

Tabela No. 47.

No. curent	Ț E R I L E	Numărul stațiilor telefonice	RETELE URBANE		Numărul conversațiilor	CIRCUITURI interurbane		Numărul conversațiilor
			Lungi- mea li- niilor	Lungi- mea fi- relor		Lungi- mea li- niilor	Lungi- mea fi- relor	
			Kilom.	Kilom.		Kilom.	Kilom.	
1	Germania	449.529	73.451	1.383.814	799.009.646	42.181	424.158	128.268.985
2	Franța	100.194	21.582	385.618	179.463.000	44.269	162.180	9.660.698
3	Suedia	62.591	—	68.305	163.266.265	13.610	61.294	5.735.016
4	Rusia	45.516	7.913	99.691	134.301.341	8.860	3.496	—
5	Austria	38.437	9.519	194.939	113.224.536	9.851	19.702	1.982.049
6	Norvegia	33.297	—	80.826	76.053.262	—	48.269	3.831.520
7	Danemarca . . .	40.106	8.982	98.237	68.297.096	16.222	27.071	5.089.000
8	Italia	19.785	3.392	36.050	65.926.293	—	—	334.212
9	Ungaria	20.423	2.927	62.230	48.582.721	11.815	45.184	594.924
10	Olanda	26.255	—	55.820	43.729.019	2.177	22.437	1.227.784
11	Belgia	18.889	—	87.635	42.415.883	—	18.396	785.657
12	Elveția	49.391	21.592	247.092	25.244.646	—	—	5.604.099
13	România	5.937	595	6.075	2.293.962	23.592	28.960	462.760
14	Bulgaria	468	172	705	—	738	1.488	33.311
15	Grecia	359	122	1.069	—	—	—	—

Din această tabelă reiese importanța pe care o are telefonul în toate țările, și tendința tuturor statelor este de a ajunge ca în fiecare comună rurală să existe câte un post telefonic prin care se pot transmite și telegramele. În multe țeri, cum este de pildă Germania, acest țel a fost deja ajuns, precum și în țările cari au un comerț și o industrie dezvoltată, ca Anglia, Franța, Belgia, etc.

Noi suntem încă la începutul organizării acestui serviciu, cu toate acestea în fiecare an se adaugă nouă posturi telefonice prin comunele rurale, și nu este depărtat timpul, când în toate comunele noastre rurale va fi câte o cabină telefonică.

SECȚIUNEA IV.

Veniturile și cheltuelile postelor, telegrafelor și telefoanelor.

Postele n'au adus dela început un venit Statului. Nu numai în timpul perioadei regulamentare, când întreținerea postelor cu cai costă pe Stat sume însemnate, dar și mai târziu, când au început să circule drumurile de fier, cari au adus o scădere simțitoare în cheltuelile de transport ale postelor, tot cheltuelile covârșiau veniturile.

Astăzi însă când numeroase linii de drum de fier străbat țara în toate direcțiunile, iar comerțul și industria au luat o dezvoltare mare, posta și telegraful nu numai că-și acoperă cheltuelile lor, dar lasă Statului un excedent de venituri, care a crescut necontenit și este merit să crească din ce în ce mai mult, căci marile cheltueli de instalațiuni în mare parte au fost făcute.

Anul cel dintâiu în care posta și telegraful au lăsat un prisos de venituri a fost anul 1877. Acesta este anul războiului independenței, când a trecut prin țară o armată de mai multe sute de mii de oameni și în acel an nu numai posta și telegraful au dat un excedent de venituri, dar și drumurile de fier, vămile, tutunul, sarea, etc. Astfel:

	Lei	B.
Linia Roman-Vârciorova	16.034.411,—	
» Suceava-Iași-Botoșani	6.608.998,—	
» București-Giurgiu	2.284.213,—	
» Iași-Ungheni	458.273,—	
Postele și telegrafele	3.545.760,—	
Vămile	2.209.527,32	
Sarea	1.214.949,28	
Total	32.356.613,60	

Dela 1877 înainte, veniturile postelor și telegrafelor au covârșit cu mult cheltuelile, afară de anul 1894—95, când s'au făcut mai multe inovațiuni în direcția postelor și telegrafelor și s'a început construcțiunea liniilor telefonice.

Din tabela următoare se poate vedea care a fost mersul

veniturilor și cheltuelilor postelor, telegrafelor și telefoanelor în ultimii 13 ani, precum și care este proporțiunea pe care o reprezintă excedentul de venituri față de încasări.

ANII	Venitul postei		Subvenția de pe urma poșta-ranului		Birourile de expediții		TOTALUL veniturilor postale		Venitul telegra-fului		Venitul telefo-nului		TOTALUL veniturilor postei, telegra-fului și telef-onului		TOTALUL cheltue-rilor		Exceden-tul ve-niturilor		Raportul exceden-tului la veni-tul total
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	
1891-92	3.656.894	77	—	—	—	—	3.656.894	77	2.386.792	78	—	—	6.023.694	57	4.535.827	78	1.467.866	77	24%
1892-93	3.650.194	03	—	—	—	—	3.650.194	03	2.766.049	15	—	—	6.416.243	18	6.002.011	44	414.231	74	7%
1893-94	4.020.002	78	—	—	—	—	4.783.906	98	3.090.780	33	—	—	7.876.777	33	7.266.237	70	610.539	63	8%
1894-95	4.561.898	46	—	—	—	—	5.290.453	78	2.658.100	25	102.935	48	8.060.521	51	8.046.980	69	13.540	82	0,16%
1895-96	4.770.520	32	—	—	—	—	5.520.160	34	2.789.661	73	180.681	25	8.490.503	32	8.188.831	29	301.672	07	3,50%
1896-97	4.876.267	51	—	—	—	—	5.581.472	91	2.669.293	66	218.379	91	8.469.146	48	7.996.204	19	472.942	53	5,60%
1897-98	5.313.088	51	—	—	—	—	6.020.543	51	2.718.196	51	266.339	90	9.014.104	92	8.181.325	45	832.779	47	9%
1898-99	5.912.137	30	—	—	—	—	6.672.047	90	2.979.215	88	296.043	89	9.917.309	17	8.283.802	50	1.190.506	67	12%
1899-9000	5.566.207	35	743.769	—	19.031	60	6.329.007	93	2.611.168	57	339.071	—	9.279.243	52	8.391.240	85	958.006	67	10,30%
1900-901	5.580.406	23	542.640	50	135.767	35	6.258.514	08	2.691.930	74	409.845	42	9.360.590	24	8.229.482	65	1.131.107	59	12%
1901-902	5.936.184	88	427.918	—	184.531	55	6.548.654	43	2.654.254	55	463.635	95	9.606.574	93	7.006.591	—	2.659.983	93	27,50%
1902-903	6.229.510	21	427.918	—	198.014	15	6.855.439	36	2.787.391	02	568.686	41	10.211.516	79	6.962.688	—	3.258.928	79	32%
1903-904	6.777.986	39	433.734	—	204.426	95	7.416.147	34	2.628.923	47	645.282	52	10.690.363	33	7.002.580	—	3.687.773	33	34,50%

Din această tabelă se vede cât de mult a crescut venitul postelor în interval de 13 ani, căci dela 3.656.894,77 lei, cât eră în 1891—92, s'a ridicat în 1903—1904 la 7.416.147,34 lei, adică a trecut de îndoit, și această urcare provine nu numai din sporul considerabil al corespondenței postale, dar și din crearea a două venituri nouă, cari nu existau în 1891—92, și anume: subvenția pe care o dau azi județele pentru posta rurală și venitul biuroului de expediție, cari aduc postei un venit de 650.000 lei pe an pe lângă marile înlesniri pe cari le face acest biu-rou comercianților.

La telegraf sporul a mers cu mult mai încet; astfel: venitul telegrafului, care în 1891—92 eră de 2.366.749,78 lei, s'a ridicat abia la 2.628.923,47 lei în 1903—1904. Acest spor este numai de 262.174 lei, ceea ce reprezintă un plus de venituri de 11%; iar venitul telefonului s'a ridicat dela 102.935,48 lei, cât eră în 1894—1895, la 645.285,52 lei în 1903—904, adică s'a înșesit.

La cheltueli observăm aceeaș creștere pentru toate aceste servicii, astfel: cheltuelile cari erau de 4.555.827,78 lei în 1891—92, s'au ridicat la 7.002.580 lei în 1903—904, după ce trecuse de 8 milioane lei în 1894—95, când s'a început prima instalațiune a telefoanelor, și apoi cheltuelile au mers crescând până la 1901—902, când s'a redus bugetul postelor și telegrafelor, după cum au fost reduse toate serviciile Statului în urma crizei din 1900.

Excedentele de venituri pe cari le-au dat postele și telegrafele au urmat și ele acelaș mers ascendent în această perioadă de 13 ani, căci plecând dela 0,16% în 1894—95 au ajuns până la 34,50% în 1903—1904, care a dat cel mai mare excedent de venituri.

Cercetând cât a produs fiecare venit în parte, iată rezultatul pentru anul 1903—1904:

a) VENITURI POSTALE.

Tabela No. 49.

NATURA VENITURILOR	LEI	B.	$\frac{0}{100}$ din ve- nitul total
Din valoarea timbrelor scrisorilor nefrancate . .	350.630	50	4.72
» » » » francate	5.051.226	95	68.11
» » franco obiectelor de mesagerii . .	444.697	02	6.—
» porto.	394.606	06	5.32
» schimbul mesageriilor	398.143	23	5.38
» subvenția județelor pentru posta rurală . .	433.734	—	5.85
» venitul biurourilor de expediție vamală . .	204.426	95	2.75
» alte venituri	138.682	63	1.87
Total	7.416.147	34	100 $\frac{0}{100}$

Din această tabelă rezultă că valoarea timbrelor pentru scrisorile francate reprezintă două treimi din venitul total al postei, iar o treime este reprezentată de celelalte venituri, ca mesageriile, etc.

Taxa de plată pentru scrisorile nefrancate reprezintă 4.72 $\frac{0}{100}$ din venitul total al poștelor.

b) VENITURI TELEGRAFICE.

Tabela No. 50.

NATURA VENITURILOR	LEI	B.	$\frac{0}{100}$ din ve- nitul total
Din taxele telegramelor interne și externe	2.044.347	30	77.75
» » » creditate ministerelor.	41.695	35	1.60
» tranzitul telegramelor externe	71.798	18	2.75
» taxele telegramelor prezentate la C. F. R. . .	74.066	20	2.80
» » » creditate legațiilor	96.895	95	3.70
» venitul biurourilor sucursale.	266.852	07	10.15
» alte venituri	33.268	42	1.25
Total	2.628.923	47	100 $\frac{0}{100}$

c) VENITURI TELEFONICE.

Tabela No. 51.

NATURA VENITURILOR	LEI	B.	$\frac{0}{100}$ din ve- nitul total
Din taxele convorbirilor telefonice	330.002	45	51. ₂₀
» » abonamentelor telefonice	240.906	15	37. ₂₃
» » instalațiilor telefonice	2.445	—	0. ₄₀
» venitul biourilor sucursale.	69.083	25	10. ₇₀
» taxele telefonice creditate ministerelor.	579	25	0. ₁₀
» alte venituri	2.266	42	0. ₃₅
Total	645.282	52	100. ₀

În expunerea situației tezaurului public la 30 Septembrie 1903, era o rubrică separată pentru venitul care îl produceau telegramele interne și altă rubrică pentru telegramele externe, ceea ce permitea un studiu comparativ între ele; în expunerea situației tezaurului public pe 1904, aceste două venituri sunt contopite între ele, ceea ce nu este bine, căci prezintă oarecare importanță cunoștința variației acestor două venituri, și ar trebui să se revină la practica de mai înainte.

În 1902—1903 venitul telegramelor interne era de 1.604.061,40 lei, ceea ce reprezintă 57.65% din venitul total, iar venitul telegramelor externe era de 504.802,72 lei, adică 18.10% din totalul încasărilor, prin urmare telegramele externe abia reprezentau a treia parte din venitul telegramelor interne. Dacă considerăm că telegramele prezentate la stațiunile căilor ferate, precum și acelea dela biourile sucursale, două treimi din ele sunt tot telegrame interne, ar rezultă că venitul telegramelor interne reprezintă $\frac{2}{3}$ din venitul total al telegrafului.

În ceea ce privește venitul telefonului, taxele asupra convorbirilor telefonice reprezintă jumătate din venitul total al telefoanelor, iar abonamentele la telefon reprezintă 37.25%, pe când instalațiile telefonice fiind deja în mare parte făcute, venitul lor este foarte mic. Taxele din convorbiri

și abonamente sunt menite să crească din an în an, căci telefonul abia este la începutul existenței sale în România, și, deja venitul telefonului în 1903—904 este cu 77.000 lei mai mare decât în 1902—903, el fiind acela care a crescut mai repede decât celelalte venituri ale postelor și telegrafelor, reprezentând o creștere de 50% pe fiecare an.

Recapitulând veniturile administrației postelor, telegrafelor și telefoanelor, iată în ce proporțiune stau ele în anul 1903—904:

Tabela No. 52.

NATURA VENITURILOR	LEI	B.	^o / _o din ve- nitul total
Venituri postale.	7.416.147	34	69. ₃₇
» telegrafice	2.628.923	47	24. ₆₀
» telefonice.	645.282	52	6. ₀₃
Total . . .	10.690.353	52	100% _o

Din veniturile acestor trei mari ramuri ale administrației postelor, telegrafelor și telefoanelor, postele reprezintă două treimi din venitul total, iar telegraful și telefonul împreună cealaltă treime a venitului.

Postele, telegrafele și telefoanele dând astăzi un excedent de venituri, care se măntine de câțiva ani și care de sigur va crește, grație dezvoltării pe care în mod natural o ia corespondența postală, telegrafică și telefonică în ori ce țară, este neîndoios că acest excedent de venituri asupra cheltuelilor reprezintă impozitul pe care îl plătesc contribuabilii pentru postă, telegraf și telefon, căci dacă este adevărat că din suma de 10.690.355,33 lei, cât produc postele, telegrafele și telefoanele în România, 7.002.580 lei reprezintă serviciul pe care Statul îl face particularilor transportându-le corespondența postală, sau servindu-se de telegraf și telefon, și acest serviciu este foarte legitim ca să fie plătit de particulari, diferența de 3.687.773,33 lei,

pe care o încasează Statul în plus, reprezintă impozitul pe care Statul îl cere dela contribuabili.

Acest impozit, care în 1903—1904 reprezintă în termen de mijloc 60 de bani de cap de locuitor pe an, este un impozit prea mare, sau se poate suportă cu înlesnire de contriubabili?

Este evident că acest impozit nu este din acelea cari să apese prea greu asupra contribuabililor, căci el este plătit în general de clasa mai avută, iar cei săraci, dacă uzează destul de rar de postă, de telegraf însă și mai cu seamă de telefon aproape nu se servesc; așa încât s'ar putea zice că populațiunea urbană îl suportă cu înlesnire, nu numai din cauza formei ușoare sub care se percepe, dar el stă în raport cu întinderea afacerilor fiecăruia.

Așa de pildă un comerciant care are daraveri întinse va expedia mai multe scrisori sau telegrame decât altul ale cărui afaceri sunt mai restrânse, și dacă cel dintâiu va plăti impozitul mai des, pentru scrisorile sau telegramele pe cari le expediază, în schimb însă și veniturile lui sunt mai mari decât ale celui de al doilea.

Acest impozit nu apasă mai greu pe contribuabilii din România decât pe cei din alte țeri, căci taxele sunt uniforme pentru toate țerile uniunii postale universale dela Berna, și poate că este singurul impozit care prezintă acest caracter de uniformitate în toate statele, și când va fi să se facă vreo scădere în taxele postale sau tetegrafice, se va face cu înțelegerea tuturor țerilor cari au participat la Conferința dela Berna.

În interiorul țerii însă fiecare stat poate să scadă taxele, așa după cum va voi, și dacă taxa de 25 bani pentru o scrisoare destinată pentru străinătate nu se poate schimba de un singur stat după voia sa, ea fiind o taxă internațională, care nu e nici exagerată, ceelalte taxe însă se pot schimba, și unele din ele, cum este taxa de 10 bani pentru o scrisoare expediată în interiorul aceleiaș comune, este o taxă prea mare, care ar trebui redusă la 5 bani, cum eră mai nainte de 1900.

Din cauză că taxa de 10 bani este prea mare, publi-

cul întrebuintează de preferință cărțile postale în interiorul aceleiaș comune, pentru care plătește numai 5 bani, și de aceea se observă la noi o urcare considerabilă a numărului cărților postale, care de sigur va crește atâta timp cât se va mănține taxa de 10 bani pentru scrisorile expediate în interiorul aceleiaș comune.

Raza comunelor noastre nu este așa de mare ca să se dea motivul care se dă pentru Paris, unde taxa este de 15 bani în interiorul Parisului, căci afară de București, care este foarte întins, raza celorlalte comune este însă destul de mică, pentru ca să nu fie nevoie pentru scrisoare de un timbru îndoit decât la carta postală.

În România serviciul postal pentru orașe, precum și serviciul telegrafic, se fac în condițiuni destul de avantajoase pentru public. Expedițiunile postale în comunele urbane se fac de mai multe ori pe zi, publicul are la îndemână fără multă greutate un biou postal sau telegrafic, cu toate acestea escedentul venitului postelor este cu mult mai mare la noi decât în alte țeri, și explicațiunea acestei stări de lucruri nu reșade în faptul că corespondența postală în România ar fi mai activă decât în acele țeri, ci își are explicarea în faptul că România cheltuiește mult mai puțin decât alte state pentru serviciul postei rurale.

Intr'adevăr la noi expediția postei rurale nu se face așa de des ca în țerile străine, ea nu se face nici cel puțin în toate zilele, așa că dacă s'ar cheltui la noi pentru posta rurală ceea ce se cheltuiește în alte țeri, de sigur că excedentul de venituri ar fi cu mult mai mic.

Astfel în tabela care urmează, în care țerile sunt clasificate după excedentul de venituri pe care îl lasă serviciul postal și telegrafic, țerile cari ocupă primul loc în această clasificare sunt acelea cari cheltuiesc mai puțin pentru serviciul postal și în acele țeri serviciul lasă mai mult de dorit. Astfel Rusia trage un venit de aproape 50% din poste și telegraf, fiindcă, după cum am văzut, în Rusia sunt foarte puține bioururi postale și telegrafice în raport cu populațiunea și întinderea teritoriului.

România, din punctul de vedere al excedentelor de

venituri, ocupă asemenea un loc destul de favorabil, aceasta nu o putem atribui mișcării prea mari a corespondenței postale în România, căci am văzut că la noi abia se scriu pe an 11 scrisori și cărți postale de un locuitor, pe când în alte țeri, cum este Anglia, se expediază 75 scrisori și cărți postale de un locuitor, prin urmare acest excedent de venituri se datorează în mare parte cheltuelilor mici cari se fac în România pentru serviciul postei rurale.

Sunt țeri, cum sunt de pildă Statele-Unite ale Americii, unde nu s'a ajuns încă ca veniturile postei să acopere cheltuelile ei, din cauza imensității teritoriului, și cu toate acestea corespondența postală este foarte mare în Statele-Unite, căci se expediază câte 60 scrisori și cărți postale de locuitor pe fiecare an, dar în Statele-Unite posta este la îndemâna tuturor locuitorilor, căci sunt 77.275 biurouri postale răspândite pe tot teritoriul Statelor-Unite.

Este însă o țară în care excedentul de venituri pe care îl lasă posta este și mai mare ca în România, și în care serviciul postal se face admirabil de bine, atât în orașe cât și în sate; această țară este Belgia. Ea datorează această situațiune excepțională, nu numai dezvoltării pe care am constatat-o în corespondența sa postală, dar mai cu seamă împrejurării că teritoriul Belgiei este foarte mic și străbătut până în cele mai mici colțuri de căi ferate.

Astfel Belgia are o suprafață numai de 29.456 kilometri patrați și posedă 4.586 kilometri de drum de fier, pe când România are o suprafață de 131.353 kilometri patrați, adică de patru ori mai mare ca suprafața Belgiei, și nu are decât 3.178 kilometri de drum de fier, și prin urmare în Belgia serviciul postal făcut de drumurile de fier nu costă nimic pe Stat, pe când în România o mulțime de localități trebuiesc deservite de posta cu cai, sau cu piciorul, care costă scump și aduce și întârziere efectuării transporturilor postale.

Iată cum sunt clasificate țerile în raport cu excedentul de venituri pe cari le dau postele, telegrafele și telefoanele:

No. curent	Ț E R I L E	Venitul brut	Cheltuelile	Excedentul venitului	% Exce- dentul la veni- tul total
1	Rusia	299.785.388	153.819.408	145.965.980	48.70
2	Spania	30.046.260	16.024.480	14.021.780	46.60
3	Belgia	39.062.650	22.174.522	16.888.128	43.20
4	România	10.690.353	7.002.580	3.687.773	34.50
5	Ungaria	50.204.639	33.806.485	16.398.154	32.65
6	Franța	318.049.679	216.355.000	101.694.679	32.—
7	Anglia	477.043.650	348.320.650	128.723.000	26.85
8	Portugalia	7.511.715	5.519.724	1.991.991	26.50
9	Grecia	2.299.507	1.798.750	500.757	21.70
10	Bulgaria.	4.053.450	3.209.992	843.458	20.80
11	Serbia	2.138.161	4.700.545	437.616	20.50
12	Italia	85.423.684	68.279.658	17.144.026	20.—
13	Danemarca	15.137.738	12.736.861	2.400.877	15.85
14	Norvegia	13.112.818	11.349.589	1.763.229	13.45
15	Germania	657.762.066	580.949.590	76.812.476	11.65
16	Suedia	22.503.248	20.917.125	1.586.123	7.05
17	Elveția	50.473.390	48.097.505	2.375.885	4.70

În această tabelă nu figurează Statele-Unite, cari au un venit din poste în sumă de 631.337.032 lei și cheltuesc pentru ele 644.520.580 lei, adică mai mult chiar decât Germania, care face cele mai mari cheltueli pentru serviciul postal și telegrafic. De asemenea nu figurează nici Turcia, care are un venit din poste și telegrafe în sumă de 32.706.419 lei, iar cheltuelile sunt în sumă de lei 10.626.068, adică postele și telegrafele dau în Turcia un excedent de venituri de 22.080.351 lei, care reprezintă

cel mai mare excedent de venituri postale din toate țerile, căci se ridică la 67.50%.

Pentru aceste două țeri nu se pot face comparațiuni exacte cu celelalte țeri, din cauză că în Statele-Unite telegrafele sunt în mâna a diferite companii particulare, iar în Turcia mai sunt încă poste străine, cari fac expediția postală prin consulatele lor, cum eră altă dată la noi în Principate:

Economiștii recunosc nu numai legitimitatea monopolului Statului asupra postelor, telegrafelor și telefoanelor, dar și dreptul pentru Stat de a avea un beneficiu oarecare din exercitarea acestui monopol, în schimbul serviciului pe care-l face particularilor de a le transporta corespondența lor postală, sau de a le pune la dispozițiune telegraful și telefonul pentru trebuințele lor, căci și în cazul când s'ar da în întreprindere particulară exploatarea postelor, telegrafelor și telefoanelor, și într'un asemenea caz antreprenorii ar trebui să aibă un beneficiu la capitalul întrebuințat într'o asemenea întreprindere.

Întrebarea însă pe care și-au pus'o toți, este următoarea: până la ce procent din încassări poate să meargă acel beneficiu? Un beneficiu de 10—15%, dacă este destul de remuneratoriu pentru o întreprindere privată, nu este excesiv pentru o exploatare de Stat? Și în caz de a ajunge acest beneficiu la 50%, nu este o spoliațiune în dauna contribuabililor și n'ar trebui într'un asemenea caz ca Statul să scadă taxele postale sau telegrafice?

Răspunsul la această întrebare depinde de următoarea chestiune: trebuie să se cerceteze mai întâiu cum este organizat serviciul postelor și telegrafelor în fiecare țară și de unde provine excedentul de venituri. Provine dintr'o corespondență postală sau telegrafică foarte activă, care aduce venituri însemnate Statului, sau acel excedent provine din cauza economiilor cari se fac la cheltueli și cari au de rezultat să aducă o jenă în interesele particularilor, cari din această cauză n'au la îndemână serviciul postal și telegrafic și sunt siliți să facă sacrificii de timp și de bani în mod cu totul disproporționat cu serviciul care li se dă în schimb pentru a întrebuința posta sau telegraful?

O asemenea cercetare a provenienței excedentelor de venituri ale postelor și telegrafelor este necesară, căci se poate întâmpla ca un excedent mare de venituri într-o țară, care înzestreează în mod îndestulător serviciul postelor și telegrafelor, să fie legitim pentru acea țară, și din contră un excedent mai mic în altă țară să nu fie de loc legitim.

Așa de pildă Rusia, care are o populațiune de 105 milioane locuitori, are abia 12.450 biurouri postale pentru imensul său teritoriu, cu o suprafață de peste 5 milioane kilometri pătrați, așa că în Rusia un biou postal e la o distanță mijlocie de 432 kilometri pătrați și abia pentru 8.500 locuitori e un biou postal. Este evident că în asemenea caz este o jenă pentru locuitorii acelei țeri modul cum se exploatează serviciul postal, și este cu totul nejustificat excedentul de venituri pe care-l dă posta și telegraful în Rusia, care se ridică până la 48.70% din venitul brut, căci ar trebui să se consacre o sumă cu mult mai mare pentru cheltueli și să se înființeze mai multe biurouri postale, pentru ca ele să fie mai în apropiere de locuitori.

Din contră Germania, care are un teritoriu de 10 ori mai mic ca Rusia, are cu toate acestea de trei ori mai multe biurouri postale decât Rusia (Germania are 38.610 biurouri postale, pe când Rusia nu are decât 12.440) și astfel publicul german are câte un biou postal la 14 kilometri, adică de 30 ori mai în apropiere decât locuitorul rus. Germania cheltuește pentru serviciul postal și telegrafic 580 milioane lei, pe când Rusia pentru o populațiune îndoită decât a Germaniei cheltuește numai 153 milioane lei.

În asemenea condițiuni este neîndoios că profitul pe care-l trage Germania din poste și telegraf este legitim, pe când profitul pe care-l trage Rusia este exagerat și constituie un impozit care apasă prea greu asupra locuitorilor.

Beneficiul pe care-l trage Germania din poste și telegraf este moderat, căci se ridică la 11.65% din venitu-

rile brute (1), este însă un alt Stat care are un venit net din poste și telegrafe destul de însemnat, care se ridică la 43.20% din totalul încasărilor, și acest Stat este Belgia; dar și în Belgia, ca și în Germania, beneficiul este legitim; căci excedentul de venituri al postelor belgiene provine din corespondența postală și telegrafică foarte înfinsă a acestei țeri, căci pentru o populațiune de aproape 7 milioane locuitori, încasăările din taxele postale și telegrafice se ridică la 39 milioane lei, iar cheltuelile la 22 milioane lei; dar atât în Germania, cât și în Belgia, fiecare comună ori cât de depărlată are serviciul ei postal. Anglia, care are cea mai mare corespondență postală în raport cu populațiunea sa, precum și Franța, au și ele excedente însemnate de venituri, cari se ridică la 26.85% pentru Anglia și la 32% pentru Franța din totalul încasărilor postelor și telegrafelor; dar și în aceste țeri excedentele nu provin din cauza economiilor cari se fac la cheltueli, ci din cauza corespondenței foarte mari a acestor țeri, căci și aci toate comunele sunt zilnic deservite de postă și unele comune de 2 și 3 ori pe zi.

Elveția care are cel mai mic excedent de venituri din toate țerile Europei, cheltuește sume însemnate pentru serviciul postal mai cu seamă rural, pentru că trebuie să cheltuească sume mari pentru transportul cu diligențele, ca să poată duce corespondența în toate zilele până în creierul munților și în unele localități de 2 și 3 ori pe zi.

România are un excedent de venituri destul de însemnat din exploatarea postelor, telegrafelor și telefoanelor, care reprezintă 34.50% din veniturile brute încassate, și acest venit așa de ridicat provine mai cu seamă din cauză că se cheltuește prea puțin pentru posta rurală.

Intr'adevăr, Statul nu cheltuește decât 428.692 lei pe fiecare an pentru posta rurală, și județele aceeași sumă pe an, și din această cauză jumătate aproape din satele și cătunele din țară sunt lipsite cu desăvârșire de serviciul postei rurale, deși în alte țeri posta pătrunde până

(1) Beneficiul din postă reprezintă un procent și mai mic, căci cheltuelile pentru postă în toate țerile sunt mult mai mari.

în cele mai depărtate localități ale văilor și munților, și de multe ori sunt deservite cele mai depărtate cătune chiar de două și de trei ori pe zi.

Așa fiind, excedentul de venituri la postă numai atunci este legitim, când cel puțin fiecare cătun, ori cât de depărtat ar fi, va avea cel puțin odată pe zi serviciul său postal, și până atunci excedentele de venituri ale postei reprezintă un impozit foarte greu și este nedrept să apese asupra acelor cari îl plătesc fără să beneficieze de loc de postă.

Astăzi după noua organizare administrativă a României sunt 9.317 centre de populațiune, stabilită în comune, sate și cătune, și din acestea 4.124 sunt lipsite cu desăvârșire de ori ce serviciu postal, iar în cea mai mare parte din comune serviciul postal rural se face numai de 3 ori pe săptămână și numai într'un număr foarte restrâns de comune se face în toate zilele. Astfel:

18	localități	primesc	posta	de	7	ori	pe	săptămână,
1.370	»	»	»	»	6	»	»	»
18	»	»	»	»	5	»	»	»
585	»	»	»	»	4	»	»	»
3.200	»	»	»	»	3	»	»	»
2	»	»	»	»	2	»	»	»

5.193 Total.

4.124 localități nu primesc posta de loc.

Locuitorii acestor 4.124 de cătune sunt siliți să meargă câte 5 și 10 kilometri până la o gară sau biurou postal rural, ca să poată expedia o scrisoare.

Posta rurală organizată de legea din 1892 ar fi făcut un pas înainte, dacă s'ar fi acordat fonduri mai mari pentru dânsa, dar Statul nu a contribuit până la 1900 decât cu modesta sumă de 10.000 lei de fiecare județ, adică în total cu 320.000 lei, și dela legea din 1900 Statul contribuie cu jumătate suma necesară cheltuelilor postei rurale, după cum reiese din următoarea tabelă:

Tabela No. 51

A N I I	Contribuția Statului	Contribuția Județelor	TOTAL
1894—1895	320.000	734.231	1.054.231
1895—1896	320.000	726.930	1.046.930
1896—1897	320.000	735.110	1.055.110
1897—1898	320.000	716.030	1.036.030
1898—1899	320.000	721.010	1.041.010
1899—1900	320.000	758.729	1.078.729
1900—1901	548.964	548.964	1.097.929
1901—1902	427.918	427.918	855.836
1902—1903	427.918	434.672	862.590
1903—1904	427.918	433.509	861.427
1904—1905	428.692	461.154	889.846

Afară de aceste sume Regia Monopolurilor Statului contribuie și dânsa anual cu oarecari sume pentru vânzarea produselor sale prin intermediul factorilor rurali.

Cu toate acestea Statul încasează în fiecare an venituri din ce în ce mai mari din posta rurală, după cum reiese din interesantul raport pe care d-l Gr. Cerchez, Directorul general al postelor, telegrafelor și telefoanelor, l-a prezentat d-lui Ministru de Interne. Iată cari sunt sumele cari s'au încasat dela 1894—95 și până astăzi din serviciul postei rurale (1):

(1) Gr. Cerchez, *Dare de seamă asupra funcționării serviciului postal rural*, pag. 7.

Tabela No. 55.

A N I I	SUMELE incasate
1894—1895	601.689
1895—1896	677.858
1896—1897	765.602
1897—1898	695.292
1898—1899	1.006.917
1899—1900	1.495.689
1900—1901	955.503
1901—1902	1.068.424
1902—1903	1.137.412
1903—1904	1.131.104
1904—1905	1.256.354

Această creștere a încasărilor eră rezultatul firesc al dezvoltării corespondenței postale rurale, căci dela 6.203.006 bucăți în 1894—1895, s'a ridicat la 15.065.969 bucăți în 1904—1905, după cum se poate vedea din alăturata tabelă:

Tabela No. 56.

A N I I	Numărul corespon- dențelor
1894—1895	6.203.006
1895—1896	7.525.669
1896—1897	8.636.478
1897—1898	8.256.974
1898—1899	10.335.198
1899—1900	15.936.722
1900—1901	10.338.578
1901—1902	12.975.052
1902—1903	13.236.791
1903—1904	14.363.640
1904—1905	15.065.969

După socotelile d-lui Director general al postelor, dacă Statul ar face un sacrificiu de 1.109.108 lei, toate satele și cătunele din țară ar fi servite de posta rurală cel puțin odată pe zi.

Ar trebui să nu se ezite un moment a se acorda acest milion, căci pe lângă serviciul care se face populației rurale de a avea posta zilnic în fiecare comună, este sigur că chiar Statul își va vedeă mărinduse veniturile din posta rurală, după cum a fost dela începutul înființării acesteia, care și-a văzut mărinduse veniturile, îndată ce s'a dat o întindere mai mare serviciului postei rurale.

D. Gr. Cerkez evaluează veniturile postei rurale la 3.769.062 lei în loc de 1.256.354 lei, la cât se ridică astăzi, iar cheltuelile la 2.058.954 lei, rămânând pentru Stat un excedent de 1.710.108 lei, în loc de 366.508 lei, cât este astăzi.

Din tabela care urmează se poate vedeă mai bine cari sunt cătunele în fiecare județ, în cari nu se face de loc serviciul postal, și la ce sume se ridică pentru fiecare județ partea cu care ar trebui să contribuească Statul pentru ca să se facă serviciul postal în toate cătunele din țară:

TABELĂ

De sumele ce ar necesita întreținerea serviciului postal rural, în caz când s'ar face curse zilnice la toate localitățile din țară.

Tabela No. 57.

No. curent	Judetul	SITUAȚIUNEA LA 31 MARTIE 1905										Fondurile trebuincioase pentru facerea curselor factorilor rurali de 6 ori pe săptămână la toate localitățile			
		Numărul								Sumele cu cari contribuie				TOTAL	TOTAL GENERAL
		Comunelor actuale	Căminelor actuale	Oficiilor telegrafice, postale, rurale și de comunicații speciale	Comunelor deservite de fact. rurali	Căminelor deservite de fact. rurali	Comunelor ne-deservite	Căminelor ne-deservite	Slaul	Județele	Județele separat	Lei	Lei		
														Lei	Lei
1	Argeș . .	146	435	7	139	105	4	330	17.985	17.985	1.884	37.854	53.886	91.740	
2	Bacău . .	88	365	6	78	84	5	281	16.695	16.695	—	33.390	32.158	65.548	
3	Botoșani .	47	194	6	36	39	—	155	10.315	10.315	—	20.630	26.620	47.250	
4	Brăila . .	54	105	1	53	17	—	88	9.315	9.315	—	18.630	31.944	50.574	
5	Buzău . .	107	462	5	102	137	—	325	14.925	14.925	949	30.792	50.856	81.648	
6	Constanța.	73	150	2	71	55	—	95	16.185	10.185	—	33.370	50.240	82.610	
7	Covurluiu.	35	68	4	31	34	—	34	10.065	10.065	—	20.130	16.098	36.228	
8	Dâmbovița	116	256	6	110	81	—	175	12.795	12.795	1.045	26.635	39.893	66.528	
9	Dolj . . .	159	264	11	146	79	2	185	22.275	22.275	—	44.550	55.590	100.140	
10	Dorohoiu .	47	173	3	44	46	—	127	11.365	11.365	—	22.730	31.456	54.186	
11	Fălciu . .	33	140	3	28	20	2	120	6.975	6.975	—	13.950	20.820	34.770	
12	Gorj . . .	161	199	7	152	79	2	120	13.545	13.545	1.884	28.974	35.610	64.614	
13	Ialomița .	97	124	6	91	63	—	61	14.895	14.895	360	30.150	31.582	61.732	
14	Iași	43	240	2	41	48	—	192	11.035	11.035	—	22.070	37.612	59.682	
15	Ilfov . . .	122	355	6	116	81	—	274	23.069	23.069	948	47.086	57.740	104.826	
16	Mehedinți	201	289	8	193	55	—	234	23.325	23.325	—	46.650	42.718	89.368	
17	Muscel . .	82	129	5	77	33	—	96	10.425	10.425	2.124	22.974	22.770	45.744	
18	Neamțu . .	47	233	3	44	41	—	192	8.440	8.440	—	16.880	23.446	40.326	
19	Olt	101	194	5	96	58	—	136	11.351	11.351	—	22.710	37.074	59.784	
20	Prahova .	149	260	6	143	80	—	180	17.315	17.315	1.285	36.715	64.517	101.232	
21	Putna . . .	79	137	5	74	44	—	93	12.825	12.825	100	25.750	30.218	55.968	
22	R. Sarat .	84	164	5	79	41	—	123	8.185	8.185	415	16.785	36.963	53.748	
23	Roman . .	59	164	4	55	44	—	120	9.835	9.835	1.272	20.942	16.984	37.926	
24	Romanați.	115	145	4	111	37	—	108	14.385	14.385	1.884	30.654	23.988	54.642	
25	Suceava .	38	169	5	32	31	1	138	6.905	6.905	—	13.810	24.980	38.790	
26	Tecuci . .	47	199	4	43	66	—	133	11.205	11.205	3.060	25.470	27.024	52.494	
27	Teleorman	126	73	1	125	52	—	21	11.665	11.665	—	23.330	26.380	49.710	
28	Tulcea . .	56	84	6	50	30	—	54	17.948	17.948	—	35.896	35.870	71.766	
29	Tutova . .	70	160	3	67	27	—	133	12.795	12.795	—	25.590	23.322	48.912	
30	Vaslui . .	56	215	3	53	15	—	200	11.595	11.595	—	23.190	33.118	46.308	
31	Vâlcea . .	163	279	10	143	28	10	251	11.805	11.805	2.104	25.714	57.908	83.622	
32	Vlașca . .	104	149	9	95	34	—	115	16.845	16.845	13.155	46.845	19.693	66.538	
	Total . .	2.905	6.573	161	2.718	1.634	26	4.889	428.692	428.692	32.462	889.846	1.109.108	1.998.954	

Afară de excedentul de venituri de care profită Statul dela poste, telegrafe și telefoane, mai este și alt avantaj destul de mare, care se cifrează cu câteva milioane lei, pe care îl trage Statul din poste, telegraf și telefon, căci corespondența oficială a Statului se transportă în mod gratuit, iar telegraful și telefonul transmit și ele gratuit toată corespondența telegrafică și telefonică a Statului.

Astfel în anul 1903—1904 numărul plicurilor oficiale a fost de 8.363.990, mesageria oficială de 214.707 bucați, iar numărul telegramelor de serviciu și oficiale a fost de 206.665; toată această corespondență nu plătește nimic și nu este socotit cât ar costă pe Stat.

Corespondența oficială fiind tratată tot ca și scrisorile recomandate, și în termen de mijloc un plic oficial taxându-se la 3 greutăți de câte 15 grame, adică 45 grame, iar pentru gropuri, pachete și telegrame, dacă am socoti o taxă de mijloc de un leu, iată de ce sumă mai beneficiază Statul din postă și telegraf, fără a mai pune și telefonul de care se servește Statul și care este instalat la toate autoritățile.

Tabela No. 58.

OBIECTUL STATISTIC	NUMARUL bucăților	Taxe ce s'ar cu- veni Statului
Plicuri oficiale	8.363.990	5.018.394
Serisori »	32.425	32.425
Gropuri »	51.914	51.914
Pachete cu valoare declarată	29.135	29.135
» fără » »	101.233	101.233
Total		5.233.101

Statul prin urmare mai beneficiază de o sumă de 5.233.101 lei, cât l-ar costă corespondența sa postală, dacă ar plăti-o unui întreprinzător particular.

Din cele ce preced reiese în mod limpede că serviciul postal, care a început în România ca o sarcină destul de

grea pentru Stat, a ajuns astăzi să producă un venit de peste $3\frac{1}{2}$ milioane lei.

Evoluțiunea către această nouă fază am văzut că s'a început după războiul independenței și a continuat până astăzi, căci în fiecare an veniturile postelor, telegrafelor și telefoanelor cresc cu 400.000 lei, și în mersul firesc al lucrurilor este că aceste venituri să meargă tot mereu crescând, după cum merge și țara mereu progresând pe terenul dezvoltării sale economice și culturale.

TITLUL II.

MONOPOLURILE FISCALE.

CAPITOLUL I.

Monopolul sării.

I.

Noțiuni istorice.

Monopolul sării este cel mai vechiu dintre monopoluri. Încă din timpurile cele mai depărtate venitul sării, atât în Muntenia, cât și în Moldova, eră considerat ca un venit al Domnului, pe care Domnii îl arendau sau îl căutau în regie, pe socoteala cămărei domnești, prin cămărași ai Domnului.

Sarea și vămile fiind veniturile cele mai bănoase și mai sigure de încasat pe acele vremuri, Domnii le-au luat dela început pe seama lor, așa încât din moși strămoși s'a pomenit în Principatele Române, că numai Domnul avea dreptul să deschidă ocne de sare și să ia venitul lor; și cum în trecut toată puterea Statului eră concentrată în mâna Domnului, sarea eră un monopol înființat în folosul Domnului, și numai mai târziu, dela Regulamentul Organic înainte, acest monopol s'a trecut pe seama Statului, precum s'a făcut și pentru celelalte *rusumaturi*, cari se încasau tot pe seama Domnului, ca: vămile, oieritul, vinăritul, dijmăritul, etc.

Documente hotărâtoare, cari să stabilească cu precizie data de când a început să se exploateze sarea în Principatele Române, nu s'au găsit încă; dar este probabil că încă din timpurile cele mai vechi ale istoriei noastre, a trebuit să se exploateze sarea în Principate, căci în unele localități sarea se găsește la suprafața pământului; și după cum scrie Prințul D. Cantemir în opera sa *Descriptia Moldovei* (1716), «nu este nici o greutate ca să scoți sarea din pământ, căci n'ai decât să scormonești puțin pământul și îndată dai de sarea cea mai curată» (1).

Primul nostru statistician, D. P. Marțian, citând un document din anul 1222, prin care regele Ungariei Andreiu II a dat dreptul cavalerilor teutoni, cari locuiau în țara Bârsei, de a exportă în Țara-Românească pe râurile Olt și Mureș câte 12 corăbii, încărcate cu sare (2), deduce de aci că în acea vreme nu se exploatau salinile în Principatele Române, deoarece cră nevoie să se aducă sare din Transilvania pentru trebuința Principatelor.

D-l dr. C. I. Istrati în admirabila sa monografie asupra sării (3) arată că este peste putință ca să nu se fi exploatat sarea pe timpul de care vorbește documentul dela regele Andreiu II, căci sunt regiuni unde sarea se poate lua cu atâta ușurință, încât chiar astăzi, cu toată paza, locuitorii din vecinătate o iau fără a plăti nici un impozit» (4).

Explicarea pe care o dă d-l Dr. Istrati este așa de învederată, că dacă sarea se aducea la acea epocă pe Olt, eră numai din cauza greutăților de comunicațiune, cari erau foarte mari, și pe apa Oltului sarea se putea aduce cu mai multă înlesnire în oarecari regiuni ale țerii, încât dintr'un document publicat de curând în prețioasa

(1) Prințul D. Cantemir, *Descriptio Moldaviae* pag. 26. «In Bacoviensi agro haud procul ab urbe Trotus salinae sunt abundantissimae, incolis oena dictae. Ibi nulla arte ad purgandum sal opus est, si terram uno alterove cubito submoceas, purissimam crystalli aut porfiri instar pellucidum sal, nullis terreis particulis interstinctum reperies».

(2) D. P. Marțian, *Analele statistice*, anul II 1861, pag. 123.

(3) Dr. C. I. Istrati, *Sarea din sarnițele României*, lucrare prezentată Soc. de Științe fizice la ²/₁₁ Martie 1892.

(4) *Ibid.*, loc. cit., pag. 34.

colecțiune Hurmuzaki, rezultă că, încă din anul 1373, regele Ungariei Ludovic ordonă comitelui din Timișoara să oprească la Orșova importarea sării din Țara-Românească(1); ceea ce dovedește că, încă dela 1373, a trebuit să se iea măsuri să se oprească importul sării românești în Ungaria, și prin urmare că exploatarea sării trebuie să fi fost cu mult mai veche în Țara-Românească, ca să fi putut pătrunde sarea noastră în Ungaria și să se teamă de concurența sării românești.

Printul N. Șuțu și V. Obreja, cari au publicat științe interesante asupra exploatării salinelor din Moldova, pun pe la anul 1380(2) începutul exploatării salinelor Moldovei; din documentul publicat mai sus rezultă însă că în Muntenia această exploatare eră cu mult mai veche, căci dejă la 1373 sarea românească făcea concurență sării din Transilvania, unde este știut că exploatarea salinelor eră cu mult mai veche.

Sarea românească nu numai că se extrăgea în secolii trecuți din munții noștri pentru consumațiunea internă a Principatelor, dar a continuat să se exporteze, după cum se dovedește dintr'un document din 7 Iunie 1722, prin care locuitorii din Banialuca (Bosnia) cereau dela Împăratul Carol VI să li se dea voie să cumpere sare din Oltenia, după cum obișnuiau mai înainte;(3) iar în timpurile din urmă este cunoscut exportul de sare pe care îl făceau Principatele române în Turcia, Serbia, etc., după cum reiese din contractul încheiat la 14 Ianuarie 1836 între Printul Serbiei Miloș Obrenovici și Domnul Munteniei Alexandru Ghica, prin care Domnul Munteniei se obligă să predea Serbiei 30 milioane ocă sare în cursul anilor 1836 și 1837 cu prețul de 8 sfanți suta de ocă de sare.(4)

Toți aceia cari au călătorit prin Principate, și au lăsat memorii despre călătoriile lor, vorbesc despre bogăția

(1) Hurmuzaki, *Documente privilegiate la Istoria Românilor*, tom. I, partea II, pag. 213.

(2) Printul N. Șuțu, *Date statistice asupra Moldovei*, Iași 1852, pag. 149.

(3) Hurmuzaki, loc. cit., tom. VI, pag. 364. «Banialuca incola ab antiquo salem ex Valachia per Savum eo transportare solebant.

(4) *Analele parlamentare ale Munteniei*, tom. VI, pag. 334.

salinelor noastre și calitatea superioară a sării Principatelor. Astfel Del Chiaro spune că se aprovizionau cu sare românească toate țerile de dincolo de Dunăre. «Valahia — zice dânsul—exportă sare în Turcia, Serbia și parte din Bosnia, iar Moldova în Polonia meridională»; (1) iar generalul Bauer adaugă:

«Minele de sare ale Principatelor sunt foarte abundente, și mi s'a asigurată că sunt nesecabile. Sarea românească este foarte bună și de cel mai frumos cristal ce se poate afla, și este de aceeași calitate ca aceea ce se găsește în Polonia la Wieliczka» (Galiția). (2).

Contele Anatole de Demidoff, în călătoria sa făcută prin Rusia meridională, Crimeea, Ungaria, Valahia și Moldova, în anul 1837, vorbește de salinele Principatelor și spune că numai din ocele Munteniei se extrăgeau 38 milioane kilograme de sare. (3).

Sarea eră în trecut unul din veniturile cele mai însemnate ale Principatelor, căci iată cu ce sume figură venitul sării în Muntenia și Moldova:

Tabela No. 59.

MUNTENIA.

1759	120.000	lei vechi (44.444 lei noi 44 bani)	Gen. Bauer
1766	150.000	» » (55.555 » » 55 »)	Del Chiaro
1782	300.000	» » (111.111 » » 11 »)	Raicewich
1820	600.000	» » (222.222 » » 22 »)	Wilkinson
1836	2.500.000	» » (925.925 » » 92 »)	Demidoff

MOLDOVA.

1780	200.000	» » (74.974 » » 07 »)	Raicewich
1827	212.000	» » (78.518 » » 51 »)	Wilkinson
1836	500.000	» » (185.185 » » 18 »)	Demidoff

Sarea se extrăgea în foarte mare cantitate din ocele Principatelor. Frații Tunusli ne spun în Istoria lor că în secolul XVIII din 17 milioane oca de sare, pe care o scotea Muntenia din salinele sale, numai 3 milioane oca se consuma în țară, iar restul se exportă în Turcia,

(1) Del Chiaro, *Istoria della moderne rivoluzioni della Valachia*.

(2) Général de Bauer, *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, pag. 17.

(3) Anatole de Demidoff, *Voyage dans la Russie méridionale par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie*.

Serbia, Basarabia, etc. (1); iar generalul Bauer spune că «în anul 1775 s'au extras 25 milioane ocă sare numai din salinele Munteniei.»

Înainte de 1700 sarea se vindea cu 20 parale suta de ocă la gura ocnei. La 1700 pentru trei ocă de sare se plătiă o pară, ceea ce revine la 33 parale suta de ocă de sare la gura ocnei, iar în porturi sarea se vindea cu 44 parale suta de ocă.

În secolii trecuți sarea se extrăgea în mod cu totul primitiv, când apa inundă o ocnă, aceea ocnă se părăsiă și se deschideă alături alta, de aceea se întălnesc o mulțime de ocne părăsite, după ce au fost câtva timp exploatare, cum este Ocnița din județul Dâmbovița, căreia îi mai ziceă și ocna mică, și altele.

Sarea se extrăgea din trei ocne și anume: dela Ocnele Mari din județul Vâlcea, Telega din județul Prahova și Slănic din județul Săcuceni. Eră și în județul Dâmbovița o ocnă mică, dar s'a închis—spun frații Tunusli—și mai sunt și alți munți cu sare, dar nu se deschid, fiindcă n'au trecut (2); iar în Moldova, afară de munții Vrancei, eră o singură ocnă, aceea dela Târgu-Ocna (Bacău).

Astăzi nu se mai extrage sare dela salina din Telega, și s'a deschis o nouă salină la Doftana, în județul Prahova, așa că astăzi sarea se extrage din următoarele saline: Ocnele-Mari (Vâlcea), Slănic (Prahova), Doftana (Prahova), până la 1901, și Târgu-Ocna (Bacău).

Domnii cari trăgeau un venit însemnat din sare aveau obiceiul de a da mili de sare pe la schituri și mănăstiri, și se găsec o mulțime de hrisoave prin cari diferiți Domni dăruiau la mănăstiri anumite cățățimi de drobi de sare; astfel în contractele încheiate cu otucepiul (antreprenorul) sării, găsim că el eră dator să dea sare fără plată la următoarele schituri:

Țigănești . .	4.000	ocă sare.
Căldărușani .	6.000	» »
Pasărea. . .	3.000	» »

(1) *Istoria Țerii-Românești*, de frații Tunusli, tradusă de G. Sion, cit. de Gr. Tocilescu, în *Columna lui Traian*, pag 185, anul 1874.

(2) Frații Tunusli, loc. cit., pag. 37.

Cernica. . . 5.000 oca sare.
 Sinaia . . . 2.000 » » etc. în total în Muntenia se
 da la schituri și mănăstiri 95.000 oca sare. (1)

Domnii mai acordau diferite scutiri la sate, sau mănăstiri, ca să nu care sare pentru Domnie; iar Vrâncenii aveau din vechime privilegiul de a lua din munții Vrancei sarea necesară trebuințelor lor casnice.

Pentru a asigura regulata funcționare a ocnelor de sare, Domnii mai acordau diferite alte privilegii ciocănașilor, cari extrăgeau sarea, și Ciangăilor, cari au fost aduși în Moldova din Transilvania, precum scutiri de bir, locuri de fânețe și altele.

În trecut ocnele de sare erau arendate, căci acesta era sistemul cel mai răspândit de administrare al veniturilor Statului, și numai în mod excepțional se căută un venit în regie de Domni, și pe atunci se considera ca o mare nenorocire când un venit nu se putea arenda și Domnul era silit să-l caute în regie. Astfel erau arendate vămile, cornăritul păstorilor austriaci, cari veniau cu vitele lor la pășune în Principate, dreptul de exportare a vitelor, cerealelor, etc. Când ocnele erau arendate, atunci se zicea că ele erau *date în vânzare*, iar când se căutau în regie, prin cămărași ai Domnului, atunci se zicea că sunt *date în credință*, adică Domnii le exploatau prin oamenii lor de încredere.

Regulamentul Organic, care a introdus o mare reformă în sistemul financiar și administrativ al Principatelor, a făcut ca și venitul ocnelor de sare să nu mai fie un venit al Domnului, ci un venit al Statului, și astfel în locul rusumaturilor cari se încasau în trecut pe seama Domnului, i s'a fixat o listă civilă fixă care se plătiă din bugetul Statului și toate aceste venituri aveau să fie strânse dela Regulament înainte pe seama Statului.

Regulamentul Organic, prin art. 126, a stabilit pentru întâia oară dreptul de monopol al Statului asupra sării, căci iată ce zice art. 126: «Ocupul ocnelor de sare se va lucra după chipul următor:

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, tom. VI, pag. 342.

I. Sarea străină este oprită a intra în țară, și nu se va putea scoate sare decât numai din ocnele cuprinse anume în contract, după obiceiul ce se urmează, *precum și nimeni nu va putea să deschidă ocnă de sare pe a sa moșie, fiind acest drept numai al Stăpânirii.*

II. Acest venit de acum înainte se va vinde prin strigare la cochii vechi (licitațiune) înaintea Obșteștei Adu-nări, la cel ce se va arăta cu condiții mai folositoare pen-tru Stat, și contractul nu se va putea face pe mai puțin de trei ani.

III. Prețul sării la gura oanei se va hotări câte 15 lei pentru suta de ocă, și cei ce vor merge s'o cumpere acolo, vor fi slobozi de a o vinde în tot cuprinsul Princi-patului; iar peste hotarele țerii are drept de a vinde sare numai cumpărătorul ocnelor, și după ori ce preț va putea.

Antreprenorul ocnelor de sare eră îndatorat să înde-stuleze capitala și toate celelalte orașe, cu sarea trebuin-cioasă la consumația locuitorilor, fără de a putea la nici o întâmplare s'o vândă mai mult de 10 parale ocaua, fiind adausul de 4 parale la ocă, peste 6 cuprinse în prețul de 15 lei vechi suta de ocă, o răsplătire cu prisos pen-tru cheltueala transportului și a immagazinării.

Din acest articol rezultă că, atât în timpul Regulamen-tului Organic, ca și astăzi, există monopol asupra exploa-tării sării, dar vânzarea eră liberă.

Sarea în perioada regulamentară eră unul din venitu-riile principale ale Principatelor, mai cu seamă în Mun-tenia, de unde se exportă o mare cantitate de sare în Turcia, astfel încât acest venit se ridică până la aproape a treia parte din venitul total al țerii, în anul 1831, după cum reiese din următoarea tabelă :

Tabela No. 60.

ANII	MUNTENIA			MOLDOVA		
	Venitul Total	Venitul din sare	% a veni-tului total	Venitul Total	Venitul din sare	% a veni-tului total
	Lei noi	Lei noi		Lei noi	Lei noi	
1831	5.303.333	1.688.148	31.80	2.463.916	314.815	12.80

După Regulamentul Organic, toate licitațiunile privitoare la darea în întreprindere a veniturilor Statului se țineau înaintea Obșteștei Adunări; cu toate acestea, antreprenorul ocnelor de sare, în mai tot timpul acesta, a fost baronul Meitani, care pentru a scăpa de concurența sării moldovenești, pusese mâna și pe salinele Moldovei. Se făcuse o încercare în anul 1832 de a încheia o convenție între amândouă Principatele; care nu eră altceva decât un aranjament foarte favorabil antreprenorului sării din Muntenia, dar încheierea acestei convențiuni a întâmpinat greutăți din cauza opunerii Sfatului administrativ al Moldovei, care sub președenția Logofătului Grigore Sturdza a răspuns Visternicului Munteniei, că la încheierea acestei convențiuni se opune tratatul de Adrianopole, care a admis libertatea comercială pe Dunăre și Marea Neagră, dar este de părere să se dea oțcupul ocnelor de sare aceluiaș contracciu pentru ambele Principate, și atunci Baronul Meitani a luat în întreprindere și salinele Moldovei.

Cererea Visteriei Munteniei eră următoarea: ca fiecare Principat să-și exporteze sarea numai către părțile despre hotarele lor, fără a cobori Valahia sarea pe Dunăre dela Brăila în jos, precum nici Moldova de a sui sarea pe Dunăre dela schela Brăilei în sus (1); cu alte cuvinte, se cerea ca antreprenorii ocnelor din ambele Principate să nu-și facă concurență în privința exportului sării, ceea ce ar fi constituit un mare avantaj pentru contracciuul ocnelor Munteniei.

Baronul Meitani, obținând contractele dela amândouă Principatele, a căutat să scoată cât mai multă sare, nu atât pentru consumațiunea internă, care eră destul de limitată, căci nu se ridică decât la 6 milioane oca de sare pentru Muntenia și la 4—5 milioane pentru Moldova, cât pentru a o exporta în Turcia, și din cauză că, în condițiunile oțcupului sării, nu eră pusă nici o limită câtă sare să se extragă pe fiecare an, s'au inundat piețele străine cu sarea românească, și la sfârșitul contractului,

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, tom. III, partea I, pag. 256 și urm.

Principatele n'au mai putut să obție prețurile rezultate la licitațiunile anterioare pentru ocupul ocnelor de sare.

Din cauza acestei speculațiuni asupra sării, bugetele Principatelor au fost expuse la continue deficite, aproape în întreaga perioadă regulamentară, căci venitul sării de la 1.680.000 lei noi, cât era în 1831, a scăzut la 740.740 lei, în anul 1835, în Muntenia.

Ca să ne facem o idee exactă de cantitatea de sare care s'a extras din ocnele Muntenicii în anul 1832, nu avem decât să cercelăm tabela de exportul Muntenicii din 1832, și vom vedea că la art. 12 figurează sarea exportată pentru suma de 3.250.000 lei, afară de cel puțin 6.000.000 ocă de sare care s'a consumat în interiorul țerii.

În fața unei asemenea situațiuni grele pentru bugetul Statului, vedem figurând pentru întâia oară propunerea ca ocnele de sare să fie exploatare în regie de Stat (1), propunere care pe acea vreme părea foarte îndrăzneată, căci nu se credea că Statul poate să fie în stare să administreze pe seama sa un venit așa de însemnat ca acela al ocnelor de sare.

Incercarea însă n'a reușit, și venitul sării a fost din nou dat în întreprindere, și astfel în tot timpul dela Regulamentul Organic până la 1862, a fost dat în arendă venitul pe care-l trăgea Statul din salinele sale.

La 21 Iulie 1860, sub Domnitorul Cuza, s'a votat o lege prin care se hotărâ ca veniturile din vămi și saline să se adune direct de către guvern, care lege avea să intre în lucrare dela 1 Ianuarie 1862, în ceace privește salinele, deoarece ele erau arendate până la acea dată.

Guvernul a numit totdeodată o comisiune, care avea să chibzuească asupra modului cum să se administreze salinele de Stat, și în acea comisiune s'au ivit două păreri: Truson du Coudray, inspectorul general financiar, A. Catargiu și Menelas Ghermani au fost de părere să se dea salinele în concesiune, pe un termen îndelungat, în exploatarea unei companii, sau a particularilor; iar ceilalți trei membrii ai comisiunii: Al. Zanne, G. Sion și

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, tom. V, pag. 115.

Nițescu au fost de părere să se exploateze direct de către Stat. Această din urmă părere a fost adoptată de guvern, și ea a fost recomandată și de D. P. Marțian, Directorul statisticei generale a Statului.

Dela 1 Ianuarie 1862, s'a creat un serviciu special pentru administrarea salinelor, dependent de Ministerul de Finanțe, și dela 1 Aprilie 1881, acest serviciu a fost alipit pe lângă Regia Monopolurilor Statului, de care se administrează astăzi toate monopolurile.

II.

Monopolul sării din punctul de vedere financiar și economic.

Sarea reprezintă una din bogățiile cele mai însemnate ale țerii noastre. Sarea ocupă, cu oarecare întrerupere toată linia Carpaților dela Gorj până la Suceava pe o lățime până la 30 kilometri în unele părți (1). Sunt ocne unde s'a mers până la 200 metri adâncime și tot nu s'a ajuns a se străbate stânca de sare (2).

După cercetările geologice făcute de d-l Gr. Ștefănescu, profesor de Geologie la Facultatea de științe din București, există o zonă de sare gemă aproape neîntreruptă, care se continuă din Județul Prahova până în Județul Bacău prin Județele Buzău, Râmnicul-Sărat și Putna, care ne arată imensa avuție de sare gemă a României, și sarea aci nu se mai află ascunsă în profunzimile pământului, unde trebuie să se ajungă la dânsa prin săpături de mine, ci se află la suprafață chiar, sau este pusă în evidență prin roaderea văilor (3).

În fine d-l Mrazek, profesor de Mineralogie la Facultatea de științe din București, într'un studiu foarte documentat asupra formațiunilor salifere din România, spune

(1) Floru Dianu, *Salinele române*. Buc. 1897.

(2) A. Galeriu, *Despre formațiunea terenurilor salifere din România*.

(3) Gr. Ștefănescu, *Analele biroului geologic*, anul II (1884), citat de d-l Dr. C. I. Istrati.

că la Ocnele Mari s'a putut determina prin sondaje întinderea masivului de sare pe o lungime de trei kilometri, dar după toate probabilitățile această întindere trebuie să fie de șase kilometri, cu o lărgime minimă de 500 metri și o adâncime de 100 metri, care reprezintă un volum de 330.000.000 tone, din care s'au extras până acum 898.214 tone, iar la Târgu-Ocna (Bacău) masivul de sare are 4 kilometri lungime, pe o lărgime de 300 metri și 100 metri grosime, ceace reprezintă un volum de 264.000.000 tone, din care s'au extras până acum 924.000 tone (1).

Numai constatările făcute pentru aceste două mine ne dau o idee de bogăția minelor noastre de sare, și o țară care posedă asemenea mine bogate de sare, cum este România, are îndoitul avantaj ca pe de o parte să facă să rămâie în țară sume însemnate de bani, pentru sarea necesară pentru alimentațiunea oamenilor și vitelor, iar pe de altă parte, este un izvor de bogăție prin exportul ce se poate face în străinătate.

Afară de aceasta, sarea servește în agricultură ca îngrășământ, și după cum arată d-l Dr. C. I. Istrati în monografia sa asupra sării, rolul sării este foarte important în industrie, pentrucă din sare se extrage acidul clorhidric și sărurile de clor, soda, care se întrebuințează în industria săpunului, tăbăcăriei, sticlăriei, etc., în fine sarea servă pentru săratul peștelui, etc.

Astăzi se extrag din minele noastre de sare 106 până la 110 milioane kilograme de sare pe fiecare an; câți secolii va mai dură această extracțiune, căci fără îndoială este vorba de secolii, dată fiind bogăția minelor noastre de sare?

D-l C. Alimăneșteanu, inginer de mine, evaluează minele de sare ale României la minimum $7\frac{1}{2}$ miliarde lei (2); iar d-l inginer Galeriu zice că România este dotată de

(1) *Aperçu géologique sur les formations salifères et les gisements de sel en Roumanie*, par M. L. Mrazek et L. Tesseyre, professeur à l'Université de Lemberg.

(2) C. Alimăneșteanu, *Rolul elementului românesc în exploatarea bogățiilor noastre petrolifere*, pag. 34.

cele mai puternice depozite de sare, a căror exploatare se poate estima la o durată de timp indefinită (1).

Sarea noastră este de cea mai bună calitate, după cum se poate constata din analizele făcute de chimiști, atât români, cât și străini, și toate afirmațiunile făcute de unii că sarea românească are miros de petrol, sunt spulberate în documentatul studiu făcut asupra sării de d-l dr. C. I. Istrati.

Iată care este, după analiza făcută de d-l dr. C. I. Istrati, conținutul clorurului de sodiu în sarea din diferitele noastre saline (2).

Tabela No. 61.

SARE	T.Ocna	Slănic	Doftana	Ocenele Mari	Sare măcinată	Sare care se leapădă
	C L O R U R D E S O D I U					
Calitatea I. . .	99.9236	99.8081	99.8938	99.8082	99.7747	{ 66.8197 până la 83.9250
» II. . .	99.1610	99.6773	98.6631	98.6542	99.5114	
» III. . .	98.6820	99.4336	98.6896	83.9250	—	

Din această tabelă reiese, că chiar sarea care se leapădă are atâta clorur de sodiu, încât este superioară multora din calitățile de sare străină.

Încă din timpul domniei lui Bibescu s'au adus ingineri de miné din Austria, cari au introdus la salina dela Ocnele-Mari sistema austriacă pentru exploatarea sării (3), astăzi însă se întrebunțează sistemele cele mai perfecționate pentru estragerea sării.

Dela 1862, de când salinele se administrează de Stat, până la 31 Martie 1904, adică în interval de 43 ani, s'a extras din salinele noastre 3.273.327.387 kgr. sare,

(1) A. Galeriu, loc. cit., pag. 6.

(2) Dr. C. I. Istrati, *Sarea din sarnitele României*, pag. 83.

(3) Carol Karatsony, *Istoricul salinelor din România*. Buc. 1870.

din care 2.167.672.860 kgr. s'au consumat în țară, iar 1.105.654.527 kgr. s'au exportat și s'a încassat suma de 239.288.707,67 lei, iar sumele cheltuite pentru extragerea și transportul sării fiind de 56.055.920,51 lei, a rămas un beneficiu net de 183.232.787,16 lei, după cum se arată în următoarea tabelă:

No. curent	ANII	SAREA VÂNDUTĂ			SUMELE PER			
		Pentru consuma- ție în țară	Pentru export	TOTAL	Din vânzarea sării pentru consumație în țară	Din vânza- rea sării pentru ex- port		
		KILOGRAME			V A			
1	1862	27.759.824	19.594.754	47.354.578	1.557.540	15	1.558.518	50
2	1863	40.650.639	16.090.020	56.740.659	2.369.429	18	1.044.126	65
3	1864	40.540.719	19.321.058	59.861.777	2.361.173	33	1.206.476	92
4	1865	52.046.159	11.581.059	63.627.218	3.031.214	44	889.548	25
5	1866	41.387.518	16.715.582	58.103.100	3.069.341	81	1.210.893	30
6	1867	34.413.381	20.027.154	54.440.535	3.006.391	66	1.401.542	04
7	1868	46.331.769	16.814.087	63.145.856	3.545.191	83	1.268.301	57
8	1869	52.033.851	14.248.416	66.282.267	3.964.162	04	1.167.218	86
9	1870	10.441.172	10.441.172	52.271.654	3.186.077	81	899.637	88
10	1871	41.215.411	10.375.414	51.590.855	3.113.864	—	808.771	22
11	1872	48.798.197	26.393.652	75.191.849	3.715.949	50	1.705.980	72
12	1873	39.877.104	26.050.666	65.927.770	2.512.285	64	1.220.592	04
13	1874	38.477.640	25.518.540	63.996.180	2.424.091	32	1.246.980	76
14	1875	35.817.320	19.892.330	55.709.650	2.865.385	60	970.293	89
15	1876	41.692.025	21.814.450	63.506.475	3.335.362	—	1.128.689	15
16	1877	55.128.800	19.388.490	74.517.290	4.410.304	—	869.340	77
17	1878	44.694.400	25.024.240	69.718.640	3.575.552	—	1.232.184	44
18	1879	51.431.950	20.573.690	72.005.550	4.114.556	—	921.501	30
19	Trimestr. Ian. 1880	5.409.150	2.375.900	7.985.050	432.732	—	116.336	40
20	1880—1881	47.296.746	22.189.450	64.486.196	3.791.235	88	1.034.597	35
21	1881—1882	54.522.524	26.747.446	81.269.970	4.102.550	67	1.755.864	—
22	1882—1883	52.591.574	24.128.770	76.720.344	4.192.604	08	1.468.847	62
23	1883—1884	56.544.833	21.735.234	78.280.067	4.450.760	54	1.214.505	79
24	1884—1885	50.853.222	22.900.130	73.753.352	4.015.086	45	986.063	35
25	1885—1886	57.187.918	23.612.250	80.750.168	4.577.895	21	1.043.333	50
26	1886—1887	51.528.157	31.418.750	82.946.907	5.044.625	09	1.338.652	50
27	1887—1888	52.246.977	27.439.500	79.686.477	5.156.433	17	1.169.872	50
28	1888—1889	57.163.938	26.110.000	83.273.938	5.641.156	14	1.110.002	50
29	1889—1890	57.641.870	26.505.000	84.146.870	5.738.127	21	1.127.210	—
30	1890—1891	57.509.078	34.113.079	91.622.157	5.736.918	80	1.276.542	78
31	1891—1892	59.131.795	39.568.811	98.700.606	5.922.976	78	1.478.588	36
32	1892—1893	58.585.970	26.988.980	85.574.950	5.924.517	18	1.011.464	31
33	1893—1894	62.230.924	37.400.910	99.631.834	6.288.641	50	1.341.061	84
34	1894—1895	54.820.600	33.508.706	88.329.306	5.527.082	98	1.188.581	70
35	1895—1896	59.267.111	30.931.524	90.198.635	6.005.408	50	1.078.336	10
36	1896—1897	60.619.271	38.592.903	99.212.174	6.119.684	50	1.293.493	30
37	1897—1898	62.243.652	36.845.000	99.088.652	6.344.225	85	1.236.376	00
38	1898—1899	65.330.736	35.861.988	101.192.724	6.469.114	85	1.191.272	65
39	1899—1900	60.021.628	41.008.917	101.030.545	5.982.036	67	1.391.359	25
40	1900—1901	61.119.495	38.353.071	99.472.566	6.054.006	59	1.285.299	46
41	1901—1902	63.528.489	42.846.024	106.374.513	6.357.676	70	1.373.662	53
42	1902—1903	63.064.169	34.369.511	97.433.680	6.315.295	62	1.091.416	63
43	1903—1904	63.135.844	40.037.959	103.173.803	6.335.229	42	1.241.541	50
	Total	2.167.672.860	1.105.654.527	3.273.327.387	188.693.924	69	50.594.782	98

CEPUTE			Prețul mediu de vânzarea unei tone			CHELTUELI				OBSERVAȚIUNI	No. curent
TOTAL			Pentru consumație	Pentru export	TOTAL	Sumele cheltuite		In raport cu venitul			
L O R I			Lei B.	Lei B.	Lei B.	Lei	B.	Lei	B.		
3.116.058	65	56 11	79 53	65 80	904.296	80	0	29	02	1	
3.413.555	83	58 29	64 89	60 16	866.368	16	0	25	38	2	
3.567.650	25	58 24	62 44	61 27	812.970	27	0	22	79	3	
3.920.762	69	58 24	76 81	61 62	1.052.597	39	0	26	85	4	
4.280.235	11	74 16	72 80	73 75	903.580	13	0	21	10	5	
4.407.933	70	87 36	69 92	80 94	858.853	89	0	19	48	6	
4.813.493	40	76 52	75 43	76 23	963.870	60	0	20	02	7	
5.131.380	90	76 18	81 92	77 42	1.209.165	73	0	23	54	8	
4.085.715	69	76 17	86 16	78 16	1.359.458	70	0	33	27	9	
3.922.635	22	75 55	77 95	76 03	882.261	67	0	22	49	10	
5.421.930	22	74 10	64 48	72 04	850.210	96	0	15	68	11	
3.732.877	68	63	46 85	56 42	1.072.606	55	0	28	73	12	
3.671.072	08	63	48 86	57 36	1.062.964	10	0	28	95	13	
3.835.679	49	80	48 76	68 67	895.961	55	0	23	35	14	
4.464.051	15	80	51 26	70 02	655.885	76	0	14	69	15	
5.279.544	77	80	44 82	70 85	596.723	69	0	11	30	16	
4.807.736	44	80	49 23	68 96	546.077	11	0	11	15	17	
5.036.057	30	80	44 79	69 94	719.915	22	0	14	30	18	
549.068	40	80	45 16	68 76	117.980	56	0	21	49	19	
1.825.833	43	80	47	69 58	833.170	44	0	17	26	20	
5.858.414	67	75 24	65 64	72 08	1.572.243	90	0	26	83	21	
5.661.451	70	79 72	60 87	73 79	1.681.323	86	0	29	69	22	
5.665.266	33	78 71	55 87	71 87	1.677.188	08	0	29	60	23	
5.001.149	80	78 95	43 06	67 81	1.448.124	15	0	28	95	24	
5.621.228	71	80 19	44 18	69 60	1.339.310	25	0	23	82	25	
6.383.277	59	97 90	42 61	76 96	1.392.764	65	0	21	82	26	
6.326.305	67	98 69	42 63	79 39	1.573.877	91	0	24	88	27	
6.751.158	64	98 69	42 51	81 07	1.523.240	09	0	22	57	28	
6.875.337	21	99 72	42 52	81 70	1.727.178	16	0	25	12	29	
7.013.461	58	99 76	37 42	76 55 *)	2.128.040	48	0	30	34	30	
7.401.565	14	100 16	37 36	74 99 *)	1.888.713	36	0	25	52	31	
6.936.011	49	101 13	37 48	81 05 *)	1.814.984	55	0	26	16	32	
7.629.703	34	101 05	35 85	76 58 *)	2.171.345	50	0	28	46	33	
6.715.664	68	100 82	35 47	76 03	1.886.010	96	0	28	08	34	
7.083.744	60	101 33	34 86	78 53	1.712.487	78	0	24	17	35	
7.413.179	80	100 95	33 52	74 72	1.687.606	71	0	22	76	36	
7.580.602	45	101 93	33 56	76 51	1.738.206	61	0	22	93	37	
7.660.387	50	99 03	33 22	75 70	1.662.260	50	0	21	70	38	
7.373.395	92	99 66	33 93	72 98	1.884.145	08	0	25	55	39	
7.339.306	05	99 05	33 51	73 78	1.696.895	70	0	25	07	40	
7.731.339	23	100 07	32 06	72 68	1.628.391	31	0	21	06	41	
7.406.712	25	100 14	31 75	76 02	1.461.314	98	0	19	73	42	
7.576.770	92	100 34	31 01	73 44	1.595.346	66	0	21	06	43	
239.288.707	67	87 05	45 76	73 10	56.055.920	51	0	23	43		

*) In cheltuielile anilor 1890-91-1893-94 figureaza si celea privitoare la serviciul de transporturi pe apa, intru cat ele au fost facute in acel an de la articolul relativ la transportul sarii.

Din această tabelă reiese că sarea pentru consumațiunea internă, care în 1862 era de 27.759.824 kgr., a ajuns în 1904 la 63.137.844 kgr., adică a trecut de îndoit; iar sarea pentru export dela 19.594.754 kgr., cât era în 1862, s'a ridicat în acelaș interval la 40.037.959 kgr., adică a păstrat aproape aceeaș proporțiune ca și sarea pentru consumațiunea internă; iar în ceea ce privește sumele încassate din vânzarea sării, constatăm că în 1862 s'a încassat aproape aceeaș sumă din vânzarea sării în țară ca și pentru export, adică 1.557.540,15 lei s'a încassat din vânzarea sărei în țară, și 1.558.518,50 lei din vânzarea sării pentru export, iar în 1903—904 s'a încassat 6.335.229,42 lei din vânzarea sării pentru consumațiunea internă și 1.241.541,50 lei din vânzarea sării pentru export.

Iată de unde provine această urcare în venitul sării vândută în țară și scăderea simțitoare pe care o vedem în 1904 în încassările din vânzarea sării pentru export: în tot timpul perioadei regulamentare prețul sării în interiorul țării era fixat, chiar de Regulamentul Organic la 15 lei vechi (5 lei noi 55 bani) suta de kilograme la gura ocnei, și antreprenorul nu o putea vinde în țară cu un preț mai ridicat, pe când sarea pentru export antreprenorul avea voie s'o vândă cu ori ce preț ar fi putut, și în general o vindea cu un preț mai ridicat decât cel fixat de Regulamentul organic. Cu cât ne apropiem însă de timpurile moderne, lucrurile se schimbă, sarea pentru consumațiunea internă a început să se vândă mai scumpă decât sarea pentru export. Astfel pe când sarea pentru consumațiunea internă se vindea, în 1862, cu 56 lei 11 bani tona de sare, adică cu 5 $\frac{1}{2}$ bani kgr., iar sarea pentru export se vindea cu 79 lei 54 bani tona, adică aproape cu 8 bani kilogramul, cu începere din anul 1866 a început să se vândă mai scump sarea pentru consumațiunea internă decât sarea pentru export, și dela 1875 înainte prețul sării pentru consumațiunea internă s'a ridicat la 8 bani kgr., pe când pentru export a scăzut la mai puțin de 5 bani kgr., și astfel prețul sării destinate consumațiunii interne a mers mereu crescând, până a ajuns la 10 $\frac{1}{4}$ bani kgr., iar prețul sării pentru export a

scăzut la $3\frac{1}{5}$ bani kgr., adică sarea pentru export se vinde astăzi cam cu a treia parte din prețul cu care se vinde sarea în interiorul țării.

Cheltuelile pentru exploatarea monopolului sării au scăzut din an în an, grație îmbunătățirii serviciului, și astfel beneficiul statului a fost din ce în ce mai mare, căci dela 29.02%, la cât se ridicau cheltuelile în 1862, au scăzut la 21.06% în 1903—904, și prin urmare beneficiul Statului s'a ridicat dela 70.98%, la 78.94% în 1903—904.

Iată pe diferite perioade cari au fost veniturile brute încasate de Stat din vânzarea sării, atât pentru consumațiunea internă cât și pentru export.

Tabela No. 63.

Natura venitului	1832	1859	1862	1881—82	1891—92	1903—904
	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei
Sare . . .	2.005.673	3.500.000	3.116.058	5.854.814	7.401.565	7.576.770

Acceste cifre se descompun astfel în sarea consumată în țară și sarea pentru export.

Tabela No. 64.

ANII	Sumele încasate din vânzarea sării în țară	Sumele încasate din vânzarea sării pentru export	TOTAL
	Lei	Lei	Lei
1862	1.557.540	1.558.518	3.116.058
1881—82	4.102.550	1.755.864	5.858.414
1891—92	5.922.976	1.478.589	7.401.565
1903—904	6.335.229	1.241.541	7.576.770

Din aceste cifre reiese că Statul trage astăzi un folos de patru ori mai mare decât la 1862 din vânzarea sării pentru consumațiunea internă, deși consumațiunea sării în

țară, n'a trecut cu mult peste cantitatea îndoiă de ceea ce se consumă la 1862, pe când venitul pe care îl trage Statul astăzi din vânzarea sării pentru export, a scăzut puțin de ceea ce era la 1862, deși cantitatea de sare vândută pentru export s'a îndoit dela 1862 și până astăzi.

Sarea nu se extrage din toate minele în aceeași cantitate pe fiecare an. Publicul a început să dea preferință sării de Slănic, care este mai albă și mai fină, și care se exportă în mai mare cantitate. Iată într'adevăr care a fost cantitatea de sare extrasă din diferitele mine în ultimii zece ani:

Tabela No. 65.

No. curent	A N I I	Sare de Slănic	Sare de Doftana	Sare de T. Ocna	Sare de Ocnile-Mari	TOTAL
		K I L O G R A M E				
1	1894—1895	45.152.734	25.198.791	18.251.775	10.204.034	98.807.334
2	1895—1896	40.667.956	24.572.564	16.333.094	12.537.926	94.111.540
3	1896—1897	48.703.718	25.994.915	15.409.560	12.426.467	102.484.660
4	1897—1898	51.276.178	27.634.625	19.235.730	14.503.971	112.650.504
5	1898—1899	43.649.134	28.779.939	21.822.878	13.827.576	108.079.527
6	1899—1900	43.830.798	28.399.338	18.553.583	13.882.202	104.665.921
7	1900—1901	46.345.917	26.510.362	17.385.092	16.061.136	106.302.707
8	1901—1902	75.806.307	—	20.195.211	13.789.192	109.790.710
9	1902—1903	68.606.155	—	19.476.353	16.973.878	105.056.386
10	1903—1904	76.048.906	—	19.339.782	13.786.392	109.175.080
	Total . .	540.087.803	187.040.734	186.003.058	137.992.774	1.051.124.369

Din această tabelă reiese că sarea de Slănic este aceea care se extrage în mai mare cantitate, căci dela 45.152.734 kgr. în 1894—95, s'a ridicat la 76.048.906 kgr. în 1903—904; iar dela 1901 s'a încetat extragerea sării din salina Doftana și guvernul prezidat de d-l P. P. Carp propusese Parlamentului în 1901 un proiect de lege de a nu se mai extrage sare din această mină, și se agitase chestiunea de a se concedă mina Doftana unei societăți, care să înfiin-

leze un stabiliment pentru fabricarea sodiei. Acest proiect însă a fost părăsit, deși este de cel mai mare interes ca să se înființeze o fabrică de sodă, sau de alte produse chimice derivate din sare și să nu mai trimitem peste hotare atâtea milioane pentru diferite produse chimice, din cari numai soda caustică reprezintă 4 milioane lei pe fiecare an.

Din cantitatea de sare extrasă în ultimii zece ani din minele noastre, s'au vândut pentru consumațiunea internă următoarele cantități:

Tabela No. 66.

ANII	SAREA CONSUMATA ÎN ȚARĂ						
	Sare de Slănic	Sare de Doftana	Sare de T.-Ocna	Sare de Ocna-Mari	Sare de mare	Sare pro- venită din contrabandă	TOTAL
	K I L O G R A M E						
1894—95	17.661.748	10.875.173	15.302.317	10.281.561	159.801	—	51.820.600.
1895—96	18.402.598	14.039.788	15.144.125	11.536.630	143.970	—	59.267.111
1896—97	22.157.504	12.817.007	13.565.900	11.933.530	144.750	560	60.619.271
1897—98	21.717.608	13.598.960	14.064.060	12.721.750	141.050	224	62.243.652
1898—99	17.337.894	16.102.613	17.121.300	14.589.755	178.110	1.064	65.330.736
1899—900	15.855.525	14.298.840	16.385.733	13.268.440	212.320	770	60.021.628
1900—901	15.676.270	14.560.866	16.225.559	14.447.650	209.150	—	61.119.495
1901—902	28.081.329	2.805.925	18.461.433	13.986.552	192.850	400	63.528.489
1902—903	30.942.947	188.250	17.272.903	14.530.594	128.650	825	63.064.169
1903—904	31.090.863	63.843	17.987.102	13.875.942	112.660	5.433	63.135.844
Total .	218.924.286	99.351.265	161.530.433	131.712.424	1.623.311	9.276	613.150.995

Iar pentru consumațiunea externă iată ce cantitate de sare s'a vândut în ultimii zece ani:

Tabela No. 67.

ANII	SAREA VÂNDUTA PENTRU EXPORT				
	Sare de Slănic	Sare de Doftana	Sare de T.-Ocna	Sare de Oc.-Mari	TOTAL
	K I L O G R A M E				
1894—1895	20.912.914	10.531.081	1.835.000	229.711	33.508.706
1895—1896	18.874.100	8.570.567	2.140.000	1.346.857	30.931.524
1896—1897	26.399.251	9.601.287	1.870.000	722.365	38.592.903
1897—1898	23.551.544	10.730.256	2.170.000	393.200	36.845.000
1898—1899	20.493.068	11.532.642	3.836.278	—	35.861.988
1899—1900	27.277.674	11.723.294	1.890.000	117.949	41.008.917
1900—1901	23.625.665	13.497.406	1.230.000	—	38.253.071
1901—1902	39.253.024	2.123.000	1.470.000	—	42.846.024
1902—1903	31.599.511	—	2.100.000	670.000	34.369.511
1903—1904	38.277.959	—	1.760.000	—	40.037.959
Total . .	270.264.710	78.309.533	20.301.278	3.480.082	372.355.603

Din aceste două tabele reiese că sarea de Slănic este aceea care se vinde în mai mari cantități, atât în țară cât și în străinătate, căci dela 17.661.748 kgr. în 1894—95, s'a ridicat la 31.090.863 kgr. în 1903—904 pentru consumațiunea internă, și dela 20.912.914 kgr. în 1894—95, s'a ridicat la 38.277.959 kgr. în 1903—904 pentru export.

Acum dacă cercetăm în ce țeri se exportează sarea noastră, găsim că primul loc îl ocupă Serbia, apoi Bulgaria, Rusia și o foarte mică cantitate se exportă în coloniile franceze din Africa, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Tabela No. 68.

ANII	Bulgaria	Serbia	Rusia	Africa (Coloniile fran- ceze)	TOTAL
	K I L O G R A M E				
1894—95	11.175.000	20.793.706	1.540.000	—	33.508.706
1895—96	10.584.450	18.357.074	1.990.000	—	30.931.524
1896—97	15.640.000	21.142.903	1.810.000	—	38.592.903
1897—98	17.940.000	17.255.000	1.650.000	—	36.845.000
1898—99	17.723.219	16.438.769	1.700.000	—	35.861.988
1899—900	17.514.961	22.213.956	1.280.000	—	41.008.917
1900—901	18.252.609	18.870.462	1.230.000	—	38.353.071
1901—902	15.813.000	25.773.024	1.260.000	—	42.846.024
1902—903	9.860.000	22.969.511	1.530.000	10.000	34.369.511
1903—904	17.980.000	20.577.959	1.430.000	50.000	40.037.959
Total .	152.483.239	204.392.364	15.420.000	60.000	372.355.603

Vânzarea sării în detaliu nu este monopolizată de Stat. Acest comerț este liber și ori cine poate să cumpere sare, fie direct dela saline, fie dela depozitele Regiei, cari sunt în toată țara în număr de 33.

Prețurile cu cari Regia vinde sarea sunt următoarele: la saline 90 lei tona, în lespezi de sare și fărâmată, iar sarea măcinată 100 lei tona. La depozite 105 lei tona, în lespezi de sare și 25% fărâmată, iar sarea măcinată 115 lei tona în saci.

Afară de aceasta se mai vinde, atât la saline cât și la depozitele Regiei din județe, sarea fărâmată care se întrebuințează în diferite industrii, după ce mai întâiu se denaturează, cu următoarele prețuri: 40 lei tona pentru fabricile de săpun și tăbăcărie, 20 lei tona pentru fabricile de sticlărie.

Comercianții însă vând sarea în detaliu, mai cu seamă sarea de lux (sarea de Slănic), cu prețuri mai ridicate.

În termen mijlociu prețul cu care s'a vândut sarea în 1903—904 a fost de 100 lei 34 bani tona, adică $10\frac{1}{3}$ bani kgr. de sare. Din acest preț 21 lei 06 bani de tonă

sunt cheltueli pentru extragerea și transportul sării, iar 78 lei 94 bani este beneficiul Statului, în care intră și materia primă; prin urmare la un kilogram de sare impozitul este de aproape 8 bani de kilogram, și fiindcă consumațiunea internă în 1903—904 a fost de 63.135.844 kgr., rezultă că fiecare locuitor consumă 10 kgr. de sare pe an, ceea ce revine câte 1 leu de cap de locuitor.

La venitul sării contribuie mai mult clasa țărănească, căci ea fiind cea mai numeroasă, ea consumă prin urmare mai multă sare, așa încât impozitul acesta cade mai mult asupra ei, și sarea fiind un aliment de prima necesitate, la cea dintâi ocaziune priincioasă prețul sării ar trebui scăzut.

Mulți cred că în prețul sării n'ar fi cuprins și o parte din impozit, căci se pare foarte natural că Statul, fiind proprietarul minelor de sare, să uzeze de dreptul său ca să fixeze prețul cu care îi convine să vândă sarea la particulari. Dacă Statul însă n'ar avea monopolul sării și ar permite particularilor să exploateze și dâșii sarea care se află pe proprietățile lor, atunci de sigur Statul n'ar mai putea să vândă sarea cu prețul așa de ridicat, cum o vinde astăzi, căci s'ar stabili o concurență care ar sili pe Stat să scoboare prețul sării; și numai fiindcă Statul are singur monopolul sării, poate să fixeze prețul care îi convine pentru a o vinde.

Când sarea n'ar fi monopolizată, Statul ar fi nevoit să se mulțumească cu un mic profit, ca în ori ce întreprindere, din cauza concurenței care i s'ar face, și dovadă despre aceasta este prețul scăzut cu care vinde sarea pentru export, căci numai așa a putut să învingă concurența austriacă pentru exportul sării în Serbia, și astăzi Statul român vinde sarea pentru export cu 31 de lei tona, mulțumindu-se cu un mic câștig de 10 lei de tonă, pe când sarea pentru consumațiunea internă o vinde cu 100 lei 34 bani tona, ceea ce face că consumatorul român plătește sarea de trei ori mai scump de cât o plătește consumatorul sârb, bulgar, etc.

Ca să se poată însă ajunge la rezultatul ca să se ieflinească sarea pentru consumațiunea internă, trebuie ca

Regia monopolurilor Statului să-și dea toate silințele să creeze nouă venituri Statului dela vânzarea sării pentru export, și pentru aceasta trebuie să câștige nouă piețe de desfacere pentru sarea românească.

Piețele Serbiei, Bulgariei, Turciei le-au avut Principatele și în timpul Regulamentului Organic, și chiar mai înainte de Regulament, ba încă comerțul nostru de sare cu aceste țeri eră și mai activ decât este astăzi; dar este Egiptul, sunt nouăle teritorii din Africa, deschise civilizațiunii, sudul Asiei, unde s'ar putea exporta sarea noastră, și cu nouăle linii maritime, spre Alexandria și în alte direcțiuni, sarea noastră trebuie să ocupe locul cel dintâiu pentru desfacerea ei în aceste regiuni.

Cheltuelile pentru o tonă de sare sunt de 21 lei, vânzându-se tona cu 31 lei, încă ar fi un câștig, căci totul este să se desfacă cantități mari de sare, căci minele noastre de sare sunt destul de bogate ca să putem vinde cu un câștig mai mic.

Altă piață de desfacere ar fi chiar țara noastră, dacă s'ar vinde sarea pe prețul de 25—30 lei tona pentru diferitele industrii derivate din sare, și atunci când Statul va avea un venit mai mare din sarea vândută pentru export, va trebui să scază prețul sării pentru consumațiunea internă, care este prea mare pentru o țară care are mine așa bogate de sare; căci dacă este legitim ca Statul să vândă sarea pentru export mai ieftin, ca să poată învinge concurența străină, nu este mai puțin legitim ca și consumatorul indigen să plătească sarea cu un preț care să nu fie prea exagerat.

Sunt puține țerile cari n'au sare deloc, cum este Serbia și Bulgaria, căci mai toate celelalte țeri au sare în cantități destul de mari, fie sare de mină, fie sare extrasă din apa de mare. Din următoarea tabelă se poate vedea cantitatea de sare ce se extrage pe fiecare an în diferitele țeri:

Tabela No. 69.

ȚERILE	SARE
	Tone
Statele-Unite .	2.612.820
Rusia.	1.968.000
Anglia	1.811.600
Germania	1.563.000
Franța	910.350
Japonia.	659.000
România	110.000

Cantitatea de sare care se consumă de fiecare locuitor în diferitele țeri este următoarea:

Tabela No. 70.

ȚERILE	Cât revine de cap de locuitor
	Kilograme
Statele-Unite .	15.—
Anglia	14.50
România	10.—
Rusia.	7.70
Germania	7.25
Italia	6.20
Franța	5.25

Din aceste tabele reiese că România extrage o foarte mică cantitate de sare din minele sale în raport cu celelalte țeri, și dacă în Europa, afară de Serbia și Bulgaria, sarea noastră nu se poate exporta, sunt însă celelalte continente cari au nevoie de sare, și un câmp larg ar putea fi deschis exportului sării noastre, în Indii și în alte părți, căci sarea noastră este de cea mai bună calitate și putem s'o vindem destul de ieftin.

CAPITOLUL II.

Monopolul tutunului.

I

Noțiuni istorice.

Când Jean Nicot, ambasadorul Franței în Portugalia, a trimis, pe la jumătatea secolului XVI (1560), reginei-mame, Caterina de Medicis, foi și praf de tutun, pentru ca să le întrebuițeze ca medicament în contra migrenelor de cari suferia, de sigur că nu și-a închipuit că Franța avea să tragă mai târziu un venit net care astăzi se ridică la peste 334.000.000 lei, din această plantă blestemată, cum o numiau Turcii pe la începutul introducerii tutunului în Imperiul Otoman; și nici Sultanii, cari puneau să taie nasul la aceia cari fumau tutun, cercând cu modul acesta să desrădăcineze obiceiul de a fumă, nu bănuiau că pământul Turciei avea să producă cele mai superioare calități de tutun, pe cari să le exporteze în toată Europa, și să creeze din această plantă uricioasă un însemnat izvor de venituri pentru Imperiul Otoman.

Numai Englitera, țara clasică a tradițiilor, a hotărât la 1660 ca să interzică cultura tutunului în toată întinderea regatului britanic, și acelaș edict al lui Carol II, de acum două secole și jumătate, este și astăzi în vigoare, cu această importantă deosebire însă că, din această interdicțiune a culturii tutunului, Englitera a știut să tragă mai târziu venituri însemnate, căci de mult s'a permis importarea tutunului în Englitera, unde s'a lovit la vamă de taxe foarte mari tutunul care se introducea în regatul britanic, și astăzi, fără să existe monopol al tutunului în Englitera, cultura tutunului tot continuă să fie interzisă, și grație sistemului de a taxă tutunul la importarea lui cu o taxă, care variază dela 8 lei 65 bani până la 13 lei și

80 bani de kilogram, Englitera încasează un venit dela tutun de peste 320 milioane lei pe an (322.460.425 lei).

Tutunul a fost introdus în Europa mai întâiu în Spania, nu mult timp după descoperirea Americii, unde Cristof Columb găsisse la locuitorii indigeni obiceiul de a fumă tutun, și apoi din Spania tutunul a trecut repede în țările vecine: Portugalia și Franța și pe urmă în celelalte țeri ale Europei; iar în Principatele Române, tutunul trebuie să fi fost introdus cam tot pe atunci când a fost introdus și în Turcia, adică în secolul XVII, căci Principatele Române erau în relațiuni foarte dese cu Imperiul Otoman.

De altminterea, toți călătorii cari au trecut prin țările române în secolii trecuți, dela cari au rămas descrieri asupra Principatelor, vorbesc de obiceiul Românilor de a fumă tutun, ca de un obicei deja intrat în moravurile țerii.

Astfel Del Chiaro, care a venit în Țara-Românească pe la 1709, ne spune că eră obiceiul la Români ca după masă oaspeții să treacă din sufragerie în odaia de alături, unde li se dau licoruri și ciubuc (1); prin urmare pe la începutul secolului XVIII, eră deja introdus în Țara-Românească obiceiul de a fumă mai cu seamă tutunul de o calitate superioară, care se consumă de clasa boierească. Tutunul însă se cultivă și în țară, chiar pe timpul de care vorbește Del Chiaro, căci el zice că «tutunul încă se cultivă în destul, însă eră de o calitate ordinară, din cauză că cultura nu eră destul de îngrijită», iar Lejeune, traducătorul lui Raicewich, observă că dacă tutunul nu se cultivă cu mai multă îngrijire, cauza este că boierii fumează tutun turcesc, iar oamenii din popor fumează tutun din fabricile nemțești, care se aduceă prin Transilvania și costă foarte ieftin (2).

Pe timpul când Peyssonel a vizitat Principatele (1759), tutunul se produceă în cătățime foarte mare în țară și se vindeă destul de ieftin, cu 8 aspri ocaua (3).

(1) Antonio Maria Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, citat de d. P. S. Aurelian în *Schițe economice asupra României în secolul al XVIII*. București, 1882.

(2) Raicewich, *Osservazioni intorno la Valachia et la Moldavia*.

(3) Peyssonel, *Traité sur le commerce de la Mer Noire*. Peyssonel eră consulul Franței în Taurida (Crimea).

Este probabil că tutunul începuse să se cultive pe o scară mai întinsă în Principate în timpul când a vizitat Peyssonel Principatele, căci pe atunci există deja o dare asupra tutunului, și este știut că impozitele se înființează atunci când materia impozabilă poate să producă un venit mai însemnat, încât să ispitească a se crea un impozit asupra ei.

Acest impozit era de 4 lei vechi și 16 parale de fiecare pogon plantat cu tutun, afară de 27 parale de fiecare sădire, care se plătiă ca plocon pentru împlinitorii dărilor, și în anul 1759 această dare vedem că a produs 5.000 lei vechi, ceea ce însemnează că se cultivă pe atunci în Muntenia 1.140 pogoane cu tutun, adică se făcea o cultură destul de întinsă, dacă ținem socoteală de populațiunea Munteniei pe acele vremuri și de împrejurarea că numai tutunul ordinar se cultivă în țară, iar tutunul de o calitate superioară se importă din Turcia.

Deși întrebuițarea tutunului se întinsese foarte mult în Europa, cu toate acestea Statele nu s'au gândit delă început la înființarea monopolului tutunului. Spania și Austria au fost cele dintâi cari au înființat monopolul tutunului pe la jumătatea secolului XVIII, iar celelalte țeri au lăsat cultura și vânzarea liberă. Singură Englitera interzisese cultura tutunului în regatul britanic, lăsând însă importul liber, iar țerile cari ne înconjurau nu cunoșteau monopolul tutunului. Astfel erau: Ungaria, Polonia, Turcia și chiar Rusia, căci monopolul tutunului înființat de Petru cel Mare a fost desființat de Caterina II.

Tutunul însă a fost privit în toate țerile ca o materie impozabilă din cele mai bune, pe de o parte din cauză că întrebuițarea lui nu este necesară, iar pe de alta, fiindcă s'a crezut ca să se moralizeze publicul și pentru a-l desobișnuii de a fumă s'a impus tutunul mai greu și cu modul acesta se scotea un venit mai mare din tutun, mai în toate țerile înființându-se monopolul tutunului.

Sunt însă țeri care au rezistat până astăzi la înființarea acestui monopol; astfel sunt Germania, Belgia, Olanda și Elveția.

Monopolul tutunului a fost înființat pentru întâia oară

în România prin decretul din 5 Decembrie 1864, dat de Domnitorul Cuza în puterea Statutului (1), și cauza hotărâtoare a înființării acestui monopol era greaua situațiune financiară în care se afla țara în anul 1864.

Deși prin legea din 8 Decembrie 1863 au fost secularizate averile mânăstirești, cari permiteau Statului să înscrie în bugetul anului 1864 suma de 16.263.067 lei ca venit al moșiilor secularizate, cu toate acestea bugetul anului 1864 tot prezintă un deficit de 10 milioane lei, care se propunea să se acopere printr'un împrumut, și afară de aceasta se anunță un nou gol în buget de 6 milioane lei, căci la 15 August 1864 se decretase legea rurală, care făcea pe țărani proprietari, și pentru a se putea pune în aplicare acea lege, urmă ca țărani să fie împrumutăriți pe moșiile secularizate și trebuia să se dea despăgubiri arendașilor acelor moși pentru claca și dijma de care aveau să fie lipsiți în urma aplicării legii rurale, și acele 6 milioane lei erau destinate să fie scăzute din venitul pe care-l produceau moșiile secularizate pentru porțiunea de pământ care era să fie luată din ele și împărțită la țărani.

În fața unei asemenea grele situațiuni financiare, a fost decretat monopolul tutunului, în speranța că cu veniturile acestui monopol are să se acopere în parte lipsa care se prevedea că are să fie în veniturile Statului.

Printr'acest decret-lege Statul era autorizat să vândă tutunul și tabacul străin sau indigen în toată întinderea țerii și nimeni nu mai era în drept să cultive tutun decât pentru Regia Statului, sau pentru exportatiune, și în acest scop toți aceia cari voiau să cultive tutun trebuia să dobândească autorizațiune dela Stat și apoi să vândă tutunul ce vor recolta tot Statului, după anumite prețuri stabilite dinainte, iar fabricațiunea tutunului și tabacului aveau să se facă numai în fabricile Statului.

Ca consecință a înființării monopolului, tutunurile și tabacurile fabricate în străinătate erau oprite de a intra în țară, afară de cele comandate pentru trebuința Statului, cu alte

(1) *Monitorul Oficial*, No. 276 din 10 Decembrie 1864.

cuvinte se acordă Statului atât monopolul fabricațiunii, cât și al vânzării tutunului și tabacului.

În vedere însă că în țară se găseau stocuri mari de tutun și tabac la cultivatorii și comercianții cari vindeau tutun, aprovizionări cari fuseseră făcute pe timpul când comerțul cu tutun era liber, s'a acordat un termen de 4 luni și 20 zile, adică până la 1 Maiu 1865, pentru ca ei să vândă tutunul și tabacul pe care-l aveau în depozite, iar dela expirarea aceluia termen, ori cine ar fi posedat vreo cătățime oarecare de tutun sau tabac pentru comerț, sau pentru propria sa consumațiune, era dator să-l ducă la depozitele Regiei spre a se cântări și împachetă și aceluia li se plătiă prețul tutunului după o tarifă fixată de guvern.

Aceste operațiuni trebuiau să se termine într'o lună, dela 1 Maiu la 1 Iunie 1865, și de atunci înainte ori ce cătățime de tutun, sau tabac, s'ar fi găsit la vreun tutungiu, sau la vreun particular, mai mult de 1 kilogram, se confiscă pe seama Statului, iar dela 1 Iulie 1865, pe lângă confiscarea tutunului, sau tabacului, contravenienții se mai pedepsiau și cu amendă.

Înființarea monopolului tutunului a dat loc la mari nemulțumiri în public, pe de o parte din cauză că izbiă în interesele unei clase de comercianți, care era obișnuită să facă afaceri bune din vânzarea tutunului, iar pe de altă parte, din cauză că legea nu era destul de bine studiată, și ecoul acestor nemulțumiri a ajuns până în Adunarea deputaților, mai cu seamă că mulți deputați considerau că legea care se decretase pentru înființarea monopolului tutunului era insuficientă și propuneau amânarea punerii ei în aplicare până la 1 Maiu 1866, și până atunci cereau să se pună o taxă vamală mai ridicată asupra tutunurilor cari s'ar importă din străinătate.

Această propunere a și fost votată de Adunarea deputaților, la 9 Iunie 1865, și a fost trimisă în studiul Corpului ponderator (Senatului).

Ministerul însă, sub care se votase propunerea de Cameră, a căzut în intervalul acesta și noul minister, constituit la 14 Iunie 1865, n'a mai supus Senatului propunerea votată de Cameră, și în puterea art. 3 din Statut,

după ce s'a luat și părerea Consiliului de Stat, s'a dat un decret la 3 Iulie 1865 prin care pe de o parte s'a amânat punerea în lucrare a legii din 1864 până la 1 August 1865, iar pe de altă parte s'au adus modificări importante legii care stabiliă înființarea monopolului tutunului.

Astfel de unde Statul își rezervase prin legea dela 5 Decembrie 1864, atât monopolul fabricării cât și al vânzării tutunului, prin decretul din 3 Iulie 1865 s'a adoptat sistemul următor: Statul s'a angajat să cumpere pe seama sa tot stokul de tutunuri aflat în posesia particularilor și a plăti posesorilor de tutunuri și tabacuri acel tutun după o tarifă determinată în modul următor: accia cari aveau să primească o valoare mai mică de 3.700 lei noi primiau îndată 20% în numerar, iar restul în bonuri de tutun, acelor cari aveau să primească dela 3.700 lei la 9.260 lei, li se plătiă 15% în numerar, și restul în bonuri, dela 9.260 lei la 14.815 lei li se plătiă 10% în numerar și restul în bonuri, iar dela 14.815 lei în sus li se plătiă 5% în numerar și restul în bonuri de tutun. Terminul bonurilor eră de un an și purtau o dobândă de 8%.

Posesorii de tutunuri mai primiau și o despăgubire de 15% pentru pagubele comerțului lor și apoi li se vindea tot lor aceeaș marfă încărcată cu o taxă în favoarea Statului, iar ei revindeau tutunul la particulari acordându-li-se o scădere de 20% asupra câștigului Statului.

Acest sistem eră nenorocit, căci puteă da loc la abuzuri, atât în ceea ce privește clasificarea diferitelor calități de tutunuri, după care aveă să se facă plata de Stat, cât și în ce privește despăgubirile de dat posesorilor de tutunuri. Afară de aceasta, se puteau face contrabande de tutun cu cea mai mare înlesnire, lucru care s'a și dovedit în practică.

Cu acest sistem al vânzării tutunurilor, comisiunile de experți cari au fost numite în diferitele districte ca să facă clasificarea tutunurilor după calitate, au făcut niște estimățiuni greșite, și Statul, în loc să aibă din înființarea monopolului tutunului beneficiul la care se așteptă, s'a văzut băgat într'una din întreprinderile cele mai nenorocite,

despre care mesajul Locotenentei Domnești din 28 Aprilie 1866 se exprimă în modul următor :

«In administrația monopolului tutunului, dacă aceasta se poate numi administrație, și monopolul Regie, o îndoită cursă s'a întins Statului și publicului; cursă în care a picat și Statul și publicul, unul și altul jertfe ale cupidității traficantilor de tutun și ale oamenilor însărcinați cu înființarea și administrarea acestui monopol.» (1)

Monopolul tutunului prezentându-se dela început în asemenea condițiuni dezaastroase, guvernul care a urmat după acela al Locotenentei Domnești, a căutat să se desfacă de tutunul și tabacul pe care îl avea Statul în depozitele sale, pe care speră să încasseze $7\frac{1}{2}$ milioane lei, să achite bonurile de tutun cari se aflau în circulațiune, și să desființeze cât mai curând acest monopol, așa de scump plătit; și astfel prin legea dela 1 Februarie 1867 a abrogat pe de o parte legea monopolului tutunului din 5 Decembrie 1864, iar pe de altă parte, pentru a putea desface stocul de tutunuri și tabacuri aflate în depozitele Statului, a obligat pe debitanții de tutunuri să se aprovizioneze în timp de 2 ani dela Stat, și în acest scop a împărțit pe debitanții de tutunuri în mai multe clase după importanța vânzărilor pe cari erau îndatorăți să le facă pe lună pentru fiecare prăvălie și anume:

Debitanții de clasa I erau datori să iea tutun dela Stat pe fiecare lună pentru suma de 1480 lei.

Debitanții de clasa II . . .	740	»
» » » III . . .	370	»
» » » IV . . .	185	»
» » » V . . .	37	»

În ceea ce privește tutunurile și țigăretele străine, s'a permis importarea lor și au fost impuse la un drept de vamă, care a fost fixat prin lege în modul următor:

5 lei pentru un kilogram de tutun.

5 lei pentru o sută țigări.

7 lei pentru un kilogram de tabac.

Aceste taxe se percepeau fără să se facă vreo deosebire

între diferitele calități de tutunuri, tabacuri sau țigări, iar exportul acestor articole eră liber.

Statul însă n'a putut să vândă în intervalul de 2 ani, acordat de legea din 1 Februarie 1867, tot stokul său de tutunuri și tabacuri, care se află în magaziile sale, și atunci a intervenit legea din 12 Iunie 1868, prin care se mai prelungiă încă pentru 2 ani obligațiunea debitanților de tutun de a se aprovizionă dela Stat, dar la expirarea acestui termen legea hotără că nici o prelungire nu se va mai putea acordă și obligațiunea debitanților de tutun de a se aprovizionă dela Stat trebuiă neapărat să înceteze la acea dată și comerțul tutunului deveniă absolut liber ca ori și care alt comerț.

În acelaș timp, pentru ca Statul să-și creeze venituri mai mari din tutun, pe de o parte s'a lovit de taxe cultura tutunului indigen, supunându-se la o taxă fixă de 40 bani de kilogram toate tutunurile produse în țară, iar pe de altă parte taxa vamală asupra tutunurilor străine a fost sporită în modul următor:

10 lei pentru kilogramul de tutun în foi sau tăiat de orice calitate;

12 lei pentru kilogramul de tabac;

10 lei pentru 100 țigări, iar țigaretele plătiă aceeaș taxă ca și tutunul tăiat.

Tutunul indigen de mult nu mai fusese izbit de taxe. Impozitul cunoscut în vechime sub numele de tutunărit, care eră de 4 lei vechi și 16 parale de pogonul plantat de tutun, fusese desființat de Regulamentul Organic în 1831, și tutunul nu plătiă decât o taxă de acciz la intrare în orașele țerii, care fusese stabilită prin legea din 29 Noemvrie 1832, care hotără veniturile necesare orașelor pentru întreținerea și înfrumusețarea lor, și între alte taxe prevedea să se perceapă la intrarea în oraș următoarele taxe asupra tutunului și tabacului, atât străin cât și indigen:

1 leu și 20 bani pentru un kilogram de tabac străin;

12 bani pentru un kilogram de tabac din țară;

56 bani pentru un kilogram de tutun străin;

7 bani pentru un kilogram de tutun din țară (1).

În ceea ce privește exportarea tutunurilor cultivate în țară, ea era liberă ca și în trecut, fără a se plăti nici o taxă de export și chiar taxa de 40 bani de kilogramul de tutun pe care o plătiă tutunul cultivat în țară, dela legea din 1868 înainte, se restituia exportatorului, dacă dovedia în momentul exportării că a plătit acea taxă.

Libertatea comerțului tutunului în România n'a fost însă de lungă durată, căci monopolul tutunului a fost reînființat prin legea din 6 Fevruarie 1872, care a fost modificată în câteva articole prin legea din 9 Maiu 1873.

Chostiuena reînființării monopolului tutunului începuse să se vânture din nou prin cercurile guvernamentale, încă de prin anul 1870, căci bugetele Statului încheindu-se în fiecare an cu deficite, trebuia să se ia măsuri fără întârziere pentru crearea de resurse nouă.

În Cameră însă era un curent ostil în contra înființării monopolului tutunului și cu toate că proiectul de lege asupra monopolului tutunului fusese prezentat de mai mult timp de către ministrul de finanțe P. Mavrogheni, Camera sub diferite pretexte amână să intre în discuțiunea lui, după cum constată însuș raportorul legii pentru înființarea monopolului, G. Brătianu, în raportul pe care l-a prezentat Camerei în ședința din 1 Decembrie 1871: «Două Camere—zice raportul,—trecură peste legea monopolului tutunului fără a o prezenta deliberărilor D-voastre». (2).

Trebuia, prin urmare, să se învingă impopularitatea monopolului tutunului, nu numai din punctul de vedere economic, căci un monopol este totdeauna rău privit, dar trebuia mai cu seamă să se risipească tristele amintiri ale trecutului, deoarece abuzurile cari se făcuseră la înființarea monopolului tutunului în 1864 erau încă proaspete în memoria tuturor.

Situațiunea financiară a țării era însă așa de grea, încât a trebuit să fie primit atunci nu numai monopolul

(1) *Analele parlamentare ale Mînteniei*, tom. I, partea I, pag. 218.

(2) A se vedea raportul d-lui deputat G. Brătianu din ședința Camerei dela 1 Decembrie 1871.

tutunului, dar și alte impozite, cari se introduceau pentru prima oară în legislațiunea fiscală a României.

Intr'adevăr, bugetul anului 1870 se încheiase cu un deficit de 10.108.626 lei și 5 bani, care reprezintă 16.20% din bugetul Statului, bonurile de tezaur aflate în circulațiune se ridicau la suma de 32.181.105 lei și 9 bani, contul curent la Casa de depuneri se urcă la 11 milioane lei, iar la Banca României datoria trecea de 1 milion și jumătate lei, așa încât, când s'a votat împrumutul domonial de 78 milioane lei, care a produs efectiv 58.500.000 lei, abia s'a acoperit datoria flotantă și s'a scăpat de greutățile momentului; dar trebuia create resurse nouă permanente, din cari să se plătească anuitatea împrumutului domonial, care se ridică la 8 milioane, precum și sumele necesare pentru anuitățile drumurilor de fier, deja construite, cari trebuiau înscrise în bugetele viitoare.

Atunci au fost votate următoarele trei impozite, cari erau evaluate să producă cel puțin 20 milioane lei, și anume: monopolul tutunului, taxele de timbru și înregistrare și licența băuturilor spirtoase. Monopolul tutunului era evaluat să producă 8 milioane lei, taxele de timbru și înregistrare 6 milioane lei, iar licența băuturilor spirtoase 7 milioane lei.

Ministrul de finanțe care a propus aceste legi era P. Mavrogheni, în guvernul prezidat de Lascar Catargi.

Monopolul tutunului a întâmpinat o vie opozițiune în Cameră. Pe lângă reminiscentele trecutului, care-l făceau odios, pe lângă principiile școalei economice care combatău din răspuțeri ori ce monopol, și care era în favoare pe acele timpuri, mai era și circumstanța agravantă că guvernul își rezervă dreptul să acorde acest monopol unei companii străine, și mulți deputați ziceau că, dacă se acordă un monopol, cel puțin să profite Statul de beneficiile lui, iar nu societățile străine, și a trebuit humorul lui Manolache Kostaki Epureanu, care a susținut legea, și finețea ministrului de finanțe P. Mavrogheni, ca să se admită monopolul tutunului.

Manolache Kostaki Epureanu într'un discurs plin de spirit dovedia cum știința economică ne povățuește ca

Statul să nu cheltuească mai mult decât are, și cu toate acestea, — zicea d-sa — România a cheltuit mai mult decât a avut; tot așa știința economică, deși ne învață că monopolurile sunt rele, suntem siliți să le înființăm ca să erăm resurse Statului, căci am făcut greșeala de am cheltuit mai mult decât am avut.

Legea pentru înființarea monopolului tutunului a fost primită de Camera deputaților în ședința dela 17 Decembrie 1871 cu 80 voturi contra 23, după ce la luarea în considerațiune a legii nu avusese decât 70 voturi pentru ea și 24 în contra legii.

Senatul a primit legea la 27 Ianuarie 1872; ea a fost promulgată la 6 Februarie 1872.

Printr'această lege se acordă Statului dreptul de monopol asupra vânzării și fabricării tutunului, tabacului și țigaretelor pe toată întinderea teritoriului român, și nimeni nu mai putea să cultive tutun decât pentru Regia Statului, iar guvernul eră autorizat să dea în întreprindere privată monopolul tutunului pe termen de 15 ani prin licitațiune publică, cu prețuri gradate pe 3 perioade de câte 5 ani fiecare.

La licitațiunea ținută la Ministerul de finanțe pentru darea în întreprindere a monopolului tutunului, prețul cel mai avantajos a fost oferit de Banca Franco-Ungară din Budapesta și Banca României, și s'a încheiat contractul cu aceste două Bănci la 17/29 Maiu 1872, care a fost pus în executare la 7/19 August 1872. În temeiul acestui contract Statul avea să încasseze: 8.010.000 lei pentru periodul dela 7/19 August 1872, până la 7/19 August 1877; 9.612.000 lei pentru periodul dela 7/19 August 1877, până la 7/19 August 1882; 11.534.000 lei pentru ultimul period dela 7/19 August 1882, până la 7/19 August 1887.

La prețul primitiv al concesiunii de 8.010.000 lei se făcea, prin urmare, un adaus de câte 20% după fiecare period de 5 ani.

Societatea concesionară abia intrase în al doilea period al contractului, când trebuia să sporească cu 20% suma fixată prin contract, și propuse guvernului rezilierea contractului. Motivele rezilierii erau că cultura ilicită a tutu-

nului, precum și contrabandele se întinseseră foarte mult în țară, și alt motiv pe care își întemeie rezilierea, era retrocedarea Basarabiei în urma tratatului de Berlin, și prin urmare pretindea societatea concesionară că o parte din obiectul contractului ne mai existând, rezilierea se impunea în temeiul art. 1423 din Codul civil.

În realitate adevărata cauză a propunerii de reziliere era că societatea nu putuse să realizeze câștigurile pe cari le spera la darea concesiunii, și cu toate că obținuse în 1873 o lege care modifică art. 6, 17, 23, 24 și 30 din legea monopolului tutunului dela 6 Fevruarie 1872, care-i da mai multe arme pentru stârpirea contrabandei, iar în intervalul contractului se formase o societate pe acțiuni în locul celor două bănci: franco-ungară și Banca României, cu toate acestea ea tot persistă în cererea de a se lepădă de contract și prin scrisoarea din 30 Septembrie 1878 a directorului general al Regiei, R. H. Lang, către Ministrul de finanțe D. A. Sturdza, declară în mod categoric că Regia tutunurilor consideră ca reziliat contractul dintre dânsa și Guvernul român din ziua când Basarabia va încetă de a mai aparține României, și din acea zi Guvernul român să iea în mână sa administrațiunea acestui monopol, și dacă Guvernul nu ar fi în pozițiune de a intra imediat în această administrațiune, Regia consimte a urmă provizoriu cu girarea monopolului în timp încă de 2 luni dela retrocedarea efectivă a Basarabiei, având a vărsa în acest interval la tezaur, în locul redevenței mensuale, 45% din prețul totalei vânzări brute ce s'ar efectua pentru consumațiunea locală, iar după acest termen de 2 luni, dacă Guvernul nu va regulă pe nouă baze diferendul dintre Regie și Stat, atunci Regia va încetă gestiunea provizorie, lăsând Guvernului responsabilitatea întreagă, atât către Regie cât și către public. (1).

Guvernul se află tocmai în momentul când trebuie să procedă la disolvarea Camerelor și convocarea unei Constituanțe pentru revizuirea art. 7 din Constituțiune, și avea să aleagă între a primi rezilierea contractului, pe care o

(1) Ședința Adunării deputaților din 17 Martie 1879.

propunea Regia monopolului tutunurilor, și luarea pe seama sa a acestui monopol, fără a avea pentru moment funcționari pregătiți pentru exploatarea monopolului, sau a nu primi rezilierea și a avea pe brațe un proces pe care Regia eră gata să-l intenteze, sau în fine îi rămâneă a treia soluțiune: de a cercelă plângerile Regiei, a admite pe acelea cari ar fi fost întemeiate și a veni înaintea Parlamentului cu o lege care să stabilească monopolul tutunului pe alte baze.

Ministrul de finanțe d-l D. A. Sturdza a luat această din urmă cale, și într'o expunere de motive foarte documentată, după ce arată motivele pentru care Statul nu putea renunța la monopolul tutunului, propunea Parlamentului un proiect de lege pe următoarele baze:

1) În locul unei redevențe fixe (canon), cum eră prevăzut în contractul din 17/29 Maiu 1872, proiectul de lege asociază și pe Stat la câștigul care va rezultă din creșterea consumațiunii tutunului, care ca orice obiect de consumațiune eră menit să crească, fie din cauza îmbunătățirii situațiunii economice a țerii, fie din cauza creșterii populațiunii, și astfel admiteă ca societatea monopolului tutunului să plătească Statului un canon fix de 8.115.000 lei pe ficcare an, și o participare de 45% asupra produsului brut al vânzării de tutun efectuate pentru consumațiunea din țară, când aceste vânzări vor trece peste suma de 18 milioane lei; cu alte cuvinte, se adoptase sistemul care se practică în Italia, care asigură Statului un venit fix pentru cazul când întreprinderea ar merge rău, și un venit mai mare când întreprinderea ar prospera.

2) Garanția de 300.000 lei, depusă la Casa de depuneri după vechiul contract, eră schimbată într'o garanție mai mare, căci se garantă Statul, pe lângă clădirile Regiei, cu un stok de tutunuri de o valoare de cumpăratură de 3 milioane lei, având o valoare comercială cu mult mai mare.

3) Fiindcă Regia se plângea de înmulțirea culturii ilicite și a contrabandei, se reduceă numărul județelor în cari avea să se cultive tutunul la șase județe, pentru ca supravegherea să se poată face mai ușor. Aceste județe

erau: Dâmbovița, Ialomița, Ilfov, Fălciu, Tulova și Vlașca, rezervându-și dreptul Guvernul de a mai adăuga la aceste județe și altele, cu condițiune ca cultura tutunului în acele județe să aibă o întindere de cel puțin 250 Hectare de județ, și aceea a unei comune să nu fie mai mică de 25 hectare.

4) Monopolul se acordă tot aceleiaș societăți pe termen de 9 ani, dela 7/19 August 1878 până la 7/19 August 1887, adică pe restul timpului cât mai aveă societatea după vechiul contract.

Proiectul de lege a fost viu atacat în Cameră. Patru dintre secțiunile Camerei l-au respins, și numai trei secțiuni l-au primit, iar în comitetul delegaților s'a format majoritatea pentru respingerea proiectului de lege și anume: D-nii G. Vernescu, Al. Sihleanu, D. Ionescu și Pană Buescu, care a fost numit raportor, au fost pentru respingerea proiectului de lege, iar trei delegați, și anume: D-nii E. Costinescu, Pantazi Ghica și E. Vergati au fost pentru primirea proiectului de lege.

Ceeace este și mai curios, deși monopolul tutunului există dejă de 6 ani în România, cu toate acestea aceleași discursuri, aceleași teorii economice asupra neajunsurilor monopolului s'au adus din nou în discuțiunea Camerei din 1879, cu toate că dacă s'ar fi respins proiectul de lege prezentat de Guvern, n'ar fi rezultat desființarea monopolului tutunului, ci mănținerea contractului dimpreună cu monopolul.

Ministrul de finanțe D. A. Sturdza, într'un discurs întemeiat pe cifre și documentat cu experiența altor state, cari au introdus monopolul tutunului cu mult înainte de a se fi introdus în România, după ce a arătat necesitatea pentru Stat de a mănțineă acest monopol, care reprezintă un venit destul de însemnat, căci pe atunci monopolul tutunului reprezintă 48% din totalul contribuțiunilor indirecte, Ministrul de finanțe terminând discursul său, a lăsat la aprecierea Camerei să primească sau nu proiectul de lege prezentat de Guvern, care aveă avantajul că puneă un capăt diferendului iscat între Regia monopolului tutunului și Stat, căci diferendul ajunsese într'o

stare așa de acută, încât Regia refuzase a mai vărsa o centimă în cassa Statului din suma care era obligată să o plătească pe fiecare an.

Camera cu 56 voturi contra 29 a respins luarea în considerațiune a proiectului de lege în ședința dela 17 Martie 1879, și printr'acest vot ea arată guvernului că trebuie să meargă înainte cu vechiul contract pe care-l avea cu Regia monopolului tutunului.

Argumentul de căpetenie pe care se întemeiau deputații cari combăteau proiectul de lege prezentat de Ministrul finanțelor, era că suma pe care trebuia să o răspundă Regia după contract era scăzută prin proiectul de lege care se prezentă Camerei dela 9.612.000 lei la 8.115.000 lei pentru primii trei ani, și dela 11.534.000 lei la 8.115.000 lei pentru cei din urmă cinci ani, și vedeau aci o pierdere pentru Stat de mai multe milioane lei, și nici nu voiau să știe de dispozițiunea care era înscrisă în lege, în virtutea căreia Statul devenia părtaș cu Regia la câștigurile ei viitoare cu 45% din vânzările brute ale tutunurilor, când ele ar depăși suma de 18.000.000 lei, deoarece deputații adversari ai proiectului de lege nu vedeau nici un profit pentru Stat din introducerea acelei dispozițiuni, căci nu aveau cea mai mică încredere că veniturile brute ale Regiei aveau să treacă peste 18 milioane lei, și prin urmare Statul nu ar fi avut ce să împartă cu acționarii Regiei, ci avea să sufere o reducere sigură din suma pe care Regia era datoră să o dea Statului după vechiul contract dintre Stat și Regie.

Cu toată elocința cifrelor prezentate de Ministrul finanțelor, cari se întemeiau pe încassările brute ale Regiei din anul 1878, cari trecuse de 21 milioane lei și cari erau menite să crească cu îmbunătățirea situațiunii economice a țerii și cu înmulțirea populației, cu toate argumentele trase din experiența altor state, cari înființaseră monopolul tutunului pe aceleași baze, a unui canon fix și a asociațiunii de câștig între Regie și Stat, când consumațiunea tutunului ar trece de un minimum fixat de lege, unde consumațiunea tutunului a mers mereu crescând, cu toate acestea rămăsese în spiritul multor deputați credința că proiectul

tul de lege este favorabil Regiei și păgubitor Statului, care ar fi pierdut mai multe milioane dacă ar fi fost adoptat.

Astăzi însă, când încassările brute din vânzarea tutunurilor, în perioada dela 1879 la 1887, sunt cunoscute, am putea să vedem dacă Statul ar fi fost păgubit dacă se primia proiectul de lege prezentat de d-l D. Sturdza, Ministrul finanțelor din 1879.

După contractul încheiat între Stat și Regia monopolului tutunului, Statul avea dreptul să încasseze dela Regie următoarele sume :

Patru ani câte	9.612.000	lei pe an	=	38.448.000	lei
Cinci » »	11.534.400	» » »	=	57.672.000	»
Nouă » »	6.000	» » »	=	54.000	» leafa comisarului.
				<u>96.174.000</u>	»

Să vedem acum cât s'ar li încassat după sistemul propus de Ministrul finanțelor, căci calculul este ușor de făcut, deoarece astăzi cunoaștem încassările brute din vânzarea tutunurilor în perioada dela 1879 la 1887. Aplicând dar la încassările brute din vânzarea tutunurilor, cari trec de 18 milioane lei, beneficiul de 45% prevăzut în favoarea Statului de legea propusă de Ministrul finanțelor, iată rezultatul la care ajungem, consemnat în alăturata tabelă :

Tabela No. 71.

ANII	Incassările brute		Revedența Regiei după vechiul contract		Revedența Regiei după proiectul de lege		DIFERINȚA în minus		DIFERINȚA în plus	
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
1879—80	20.957.053	12	9.618.000	—	9.445.673	85	173.326	15	—	—
1880—81	23.665.729	28	9.618.000	—	10.664.578	05	—	—	1.046.578	05
1881—82	24.498.704	94	9.618.000	—	11.039.417	25	—	—	1.421.417	25
1882—83	25.515.380	63	9.618.000	—	11.496.921	—	—	—	1.878.921	—
1883—84	27.308.617	58	11.540.400	—	12.303.877	65	—	—	763.478	65
1884—85	27.927.345	50	11.540.400	—	12.582.305	25	—	—	1.041.905	25
1885—86	28.086.098	60	11.540.400	—	12.623.744	10	—	—	1.113.344	10
1886—87	29.201.604	09	11.540.400	—	13.155.721	80	—	—	1.615.321	80
1887—88	30.388.237	74	11.540.000	—	13.689.715	65	—	—	2.149.315	65
Total	237.548.791	48	96.174.000	—	107.031.954	69	172.326 15		11.030.280 75	
							+ 10.857.954.60			

Din tabela de mai sus rezultă că, dacă s'ar fi adoptat proiectul de lege prezentat de Ministrul finanțelor în 1879, Statul ar fi realizat un câștig de 10.857.954 lei 60 bani, iar nu o pierdere de mai multe milioane, după cum se temeau unii din deputații cari combăteau proiectul de lege.

Eră atunci un fapt necunoscut pe care de sigur că numai viitorul aveă să-l arate, acel necunoscut eră dacă încassările brute din vânzarea tutunurilor aveau să covârșească cifra de 18 milioane lei, și cu cât anume aveă să întreacă acea cifră.

În această apreciere asupra creșterii consumațiunii tutunului, viitorul a dat dreptate Ministrului de finanțe, care a conceput proiectul de lege pe baza participării Statului la beneficiile eventuale ale Regiei peste cifra de 18 milioane lei, iar nu deputaților cari nu au avut încredere în puterea de dezvoltare economică a acestei țeri, și mai târziu vom vedeă că încassările din vânzarea tutunurilor au mers din ce în ce crescând, căci puterea de consumațiune a țerii a devenit din ce în ce mai mare, grație dezvoltării bogăției sale.

Respingându-se însă proiectul de lege prezentat de Ministrul finanțelor în 1879, Statul a trebuit să caute în regie monopolul tutunului și a realizat beneficii cu mult mai mari decât acelea pe cari le-ar fi dobândit dacă se continuă concesiunea pe bazele proiectului de lege propus în 1879.

Iată, într'adevăr, beneficiul net pe care l-a realizat Statul, căutând în regie monopolul tutunului pentru timpul cât mai rămânea concesionarilor monopolul tutunului.

Tabela No. 72.

ANII	Beneficiul net după proiectul de lege		Beneficiul net al Regiei Statului		DIFERINȚA în plus		DIFERINȚA în minus	
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
1879—80	9.445.673	85	12.684.310	17	3.238.636	32	—	—
1880—81	10.664.578	05	15.732.722	23	5.068.144	18	—	—
1881—82	11.039.417	25	16.086.107	53	5.046.690	28	—	—
1882—83	11.496.921	—	16.486.303	37	4.989.382	37	—	—
1883—84	12.303.877	65	17.354.636	71	5.050.759	06	—	—
1884—85	12.582.305	25	17.741.766	03	5.159.460	78	—	—
1885—86	12.653.744	10	19.050.903	65	6.397.159	55	—	—
1886—87	13.155.721	80	20.381.867	53	7.226.145	73	—	—
1887—88	13.689.715	65	21.311.539	22	7.621.823	57	—	—
	107.031.954	60	156.830.156	44	49.798.201	84	—	—

Prin urmare Statul a câștigat administrând în regie monopolul tutunului, în intervalul acesta de 9 ani, suma de 49.798.201,84 lei.

În fața respingerii proiectului de lege privitor la continuarea concesiunii monopolului tutunului, Guvernul nu mai avea decât o singură cale de urmat: să ceară Parlamentului rezilierea contractului dintre Regia monopolului tutunurilor și Stat, care era demult cerută de Regie.

Rezilierea era pe de o parte intrarea Statului în necunoscut, căci nu avea personalul necesar pregătit pentru asemenea întreprindere, dar pe de altă parte, această soluțiune era în interesul Statului, căci o bună administrațiune nu putea decât să aducă beneficii Statului.

Ministrul finanțelor a propus atunci Parlamentului la 23 Martie 1879 un proiect de lege pentru rezilierea contractului dintre Stat și Regia monopolului tutunurilor, care a fost aprobat de Corpurile legiuitoare în ședințele dela 23 și 24 Martie 1879, și din această reziliere a rezultat un mare profit pentru Stat, căci veniturile monopolului tutunului au mers din ce în ce crescând și în puțin timp a fost preparat personalul de care Regia avea nevoie pentru

ca dânsa să ajungă a fi una din administrațiunile cele mai importante ale Statului.

Iată bazele pe cari s'a făcut rezilierea contractului dela 17/29 Maiu 1872 privitor la exploatarea monopolului tutunului concedat la început Băncii Franco-Ungare din Budapesta și Băncii României, cari mai târziu au fost înlocuite prin societatea acționarilor Regiei monopolului tutunului:

Guvernul eră autorizat a luă în mâinile sale administrațiunea monopolului tutunului și prin convențiunea anexată la lege, semnată de D. Robert H. Lang, directorul Regiei monopolului tutunurilor, în numele societății acționarilor, și de d. D. A. Sturdza, Ministrul finanțelor, în numele Statului român, s'a stabilit ca Regia să dea în deplină proprietate a Statului toate tutunurile, tabacurile și țigările brute și fabricate, cari se aflau în depozitele și fabricile din București și Iași și în celealte depozite, cari valorau la 6/18 Martie 1879 suma de 3.488.805 lei 75 bani și anume:

Lei 2.032.116,84	tutun brut in depozitul din București
» 658.920,93	» fabricat in fabrica din București
» <u>410.122,90</u>	» » » » » Iași
Lei 3.101.160,67	
<u>387.645,08</u>	procente de 10%
Lei 3.488.805,75	
<u>150.000,—</u>	cutii, etichete, hârtie de țigară, etc.
Total Lei 3.638.805,75.	

Toate clădirile Regiei cu toate mașinile, uneltele și toate accesoriile rămâneau proprietatea Statului.

Marfa de mai sus aveă să servească la achitarea sumei de 3.380.000 lei, datorită de Regia monopolului tutunului Statului român, în rate și procente de întârziere până la 6/18 Aprilie 1879. In suma de mai sus intră partea neplătită din arenda anuală care conform contractului eră de 9.612.000 lei în sumă de . . 3.371.043,17 lei.

Rate întârziate și procente la ele . . 158.956,83 »

3.530.000,— lei.

Din această sumă se scade pentru pierderea suferită de Regie prin retrocedarea

Basarabiei 150.000,— »

Rămâne de plată 3.380.000,— lei.

În acelaș timp Guvernul avea să numească o comisiune însărcinată să primească marfa aflată în depozitele Regiei, și dacă constatările vor dovedi că fabricile, magazinele și depozitele Regiei conțin marfă pentru o valoare mai mare de 3.380.000 lei, guvernul eră dator să cumpere și acel prisos, iar dacă va fi marfă mai puțină de 3.380.000 lei, diferența avea să se rețină de Stat din garanția depusă de Regie la Cassa de depuneri în sumă de 335.000 lei; în fine guvernul mai eră dator să plătească Regiei în numerar suma de 740.000 lei, partea de amortizare în imobile pentru termenul neexpirat al contractului.

După achitarea integrală a sumei de 3.380.000 lei, avea să se libereze garanția Regiei și toate procesele între Stat și Regie se stingeau în mod definitiv, iar Statul intră în posesiunea monopolului tutunului la $\frac{7}{19}$ Aprilie 1879.

Legea a fost votată de Cameră și Senat în ședințele dela 23 și 24 Martie 1879 și astfel Statul a intrat în administrarea monopolului tutunurilor dela $\frac{7}{19}$ Aprilie 1879.

Acest monopol a fost administrat de Stat printr'o direcțiune generală a monopolurilor Statului, condusă de un director și ajutat de un consiliu de administrațiune compus din 9 membri.

Acest important serviciu a fost organizat prin legea din 7 Aprilie 1881, modificată la 28 Februarie 1887, care este și astăzi în vigoare; iar prin diferite alte legi s'au dat tot în administrațiunea Regiei diferitele monopoluri, cari s'au creat în urmă, astfel că s'a format o administrațiune specială a monopolurilor Statului, care administrează nu numai monopolul tutunului, dar și celelalte monopoluri ca: sarea, chibriturile, cărțile de joc, vânzarea prafului de pușcă și hârtia de țigaretă.

II.

Monopolul tutunului din punctul de vedere financiar și economic.

Monopolul tutunului este unul din veniturile cele mai însemnate ale Statului. Incassările brute din vânzarea tutunurilor s'au ridicat în anul 1903—1904 la suma de 37.967.571,32 lei, care reprezintă, la un total de încassări de 246.759.270,91 lei, un procent de 15.38%, iar față de încassările tuturilor monopolurilor Statului, cari au produs în 1903—1904 suma de 53.510.330,69 lei, monopolul tutunului reprezintă un procent de 70%, prin urmare singur monopolul tutunului aduce Statului mai mult decât două din trei părți din veniturile tuturilor celorlalte monopoluri.

Monopolul tutunului dă chiar cel mai mare venit net din toate veniturile Statului, căci deși din exploatarea căilor ferate Statul încassează cele mai mari venituri brute, cari s'au ridicat în 1903—1904 la suma de 64.905.592,32 lei, însă la căile ferate cheltuelile fiind cu mult mai mari decât acelea pentru exploatarea monopolului tutunului, aceasta face ca tutunul să dea mai mari venituri nete decât ori care alt impozit sau exploatare făcută pe seama Statului.

Astfel venitul net al căilor ferate dinpreună cu navigațiunea maritimă și docurile a fost în 1903—1904 de 23.221.533,59 lei, pe când beneficiul net pe care l-a avut Statul din vânzarea tutunurilor a fost de 28.819.859,79 lei, căci cheltuelile pentru exploatarea monopolului tutunului au fost numai de 9.147.711,53 lei, ceeace reprezintă 24.09% din totalul încassărilor brute, și prin urmare a rămas Statului un beneficiu net de 75.98%, pe când cheltuelile făcute pentru exploatarea căilor ferate au fost de 38.193.926,72 lei, ceeace reprezintă 58.84%, iar beneficiul net a fost numai de 41.16%.

Monopolul tutunului dând prin urmare un venit așa de însemnat Statului, acesta este unul din argumentele prin-

cipale cari militează în favoarea mănținerii acestui monopol, căci cu greu s'ar putea înlocui cu un alt impozit, care să producă așa de mult și să nu lase rămășițe de încassat, cum este monopolul tutunului.

Tot acest argument a tras mai mult în cumpănă la 1872, când s'a propus reînființarea monopolului tutunului, căci pe el s'a sprijinit mai cu seamă Ministrul de finanțe P. Mavrogheni pentru a susține monopolul tutunului, și ca să se dea o satisfacțiune curentului care era în Cameră în contra monopolului, declară că și dânsul nu este amic al monopolurilor, dar este silit să-l propună din cauza grelei situațiuni financiare în care se află tezaurul public. (1)

Venitul net pe care avea să-l tragă Statul din înființarea monopolului tutunului la 1872 era destul de însemnat, căci ținând seamă de veniturile Statului în acel an, afară de veniturile domeniiale, nici un alt impozit nu aducea un venit așa de mare ca monopolul tutunului, care era evaluat să producă 8 milioane de lei.

La 1871 însă opiniunea publică era cu totul ostilă monopolurilor, pe atunci aveau încă curs ideile școalei economice care combătea din resputeri ori ce monopol și nu voia să țină nici o socoteală că, în mersul unui Stat către progres, el are nevoie de cheltueli mari, și pentru aceasta trebuie să ceară sacrificii mai mari, dela contribuabili.

Cu toată rezistența pe care a întâmpinat-o în Cameră monopolul tutunului, principiile economice au trebuit însă să se încovoie în fața nevoii în care se află Statul pentru a face față dezvoltării sale economice și culturale, și astfel a trebuit să se voteze monopolul tutunului.

Neapărat că și astăzi, ca și în trecut, crearea unui monopol este rău privită, mai cu seamă când monopolul nu se exploatează de Stat, ci se dă în întreprindere la o societate particulară, cum s'a făcut la început cu monopolul tutunului, dar nici la 1872, nici mai târziu, când s'au înființat și alte monopoluri, nu era chestiunea de a se alege

(1) *Sedința Adunării deputaților* din 1 Dec. 1871.

între libertatea comercială și înființarea unui monopol, ci trebuiau să se creeze cu ori ce preț venituri Statului pentru acoperirea cheltuielilor sale, cari mergeau mereu crescând, și dacă sunt argumente puternice în contra înființării monopolurilor, cari suprimă concurența, ele nu se pot însă aplica cu toată rigoarea lor tocmai la monopolul tutunului, deoarece tutunul nu este un obiect de consumațiune necesar traiului omului, ci este mai mult vătămător sănătății, când se consumă în cantități prea mari.

Monopolurile, ca și impozitele, sunt un rău necesar, căci nu se poate ajunge nici odată la o organizațiune socială ideală, în care să nu fie nevoie de impozite, dar în alegerea materiei impozabile totdeauna va fi mai bine privit un impozit care izbește într'un obiect care nu este de primă necesitate, cum este tutunul, decât un impozit care ar lovi un obiect de consumațiune zilnică, care servește la hrana omului, ca pâinea, carnea, sarea, etc.

Cu toate acestea, monopolul tutunului a fost combătut cu înverșunare, pe când alt monopol, acel al sării, a fost totdeauna primit fără nici o protestare. S'ar părea paradoxal ca sarea, care este un aliment de primă necesitate, pe care îl întrebuințează atât săracul cât și bogatul, și care apasă destul de greu, mai cu seamă asupra celor săraci, să fi fost primit fără nici o greutate, pe când monopolul tutunului să fi întâmpinat atâtea dificultăți; cu toate acestea faptul este exact, și explicațiunea este următoarea: dacă nu s'au ridicat protestări în contra monopolului sării, cauza a fost că din timpuri imemorabile Românul a fost obișnuit să-i vândă sarea Stăpânirea. Domnii totdeauna au administrat salinele prin cămărașii lor, ca un venit al Domniei, și dela întemeierea Principatelor s'au pomenit și boierii și țărani că munții de sare, afară de mici excepțiuni ca de pildă în Vrancea, sunt proprietatea Domnului, și numai cu hrisoave domnești s'au dat din când în când mili pe la mănăstiri pentru a extrage sarea din munți, cum a fost cu locuitorii Vrancei.

Așa fiind obiceiul pământului, la 1860 când s'a început exploatarea sării pe seama Statului, s'a considerat ca un lucru natural ca Statul să nu mai dea în întreprin-

dere otcupul sării și să-l caute pe seama sa, și această schimbare în administrarea monopolului sării a trecut fără să bage nimeni de seamă, căci așa se pomenise din moși-strămoși, să nu aibă dreptul de a exploata sarea decât Domnul.

Cultura tutunului, din contră, a fost lăsată liberă dela introducerea lui în Principate, și numai în secolul XVIII, s'a pus un impozit pe suprafața de tutun cultivat, care la început eră destul de moderat, căci nu eră decât de 4 lei vechi și 16 parale de pogonul de tutun, și atunci când s'a propus înființarea monopolului tutunului, fiindcă se izbiă în interesele cultivatorilor de tutun, și mai cu seamă a comercianților de tutun, cari erau mai puternici, de aceea s'a creat un curent ostil în contra monopolului tutunului.

Majoritatea economiștilor în frunte cu Paul Leroy-Beaulieu găesc însă că monopolul tutunului este unul din impozitele cele mai recomandabile, căci tutunul nu este un obiect de alimentațiune, sau de prima necesitate, care să scumpească traiul zilnic al omului.

Afară de aceasta, este un impozit care lovește în mod proporțional pe fie-care, în raport cu averea acelora cari întrebuițează tutunul, căci cei săraci fumează calități mai inferioare de tutun, cari sunt cu mult mai ieftine, și cu cât cineva dispune de o avere mai mare, cu atât fumează calități mai superioare, cari sunt mai scumpe, pe când sarea de pildă izbește mai mult pe săraci decât pe bogați. Apoi sarea se consumă nu numai de bărbați adulți, ci și de femei, copii și vite și prin urmare lovește mai greu o familie decât tutunul, care în genere se fumează numai de adulți.

În fine, tutunul nu servește ca materie primă în nici o industrie și prin urmare nu paralizează vreo industrie care nu s'ar putea desvoltă din cauza monopolului, pe când, din contră, din sare derivă o mulțime de industrii, cari la noi cel puțin nu s'au putat înființa până acum din cauza condițiunilor grele ale monopolului sării.

Monopolul tutunului aduce, prin urmare, venituri mari Statului fără a produce vexațiuni particularilor, cari îl

întrebuințează în mod cu totul voluntar, căci nimeni nu este silit să fumeze, pe când nimeni nu se poate dispensa de a consuma sare.

Astăzi monopolul tutunului este așa de solid înrădăcinat în regimul fiscal al multor țeri, încât cu mare greutate ar putea fi desființat, din cauză că nu poate să fie înlocuit cu alt impozit, care să fie mai puțin vexator ca tutunul.

Dacă unele țeri, cum este de pildă Germania, Belgia etc., au rezistat până astăzi la introducerea monopolului tutunului, cu toate încercările cari s'au făcut, cauza este că acele țeri nu au încă acea nevoie absolută de a mări veniturile Statului, cum au fost țerile cari au introdus monopolul tutunului, dar privirile oamenilor de Stat și ale economiștilor, chiar în aceste țeri, sunt îndreptate tot către monopolul tutunului și din când în când se agită, mai cu seamă în Germania, înființarea monopolului tutunului.

Dacă Prințul de Bismarck nu a reușit în 1882 ca să înființeze monopolul tutunului în Germania, unde întrebuintarea tutunului este foarte răspândită, cauza a fost nu numai repulsiunea pe care o au economiștii în contra monopolurilor, dar mai cu seamă despăgubirile cari trebuiau acordate fabricantilor de tutun, cari se ridicau la 282 milioane lei, pe lângă alte milioane cari trebuiau cheltuite pentru nouă instalațiuni, astfel încât la început monopolul tutunului n'ar fi dat venituri așa de însemnate Statului.

Tutunul fiind prin urmare o materie bună de impus, pentru ca un Stat să poată trage venituri mai mari din tutun, trebuie sau să introducă monopolul, cum au făcut cele mai multe din statele Europei, sau să aibă pozițiunea privilegiată a Angliterei care, grație situațiunii sale insulare, poate să privilegheze cu înlesnire ori ce contrabandă de tutun. Anglittera a admis un monopol invers de ceea ce se practică în alte State, interzicând în mod absolut cultura tutunului în toată întinderea teritoriului ei, și a lovit de taxe mari la import tutunul care se aduce din alte țeri, nepermițând importul tutunului decât în anume porturi pentru privileghearea contrabandei, și dacă Anglittera a putut cu așa succes să interzică cultura tutunului în

cuprinsul Regatului britanic, cauza în mare parte este că clima și pământul Angliei nu pot produce calități superioare de tutun, așa încât eră ușor să se interzică cultura unei plante care nu eră rentabilă.

Sistemul care se practică însă în Germania înainte de 1882 și care consistă în a se impune cu o taxă de hectar pământul cultivat de tutun, prezentă un inconvenient foarte mare, căci nu aduce decât un venit prea mic Statului, deoarece taxa nu poate să fie prea ridicată, căci atunci s'ar stârpi cu desăvârșire cultura de tutun indigen și s'ar înlocui cu tutunul importat.

Un asemenea impozit asupra suprafeței cultivate există la noi asupra viilor, și dacă s'ar admite pentru tutun tot un impozit asupra suprafeței, cum eră la noi în secolii trecuți, ori cât de ridicat ar fi acel impozit, n'ar putea produce decât o sumă cu mult inferioară aceleia pe care o are Statul astăzi din monopolul tutunului, căci în România abiă se cultivă 7.500 hectare cu tutun, și chiar dacă am admite o taxă de 1.000 lei pentru hectarul cultivat cu tutun, ceeace ar fi o taxă exagerată, abiă ar produce $7\frac{1}{2}$ milioane lei, pe când venitul net pe care-l trage astăzi Statul din monopolul tutunului trece de 28 milioane lei, așa încât chiar cu această taxă exorbitantă de 1.000 lei de hectar, Statul ar încasa cu 21 milioane lei mai puțin ca astăzi.

În România obiceiul de a fumă tutun nu este așa de răspândit ca în alte țeri, și după cum vom vedeă, abiă se consumă 650 grame de tutun de cap de locuitor, pe când în alte țeri să consumă câte un kilogram, două și chiar mai multe kilograme de cap de locuitor. (Olanda 3 k. 400 grame).

Această mică consumațiune de tutun provine la noi din cauză că obiceiul de a fumă nu este așa de mult răspândit printre femei, ca în Germania și Engiltera de pildă, ceeace din punctul de vedere al sănătății și al esteticei de sigur că este un bine, cu toate acestea cu înmulțirea populațiunii consumațiunea tutunului crește din an în an și în România, căci se întinde obiceiul fumatului din ce

în ce mai mult în populațiunea adultă, și din nenorocire chiar și printre copiii dela o vârstă prea fragedă.

După anchetele făcute în alte țeri, populațiunea orașelor este aceea care consumă mai mult tutun și populațiunea industrială, care a început să se mărească prin orașe, este clienta cea mai sigură a Regiei monopolului tutunului.

În România, care a început de curând să se industrializeze, tot orașele dau contingentul cel mai mare de fumători, iar casarma, care este și dânsa o școală unde se învață mult a se fuma, răspândește obiceiul fumatului prin populațiunea dela sate.

Dela înființarea monopolului tutunului și până astăzi, consumațiunea lui a mers mereu crescând și prin urmare și Statul a încassat venituri din ce în ce mai mari.

Dela 7 Aprilie 1879, de când Statul a luat asupra sa exploatarea monopolului tutunului, și până la 1903—1904, adică în interval de 25 ani, Statul a încassat venituri brute din acest monopol în sumă de 812.597.364,29 lei, din care scăzând cheltuelile de 238.161.420,31 lei, a rezultat un beneficiu net de 574.435.943,98 lei, ceea ce reprezintă un beneficiu net în mijlociu de 22.977.437,76 lei pe fiecare an, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Tabela No. 73.

ANII	Venituri brute		Cheltueli		Beneficiul net		Cât revine la % din venit
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	
1879—80	20.957.053	12	8.272.742	95	12.684.310	17	60.53
1880—81	23.665.729	28	7.933.007	05	15.732.722	23	66.48
1881—82	24.498.704	94	8.412.597	41	16.086.107	53	65.75
1882—83	25.515.380	63	9.029.077	26	16.486.303	37	64.70
1883—84	27.308.617	58	9.953.980	87	17.354.636	71	63.55
1884—85	27.927.345	50	10.185.579	47	17.741.766	03	63.53
1885—86	28.086.097	60	9.035.194	95	19.050.902	65	67.84
1886—87	29.201.604	09	8.819.736	56	20.381.867	53	69.80
1887—88	30.388.257	74	9.076.718	52	21.311.539	22	70.13
1888—89	31.254.951	06	9.808.668	67	21.446.282	39	68.62
1889—90	31.093.822	61	9.767.734	87	21.326.087	74	68.59
1890—91	32.796.558	27	9.577.250	14	23.319.308	13	70.79
1891—92	34.952.855	75	9.991.646	71	24.961.209	04	71.42
1892—93	35.670.352	69	10.090.278	78	25.580.073	91	71.71
1893—94	37.398.694	76	10.470.942	11	26.927.752	65	72.—
1894—95	36.515.004	07	10.407.076	39	26.107.927	68	71.50
1895—96	36.189.719	59	10.434.629	44	25.755.090	15	71.17
1896—97	37.414.914	56	10.329.326	70	27.085.652	86	72.39
1897—98	37.389.304	61	9.820.764	59	27.568.540	02	73.73
1898—99	39.913.986	06	10.521.783	96	29.392.202	10	73.64
1899—900	37.104.553	56	10.449.793	39	26.654.760	17	71.84
1900—901	37.415.315	78	9.421.561	27	27.993.754	51	74.82
1901—902	35.424.143	39	8.426.399	91	26.997.743	48	76.21
1902—903	36.549.759	73	8.777.216	81	27.769.542	92	75.98
1903—904	37.967.571	32	9.147.711	53	28.819.859	79	75.91
Total . .	812.597.364	29	238.161.420	31	574.435.943	98	—
Media . .	32.503.894	56	9.526.456	80	22.977.437	76	70.70

Din această tabelă reiese că dela 7 Aprilie 1879, de când Statul a luat asupra sa exploatarea monopolului tutunului,

veniturile brute din vânzarea tutunului s'au ridicat dela 20.957.052,12 lei la 37.967.571,32 lei, ceea ce reprezintă o creștere de 81.15% în 25 de ani, sau de 3.24% pe fiecare an, iar venitul net al monopolului tutunului dela 12.684.310,17 lei, cât eră în 1879, s'a ridicat în 1903—904 la 28.819.859,79 lei, adică a crescut cu câte 645.422 lei pe fiecare an.

Această creștere repede a beneficiului net al Statului este datorită nu numai creșterii încasărilor brute din vânzarea tutunului, dar și reducerii cheltuelilor, căci dela 8.272.742,95 lei, cât erau în 1879, ele s'au ridicat în 1903—1904 la 9.147.711,53 lei, adică cu 874.969 lei în 25 de ani, ceea ce revine la un spor de cheltueli de 35.000 lei pe fiecare an, astfel încât veniturile mărindu-se cu câte 645.000 lei și cheltuelile numai cu 35.000 lei pe an, s'a putut ajunge ca dela un procent de 39.47%, cât eră în 1879, să scază la 24.09% în 1903—1904, și cu modul acesta beneficiul net al Statului să se ridice dela 60.53% la 75.91%.

Urcarea în veniturile monopolului tutunului proveniă nu numai din micșorarea cheltuelilor de administrațiune ale Regiei, dar mai cu seamă din mărirea consumațiunii tutunului, care a crescut în fiecare an și a ajuns dela 1.308.542 kilograme, cât eră în 1872, la 4.138.892 kilograme în 1903—1904, prin urmare consumațiunea tutunului s'a întreit în interval de 30 ani.

În cifra totală a consumațiunii tutunului este cuprins atât tutunul, cât și țigările, țigaretetele și tabacurile, socotindu-se țigările de foi 250 bucăți la un kilogram, iar țigaretetele 1000 bucăți la un kilogram.

În răstimpul acesta prețurile de vânzare a tutunurilor nu numai că n'au fost urcate, dar, din potrivă, au fost scăzute dela înființarea monopolului tutunului și până astăzi, așa încât plusul de venituri provine numai din sporirea consumațiunii.

Din tabela care urmează se poate vedeă care a fost creșterea consumațiunii pe fiecare an, atât pentru tutun, cât și pentru țigări și țigaretete, dela înființarea monopolului tutunului și până astăzi, adică atât pentru timpul când mono-

polul tutunului eră dat în întreprindere, cât și în timpul administrațiunii Statului.

IN TIMPUL CONCESIONARILOR.

Tabela No. 74.

ANII	TUTUNURI		TABACURI		ȚIGĂRI	ȚIGA- RETE	TOTAL	
	kilograme	gr.	kilograme	gr.	bucăți	bucăți	kilograme	gr.
1872-73	1.292.274	—	4.423	—	2.808.821	609.566	1.308.542	—
1873-74	1.898.197	—	3.928	—	5.507.650	2.566.517	1.926.723	—
1874-75	2.250.940	—	5.564	—	7.771.712	3.619.354	2.291.180	—
1875-76	2.194.537	—	6.868	—	7.257.499	4.530.527	2.234.966	—
1876-77	2.135.227	—	6.385	—	5.615.361	5.908.090	2.169.981	—
1877-78	2.532.990	—	7.029	—	7.500.061	9.163.241	2.579.182	—
1878-79	1.493.341	—	3.520	—	4.093.852	4.540.090	1.517.790	—
Total .	13.797.506	—	37.696	—	40.553.956	30.946.389	14.028.364	—
REGIA STATULUI.								
1879-80	2.514.662	302	4.909	650	6.983.354	7.089.842	2.551.595	215
1880-81	2.755.956	217	9.015	335	8.474.133	12.088.839	2.814.957	023
1881-82	2.821.099	695	10.273	515	8.241.439	20.198.314	2.884.537	280
1882-83	3.239.132	965	10.985	550	8.929.609	37.464.510	3.323.301	461
1883-84	3.558.817	551	12.485	290	8.806.964	45.764.419	3.652.295	116
1884-85	3.596.475	025	14.189	535	8.781.710	50.820.888	3.696.612	288
1885-86	3.499.967	212	15.063	335	9.271.165	51.093.271	3.603.224	478
1886-87	3.133.942	832	14.855	590	9.480.041	65.626.979	3.252.345	565
1887-88	3.169.746	420	15.951	285	8.861.523	75.688.233	3.296.832	050
1888-89	3.149.461	680	17.183	335	8.636.336	89.539.329	3.290.729	688
1889-90	3.081.932	750	17.596	910	7.092.103	97.744.885	3.225.647	937
1890-91	3.280.503	406	15.251	955	7.974.502	104.828.570	3.432.481	939
1891-92	3.444.709	150	12.811	960	9.459.100	115.853.040	3.611.210	550
1892-93	3.416.918	300	11.703	765	10.753.360	127.489.511	3.599.125	026
1893-94	3.546.220	100	9.299	450	10.884.900	135.166.731	3.734.225	181
1894-95	3.342.349	320	8.513	750	11.271.410	131.351.650	3.627.300	060
1895-96	3.443.693	300	7.165	870	11.242.673	131.693.407	3.627.523	269
1896-97	3.513.286	210	7.542	790	12.297.579	140.509.502	3.710.528	182
1897-98	3.516.367	110	19.044	535	12.443.532	139.424.589	3.724.560	362
1898-99	3.778.389	185	22.351	465	13.421.129	197.685.407	4.052.110	573
1899-900	3.484.019	280	210685	380	12.100.244	192.106.352	3.746.211	938
1900-901	2.940.985	702	15.731	705	14.041.655	265.877.651	3.278.761	678
1901-902	3.619.844	382	15.947	035	10.895.869	192.033.847	3.871.406	740
1902-903	3.779.424	073	14.269	600	10.358.016	201.348.751	4.036.474	608
1903-904	3.877.723	535	15.335	315	10.360.306	204.392.519	4.138.892	639
Total .	33.609.577	462	339.163	855	251.066.198	2.832.881.061	37.785.837	166
Tot. g.-ral .	97.407.083	462	376.859	855	291.620.154	2.863.827.450	101.814.251	166

Din această tabelă reiese că tutunul tăiat, care la 1872 se consumă în cantitate de 1.292.274 kilograme, după 32 ani consumațiunea s'a ridicat la 3.877.723 kilograme, adică s'a întreit; iar țigările de foi dela 2.808.821 bucăți, cât eră în 1872, s'a ridicat la 10.360.306 bucăți în 1903—1904, după ce trecuse de 14 milioane bucăți în 1900—1901, adică consumațiunea țigărilor aproape s'a împătrit; dar unde gustul publicului s'a accentuat mai mult, a fost pentru țigarete, care a atins cifra de 204.392.519 bucăți în 1903—1904, după ce trecuse de 265 milioane bucăți în 1900—1901, când a fost cea mai mare consumațiune de țigarete.

În anul 1900—1901 s'a produs o schimbare în gustul consumatorilor de tutun, cari au început să prefere țigaretele, dar din cauza crizei din 1900, în acel an a fost cea mai mică consumațiune de tutun din ultima perioadă de 10 ani, căci nu s'a consumat în total decât 3.278.761 kilograme de tutun, pe când consumațiunea anilor anteriori eră superioară cu aproape 500.000 kilograme consumațiunii din 1900—1901.

Dintre toate fabricatele Regiei monopolului tutunurilor, tutunul tăiat este acela care ocupă locul cel dintâiu, atât din punctul de vedere al cantităților vândute, cât și al sumelor încassate. În timpul Regiei concesionarilor țigările de foi ocupau locul al doilea, și apoi veniau țigaretele; dela un timp încoace însă, țigaretele au înlocuit în mare parte țigările de foi, și astăzi ele ocupă locul al doilea, iar tabacurile locul cel din urmă, atât ca cantități cât și ca valori, căci publicul pierde din ce în ce mai mult obiceiul de a trage tabac, care mai înainte eră destul de răspândit printre bătrâni.

Iată proporțiunile în cari se consumă fabricatele Regiei și sumele încassate dela înființarea monopolului până astăzi:

ANII	TUTUNURI TĂIATE					ȚIGĂRI				
	Cantități	o/o din total	Incassări		o/o din total	Cantități	o/o din total	Incassări		o/o din total
			Lei	B.				Bucăți	Lei	
	Kilograme									
1872—73	1.292.274	98,75	11.374.201	78	95,45	2.808.821	0,86	431.830	17	3,63
1873—74	1.898.197	98,52	15.552.881	45	95,14	5.507.650	1,14	610.806	88	3,73
1874—75	2.250.940	98,24	17.770.719	13	95,08	7.771.712	1,36	668.230	81	3,56
1875—76	2.194.537	98,19	17.585.819	30	94,99	7.257.499	1,29	630.923	93	3,41
1876—77	2.135.227	98,30	16.717.450	87	94,99	5.615.361	1,04	547.237	28	3,11
1877—78	2.532.990	98,18	20.272.671	31	93,63	7.500.061	1,17	798.289	98	3,08
1878—79	1.493.341	98,39	12.487.881	37	94,76	4.092.852	1,08	418.954	34	3,19
1879—80	2.511.662	98,44	19.962.176	47	95,26	6.983.354	1,09	612.368	88	2,92
1880—81	2.759.956	98,04	22.383.811	67	94,64	8.474.153	1,20	682.260	30	2,90
1881—82	2.821.100	97,80	22.899.943	10	93,62	8.241.439	1,14	641.153	37	2,63
1882—83	3.239.133	97,47	23.374.294	37	91,88	8.926.609	1,07	653.853	15	2,57
1883—84	3.558.818	97,44	24.864.778	66	91,30	8.806.964	0,96	659.429	10	2,42
1884—85	3.596.475	97,29	25.212.807	20	90,48	8.781.710	0,95	663.218	80	2,88
1885—86	3.499.967	97,13	24.658.040	80	89,59	9.275.165	1,03	701.066	77	2,54
1886—87	3.133.913	96,36	23.328.443	48	88,11	9.480.041	1,16	698.898	98	2,41
1887—88	3.169.746	96,14	26.353.676	55	87,07	8.861.528	1,08	707.852	62	2,34
1888—89	3.149.462	95,70	26.627.300	85	85,44	8.636.336	1,04	724.604	35	2,32
1889—90	3.081.933	95,58	26.650.548	30	83,96	7.092.103	0,88	676.701	35	2,18
1890—91	3.280.503	95,37	27.151.940	76	83,11	7.974.502	0,93	758.640	30	2,92
1891—92	3.444.709	95,39	28.640.326	40	82,17	9.459.100	1,05	854.629	75	2,45
1892—93	3.416.918	94,94	28.800.631	80	81,43	10.753.360	1,19	939.811	55	2,64
1893—94	3.546.220	94,97	30.129.440	90	80,68	10.884.900	1,16	980.767	89	2,63
1894—95	3.442.349	94,90	29.139.226	70	79,80	11.271.410	1,24	973.986	30	2,67
1895—96	3.443.693	94,94	28.668.903	70	79,37	11.242.673	1,24	944.115	60	2,59
1896—97	3.513.286	94,69	29.293.055	95	78,41	12.297.570	1,33	979.490	10	2,68
1897—98	3.516.317	94,41	29.164.055	31	78,19	12.443.532	1,34	999.012	45	2,68
1898—99	3.778.889	93,25	30.694.985	03	76,99	13.421.129	1,33	1.094.264	10	2,75
1899—900	3.484.019	93,—	28.315.353	60	76,45	12.100.244	1,29	979.991	35	2,65
1900—901	2.940.986	89,72	26.993.626	80	72,37	11.041.655	1,70	1.027.874	10	2,75
1901—902	3.619.844	93,50	26.752.229	59	75,78	10.895.369	1,13	852.578	60	2,40
1902—903	3.779.424	93,64	27.647.153	09	75,80	10.358.016	1,02	836.760	35	2,68
1903—904	3.877.723	93,62	28.562.644	—	75,23	10.860.306	1,00	852.760	25	2,24
	97.407.083	95,67	740.560.046	19	79,36	291.620.154	1,14	25.001.778	75	2,68

Tabela No. 75.

ȚIGARETE				TABACURI					TOTAL		
Cantități	$\frac{0}{100}$ din total	Incassări		Cantități	$\frac{0}{100}$ din total	Incassări		$\frac{0}{100}$ din total	Lei	B.	
Bucăți		Lei	B.	Kilograme		Lei	B.		Lei	B.	
609.566	0,05	36.377	50	0,39	4.423	0,34	74.384	97	0,62	11.916.794	42
2.566.517	0,13	102.002	26	0,62	3.928	0,21	81.251	70	0,49	16.346.945	29
3.619.354	0,16	148.370	14	0,79	5.534	0,24	102.715	36	0,53	18.690.035	44
4.530.527	0,21	187.516	15	1,01	6.863	0,31	107.352	64	0,53	18.511.612	02
5.908.090	0,27	238.846	—	1,33	6.385	0,30	94.455	—	0,53	17.597.689	15
9.163.245	0,36	438.502	90	2,03	7.029	0,28	128.217	—	0,59	21.637.681	19
4.549.090	0,23	206.134	90	1,56	3.529	0,24	65.104	99	0,49	13.178.075	60
7.089.847	0,28	295.040	73	1,41	4.910	0,19	84.966	80	0,41	20.957.053	12
12.088.859	0,43	472.906	22	1,99	9.015	0,33	111.165	28	0,47	23.665.729	28
20.198.314	0,70	796.102	63	3,20	10.274	0,36	121.114	72	0,49	24.498.704	94
37.464.510	1,13	1.293.587	75	5,62	10.986	0,33	119.505	36	0,47	25.515.380	63
45.764.410	1,23	1.574.754	48	5,79	12.485	0,35	133.616	07	0,49	27.308.617	58
50.820.888	1,38	1.838.880	90	6,59	14.190	0,38	148.326	30	0,53	27.927.315	50
51.093.271	1,42	2.018.830	13	7,24	15.063	0,42	146.819	05	0,53	28.086.098	60
65.626.979	2,02	2.603.995	07	8,30	14.850	0,46	142.522	—	0,49	29.201.604	09
75.688.233	2,29	3.063.784	63	10,13	15.951	0,49	137.652	30	0,46	30.388.257	74
89.539.329	2,76	3.677.022	53	11,82	17.183	0,33	133.257	30	0,42	31.254.951	06
97.744.885	3,03	4.178.778	24	13,46	17.597	0,51	125.333	25	0,40	31.093.822	61
104.828.570	3,05	4.683.359	45	14,32	15.252	0,45	115.161	53	0,33	32.796.558	27
115.853.040	3,21	5.252.488	30	15,07	12.812	0,32	107.544	80	0,31	31.952.855	75
127.489.511	3,54	5.673.237	10	15,34	11.704	0,33	105.226	90	0,29	35.670.352	69
135.166.731	3,62	6.145.223	51	16,45	9.299	0,25	88.134	—	0,24	37.398.694	76
131.351.630	3,62	6.276.626	40	17,22	8.514	0,24	78.591	—	0,22	36.515.004	07
131.693.402	3,63	6.447.785	85	17,85	7.166	0,19	67.532	80	0,19	36.189.719	59
140.509.502	3,77	7.018.048	45	18,78	7.543	0,20	67.750	10	0,18	37.414.979	56
139.424.589	3,74	7.039.765	11	18,60	19.045	0,51	126.041	97	0,34	35.389.304	61
197.685.407	4,87	7.938.118	72	19,91	22.351	0,55	140.628	05	0,33	39.913.986	06
192.106.352	5,11	7.613.663	—	20,55	21.685	0,60	134.796	80	0,33	37.104.553	56
265.877.651	8,10	9.152.295	73	24,51	15.732	0,48	126.010	80	0,34	37.415.315	78
192.033.847	4,96	7.571.689	91	21,45	15.947	0,41	127.138	80	0,36	35.424.143	39
201.348.751	4,99	7.873.997	43	21,60	14.270	0,35	112.630	40	0,30	36.546.759	73
204.392.519	4,94	8.200.816	10	21,60	15.335	0,37	121.452	80	0,30	37.967.571	32
2.863.827.450	2,81	120.056.548	67	12,90	339.163	0,33	3.576.703	86	0,28	930.476.197	40

Din această tabelă reiese că tutunul tăiat, pe care Regia îl vinde în pachete, reprezintă la 1872, când s'a înființat monopolul tutunului, 98.75% din cantitatea totală a produselor Regiei, și 95.45% ca valoare, iar celelalte produse ale Regiei, ca: țigări de foi, țigarete și tabac, abia reprezentau 1.25%, ca cantități, și 4.55% ca valori; astăzi însă gustul publicului s'a modificat, și din cauza înlesnirii ce prezentă pentru fumători țigarele confecționate de Regie, s'a făcut o deplasare în cantitățile consumate, și astfel tutunul tăiat a căzut la 93.68%, ca cantități în 1903—1904, după ce fusese în 1900—1901 la 89.72%, iar ca valori proporția nu mai este aceea din 1872, ci a scăzut la 75.23%. Țigaretetele din contră, cari la 1872 abia reprezentau 0.05% ca cantități și 0.30% ca valori, s'au ridicat în 1903—1904 la 4.94% ca cantități, după ce ajunsese la 8.10% în 1900—901, iar valoarea țigaretetelor consumate a trecut dela 0.30%, cât eră în 1872, la 21.60% în 1903—904, după ce se urcase în 1900—1901 la 24.54% din totalul încasărilor brute.

Acum dacă vom cercetă cari sunt cantitățile de tutun cari se vând în mai mare cantitate, vom constată că tutunul de calitate III și cel de calitate IV, adică calitățile cele mai ordinare, sunt cele mai căutate, din cauză că populațiunea rurală, precum și populațiunea săracă din orașe, consumă aceste calități, fiind cele mai ieftine. După calitate iată cum se împart produsele Regiei vândute în anul 1903—1904 :

FELUL ȘI CALITATEA FABRICATELOR	1903-1904	
	Cantități	Valori
I. Tutunuri.		
Specialitate kgr. a lei 70,—	798 150	55.870 50
» » » » 60,—	2.810 —	168.600 —
» » » » 55,—	2 —	110 —
Calitatea I » » » 40,—	28.893 120	1.155.724 80
» II » » » 25,—	133.317 340	3.332.933 50
» III » » » 15,—	107 —	1.605 —
» » » » » 10,—	1.113.194 080	11.131.940 80
» IV » » » 6,25	— —	— —
» » » » » 5,—	2.518.257 240	12.591.286 20
Scaferlati superior » » » 50,—	541 800	27.090 —
Tumbeky » » » 20,—	292 500	5.850 —
Preparat in săpun » » » 4,—	87 650	350 60
Leșie pentru animale » » » —,80	76.690 —	61.352 —
Lichid incolor pentru plante » » » 1,25	436 —	545 —
Tutun de pipă » » » 40,—	20 525	821 —
» » » (50 cutii) a 125 gr. cutia » 5,—	62 500	250 —
Fabricate pentru export diferite	2.276 150	28.314 60
Brute » » »	— —	— —
Total kilograme și valori . . .	3.877.786 085	28.562.644 —
II. Tabacuri.		
Ceam kgr. a lei 40,—	64 665	2.586 60
Rapé » » » 20,—	17 500	350 —
Rusesc » » » 8,—	14.487 150	115.897 20
Calitatea I » » » 6,—	107 —	642 —
» II » » » 3,—	659 —	1.977 —
Rusesc pentru export » » » 3,—	— —	— —
Total kilograme și valori . . .	15.335 315	121.452 80
III. Țigări.		
Suta de bucăți a lei 300,—	8	24 —
» » » » » 250,—	191	477 50
» » » » » 200,—	97	194 —
» » » » » 180,—	185	333 —
Transport	481	1.028 50

FELUL ȘI CALITATEA FABRICATELOR	1903-1904	
	Cantități	Valori
Report	481	1.028,50
Suta de bucăți a lei 160,—	3	4 80
» » » » » 150,—	192	288 —
» » » » » 120,—	1.240	1.488 —
» » » » » 100,—	3.664	3.664 —
» » » » » 90,—	384	345 60
» » » » » 80,—	3.348	2.678 40
» » » » » 70,—	3.532	2.472 40
» » » » » 60,—	11.349	6.809 40
» » » » » 50,—	151.696	75.848 —
» » » » » 40,—	37.553	15.021 20
» » » » » 25,—	—	— —
» » » » » 30,—	9.006	2.701 80
» » » » » 25,—	572.536	143.134 —
» » » » » 20,—	3.329	665 80
» » » » » 15,—	258.120	38.718 —
» » » » » 10,—	1.841.644	184.164 40
» » » » » 5,—	7.462.199	373.109 95
Pentru export diferite	30	3 —
Total bucăți și valori	10.360.306	852.145 25
IV. Țigarete.		
Suta de bucăți a lei 15,—	220.402	33.060 30
» » » » » 10,—	8.636.747	863.674 70
» » » » » 8,—	—	— —
» » » » » 7,50	9.445.130	708.384 75
» » » » » 6,—	710.680	42.640 80
» » » » » 5,—	98.381.555	4.919.077 75
» » » » » 2,50	48.417.340	1.210.433 50
» » » » » 3,—	10.000	300 —
» » » » » 2,—	459.995	9.199 90
» » » » » 1,50	3.886.100	58.291 50
» » » » » 1,—	32.536.900	325.369 —
Pentru export diferite	1.687.670	30.383 90
Total bucăți și valori	204.392.519	8.200.816 10
Totalul general al valorilor	—	37.737.058 15

După calitățile pe cari le vinde Regia se vede că, nu numai la tutunuri, dar și la țigări, țigarete și tabacuri, tot calitățile inferioare sunt acelea cari se vând în cantități mai mari, producând cele mai mari venituri Statului.

La înființarea monopolului tutunului, în comunele rurale se consumă mai puțin tutun decât în comunele urbane, cauza în mare parte eră că concesionarii nu aveau depozite îndestulătoare prin comunele rurale, și una din plângerile cari se ridicau necontentit în contra concesionarilor, eră tocmai aceasta că nu se găsiă tutun prin comunele rurale, și Regia nu voiă să înființeze depozite, ca să nu aibă cheltueli prea mari de administrație, iar Regia se apăară că dacă nu înființază depozite prin comunele rurale, este că nu găsește antrepozitari pentru comunele rurale.

La 1872 se vindeă tutun în comunele rurale pentru suma de 4.786.470 lei, (41%), pe când în comunele urbane se vindeă pentru 7.130.325 lei, (59%) deși populațiunea rurală este de 4 ori mai numeroasă decât cea urbană; dela 1879 însă, de când Regia monopolului tutunului a trecut sub administrațiunea Statului, consumațiunea tutunului în comunele rurale a ajuns pe cea din comunele urbane, căci la 1879 se consumă tutun în comunele rurale pentru suma de 10.538.338 lei, (50.30%) iar în comunele urbane pentru suma de 10.413.422 lei (49.70%) și această proporțiune s'a mântinut până astăzi, căci s'au înființat prin comunele rurale toate depozitele de tutunuri de cari ele aveau nevoie. Impărțind consumațiunea tutunului pe județe, iată în ce ordine sunt așezate după importanța consumațiunii tutunului și celorlalte produse ale Regiei :

No. curent	JUDEȚELE	TUTUN		ȚIGĂRI	ȚIGARETE	TABAC	EXPORT	TOTAL		%
		Kilogr.	Bucăți	Bucăți	Kilogr.	Lei B.	Lei			
							Lei	B.		
1	Ilfov	406.952	3.912.951	54.393.552	2.714	—	7.091.231	65	19.42	
2	Dolj	218.965	807.302	10.714.933	416	—	1.955.058	90	5.35	
3	Brăila	139.444	1.118.201	13.670.200	1.443	1.852,50	1.937.341	45	5.20	
4	Constanța	206.445	468.809	8.573.170	511	4.233,13	1.784.001	23	4.90	
5	Prahova	170.843	518.012	8.747.280	475	—	1.736.385	16	4.75	
6	Iași	146.039	245.175	11.285.100	1.139	23.840,40	1.623.058	40	4.45	
7	Covurluiu	113.543	495.950	10.148.100	767	360,—	1.465.420	50	4.00	
8	Teleorman	169.274	179.550	4.655.350	182	—	1.294.178	70	3.55	
9	Ialomîța	147.155	98.973	6.083.000	213	—	1.149.489	—	3.15	
10	Bacău	134.751	142.875	3.536.900	436	—	1.038.817	20	2.85	
11	Buzău	114.221	156.927	5.583.300	233	—	1.034.856	60	2.85	
12	Botoșani	111.659	108.058	4.105.988	806	—	938.753	30	2.60	
13	Mehedinți	113.163	348.800	3.147.450	284	1.330,—	877.742	60	2.40	
14	Putna	87.694	142.200	5.259.400	473	—	874.837	30	2.40	
15	Vlașca	97.590	158.204	4.376.500	155	7.268,75	858.187	10	2.36	
16	Tulcea	89.318	234.275	4.483.950	717	1.414,25	855.207	81	2.35	
17	Neamțu	92.614	60.300	3.616.860	487	—	775.500	—	2.15	
18	Dâmbovița	94.630	96.175	4.706.950	134	—	764.656	95	2.10	
19	Romanați	90.521	209.975	3.602.400	72	—	754.214	40	2.10	
20	Argeș	93.878	152.350	2.482.460	147	—	751.365	55	2.06	
21	Tutova	87.790	90.750	3.380.200	424	—	746.001	—	2.05	
22	R.-Sărat	77.258	60.607	5.435.300	178	—	686.339	50	1.90	
23	Dorohoiu	94.991	24.673	1.811.550	297	—	655.204	10	1.80	
24	Tulcea	83.937	111.225	2.362.800	135	—	633.130	10	1.75	
25	Roman	81.346	40.600	2.055.037	215	—	624.670	63	1.70	
26	Teenciu	76.713	45.450	2.419.510	220	—	617.886	80	1.70	
27	Suceava	78.382	26.500	1.522.150	327	—	582.854	10	1.60	
28	Vaslui	76.190	35.600	1.455.450	252	—	525.340	90	1.48	
29	Fălciu	64.703	22.550	2.012.200	236	—	482.701	—	1.35	
30	Olt	66.347	47.025	1.192.700	25	—	465.961	—	1.30	
31	Gorj	56.934	127.225	1.563.150	95	—	412.250	40	1.15	
32	Muscel	54.196	20.750	1.642.160	47	—	412.061	77	1.15	
		3.737.487	4.358.021	200.055.050	14.275	101.135,21	36.470.541	27	100/0	

Din această tabelă reiese că în județul Ilfov, în care este cuprinsă și capitala țerii, se consumă cea mai mare cantitate de tutun, căci numai județul Ilfov reprezintă el

singur aproape a cincea parte din consumațiunea tutunului în întreaga țară.

În România se fumează 650 grame de tutun pe cap de locuitor pe fiecare an, pe când în celelalte țeri se consumă de 3 și 4 ori mai mult, iar consumația tutunului în România revine la 6 lei de cap de locuitor pe fiecare an.

La tutun cheltuelile reprezentând 24.09% din venit, rezultă că impozitul pe care-l plătesc particularii, sub forma monopolului, este de 75.91%, adică la un pachet de tutun, care se vinde cu un leu, costul tutunului, al fabricațiunii și al cheltuelilor de administrație, este de aproape 25 bani, iar restul de 75 bani este impozitul, și prin urmare la fiecare pachet de tutun de 10 bani, țăranul plătește $7\frac{1}{2}$ bani impozit către Stat.

Dacă am împărți România în 4 regiuni: Oltenia, Muntenia, Moldova și Dobrogea și am pune separat județul Ilfov, iată în ce proporțiuni se repartizează valoarea tutunurilor vândute în aceste diferite regiuni dela înființarea monopolului tutunului și până astăzi:

ANII	OLTENIA	MUNTENIA	ILFOV	MOLDOVA	DOBROGEA
	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei
1872-73	1.361.108	3.432.265	2.647.416	4.092.520	—
1873-74	1.828.344	4.700.327	3.296.116	5.981.004	—
1874-75	2.165.251	5.224.378	3.839.660	6.896.338	—
1875-76	2.083.526	5.160.652	3.994.374	6.804.808	—
1876-77	2.170.276	5.090.649	3.561.786	6.299.357	—
1877-78	2.616.681	6.804.136	4.688.573	6.883.770	—
1879-80	2.646.590	6.299.329	3.995.698	8.030.059	—
1880-81	2.898.381	6.956.728	4.601.789	9.184.224	6.380
1881-82	3.272.218	7.338.656	4.725.595	9.082.199	379
1882-83	3.183.387	7.556.161	4.905.713	8.008.856	983.984
1883-84	3.486.004	8.093.477	5.180.391	8.982.477	1.486.312
1884-85	3.581.771	7.931.798	5.360.013	9.462.326	1.520.654
1885-86	3.764.765	7.855.065	5.456.177	8.912.540	1.530.940
1886-87	3.893.052	8.500.657	5.887.384	8.926.940	1.759.863
1887-88	4.084.820	9.058.220	6.365.274	8.975.279	1.770.792
1888-89	4.065.213	9.334.819	6.595.919	9.526.175	1.829.284
1889-90	3.975.908	9.451.295	6.502.790	9.208.402	1.882.865
1890-91	4.197.591	9.889.877	6.846.173	9.675.993	2.090.618
1891-92	4.414.574	10.473.010	7.093.638	10.671.879	2.193.286
1892-93	4.544.811	10.560.645	7.305.895	10.907.523	2.277.511
1893-94	4.699.932	10.257.398	7.650.297	11.459.057	2.456.923
1894-95	4.611.899	10.514.695	7.891.534	11.079.530	2.280.777
1895-96	4.566.484	10.411.241	7.788.545	11.138.291	2.203.978
1896-97	4.581.124	9.834.430	8.118.685	11.366.084	2.458.025
1897-98	4.413.523	10.930.111	8.357.315	11.044.033	2.649.598
1898-99	4.906.615	12.387.846	8.765.734	10.965.313	2.822.407
1899-900	4.659.104	11.941.786	8.379.676	9.990.434	2.328.807
1901-902	4.441.059	11.402.915	7.200.444	9.821.599	2.345.029
1902-903	4.631.060	11.956.543	7.091.232	10.052.778	2.637.795

Din această tabelă reiese că, la înființarea monopolului tutunului, în Oltenia se consumă tutun pentru suma de 1.361.108 lei; iar astăzi se consumă pentru 4.631.060 lei, adică în timp de 32 ani consumațiunea s'a întreit (340%).

În Muntenia proporțiunea este aproape aceeaș, căci de la 3.432.265 lei s'a ridicat la 11.956.543 lei, ceea ce reprezintă 348%.

În județul Ilfov, în care consumațiunea se ridicase la 8.765.784 lei în 1899—1900, în urma crizei din 1900 a scăzut cu un milion și jumătate lei, din cauză că cei mai mulți funcționari fiind în Capitală, și reducerile bugetare izbînd mai mult pe funcționari, ei și-au redus cheltuelile pentru tutun, și astfel județul Ilfov, care mai înainte păstră aproape aceeaș proporțiune, ca și celelalte părți ale țerii, astăzi reprezintă un pröcent mai mic, căci la 1872 județul Ilfov consumă tutun pentru 2.647.416 lei, iar astăzi, deși consumațiunea s'a ridicat la 7.091.232 lei, ea nu reprezintă decăt 267% față cu consumațiunea din 1872, pe când în celelalte părți ale țerii proporțiunea este cu mult mai mare, afară de Moldova, unde consumațiunea tutunului n'a mers așa de repede ca în restul țerii.

În Moldova, la 1872, se consumă tutun pentru suma de 4.092.520 lei, iar în 1903—1904 consumațiunea s'a ridicat la 10.052.778 lei, ceea ce reprezintă un spor de 245%.

Cercetând care este proporțiunea consumațiunii de tutun pe cap de locuitor în diferitele județe ale țerii, iată în ce ordine sunt așezate județele după valoarea consumațiunii tutunului:

No. curent	NUMELE JUDEȚELOR	Câți lei revin de cap de locuitor		No. curent	NUMELE JUDEȚELOR	Câți lei revin de cap de locuitor	
		Lei	B.			Lei	B.
1	Brăila	12	95	17	Fălciu	5	15
2	Ilfov	12	85	18	Tecuci	5	10
3	Constanța	12	65	19	R.-Sărat	4	95
4	Covurluiu	10	05	20	Vasluiu	4	65
5	Iași	8	40	21	Buzău	4	60
6	Tulcea	6	70	22	Suceava	4	40
7	Tutova	6	40	23	Vlașca	4	20
8	Ialomița	6	05	24	Dorohoiu	4	05
9	Putna	5	75	25	Romanați	3	70
10	Prahova	5	60	26	Argeș	3	60
11	Roman	5	59	27	Dâmbovița	3	58
12	Botoșani	5	45	28	Muscel	3	55
13	Teleorman	5	41	29	Mehedinți	3	50
14	Dolj	5	40	30	Vâlcea	3	25
15	Bacău	5	30	31	Olt	3	23
16	Neamțu	5	20	32	Gorj	2	40

Media consumațiunii tutunului în România fiind de 6 lei de cap de locuitor, această medie este reprezentată de județele Tutova, Ialomița, Putna, iar în județele unde se consumă tutun de o calitate superioară, care este mai scump, ca județele Ilfov, Brăila, Constanța, în aceste județe revine de cap de locuitor o valoare îndoită decât media de 6 lei. Județele de munte însă ca: Gorjul, Vâlcea, Muscel, Dâmbovița, au o consumațiune cu mult mai mică; de aci am putea conchide că în județele unde sunt centre mari urbane și în porturi se consumă mai mult tutun, pe când în județele de munte se consumă mai puțin.

Este interesant de observat că în județele în cari se cultivă tutunul ca: Dâmbovița, Vlașca, Vâlcea există o consumațiune mai mică de tutun. Aceasta ne-ar îndreptăți să credem că în aceste județe contrabanda este mai ușoară, deoarece cultura ilicită se poate strecură mai cu înlesnire în județele în cari se cultivă tutun, decât în celelalte județe.

III.

Cultura tutunului.

Tutunul a început să se cultive în Principatele Române încă din secolul al XVII-lea. Del Chiaro (1709) Peyssonel (1759), Generalul Bauer (1770), Carra (1777), Raicewich (1782), afirmă că în timpul când ei au călătorit prin Principate, se cultivă tutunul în cantități destul de mari, mai cu seamă calitățile inferioare, cari se consumau de țărani, iar tutunul de calitate superioară, care se fumă de boieri, se aducea din Turcia.

În bugetul anului 1759, după datele ce ni le-a lăsat Generalul Bauer în Memoriile sale asupra Principatelor Române (1), ne spune că tutunăritul aducea un venit de 5.000 lei vechi (1.851,85 lei noi pe an), și dacă socotim că darea asupra tutunului era de 4 lei vechi și 16 parale de pagonul cultivat cu tutun, găsim că în Muntenia pe la jumătatea secolului XVIII se cultivau 1.140 pogoane cu tutun.

Tutunul românesc ajunsese chiar să se exporteze, căci în tabela de exportul Munteniei în anul 1832, vedem figurând că s'a exportat tutun românesc pentru suma de 67.407 lei noi, și exportul tutunului a continuat în tot timpul perioadei regulamentare, și chiar după Unirea Principatelor; până la reînființarea monopolului tutunului în 1872, s'a exportat tutun pentru sumele următoare:

(1) Général de Bauer, *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*. Francfort 1778.

Tabela No. 80.

ANII	Valoarea tutunului exportat
	Lei noi
1862	39.008
1863	337.300
1864	90.420
1865	320.260
1866	275.749
1867	84.995
1868	15.362
1869	137.323
1870	—
1871	35.614
1872	30.782

Odată cu reînființarea monopolului tutunului în 1872 a încetat și exportul tutunului, căci astăzi se exportează o foarte mică cantitate de tutun.

În secolii trecuți, ca și astăzi, tutunul cultivat în țară nu acoperia trebuințele consumațiunii întregi, ci se importă din Turcia (Macedonia și Asia mică) tutunul de calitate superioară; dar din consumațiunea totală de tutun, care se ridică astăzi la 4.138.892 kilogr. pe an, 3.300.000 kgr. la 3 $\frac{1}{2}$ milioane kgr. tutun se cultivă în țară (86%) și numai restul de 14% se aduce din străinătate, astfel încât cultura tutunului reprezintă o bogăție destul de însemnată pentru țară, căci cultivatorii de tutun încassează dela Regie pe fiecare an sume variind dela 2 $\frac{1}{2}$ milioane la 3 milioane lei.

În timpul regiei concesionarilor, ei au căutat să reducă cât mai mult numărul județelor în cari se cultivă tutun, pentru ca controlul culturii să fie mai ușor, și cheltuelile de supraveghiere să fie reduse cât se poate mai mult. De unde înainte de 1864 tutunul se cultivă aproape în toate județele țării, în timpul concesionarilor,

numărul județelor în cari se cultivă tutun fusese redus la 6 județe, și ce este mai mult, chiar în acele 6 județe s'a redus numărul comunelor, precum și întinderea pământului cultivat cu tutun în acele comune; așa încât la 1879, când Statul a luat în mâinile sale administrațiunea monopolului tutunului, abia se cultivă în toată țara 2.249 hectare de tutun, căci Regiei concesionare îi convenia să aducă tutun din străinătate și să cultive cât mai puțin tutun în țară.

Din tabela ce urmează se poate vedea numărul hectarelor cultivate cu tutun, dela 1862 până la 1879, când s'a reziliat contractul cu Regia concesionară, precum și producțiunea tutunului în kilograme.

Tabela No. 81.

ANII	Intinderea cultivată	Producțiunea
	Hectare	Kilograme
1862	2595	1.242.634
1863	4417	1.906.123
1864	1456	690.304
1865	3602	1.347.148
1866	2818	676.753
1867	2371	944.627
1868	1161	531.421
1869	2131	504.934
1870	3114	1.002.022
1871	3207	1.313.541
1872	—	—
1873	417	79.786
1874	1684	714.248
1875	3527	2.595.989
1876	4651	2.834.694
1877	3089	2.080.733
1878	3467	2.500.000

Din această tabelă se vede că intențiunea Regiei concesionare era ca să nu cultive deloc tutunul în țară, și să aducă din străinătate tot tutunul necesar consumațiunii țerii. Intr'adevăr în 1872 nu s'a cultivat deloc tutun, iar în 1873 s'au cultivat numai 417 hectare, și numai în fața stăruințelor pe cari le-a pus Guvernul român, Regia a început să cultive 1684 pogoane în 1874, și numai în 1875 a dat o întindere mai mare culturii tutunului în țară.

Interesul Statului român era să se desvolte cât mai mult cultura tutunului în țară, căci era un izvor de bogăție pentru cultivatori, cea mai mare parte din ei țărani, cari pe o întindere mică de pământ puteau să-și găsească hrana, și era o chestiune de mare însemnătate pentru economia generală a țării, ca să nu se lase o sumă de 2—3 milioane lei să se piardă pentru cultivatorii români și să intre în buzunarele antreprenorilor străini.

Neapărat că în fiecare an se duc în străinătate câteva milioane lei pentru calitățile superioare de tutun, cari nu se pot produce în țară, dar tendința Regiei trebuie să fie ca să aclimateze în țară calitățile de tutun superioare, ca încetul cu încetul să se micșoreze cantitatea de tutun care se importă din străinătate.

Regia concesionară din contra, n'a voit să cultive în primii ani, nici chiar tutunul de calitate inferioară, care totdeauna s'a produs în țară, și s'a aprovizionat în primul an al concesiunii cu cantități însemnate de tutun, căci în 1872 s'a importat tutun pentru suma de 10.756.737 lei, pe când în anii precedenți importul tutunului varia dela 500.000 lei la 2 milioane lei.

Dela 1879, de când Statul a luat administrațiunea monopolului tutunului, s'au introdus o mulțime de îmbunătățiri în exploatarea acestui monopol; astfel s'a început a se da o dezvoltare mai mare culturii tutunului indigen, și în timp de 25 ani s'a îndoit suprafața cultivată cu tutun, trecând astăzi de 7.500 hectare.

O a doua îmbunătățire, de mult timp reclamată, era cultivarea în țară a diferitelor specii de tutun de o calitate mai superioară, cari se importau din străinătate. În acest scop încă din anul 1890 au început diferite încercări de a se aclimata în țară oarecari varietăți de tutunuri străine. S'au făcut încercări în diferite județe, în cari se cultivă deja tutunul, ca Prahova, Vlașca, Dâmbovița, Tulcea și s'au cultivat speciile următoare de tutun străin: Yaka, Smyrna, Persicean, Samsun, Scaferlaty, Havana și tutun din Palatinat. Dintre aceste varietăți acelea cari s'au aclimatat în mod satisfăcător au fost tutunurile de Yaka, Samsun și Persicean, cari se cultivă și astăzi în județele

Dâmbovița, Romanați, Vlașca, Ilfov, Ialomița, Tutova, Constanța, Muscel, Prahova și Vâlcea.

Consiliul de administrație al Regiei monopolului tutunului a hotărât ca în anul 1905 să admită la cultura tutunului numai pe acei locuitori, cari vor cultiva tutun din semințe de Persicean, Samsun și Yaka produse în țară și date de Regie gratuit. Aceste județe sunt următoarele:

Tabela No. 82.

No. coront	JUDEȚELE	FELUL SEMINȚEI	Intinderea cultivată
			Hectare
1	Vlașca . . .	Yaka și Persicean . . .	1.980
2	Ilfov . . .	Persicean	1.610
3	Ialomița . .	Persicean	1.190
4	Dâmbovița.	Samsun și Yaka . . .	1.140
5	Romanați . .	Yaka, Sams. și Persic.	700
6	Tutova . . .	Yaka	400
7	Tulcea . . .	Yaka	200
8	Constanța .	Yaka	100
9	Vâlcea . . .	Yaka	100
10	Muscel . . .	Yaka	60
11	Prahova . . .	Yaka	20
		Total . . .	7.500

Din experiențele făcute de Regia monopolului tutunului cu diferitele specii de tutun străin cultivate în țară, rezultă că regiunea dealurilor, și mai cu seamă a viilor, este foarte priincioasă culturii tutunului de calitate superioară, și prin urmare viile devastate de filoxeră ar fi un teren bun pentru cultura tutunului, și astfel acei locuitori, atât de încercați, vor putea să aibă o compensație cultivând tutun.

Regia a și început de curând să cultive tutun în renumita podgorie dela Drăgășani, și încercările ei au fost încununate de succes. Ar trebui să se dea o dezvoltare și mai mare culturii tutunului la Drăgășani, ca cu timpul

să se poată produce în țară calități de tutun, cari să rivalizeze cu cele din Macedonia, și astfel banii cari se duceau în străinătate pentru tutunul turcesc să rămâie în țară.

Din calitățile de tutun străin cultivate în țară, mai toate au dat o producțiune satisfăcătoare, căci media producțiunii este de 700—800 kgr. la hectar, și după cum se vede din următoarea tabelă, această medie a fost atinsă, și chiar întrecută, pentru unele specii, în unele localități:

Tabela No. 83.

No. curent	Specia de tutun cultivată	Dâmbovița	Prahova	Vlașca	Tulcea	Media
1	Yaka	912	795	733	822	815
2	Smyrna	1.664	1.401	1.961	950	1.494
3	Samsun	1.556	1.542	774	938	1.202
4	Palatinat	1.168	806	1.254	868	1.024
5	Havana	1.488	671	280	730	792
6	Scaferlaty	1.146	1.554	—	199	996
7	Persicean	1.324	1.179	652	619	943
	Media	1.323	1.135	942	732	—

Regia monopolului tutunului, pentru a înlesni cultivatorilor mijloacele de a cultiva tutunul, le acordă diferite avansuri în bani. Astfel un prim avans de 80 lei de hectar se dă acelor cultivatori, cari fac ogoarele în condițiuni prescrise de Regie și întrebuițează semințe din varietățile Persicean, Samsun și Yaka, procurată gratuit de Regie, și un al doilea avans de 100 lei de hectar, care se dă la culesul tutunului, putându-se ridică la 150 lei, pentru aceia cari fac uscătorii pentru tutun.

Județele în cari este autorizată de Regie cultura tutunului se împart în 5 zone, după calitatea tutunului ce se produce în fiecare din aceste zone; iar prețurile pe cari le plătește Regia cultivatorilor de tutun sunt fixate pe zone după diferitele calități de tutunuri.

În zona întâia, care are tariful cel mai scăzut, sunt cuprinse următoarele județe:

1)	Județul Ilfov, 16 comune, se cultivă	1.610	hectare
2)	» Vlașca, 18 » » »	1.220	»
3)	» Ialomița, 15 » » »	1.190	»
4)	» Dâmbovița, 24 » » »	1.100	»
5)	» Romanați, 24 » » »	700	»
Total . . .		<u>5.820</u>	hectare

Zona a doua cuprinde județele:

1)	Județul Tutova, 16 comune, se cultivă	400	hectare.
2)	» Constanța, 6 » » »	100	»
3)	Parte din Vlașca, 11 » » »	760	»
Total . . .		<u>1.260</u>	hectare.

Zona a treia cuprinde județele:

1)	Județul Muscel, 3 comune, se cultivă	60	hectare
2)	» Dâmbovița, 1 » » »	40	»
3)	» Prahova, 1 » » »	20	»
Total . . .		<u>120</u>	hectare

Zona a patra cuprinde:

1)	Județul Vâlcea, 6 comune	100	hectare
----	------------------------------------	-----	---------

Zona 5 cuprinde 5 comune din jud. Tulcea. 200 »

Total general . . . 7.500 hectare

Iată acum prețurile pe cari le plătește Regia pentru tutunul cultivat în aceste zone:

ZONA	JUDEȚELE	Prețurile plătite de Regie pe kilogram				
		Calitatea I	Calitatea II	Calitatea III	Purda	Nepăpusit
Zona I	Ilfov, Dâmbovița, Romani, Ialomița și parte din Vlașca	lei lei	lei lei	lei lei	lei lei	lei
		0,40—1,00	0,20—0,70	—	0,10—0,15	0,05
Zona II	Tutova, Constanța și parte din Vlașca	1,30—1,80	0,70—1,20	0,30—0,60	0,10—0,15	0,05
		Dâmbov., Muscel, Prahov.				
Zona III	a) Regiunea dealurilor . b) " șesurilor .	1,50—2,00	0,80—1,40	0,30—0,70	0,10—0,15	0,05
		1,30—1,80	0,70—1,20	0,30—0,60	0,10—0,15	0,05
Zona IV	Vâlcea: a) Regiunea dealurilor . b) " șesurilor .	1,50—3,00	0,40—1,00	—	0,10—0,15	0,05
		0,70—1,80	0,20—0,60	—	0,10—0,15	0,05
Zona V	Tulcea: a) Reg. dealur. pictroase b) " " pământ. c) " șesurilor	3,00—4,00	0,50—2,00	—	0,10—0,15	0,05
		1,50—3,—	0,40—1,00	—	0,10—0,15	0,05
		0,70—1,80	0,20—0,60	—	0,10—0,15	0,05

Din această tabelă reiese că județele Tulcea și Vâlcea sunt acelea cari produc calitățile cele mai bune de tutun, cari se plătesc de Regie până la 4 lei kgr.

Din prețurile pe cari le plătește Regia cultivatorilor de tutun, se rețin 6%, care servă pentru formarea unui fond din care se împart recompense cultivatorilor sărguitori, dându-li-se ca premii: vite, grape, pluguri de fier, unelte, semințe, arbori fructiferi, etc., precum și ajutoare pentru facerea de uscătorii de tutun și ajutoare în caz de distrugerea culturilor de tutun de grindină și foc.

Regia monopolului tutunului, pe lângă sumele înscrise în bugetul general al Statului pentru cheltuelile necesare acestei administrațiuni, mai are trei bugete speciale, cari servesc la îmbunătățirea culturii tutunului și la ajutorarea lucrătorilor manufacturilor de tutun și fabricii de chibrituri. Aceste trei bugete se ridicau în anul 1903—1904 la suma de 332.000 lei și anume:

1) Bugetul fondului pentru îmbunătățirea culturii tutunului în sumă de 194.000 lei.

2) Bugetul fondului pentru distrugerea culturii ilicite a tutunului și urmărirea contrabandelor 84.000 lei.

3) Bugetul casei de ajutor a lucrătorilor manufacturilor de tutun și fabricii de chibrituri 54.000 lei.

Pe lângă tutunul recoltat în țară, Regia mai cumpără din străinătate diferite calități de tutun superioare, ca: Serres-Basma și altele, pe cari le fabrică în cele două manufacturi din București și Iași și apoi le revinde consumatorilor cu prețurile următoare:

Tabela No. 85.

AN II	PREȚURILE CU CARI S'AU VÂNDUT TUTUNURILE											
	Speciali- tate	C A L I T A T E A										
		I		II		III		IV		V		
		Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	
1879—80	60	—	50	—	25	—	12	50	7	50	5	—
1880—81	60	—	50	—	25	—	12	50	7	50	5	—
1881—82	60	—	50	—	25	—	12	50	7	50	5	—
1882—83	60	—	50	—	25	—	12	50	7	50	4	—
1883—84	60	—	40	—	20	—	12	50	7	50	4	—
1884—85	60	—	40	—	20	—	12	50	7	50	4	—
1885—86	60	—	40	—	20	—	10	—	4	—	—	—
1886—87 la	}	60	50	25	10	—	4	—	—	—	—	—
1897—98												
1898—99	}	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		60	40	25	10	5	—	—	—	—	—	—
1899—900	}	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		60	40	25	10	5	—	—	—	—	—	—
1900—901	}	70	50	30	12	50	6	25	—	—	—	—
		60	40	25	10	5	—	—	—	—	—	—
1901—902	}	70	50	—	12	50	6	25	—	—	—	—
		60	40	25	10	—	5	—	—	—	—	—
1902—903	}	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		60	40	25	10	—	5	—	—	—	—	—
1903—904	}	70	55	—	15	—	—	—	—	—	—	—
		60	40	25	10	—	5	—	—	—	—	—

Pentru anul 1904—1905 prețul tuturilor fabricatelor Regiei monopolului tutunurilor a fost fixat precum urmează:

I TUTUNURI tăiate	FELUL IMPACHETĂ- RII	Cantitatea		II ȚIGARETE	FELUL IMPACHETĂ- RII	PREȚUL					
		K.	Gr.			Prețul	Conținut	Cutii			Bucata
								But.	L. B.	L. R.	
Tutun de lux Specialitate (Lei 55 kgr.)	Cutii cu etichete roșii, tipar aurit . . .	1	55	Carmen-Sylva (Cu vârful aurit)	Cutii de carton alb lustruit, banderola cu tipar aurit . . .	10	1	50		15	
		500	27			50	50	7	50		15
Calitatea I (Lei 40 kgr.)	Cutii cu etichete galbene, tipar negru . . .	1	40	De Iași (Invelite cu foaie de havana și cu vârful de carton)	Pachete de carton, banderola maron, tipar negru . . .	100	5	50		15	
		500	20			8	100	15		15	
Calitatea II (Lei 25 kgr.)	Pachete de hârtie galbenă, banderolă albă sau galbenă . . .	1	20	Pelșor (Cu vârful aurit)	Cutii de lux, banderola maron, tipar aurit . . .	10			1	10	
		500	12			50	10			1	10
Calitatea III fină (Lei 15 kgr.)	Cutii cu etichete albastre, tipar negru . . .	1	25	Specialitate (Cu vârful de carton și fără carton)	Cutii a 100 bucați și pachete a 10 bucați . . .	10			1	10	
		500	12			50	100	10		1	10
Calitatea III fină (Lei 15 kgr.)	Cutii cu etichete albastre, tipar negru . . .	1	25	Ministru (Cu vârful de carton și fără carton)	Cutii a 100 bucați și pachete a 10 bucați . . .	10			1	10	
		500	12			50	100	10		1	10
Calitatea III fină (Lei 15 kgr.)	Pachete de hârtie albastră, banderolă albă sau albastră . . .	1	20	Ambre	Pachete de hârtie albă, banderolă albastră, tipar argintat . . .	10			1	10	
		500	10			2	50	10			1
Calitatea III fină (Lei 15 kgr.)	Cutii cu etichete violete, tipar negru . . .	1	20	Regale (Cu vârful de carton și fără carton)	Cutioare a 10 bucați sau cutii a 100 bucați . . .	10			80	08	
		500	10			2	50	100	8		80
Calitatea III (Lei 10 kgr.)	Pachete de hârtie verde, banderolă cu tipar roșu sau negru . . .	1	20	Intim-Club (Cu vârful de carton și fără carton)	Pachete de hârtie albă, banderola roșie, tipar aurit . . .	20			1	20	06
		500	10			1	50	100	6		1
Rural (Lei 5 kgr.)	Pachete de hârtie violetă, tipar negru . . .	1	20	Principesa (Cu vârful de carton)	Pachete de hârtie albă, banderola violetă, tipar aurit . . .	25			1	25	05
		500	10			30	25			1	25
DIVERSE	Pachete originale ale Regiei franceze, de hârtie albastră, banderolă roșie . . .	1	40	Iaka (Cu vârful de carton)	Pachete sau portofele de carton, banderolă de hârtie galbenă, tipar negru . . .	20			1	20	06
		500	20			20	100	5		1	20
Scaferlari superior (Lei 50 kgr.)	Pachete de hârtie verde, tipar negru . . .	1	20	Reporter (Cu vârful de carton)	Portofele de carton roșu, banderola galbenă . . .	20			1	05	
		500	10			10	100	5		1	05
Tutun de pipă (Lei 40 kgr.)	Plicuri, idem, stampila neagră pătrată sau rotundă . . .	1	10	Scaferlari (Cu vârful de carton și fără carton)	Cutii a 100 bucați . . .	100	6			06	
		500	20			10	100	6			06
Tumbecky (Lei 40 kgr.)	Plicuri de hârtie maron, stampila neagră . . .	1	20	Dame (Cu vârful de carton, fără carton)	Pachete galbene și banderole de hârtie portocalie, tipar negru . . .	20			1	05	
		500	10			10	100	5		1	05
EXTRACT DE TUTUN (Pentru animale și plante)	Pachete originale ale Regiei franceze, de hârtie albastră, banderolă roșie . . .	1	500	Comerciale (Cu vârful de carton și fără carton)	Pachete de hârtie albastră, banderola albastră, tipar negru . . .	10			50	05	
		5	25			50	2	50		50	05
LESIE PENTRU ANIMALE (bani 80 kgr.)	Pachete sau cutii cu banderolă albă . . .	di	fe	Funcționari (Cu vârful de carton și fără carton)	Cutii cu etichete albastre, tipar negru . . .	100	5			05	
		ri	te			100	5			25	02 1/2
LICHID INCOLOR pentru plante (Lei 1-1.25 k.) PREPARAT IN SAPUN (Lei 4 kgr.)	Cutii cu etichetă verde, tipar negru . . .	500	10	Militare (Cu vârful de carton și fără carton)	Pachete, idem . . .	100	2	50		02 1/2	
		200	4			10	2	50		25	02 1/2
LICHID INCOLOR pentru plante (Lei 1-1.25 k.) PREPARAT IN SAPUN (Lei 4 kgr.)	Cutii de tinichea	2	1	Sergent (Cu vârful de carton și fără carton)	Pachete albastre, banderolă de hârtie verde, tipar negru . . .	10			25	02 1/2	
		5	1			60	100	2	50		25
LICHID INCOLOR pentru plante (Lei 1-1.25 k.) PREPARAT IN SAPUN (Lei 4 kgr.)	Cutii de tinichea a 5 kgr.	1	1	Dorobant (Fără carton)	Cutii, idem . . .	10			15	01 1/2	
		5	1			5	100			15	01 1/2
LICHID INCOLOR pentru plante (Lei 1-1.25 k.) PREPARAT IN SAPUN (Lei 4 kgr.)	Pachete de hârtie maron . . .	100	40	Sergent (Cu vârful de carton și fără carton)	Pachete de hârtie albă, banderola maron, tipar negru . . .	10			10	01	
		50	20			10	1			10	01
LICHID INCOLOR pentru plante (Lei 1-1.25 k.) PREPARAT IN SAPUN (Lei 4 kgr.)	Pachete de hârtie maron . . .	100	40	Sergent (Cu vârful de carton și fără carton)	Pachete de hârtie albă, banderola maron, tipar negru . . .	100	1			01	
		50	20			100	1				01

III TIGĂRI	FELUL împachetării	PREȚUL				IV TABACURI	FELUL IMPĂCHETĂ- RII	Conținutul		Prețul	
		Conținutul		Bucata				K.	Gr.	L.	B.
		Buc.	L.	B.	L.						
FABRICAȚIE ROMÂNĂ											
1. El Río Sella	In cutii de 50 bucăți	50	15	—	30	Ceam (Lei 40 kilogr.)	Cutii de carton, în culoarea lemnului, banderolă galbenă	50	2	—	—
2. Regalitas .		50	12	50	—	25	Calitatea I (Lei 6 kilogr.)	Cutii de carton, în diferite culori, cu banderolă galbenă	15	—	60
3. Integridad.		50	12	50	—	25			Calitatea II (Lei 8 kilogr.)	Pachete de hârtie maron, cu banderolă verde	50
4. Eleganta .		50	10	—	—	20	Rapé (Lei 20 kilogr.)	Pachete de hârtie maron, cu banderolă roșie			50
5. Britanica .		50	7	50	—	15			Pachete de hârtie albastră cu etichetă galbenă	500	10
6. Favorita .		50	7	50	—	15	Pachete de hârtie maron, cu banderolă albastră	50			1
7. Peneș Curc.	In cutii de carton	100	15	—	15	Flacoane originale			500	10	—
8. Belvedere.	In cutii de lemn	50	5	—	10		Tabac rusec (Lei 8 kilogr.)	Pachete de hârtie albă, cu banderolă verde		50	—
9. Virginia .	In pachete de hârtie	25	2	50	—	10			—	—	—
10. Trabucos' .		100	10	—	—	10					
11. Vevey . .		250	12	50	—	05					
12. Indigene .	100	5	—	—	05	—	—	—	—	—	—

Regia monopolului tutunului caută să dea o dezvoltare cât mai mare culturii tutunului în țară și să îmbunătățească cât mai mult calitatea tutunului, alegându-și un personal experimentat, care a învățat cultura și manipularea tutunului în Macedonia și Austria, și acest personal inferior este condus de ingineri, cari și-au făcut studiile speciale în străinătate, astfel că sub administrațiunea Statului am văzut că monopolul tutunului a ajuns să producă un beneficiu net de 28.819.859,79 lei; dar eforturile Regiei trebuie îndreptate și către exportul tutunului, căci în ori ce ramură a activității noastre nu trebuie să ne

mulțumim numai cu satisfacerea consumațiunii interne, ci trebuie să ajungem ca produsele noastre să fie căutate și pe piețele străine, căci este de un folos neasămănat de mare ca în ori ce industrie, exercitată fie de Stat, fie de particulari, să nu fim numai tributari străinilor, importând materiile prime sau fabricate, dar să le trimitem și noi produsele noastre; și în ceea ce privește tutunul, nu este de loc exclusă posibilitatea exportului tutunului românesc, care este destul de ieftin pentru export, căci prețul lui este pe jumătate decât al tutunului care se vinde pentru consumațiunea internă și chiar cu acest preț redus se poate realiza un beneficiu net destul de însemnat, căci am văzut cu ce prețuri mici se cumpără de Regie tutunurile cultivate în țară și cu ce preț ridicat se vând consumatorilor.

În 1903—904 Regia monopolului tutunului a exportat 2.276 kgr. tutun pentru suma de 28.314,60 lei și 1.687.670 bucăți țigarete în valoare de 30.383,90 lei, adică în total s'a exportat pentru suma de 58.698,50 lei și acest export s'ar putea mări, când s'ar studia în mod serios gustul publicului consumator din țările străine.

Corpurile legiuitoare au votat de curând o lege (1), prin care administrațiunea Regiei monopolurilor Statului e autorizată să facă aprovizionările sale de tutunuri brute orientale, zise turcești și grecești, direct dela locurile de producțiune, printr'o licitație restrânsă, sau chiar și prin bună învoială, căci de câtva timp câteva case mari, cari se ocupau cu exportarea tutunurilor turcești, monopolizaseră târgul internațional al tutunurilor de calitate superioară.

Sumele pe cari Regia monopolurilor Statului le cheltuiește pentru aprovizionarea sa cu tutunuri turcești sunt destul de însemnate, căci iată la cât se ridică în cei din urmă zece ani:

(1) *Monitorul Oficial*, No. 209 din 20 Decembrie 1905.

Tabela No. 87.

A N I I	L E I
1895	1.154.500
1896	1.930.850
1897	1.667.625
1898	2.036.750
1899	3.053.800
1900	2.152.850
1901	1.398.000
1902	1.800.000
1903	1.653.600
1904	1.497.800

Lărgindu-se concurența și putându-se adresa direct cultivatorilor de tutunuri din Macedonia, în mare parte de origine română, pe de o parte se pot obține prețuri mai mici, iar pe de altă parte se creează o situațiune materială mult mai bună acelor cultivatori și comercianți români-macedoneni, cari până acum vindeau tutunurile lor caselor mari exportatoare, cari încasau sume însemnate dela Statul român, pentru niște tutun pe care-l cumpărau pe nimic dela cultivatorii de tutun din Macedonia.

Legea prevede ca aceste aprovizionări de tutun să se facă prin intermediul unei bănci române, care se va înființa la Salonic, căreia i se va acordă un comision de 5% din valoarea tutunurilor aprovizionate.

Dispozițiunile cuprinse în această lege, aplicate cu conștiințiozitate și pricepere, vor avea de efect să se cheltuească sume cu mult mai mici decât se cheltuiau până acum pentru aprovizionarea Regiei cu tutunuri de calitate superioară, căci în Macedonia chiar tutunurile de o calitate superioară sunt foarte ieftine, dar cauza că ele se vindeau așa de scump Regiei noastre, este cartelul care se făcea între puținele casse de bancă cari se ocupau cu

acest comerț, și tot câștigul rămâne în profitul acelor case, iar nici de cum în punga cultivatorilor de tutun din Macedonia.

IV.

Monopolul tutunului în țările străine.

Monopolul tutunului n'a fost introdus în toate țările, cu toate că sub forma monopolului statele încasează venituri mari din tutun.

Astfel: Germania, Anglita, Belgia, Olanda, etc., n'au introdus monopolul tutunului, și au adoptat un regim fiscal pentru tutun, astfel încât să poată trage venituri destul de însemnate.

Ne vom ocupa în primul rând de țările cari au adoptat monopolul tutunului, și apoi vom arăta pe scurt regimul fiscal al tutunului în țările în cari nu s'a introdus monopolul tutunului.

§ I.

Țările cari au introdus monopolul tutunului.

SPANIA. Spania este cea dintâi care a introdus monopolul tutunului, căci el datează din anul 1636; printr'această țară s'a introdus în acelaș timp pentru întâia oară în Europa obiceiul de a fuma. Astăzi monopolul tutunului în Spania este arendat unei societăți concesionare care plătește pe fiecare an suma de 134 milioane pesetas (lei).

PORTUGALIA. Monopolul tutunului a fost introdus în Portugalia la 1664 și a fost arendat în timp de doi secolii până la 1864, când s'a încercat cu sistemul englez interzicându-se cultura tutunului în toată Portugalia. S'a renunțat apoi la acest sistem, care nu da rezultatele dorate, și s'a reînființat monopolul, arendându-se unei societăți concesionare, ca și în Spania.

AUSTRIA. Monopolul tutunului a fost înființat în anul 1670, iar Regia Statului datează mai bine de un secol. Monopolul tutunului produce în Austria un beneficiu net

de 143.658.832 lei, cheltuelile fiind de 92.869.800 lei, iar veniturile brute de 236.228.632 lei.

FRANȚA. Tutunul a fost impus pentru prima oară la un impozit de 30 sous la livre în anul 1629, iar în 1674 s'a declarat monopolul vânzării tutunului; în 1719 cultura tutunului a fost interzisă în Franța, după exemplul Englierei, crezându-se că are să dea venituri mai mari, dar din cauza contrabandei, după doi ani s'a reînființat monopolul și s'a dat în concesiune Companiei Indiilor.

În timpul revoluțiunii celei mari monopolul tutunului a fost desființat prin legea din 20—27 Martie 1791, și apoi reînființat prin legea din 19 Decembrie 1810.

Beneficiul net pe care l-a tras Franța din monopolul tutunului a mers din ce în ce crescând, începând cu 32 milioane în 1815 și trecând de 300 milioane în 1899, după cum se vede din următoarea tabelă:

Tabela No. 88.

A N I I	BENEFICIU NET
	Lei
1815	32.123.303
1820	42.219.604
1830	46.782.408
1840	70.111.157
1850	88.915.001
1860	143.762.793
1870	169.285.302
1880	282.584.356
1890	305.918.473
1899	334.079.367

Consumațiunea tutunului în Franța a fost de 38.753.603 kgr., care revine la 1,004 kgr. de cap de locuitor, iar în

celelalte țeri iată consumațiunea de tutun pe cap de locuitor:

Tabela No. 89.

No. curent	Ț E R I L E	Cât tutun se fumează de cap de locuitor
		Kilograme
1	Spania	0,550
2	Italia	0,635
3	România	0,650
4	Rusia	0,913
5	Franța	1,004
6	Norvegia	1,335
7	Austria	1,350
8	Germania	1,485
9	Belgia	1,552
10	Statele-Unite	2,110
11	Olanda	3,400

Din această tabelă reiese că în România se fumează puțin, căci ea ocupă locul al treilea din 11 State, cu o medie de 650 grame de cap de locuitor, pe când în Olanda se fumează peste trei kilograme de cap de locuitor.

RUSIA. Monopolul tutunului a fost înființat de Petru cel Mare și s'a arendat unei societăți rusești. Caterina II l-a desființat și n'a fost în Rusia nici un impozit asupra tutunului până la 1838, când s'a impus cu o taxă asupra fabricațiunii.

Cultura tutunului a fost lăsată liberă, dar cultivatorii nu pot să păstreze tutunul și să-l vândă ei în detaliu, ci sunt datori să-l vândă fabricanților.

Tutunurile importate plătesc următoarele taxe:

1) 15 ruble, 40 copeici pudul, sau 376 lei suta de kilograme, tutun în foi.

2) 12 franci 1 kilogram de tutun fabricat.

3) 31 » 1 » » țigări și țigaretete.

UNGARIA. Monopolul tutunului a fost introdus în Ungaria la 1851. El produce un venit brut de 127.897.180 lei.

TURCIA. În 1862 se plătește în Turcia 6—24 piaștri pentru ocaua de tutun, care eră un impozit pe cultură, și 75% asupra tutunurilor fabricate; iar importățiunea eră interzisă. În 1872 guvernul turcesc a încercat să introducă monopolul tutunului, dar n'a reușit, și în 1874 cultura și fabricarea tutunului erau libere. În 1883 s'a inaugurat sistemul actual și s'a dat în concesiune pe termen de 30 ani unei societăți care plătește Statului 18 milioane lei pe trimestru, iar beneficiile se împart între Regia cointeresată, guvernul turcesc și comisiunea datoriei publice otomane.

Cultura tutunului este liberă, dar cultivatorii sunt îndatorăți să depuie toată recolta lor în magaziiile Regiei căreia i-o vinde, sau să-o exporteze.

ITALIA. Monopolul tutunului există în Italia dela 1884 și produce un venit brut de 213 milioane lei.

§ II.

Țerile cari nu au monopolul tutunului.

GERMANIA. În Germania nu este monopol al tutunului, ci se plătește o taxă asupra culturii indigene, care mai înainte eră pe suprafața plantată, iar astăzi se aplică asupra greutateii recoltei. Această taxă este de 56,25 lei pentru suta de kgr. tutun uscat, iar tutunurile umede au o reducțiune de 25%. Micile plantațiuni plătesc 25 bani de metru pătrat.

În ceea ce privește tutunurile importate, se plătesc următoarele taxe vamale:

- 1) Lei 105 și 25 bani pentru suta de kgr. tutun în foi.
- 2) » 225 pentru suta kgr. tutun fabricat.
- 3) » 327,50 bani pentru suta kgr. țigări și țigarete.

Se acordă prime pentru export și se restituie taxele vamale pentru produsele fabricate exportate.

ENGLITERA. Cultura tutunului este interzisă în Engli-
tera dela 1660 în virtutea unui edict al lui Carol II-lea,
iar vânzarea și fabricațiunea tutunului sunt libere.

Tutunurile importate plătesc vamă dela 8,75 lei la 13,80
lei de kgr., după gradul lor de umiditate. Tutunul nu se
poate importă decât prin 37 porturi anume determinate
și nu se poate aduce decât în anumite bastimente, iar
coletele nu pot să aibă o greutate mai mare de 80 livre.

Cu acest sistem de monopol *à rebours*, Engli-
terea scade din taxele vamale asupra tutunului suma de 322
milioane lei.

BELGIA. Fabricarea și vânzarea tutunului în Belgia sunt
libere. După legea din 21 Maiu 1888, fiecare plantațiune
plătește 15 bani, iar tutunul importat este supus la ur-
mătoarele taxe:

- 1) 70 lei 100 kgr. tutun în foi.
- 2) 100 » » » fabricat.
- 3) 300 » » » țigări și țigarete.

Tutunul în Belgia mai este supus la taxe de accis, cari
în 1903 s'au ridicat la 2.080.000 lei.

OLANDA. Cultura și fabricarea tutunului sunt libere.
Tutunul importat plătește:

- 1) 5% din valoare pentru tutun în foi.
- 2) 1 leu 47 bani 100 kgr. tutun tăiat.
- 3) 3 lei 15 bani » » » fabricat.
- 4) 25 » 20 » » » țigări.

CAPITOLUL III.

Monopolul chibriturilor.

Monopolul chibriturilor a fost înființat prin aceeași lege ca și monopolul cărților de joc, la 31 Martie 1886.

Dela 1883—84 situațiunea financiară a țerii începuse să se înrăutățească, din cauza creșterii continue a agiului, care absorbiă aproape 7 milioane lei pe fiecare an, pentru a se face plata anuităților datoriei publice în străinătate.

Trei bugete fuseseră încheiate cu deficite, variind dela 0.64% la 12.31% din veniturile încassate. Astfel bugetul anului 1883—84 s'a încheiat cu un mic deficit de 861.870,41 lei (0.64%), anul 1884—85 s'a încheiat însă cu un deficit destul de însemnat de 14.294.756,64 lei (12.31%), iar anul 1885—86 cu un deficit de 5.493.247,98 lei (4.41%). Guvernul pentru a ajunge la echilibrarea bugetului anului 1886—87 a fost nevoit să recurgă la un venit extraordinar, vânzând bunuri de ale Statului pentru suma de 4.365.000 lei, dar trebuia să se ia măsuri ca să se creieze venituri permanente, cari să alimenteze bugetele viitoare.

Guvernul înainte de a se gândi la monopoluri, a propus un impozit care de mult există în legislațiunea fiscală a altor țeri: impozitul asupra moștenirilor directe și a zestrelor (1). Acest impozit, deși eră foarte moderat, căci se propunea 1% pentru moștenirile directe și 1/2% pentru zestre, a întâmpinat o rezistență foarte vie în

(1) Guvernul eră prezidat de Ion C. Brătianu, având Ministru de finanțe pe d-l C. Nacu.

Parlament, și guvernul a fost nevoit să retragă partea aceasta a legii timbrului, dela care speră să dobândească un venit mai mare, și atunci a propus monopolul chibriturilor și cărților de joc.

În istoria financiară a acestei țeri sunt foarte dese cazurile când un impozit drept și moderat nu este primit dela început de reprezentanții țerii, fiindcă li se pare că deficitele au să fie trecătoare și pe urmă mai târziu în timp de criză, când panica cuprinde pe toți, să pun impozitele cu grămada, cum s'a întâmplat la 1900, și astăzi impozitul asupra moștenirilor directe și înzestrărilor, nu numai că este cu mult mai ridicat decât fusese propus la 1886, dar izbește așa de greu averea mobilă, încât descendenții direcți plătesc astăzi 6% asupra rentei Statului de pildă, care nu produce decât 4%, adică plătesc că impozit venitul pe un an și jumătate.

La 1886 Parlamentul refuzând impozitul asupra moștenirilor directe, a primit însă cele două monopoluri prezentate de Guvern, iar în cece privește monopolul chibriturilor, deși Guvernul propusese monopolul fabricației și al vânzării chibriturilor, Camera n'a adoptat decât monopolul vânzării, ținând seamă de protestările fabricanților de chibrituri, a căror industrie eră lovită prin înființarea acestui monopol.

La 1886 erau în țară 3 fabrici de chibrituri: cea dela Filaret, Cotroceni și Buciumi (Iași) și o fabrică de bețe de chibrituri la Piatra-Neamțu. Aceste fabrici luptau cu mare greutate în contra concurenței chibriturilor străine, din care cauză această industrie nu putuse să ia o desvoltare destul de mare, încât să poată produce chibriturile necesare întregii consumațiuni a țerii.

Iată într'adevăr cantitățile de chibrituri cari se fabricau în țară, precum și cele importate, după raportul d-lui deputat C. F. Robescu, raportorul monopolului chibriturilor în Cameră:

Tabela No. 90.

A N I I	CHIBRITURI FABRICATE ÎN ȚARĂ	CHIBRITURI IMPORTATE	T O T A L
	Bucăți	Bucăți	Bucăți
1881—82	371.800.000	5.662.386.000	6.034.186.000
1882—83	1.214.640.000	6.491.005.200	7.705.645.200
1883—84	1.401.600.000	9.301.176.000	10.702.776.000
1884—85	1.870.500.000	6.023.775.600	7.894.275.600
1885—86	1.917.720.000	6.347.160.000	8.264.880.000

Din această tabelă reiese că fabricile din țară abia produceau a patra parte din chibriturile necesare consumației țerii.

Prin legea din 31 Martie 1886 adoptându-se numai monopolul vânzării chibriturilor, fabricațiunea lor a fost lăsată liberă, punându-se însă sub controlul Statului, care se obligă să ia dela fabricile din țară chibriturile de cari va avea nevoie. Cu modul acesta fabricile din țară își asigurau clientela Statului, iar chibriturile străine ne mai putând pătrunde în țară, nu mai aveau să se teamă de concurența străină.

Statul cu această jumătate de monopol avea un venit foarte mic din chibrituri, căci trebuia lăsat un profit și fabricanților de chibrituri. Această stare de lucruri de aceea nici nu a putut să dăinuiască multă vreme, și în anul următor, prin legea din 31 Maiu 1887, Guvernul a propus și monopolul fabricațiunii pentru Stat, după cum propusese și la început.

Monopolul fabricațiunii de data aceasta a fost primit de Corpurile legiuitoare, iar Statul se îndatoră să răscumpere fabricile de chibrituri, cari se aflau în țară, și să le cumpere tot stokul de chibrituri fabricate, precum și mașinile, uneltele, etc., dând următoarele despăgubiri :

Tabela No. 91.

NUMELE FABRICII	FELUL DESPĂGUBIRII	SUMA despăgubirii
		Le i
Societatea acționarilor rilor fabricii dela Filaret	{ Teren, clădiri, mașini, unelte, mo- bilier	650.000
Albert Focșăneanu . (Fabrica Cotroceni)	{ Teren, clădiri, mașini, unelte, mo- bilier	132.000
Gr. Cerchez	{ Dreptul de exploatare al fabricilor dela Filaret și Cotroceni, precum și îmbunătățirile făcute la acele fa- brii, mașinile și unelte fabricii de bețe dela Galați	275.000
S. Goldenthal (Fa- brica Buciumi, Iași) .	{ Teren, clădiri, mașini, unelte . . .	95.000
M. Segaller	{ Mașini, unelte fabricii de bețe din Piatra	20.000
		1.172.500
	Cheltueli diverse.	20.000
	Total . . .	1.192.500

Administrațiunea monopolului chibriturilor a fost dată în sarcina Regiei monopolului tutunului, la care eră dejă alipit monopolul sării, întrunindu-se astfel toate monopolurile Statului subt o singură direcțiune, iar prin legea din 1889 s'a modificat art. 9, 18 și 19 din legea monopolurilor chibriturilor și cărților de joc în următoarele puncte :

Prețul chibriturilor în loc să fie fixat prin lege, care da loc la o mulțime de neajunsuri, căci o lege nu se poate modifica cu înlesnire, și din această cauză Regia rămăsese cu un stok de chibrituri nedesfăcute în valoare de 458.360,20 lei, s'a acordat consiliului de administrațiune

al Regiei monopolurilor dreptul de a fixa prețul chibriturilor, după cum îl avea și pentru tutunuri.

Prin această lege s'a acordat totdeodată comunelor urbane o zecime din produsul net al consumațiunii de chibrituri și cărți de joc din cuprinsul fiecărei comune.

În fine legea din 1889 a împlinit o lacună foarte însemnată în ceea ce privește represiunea contrabandei chibriturilor și cărților de joc.

Veniturile monopolului chibriturilor au mers și ele crescând de la înființarea lui și până astăzi, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

No. curent	ANII	CHIBRITURILE											
		No. 1 a 5 bani	No. 2 a 10 bani	Regate a 15 bani	Regate a 20 bani	Amorie a 5 bani	Amorie a 10 bani	Regate a 20 bani	salon a 30 bani	De ceartă a 10 bani	De ceartă a 15 bani	De vânz. a 29/2 bani	De vânz. a 5 bani
		C U T I I											
1	1886—1887	19.368.327	308.200	—	119.011	—	7.793	11.339	19.777	—	14.057	—	10.994
2	1887—1888	35.269.001	1.652.039	—	334.033	—	24.404	6.126	27.079	—	19.660	—	17.414
3	1888—1889	40.837.698	58.730	—	184.610	—	40.784	9.362	24.279	—	33.091	64.280	45.634
4	1889—1890	41.759.729	16.785	80.084	32.596	47.325	11.600	10.115	17.217	—	20.248	23.822	9.506
5	1890—1891	45.828.016	—	416.885	—	26.824	—	2.219	22.958	—	42.686	26.499	—
6	1891—1892	46.581.281	—	289.767	—	75.530	—	845	35.907	—	50.391	21.192	—
7	1892—1893	48.346.146	—	47.078	—	30.941	—	1.573	14.738	—	54.578	2.373	—
8	1893—1894	51.759.344	—	126.532	—	20.961	—	501	5.508	—	64.038	—	—
9	1894—1895	48.826.921	—	796.754	—	8.706	—	2.273	9.756	—	71.814	—	—
10	1895—1896	45.789.398	—	2.164.314	—	1.000	—	935	1.880	—	73.717	—	—
11	1896—1897	47.025.671	—	2.847.742	—	—	—	253	—	—	75.756	—	—
12	1897—1898	46.632.146	—	2.984.247	—	249	—	6	—	—	74.494	—	—
13	1898—1899	49.559.588	—	3.283.748	—	6	—	—	—	—	82.835	—	—
14	1899—1900	44.618.079	—	2.646.329	—	—	—	1	2	—	63.731	—	—
15	1900—1901	42.390.160	—	2.199.067	—	—	—	2	—	—	57.916	—	—
16	1901—1902	40.811.736	—	1.909.685	—	—	—	—	—	—	39.987	—	—
17	1902—1903	39.395.862	—	1.934.453	—	—	—	—	—	—	87.692	10.567	—
18	1903—1904	28.106.003	—	1.893.943	—	—	—	—	—	—	80.019	—	—
	Total. . .	765.987.196	2.036.663	23.566.628	670.190	211.562	84.581	45.550	179.119	167.711	138.166	867.569	82.687

Din această tabelă reiese că, de când s'a acordat Statului monopolul fabricațiunii chibriturilor, de atunci veniturile au început să crească, căci pe când în 1886—87, când Statul avea numai monopolul vânzării, veniturile erau de 1.034.632 lei (1 Iulie 1886—1 Aprilie 1887), iar în anul 1887—88, când Statul a avut și monopolul fabrica-

VÂNDUTE

DE MENAJ			Regale în cutii de lemn a 5 bani	Suedeze a 7 bani	De vânt a 9 bani	Suedeze a 30 bani	Samosa a 5 bani	Suedeze și de vânt a 5 bani	TOTAL			
a 15 bani	a 50 bani	a 1 lei							PACHETE	CUTII	VALORI	
										19.858.508	1.031.632	
										37.341.776	2.010.715,55	
										41.231.200	2.105.161,10	
										45.078.435	2.276.270,10	
										46.983.110	2.369.604,42	
										47.009.249	2.396.819,28	
										48.516.246	2.439.368,55	
										51.979.277	2.619.415,67	
										49.919.422	2.575.417,95	
										48.031.253	2.625.978,25	
										49.716.224	2.789.838,85	
										49.791.133	2.795.431,65	
7.120	4.248	2.000							6.208	52.933.276	2.988.214,65	
	21.201	14.555							35.756	47.328.142	2.662.509,25	
	49.089	21.801	3.295.782						70.989	47.916.827	2.667.975,45	
	60.988	29.748	9.953.257	96.663	78.145				90.736	52.889.473	2.904.741,91	
	53.348	33.968	10.800.797	44.200	38.700	100			86.916	52.399.431	2.876.758,35	
	51.300	37.413	16.589.214	5.377	4.781		5.932.808	67.927	88.713	52.620.072	2.881.760,63	
7.120	240.174	139.233	40.612.950	146.300	121.626	100	5.932.808	97.927	379.409	840.926.435	45.020.723,61	

țiunii, veniturile s'au ridicat la 2.010.715,55 lei, și au ajuns în 1903—904 la 2.881,760,63 lei, adică au crescut cu 2.60% pe an în timp de 17 ani.

Iată acum cum se împart pe județe veniturile încasate din vânzarea chibriturilor în anul 1903—904, precum și cantitățile vândute în fiecare județ:

No. curent	NUMIREA JUDEȚELOR	C H I B R I					
		No. 1 a 5 bani	Regale mici în cutii de lemn a 5 bani	Suedeze a 7 bani	De vânt a 9 bani	De ceară a 10 bani	Regale mari în cutii de carton a 15 bani
		C U T I I					
1	Argeș . .	683.500	335.700	100	100	350	27.500
2	Bacău . .	619.000	386.500	—	—	850	41.005
3	Botoșani .	822.700	496.060	120	240	1.180	38.400
4	Brăila . .	1.074.000	1.145.000	500	—	6.300	124.000
5	Buzău . .	1.180.495	476.240	—	—	1.000	10.460
6	Constanța	1.110.080	978.260	—	510	2.836	64.800
7	Covurluiu .	864.000	1.195.320	200	—	5.200	96.800
8	Dâmbovița	824.340	232.000	200	200	680	21.840
9	Dolj . . .	1.568.383	786.800	—	450	3.190	43.100
10	Dorohoiu .	691.921	259.900	400	500	230	15.200
11	Fălciu . .	533.300	168.940	—	—	—	46.200
12	Gorj . . .	204.900	229.100	—	—	50	22.000
13	Ialomița .	1.422.000	664.000	—	—	350	64.500
14	Iași . . .	1.455.800	552.300	217	341	5.520	109.200
15	Mehedinți .	974.000	290.000	—	—	400	11.400
16	Muscel . .	134.000	132.000	—	—	200	13.000
17	Neamțu . .	645.420	192.000	100	100	300	42.600
18	Olt	324.880	215.400	—	—	205	7.500
19	Prahova .	1.203.000	1.083.420	140	510	4.474	93.610
20	Putna . .	832.000	291.500	—	—	700	19.700
21	R.-Sărat .	710.000	260.000	—	100	500	5.650
22	Roman . .	298.340	268.560	10	200	428	11.670
23	Romanați .	676.360	363.800	100	—	1.050	31.900
24	Suceava . .	519.200	192.800	100	100	500	27.800
25	Tecuciu . .	499.960	343.874	790	330	410	22.910
26	Teleorman .	1.208.044	355.520	—	—	800	83.600
27	Tulcea . .	529.820	370.000	—	400	476	163.000
28	Tutova . .	521.900	450.800	100	—	300	27.100
29	Vasluiu . .	487.926	189.000	—	—	200	16.100
30	Valcea . .	455.000	243.000	—	—	1.000	14.400
31	Vlașca . .	850.980	556.000	—	—	400	21.350
32	Ilfov . . .	4.180.754	2.688.420	2.300	700	39.940	495.653
	Total .	28.106.003	16.589.214	5.377	4.781	80.019	1.833.943

T U R I

De menaj a 50 bani	De menaj a 1 leu	Şamoa a 5 bani	Suedeze a 5 bani	T O T A L		
PACHETE		C U T I I		PACHETE	CUTII	VALORI
582	447	—	512	1.029	1.047.762	55.899 60
1.102	324	138.500	2.900	1.426	1.188.750	64.455 —
1.026	600	228.100	—	1.626	1.586.800	84.364 —
4 995	3.723	240.000	1.100	8.718	2.590.900	148.490 50
800	—	180.000	3.900	800	1.852.095	94.100 75
2.623	2.552	234.000	6.242	5.175	2.396.728	130.342 10
2.970	3.370	40 000	3.900	6.340	2.205.420	125.070 —
412	485	100.000	1.028	897	1.180.288	61.935 40
1.656	1.449	380.000	1.824	3 105	2.783.747	145.951 85
264	112	180.000	—	376	1.148.151	59.211 05
70	85	147.888	900	155	897.228	49.601 40
312	119	157.400	100	431	613.550	33.155 —
812	1.264	134.000	—	2.076	2.281.850	122.230 —
1.149	720	100.000	3.550	1.869	2.226.928	123.854 88
1.100	1.680	130 000	300	2.780	1.406.100	73.695 —
640	430	70.000	400	1 070	349.600	19.540 —
104	89	193.800	2.256	193	1.076.576	58.250 80
301	214	140.000	1.320	515	689.305	35.590 —
1.607	1.198	188.000	400	2.805	2 573.554	140.287 10
1.064	843	280.000	500	1.907	1.424.400	74.600 —
700	156	220.000	1.400	856	1.197.650	60.982 50
516	360	249.960	1.040	876	830.208	43.325 —
1.480	828	111.940	1.700	2.308	1.186.850	64.155 —
120	171	—	1.500	291	742.000	40.142 —
372	205	168.000	1.450	577	1.037.724	54.617 70
5.158	863	118.000	2.500	6.021	1.768.464	100.256 20
560	295	271.000	16.332	855	1.551.028	94.466 20
988	804	80.000	300	1.792	1.080.500	58.050 —
236	156	110.000	4.014	392	807.240	42.256 —
460	265	170.000	300	725	883.700	46.170 —
2.315	469	271.020	—	2.784	1.699.750	88.769 —
14.806	13 137	901.200	6.259	27.943	8.315.226	487.937 60
51.300	37.413	5.932.808	67 927	88.713	52.620.072	2.881.760 63

Toată cantitatea de chibrituri necesară consumațiunii țerii se produce astăzi numai de o singură fabrică : cea dela Filaret, căreia i s'au adus toate îmbunătățirile trebuincioase, iar fabricile dela Cotroceni și Iași au fost închise, și cu modul acesta s'au micșorat cheltuelile de administrație pentru acest monopol prin concentrarea fabricațiunii chibriturilor într'o singură fabrică.

CAPITOLUL IV.

Monopolul cărților de joc.

Acest monopol a fost înființat odată cu monopolul chibriturilor, prin legea din 31 Martie 1886. Dacă la monopolul chibriturilor a fost oarecare împotrivire în Cameră, din cauză că se ucidea o industrie deja înființată în țară, căci existau la înființarea monopolului trei fabrici de chibrituri, în contra monopolului cărților de joc însă, nu s'a ridicat nici o voce, căci nu se pot invoca pentru susținerea cărților de joc aceleași argumente, că ar fi necesare traiului omului, ca pentru chibrituri, cari pot fi considerate ca un obiect de primă necesitate.

Cărțile de joc erau deja supuse prin legea timbrului la o taxă de 3 lei pentru o pereche de cărți, însă contra-banda care se făcea cu cărțile de joc netimbrate eră așa de mare, încât Statul încasă foarte puțin din această taxă.

Prin înființarea monopolului cărților de joc Statul încasează astăzi un venit, care s'a ridicat în 1903—904 la 528.134 lei.

Acest monopol n'a lovit nici o industrie care ar fi existat în țară, căci chiar astăzi cărțile de joc de calitate mai superioară se importă din străinătate, și Statul nu fabrică decât cărțile de joc de o calitate mai inferioară, de 1 leu și 2 lei perechea, iar acum de curând a renunțat a mai fabrică cărțile de joc de 1 leu perechea și fabrică numai pe cele de 2 lei perechea.

Acest monopol se administrează tot de Regia monopolurilor Statului și veniturile din exploatarea acestui monopol sunt și ele în creștere, după cum se poate vedea din următoarea tabelă :

No. curent	ANII	CĂRȚILE DE JOC VÂNDUTE								
		No. 1 ^a a 1 leu	No. 1 ^b a 2 lei	No. 1 ^b a 3 lei	No. 2 a 4 lei	Pentru cercuți a 4 lei	Delux a 6 lei	TOTAL		
		P E R E C H I					Perechi	Valori		
1	1886—87 .	—	—	—	30.146	—	2.602	32.748	136.196	—
2	1887—88 .	—	—	—	42.195	—	3.545	45.740	190.050	—
3	1888—89 .	—	—	—	51.608	—	5.511	57.119	239.498	—
4	1889—90 .	105.711	—	—	41.962	—	2.776	150.449	290.215	—
5	1890—91 .	149.705	6.065	—	40.837	—	113	196.720	325.861	—
6	1891—92 .	79.139	47.067	—	53.891	—	109	180.206	389.491	—
7	1892—93 .	99.134	30.779	—	57.992	—	364	188.269	394.844	—
8	1893—94 .	83.375	52.117	—	62.433	—	56	197.981	437.677	—
9	1894—95 .	74.468	45.533	—	58.565	—	58	178.624	400.142	—
10	1895—96 .	67.694	45.298	—	62.954	—	50	175.996	410.406	—
11	1896—97 .	86.588	45.865	—	74.723	—	34	207.210	477.414	—
12	1897—98 .	25	45.726	7.829	86.563	—	63	140.206	461.594	—
13	1898—99 .	—	56.125	3.849	91.986	—	70	152.030	492.161	—
14	1899—900 .	—	38.334	4.403	78.908	—	53	121.698	405.927	—
15	1900—901 .	—	32.236	1.398	81.402	—	29	115.065	394.448	—
16	1901—902 .	—	54.224	1.262	81.600	—	17	137.103	438.736	—
17	1902—903 .	—	64.737	272	33.099	55.748	10	153.859	485.710	—
18	1903—904 .	—	73.065	—	34.763	60.738	—	168.566	528.134	—
	Total .	745.839	637.171	19.013	1.065.627	116.479	15.460	2.599.589	6.898.404	—

Din această tabelă reiese că numărul perechilor de cărți de joc, care în 1886—87 eră de 32.748, s'a ridicat în 1903—904 la 168.566 perechi, adica s'a încincit, după ce trecuse de 200.000 perechi în 1896—97. Aceasta ne dovedește cât de mare trebuie să fi fost contrabanda de cărți de joc în primii trei ani dela înființarea acestui monopol, căci îndată ce s'a modificat în 1889 legea monopolului chibriturilor și cărților de joc, în ceeace privește reprimonia contrabandei, îndată s'a ridicat și numărul perechilor de cărți de joc vândute de Stat, dela 57.119 cât erau în 1888—89, la 150.449 perechi în anul următor, iar veniturile încassate de Stat s'au ridicat în acești trei ani dela 136.196 lei la 290.215 lei, ajungând astăzi la 528.134 lei.

Cheltuelile de administrație și de regie ale monopolului cărților de joc sunt consemnate la un loc cu ale monopolului chibriturilor în expunerea situațiunii tesaurului public, de aceea le vom da pentru amândouă aceste monopoluri. Iată cari au fost veniturile și cheltuelile acestor monopoluri dela înființarea lor până astăzi:

Tabela No. 85.

ANII	VENITURI BRUTE INCASATE				CHELTUELI EFECTUATE				V E N I T net							
	Din vânzarea căr- bunilor și căr- ților de joc		Diverse venituri		TOTALUL veniturilor		De administrație și de regie			Pentru reconstruc- ția fabricii de clibritură	S U M A					
	V A L O R I		TOTALUL		S U M A		% din venit									
	No. curent															
11886—87	1.170.828	—	1.287	16	1.172.115	16	243.600	76	20.78	—	243.600	76	928.514	40	79.22	
21887—88	2.200.765	55	3.941	80	2.204.707	35	836.377	26	37.94	—	836.377	26	1.368.330	09	62.06	
31888—89	2.344.659	10	11.434	23	2.356.093	33	863.273	99	36.64	49.894	43	913.168	42	1.442.924	91	63.36
41889—90	2.566.485	10	6.225	83	2.572.710	93	1.104.690	80	42.94	45.218	79	1.149.909	59	1.422.801	34	57.06
51890—91	2.695.465	42	8.854	45	2.704.319	87	1.082.623	12	40.03	100.000	—	1.182.623	12	1.521.696	75	59.97
61891—92	2.786.310	28	8.468	04	2.794.778	32	1.060.410	16	37.94	87.443	51	1.147.853	67	1.646.924	65	62.06
71892—93	2.834.212	55	5.951	45	2.840.164	—	977.914	06	34.43	85.047	92	1.062.961	98	1.777.202	02	65.57
81893—94	3.057.092	67	6.930	53	3.064.023	20	1.274.620	44	41.60	89.001	46	1.363.621	90	1.700.401	30	58.40
91894—95	2.975.589	95	8.190	01	2.983.779	96	1.216.696	70	40.78	—	—	1.216.696	70	1.767.083	26	59.22
101895—96	3.036.384	25	9.297	92	3.045.682	17	1.249.900	95	38.21	—	—	1.249.900	95	1.795.781	22	61.79
111896—97	3.267.272	85	10.858	40	3.278.131	25	1.178.119	95	35.94	—	—	1.178.119	95	2.100.011	30	64.06
121897—98	3.257.025	65	5.840	25	3.262.865	90	1.234.483	01	37.83	—	—	1.234.483	01	2.028.382	89	62.17
131898—99	3.480.375	65	8.860	35	3.489.236	—	1.200.701	93	34.41	—	—	1.200.701	93	2.288.534	07	65.59
141899—900	3.068.396	25	10.100	45	3.078.496	70	1.103.812	97	35.85	—	—	1.103.812	97	1.974.683	73	64.15
151900—901	3.062.423	45	7.297	65	3.069.721	10	1.081.768	63	35.24	—	—	1.081.768	63	1.987.952	47	64.76
161901—902	3.343.477	91	10.031	90	3.353.529	81	922.704	08	27.51	—	—	922.704	08	2.430.825	78	72.49
171902—903	3.362.468	35	7.614	98	3.370.083	33	937.835	51	27.83	—	—	937.835	51	2.432.247	82	72.17
181903—904	3.409.894	63	9.525	13	3.419.419	76	920.735	18	26.93	—	—	920.735	18	2.498.684	58	73.07
Total	51.919.127	61	140.730	53	52.059.858	44	18.430.269	45	35.52	456.606	11	18.946.875	56	33.112.982	58	64.48

Din această tabelă reiese că veniturile nete ale acestor două monopoluri s'au îndoit aproape în interval de 17 ani, ridicându-se dela 1.368.330,09 lei la 2.498.684,58 lei, iar cheltuelile de administrație și regie au scăzut dela 37.94% la 26.93%, astfel încât beneficiul net al Statului din aceste două monopoluri s'a ridicat dela 62.06% la 73.07%.

CAPITOLUL V.

Monopolul hârtiei de țigarete.

Acest monopol a fost înființat prin legea din 17 Martie 1900 și face parte din seria de impozite, cari au fost înființate de Guvernul din 11 Aprilie 1899 (1).

Veniturile Statului căzuseră așa de jos în urma crizei agricole din acel an, încât la încheierea exercitiului 1899—1900 nu s'a încassat decât suma de 193.957.867,78 lei, pe când în 1898—99 se încasase 236.339.578,12 lei, și prin urmare eră o diferență de peste 42 milioane lei, care s'a încassat mai puțin în 1899—900. În acel an țara a avut să înregistreze cel mai mare deficit pe care l-a avut vreodată, în sumă de 35.404.909,52 lei, care reprezintă 18.25% din totalul veniturilor încassate.

În fața acestei grele situațiuni financiare, Guvernul din 11 Aprilie 1899 a propus următoarele 10 impozite, din cari trei impozite directe și șapte indirecte, căci taxele militare, cari ar constitui al 11-lea impozit, nu intrau în bugetul Statului, ci la Casa de dotațiune a oastei.

Aceste impozite erau:

Impozite directe :

1. Taxa de 5% asupra salariilor, evaluată la	4.000.000 lei
2. Patentele	800.000 »
3. A doua zecime la contribuțiunile directe	3.085.000 »

(1) Guvernul eră prezidat de d-l G. Gr. Cantacuzino, Ministru de finanțe fiind d-l Take Ionescu.

Impozite indirecte:

1. Timbru și înregistrare.	2.200.000 lei
2. Spirtoase: ridicarea taxei dela 8 la 12 bani de gradul de spirt	2.000.000 »
3. Zahăr: 15 bani la kilogramul de zahăr peste cei 15 bani	2.250.000 »
4. Petrol: 7 bani taxa de consumație la kilogramul de petrol	2.200.000 »
5. Urcarea prețului tutunului	3.000.000 »
6. Sporirea tarifelor căilor ferate	3.500.000 »
7. Monopolul hârtiei de țigarete	1.500.000 »
Total	<u>24.535.000 lei</u>

Monopolul hârtiei de țigarete n'a întâmpinat nici o dificultate în Parlament și n'a fost combătut nici în Cameră, nici în Senat, din următoarele două cauze: mai întâiu strămtorarea în care se află Statul erà așa de mare, încât erà în simțimântul tuturor că trebuie să se creeze resurse nouă pentru a scoate Statul din greaua situațiune financiară în care se găsiă, și în al doilea rând, prin înființarea acestui monopol nu se impuneă o nouă sarcină contribuabililor, deoarece hârtia de țigarete aveà să fie vândută cu acelaș preț ca și în trecut, și singura deosebire erà că publicul, în loc s'o cumpere dela reprezentanții fabricilor străine, aveau s'o cumpere de aci-înainte direct dela Stat, și prin urmare beneficiul pe care-l trăgeau aceia cari aduceau hârtia de țigaretă din străinătate și o vindeau în România, nu mai aveà să intre în buzunarele acelor reprezentanți ai fabricanților străini, ci aveà să intre în Cassa Statului.

Dacă hârtia de țigarete s'ar fi fabricat în țară, neapărat că înființarea monopolului ar fi întâmpinat mai multe greutăți, căci ar fi trebuit să se nimicească o industrie existentă în țară, pe când neexistând asemenea fabrici în țară, prin înființarea acestui monopol se aduceà o mică atingere numai acelor cari făceau comerțul cu hârtie de țigaretă, cari fiind puțin numeroși, pentru despăgubirea

lor guvernul prevăzuse că suma de 250.000 lei eră îndesulătoare, căci legea prevedeă că Statul este dator să răscumpere tot stökul de hârtie de țigaretă care s'ar află în țară, precum și mașinile, uneltele și materialele de fabricațiune pentru cărticele sau tuburi.

Prețul rescumpărării eră stabilit după bazele următoare: 1) Costul de fabrică; 2) Taxele de transport; 3) Taxa vamală; 4) Un beneficiu de 5%.

Comitetul delegaților Camerei a ales de raportor al monopolului hârtiei de țigaretete pe un bărbat cunoscător al chestiunii, pe d-l Gr. N. Manu, fost Director general al Regiei monopolurilor Statului, care a introdus în această lege mai multe modificări, dintre cari cea mai importantă eră că se acordă Statului nu numai monopolul vânzării hârtiei de țigaretete, dar și monopolul fabricațiunii, căci dacă la prezentarea legii nu există în țară nici o fabrică de hârtie de țigaretete, eră bine să se prevadă dela început, că în caz de a se înființa asemenea fabrici, tot numai Statul ar fi avut și monopolul fabricațiunii.

Guvernul speră să obțină din acest monopol un venit de 1.500.000 lei pe an, însă raportorul legii eră mult mai optimist, căci evaluă venitul brut la 5.875.000 lei, iar venitul net la 3.693.000 lei.

Raportorul legii Camerei porniă dela acest calcul: că în țară consumându-se trei și jumătate milioane kilograme de tutun, și într'un kilogram intrând 1.500 țigaretete, aceasta dă un total de 5 miliarde de țigaretete, și prin urmare va fi nevoie de un număr egal de foște de țigară; dar nu țineă seamă că populațiunea rurală, care este marea consumatoare a tutunului, întrebuintează foarte mult luleaua și prin urmare n'are nevoie de hârtie de țigaretă.

Tendința populațiunii noastre urbane este din contra pentru întrebuintarea cât mai mult a țigaretelor fabricate de Regie, și în această direcțiune ar trebui să lucreze Regia monopolului tutunului, pentru ca să formeze gustul publicului la întrebuintarea cât mai mult a țigaretetei, căci cu modul acesta va face ca profitul Regiei să fie mai mare, atât dela tutun, cât și dela hârtia de țigaretete, amândouă fiind monopoluri ale Statului.

Afirmațiunea că obiceiul țigaretelor este introdus pe o scară foarte întinsă în populațiunea noastră rurală este exagerată, căci practica a dovedit că nici astăzi, după șase ani dela înființarea monopolului hârtiei de țigaretete, Statul n'a ajuns să încasseze veniturile pe cari le arată raportorul legii din 1900.

Monopolul hârtiei de țigaretete a început să funcționeze dela 16 August 1900, dar abia făcuse Statul instalațiunile necesare pentru funcționarea lui, și la 1 Septembrie 1900 a fost nevoit să cedeze venitul acestui monopol unui sindicat de bănci, pentru ca să-și procure suma de 15 milioane lei de care aveă trebuință spre a face față nevoilor celor mai urgente ale Statului.

Intr'adevăr, situațiunea financiară devenise și mai grea: până la închiderea exercițiului 1898—99 se emisese rentă amortizabilă 5% și 4% în valoare nominală de

.	980.525.000,— lei
care a produs suma de	870.046.933,63 »
iar plățile au fost de	<u>933.943.612,93 »</u>

Prin urmare, eră un excedent de plăți de	63.896.679,30 lei
pentru care s'au emis bonuri de tezaur, iar în cursul exercițiului 1899/900 s'au mai emis pentru suma de	<u>43.362.200,34 »</u>
Total	107.258.909,64 lei(1)

Pentru plata acestei sume guvernul din 11 Aprilie 1899, pe de o parte a contractat un împrumut în bonuri de tezaur 5% în valoare nominală de 175 milioane lei, pe termen de 5 ani, iar pe de alta a înființat cele 10 impozite de cari am vorbit dejă, evaluate să producă suma de 24.535.000 lei.

Dar nici aceste resurse nefiind îndestulătoare, s'au mai creat următoarele resurse:

1. Suma netă ce se va realiza din vânzarea titlurilor de rentă amortizabilă în valoare nominală de 6.527.500

(1) Expunerea situațiunii financiare a tezaurului public la 30 Septembrie 1900.

lei, cari constituiau capitalul desființatei case de amortizare și cari au produs în exercițiul 1900—1901 suma de lei 5.180.654,45

2. Valoarea biletelor ipotecare neprezentate la plată și prescrise în favoarea Statului. 72.580,—

3. Soldul fondului rural constatat la 30 Septembrie 1899 181.784,26

4. Din fondul de exploatare al căilor ferate. 3.000.000,—

Total . . . 8.435.018,71

Iar Guvernul din 7 Iulie 1900 (1) a mai creat următoarele resurse:

1. Cesiunea monopolului hârticii de țigarete pe timp de 12 ani și 7 luni unui sindicat de bănci, compus din casele de bancă: Disconto Gesellschaft, S. Bleichröder din Berlin și Banca generală română din București (2). Această cesiune s'a făcut pe prețul de 12.150.000 mărci (15 milioane lei), începând dela 1 Septembrie 1900 și sfârșindu-se la 31 Martie 1913.

2. Vânzarea titlului Statului în capitalul și rezervele Băncii Naționale, (3) din care s'a încassat în exercițiul 1900—901 suma de 14.800.000 lei.

Iată principalele condițiuni în cari s'a făcut cesiunea monopolului hârticii de țigarete:

Sindicatul de bănci se obligă să verse Statului român în ziua când convențiunea va intra în vigoare suma de 6.075.000 mărci

adică jumătate din prețul cesiunii, iar cealaltă jumătate trebuie vărsată la următoarele termene:

La $\frac{3}{16}$ Decembrie 1900 3.037.500 mărci

La $\frac{3}{16}$ Martie 1901 3.037.500 »

Total . . . 12.150.000 mărci

Băncile syndicate erau obligate în acelaș timp să plătească Statului român o dobândă de 6% pe an la suma

(1) Guvernul eră prezidat de d-l P. P. Carp, care luase și portofoliul finanțelor.

(2) Legea din 5 Octombrie 1900.

(3) Legea din 25 Ianuarie 1901.

de 12.150.000 mărci, dela $\frac{1}{14}$ Septembrie 1900, până în ziua primului vărsământ, și pentru celelalte două vărsăminte o dobândă de 5%; iar Guvernul român se obligă să plătească sindicatului de bancheri minimum suma de 1.241.683,35 lei, pentru cele 7 luni dela 1 Septembrie 1900 până la 1 Aprilie 1901, și un minimum de 2.128.600 lei pe an pentru cei 12 ani, pe cât timp fusese făcută cesiunea.

Statul român se mai îndatoră ca, în caz când beneficiul net al monopolului hârtiei de țigaretă n'ar produce minimum de venit de 2.128.600 lei pe fiecare an, atunci eră obligat să plătească din alte venituri ale sale diferența ce ar lipsi până la complectarea sumei garantate de 2.128.600 lei pe an, iar în caz ca venitul net să treacă peste suma de 2.128.600 lei, atunci Statul român devenia coasociatul sindicatului de bănci, având dreptul să iea jumătate din excedent, iar cealaltă jumătate o luă sindicatul de bănci ca un supliment de beneficiu.

Băncile syndicate participau între ele atât în privința avansului de făcut Statului român, cât și în privința beneficiilor în proporțiunile următoare:

Direcțiunea Disconto Gesellschaft pentru	45%
Casa de bancă S. Bleichröder	30%
Banca generală română	25%
Total	100%

După această convențiune, pentru 15 milioane lei pe cari le luă Statul român în 1900, avea să plătească sindicatului de bănci, căruia îi făcuse cesiunea monopolului hârtiei de țigaretete, sumele următoare, cari erau garantate, ori care ar fi fost venitul net al acestui monopol, și anume:

Dela 1 Sept. 1900—1 Aprilie 1901	1.241.683,35 lei
12 ani câte $2.128.600 \times 12 =$	25.543.200,— »
Total	26.784.883,35 lei

Consumațiunea hârtiei de țigaretă fiind mai mare decât aceea care a fost luată de bază la încheierea convențiunii din 1900, iar venitul brut trecând de suma de 3.130.000 lei,

la cât se evaluase minimum consumațiunii, sindicatul de bănci a mai avut un beneficiu și din jumătatea excedentului, care a trecut peste venitul net de 2.128.600 lei garantat de Stat sindicatului.

Iată într'adevăr cari au fost incassările dela înființarea monopolului hârtiei de țigaretă și până astăzi:

Hârtie de țigareță vândută, veniturile încasate și cheltuielile efectuate dela 16 August 1900, de când Statul a pus monopol asupra hârtiei de țigareță, până la 31 Martie 1904.

Tablă No. 96.

ANII	HÂRTIE DE ȚIGARETE VÂNDUTĂ ȘI VENITURI BRUTE ÎNCASATE				Cheltuieli efectuate	SUMA	% din venit	SUMA	% din venit											
	IMPORTATE		FABRICATE							TUBURI	VALORI	SUMA	%							
	JOB	DI-VERSIE	IX N	Calitatea I										Calitatea II	IX N	Calitatea I	Calitatea II			
1 1900 - August 16 1900	11.760	4.480	1.453.300	-	187.300	3.180.020	21.610.300	2.114	920	1.721.740	-	7.071.30	1.728.823	90	2.870.916	60	106.66	1.112.693	30	96.06
2 1901 - 1902	631.930	490.170	119.811	-	692.740	3.658.000	33.065.276	16.692	2.002	3.706.249	10	3.171.40	3.769.420	50	3.485.898	50	92.48	283.612	24	7.32
3 1902 - 1903	710.408	490.728	-	60.000	396.572	3.759.120	50.508.732	21.382	1.520	3.978.501	50	14.028.62	3.087.330	52	3.530.817	20	68.77	447.889	23	11.31
4 1903 - 1904	790.400	498.09	-	3.840	3.340	6.431.100	61.600.700	21.898	893	4.108.383	44	3.350.27	4.171.801	67	3.575.591	21	82.74	605.908	46	14.29
Total	2.147.488	1.452.038	1.173.771	63.840	2.010.492	21.029.236	197.399.178	63.11	3.245	13.690.035	40	27.633.50	13.467.698	90	13.472.168	36	98.64	185.505	63	1.36

Iată acum cari au fost beneficiile sindicatului de bancheri, căruia i s'a cedat acest monopol, comparat cu ceea ce li s'a garantat de Stat:

Tabela No. 97.

A N I I	SUMA garantată de Stat		SUMA încassată de sindicat		BENEFICIUL în plus al sindicatului		Propor- țiunea la %
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	
Dela 31 August 1900—31 Martie 1901	1.241.683	35	1.370.132	54	128.449	49	10,34
1901—1902	2.128.600	—	2.343.912	10	215.312	10	10,11
1902—1903	2.128.600	—	2.415.290	65	286.690	65	13,45
1903—1904	2.128.600	—	2.481.602	04	353.002	04	16,58
Total . . .	7.627.483	35	8.610.937	33	983.453	98	12,89

Din această tabelă reiese că sindicatul de bănci, pe lângă suma de 7.627.482,35 lei, pe care Statul i-o garantase, a mai încassat în 3 ani și 7 luni încă 983.453,98 lei, ceea ce face că, la expirarea concesiunii, i-ar mai reveni încă un beneficiu de cel puțin 3.150.000 lei, adică un beneficiu total de peste 4 milioane lei, socotind că excedentul beneficiului peste suma garantată n'ar depăși suma de 350.000 lei ca în anul 1903—904; dar după încasările cari au mers mereu crescând, există aproape siguranța că beneficiul băncilor syndicate va fi la sfârșitul contractului cu mult mai mare de 4 milioane lei.

Beneficiul Statului din monopolul hârtiei de țigarete până astăzi este foarte mic, din cauză că în primele 7 luni ale monopolului s'au făcut cheltueli mari pentru răscumpărarea stocului de hârtie de țigaretă aflat în depozitele particularilor, a mașinelor, uneltelor, etc., precum și alte cheltueli de instalațiune, așa încât, în primele 7 luni ale monopolului, nu numai că n'a fost nici un beneficiu, dar din contră Statul a avut un deficit de 1.142.193,30 lei; în anul al doilea însă a fost un beneficiu de 283.612,24 lei, și acest beneficiu a mers crescând, ajungând la suma de 596.303,46 lei, beneficiul însă al acestor 3½ ani se

ridică numai la 185.505,63 lei; dela 1913 însă, când expiră termenul cesiunii monopolului hârtiei de țigaretă, beneficiul net al Statului se va ridica la suma de cel puțin 3 milioane lei, cu tendința de a depăși această cifră.

Monopolul hârtiei de țigaretă este cel din urmă monopol care a fost înființat de Stat, și în ceea ce privește pe fumători, Statul exploatează în deajuns această rea deprindere, care a pătruns așa de mult în toate țerile, căci Statul trage pe toate căile venituri destul de însemnate de la fumători prin monopolurile sale: dela tutun, care dă un venit brut de aproape 38 milioane lei; dela hârtia de țigaretă peste 4 milioane lei; și chiar monopolul chibriturilor se poate pune în legătură cu aceste monopoluri, căci fumătorii consumă cele mai multe chibrituri.

România este țara care a înființat cele mai multe monopoluri asupra vițiului fumatului, căci în nici o altă țară nu întâlnim întrunite aceste trei monopoluri cari cad asupra fumătorilor: monopolul tutunului, hârtiei de țigaretă și chibriturilor.

* * *

Incheind această lucrare, constatăm că România este țara care are cele mai multe monopoluri. Pe lângă monopolul sării, al tutunului și al explozibilelor, cari există în multe țeri, în România mai sunt încă alte trei monopoluri: al chibriturilor, cărților de joc și al hârtiei de țigaretă, așa încât cu greu s'ar putea cită altă țară, care să aibă întrunite toate aceste șase monopoluri.

Sunt țeri chiar, cari s'au ferit de a introduce vreun monopol în regimul lor fiscal, ca: Germania, Anglia, Belgia, etc., pe când la noi monopolurile ocupă un loc important în regimul fiscal al României, căci în 1903—904 ele au adus un venit brut de 53.726.706,14 lei, care reprezintă un procent de 21.75% din totalul încasărilor, cari au fost de 246.759.270,91 lei.

Iată în adevăr veniturile brute cari s'au încasat din monopoluri în 1903—904:

Tabela No. 98.

TUTUN		SARE		CHIBRITURI		CĂRȚI DE JOC		HĂRTIA DE ȚIGARETE		PRAF DE PUȘCĂ		TOTAL	
Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
37.967.571	32	7.576.770	92	2.881.760	63	528.134	—	4.171.894	67	7.760.574	64	53.726.706	14

Monopolul tutunului este acele care dă cele mai însemnate venituri Statului, căci el singur reprezintă 70% din totalul veniturilor brute ale monopolurilor, iar celelalte monopoluri reprezintă împreună restul de 30%.

Comparând cheltuelile făcute în 1903—1904 pentru exploatarea fiecărui monopol cu veniturile încasate, iată în ce ordine sunt clasificate monopolurile după beneficiul net pe care îl dau Statului:

Tabela No. 99.

No. curent	Monopoluri	Venituri încasate		Cheltueli efectuate		Beneficiu net		Proportia la % a beneficiului net
		Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	
1	Sare	7.576.770	92	1.595.346	66	5.981.424	26	78. ⁹⁴
2	Tutun	37.967.571	32	9.147.711	53	28.819.598	79	75. ⁹¹
3	{ Chibrituri	2.881.760	63	920.735	18	2.498.684	58	73. ⁰⁷
	{ Cărți de joc							
4	Praf de pușcă	7.600.574	60	216.630	33	383.994	27	63. ⁹³
5	Hârtia de țigaretă	4.171.894	67	3.575.591	21	596.303	46	14. ²⁹

Rezultă dar că dintre toate monopolurile Statului, sarea este care produce cel mai mare venit net, căci materia primă nu costă nimic pe Stat, pe când la celelalte monopoluri, pe lângă cheltuelile de exploatare, materia primă ocupă un loc destul de însemnat. Dacă la hârtia de țigaretă venitul net este așa de mic, cauza este că trebuie să se plătească sindicatului de bănci anuitatea cuvenită pentru

avansul de 15 milioane lei pe care l-a făcut Statului român în 1900; îndată însă ce va expira termenul convențiunii, adică dela 1913, venitul net al acestui monopol va fi și dânsul mai mare, căci se vor adauge cele 2 milioane lei ce se plătesc astăzi sindicatului de bănci.

Cheltuelile de administrație pentru toate monopolurile Statului au scăzut în mod simțitor, dela înființarea lor și până astăzi, și se poate zice că în general o pătrime din venituri sunt cheltueli de regie și administrație, iar restul de trei pătrimi se încassează ca beneficiu net de către Stat.

Pentru monopolurile cari nu constituie obiecte de prima necesitate, ca tutunul, hârtia de țigaretă și chiar chibriturile, s'ar putea considera până la un punct oarecare că n'ar fi exagerat beneficiul pe care îl trage Statul din aceste monopoluri, am văzut însă că în ceeace privește sarea, acest beneficiu este prea mare, și dacă până astăzi nu s'a putut scădea prețul sării, cauza a fost nevoile tot mai mari ale Statului, cari n'au permis să se renunțe la un venit de câteva milioane.

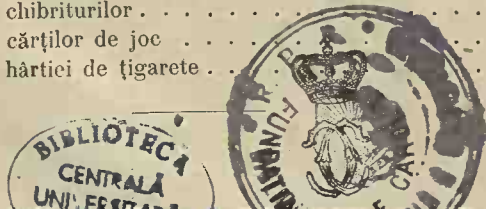
De sigur că România nu poate invidia alte țeri în privința numărului monopolurilor exploatare de Stat, ele fiind destul de numeroase; cu toate acestea este un monopol care, în interesul sănătății publice, ar fi de dorit să se înființeze în ori și ce țară. Acesta este monopolul alcoolului, care funcționează deja în Elveția și în unele guvernameente din Rusia. Va fi un mare merit al guvernului acela, care va putea să înființeze monopolul alcoolului în România, cel puțin în ceeace privește fabricațiunea, ca să se poată face controlul necesar unei bune calități a alcoolului, rămânând vânzarea în detaliu liberă.

Știm însă greutățile mari pe cari le întâmpină înființarea acestui monopol în toate țerile, și la noi mai mult decât ori unde; va fi deci foarte greu să se înființeze monopolul alcoolului, căci el izbește o clasă întreagă de mici producători și comercianți, și atunci când un monopol lovește în prea multe interese, înființarea lui este foarte grea, dacă nu imposibilă.

CUPRINSUL

	<u>Pagina</u>
Introducere	1
TITLUL I. — Monopulurile de interes general și de siguranță a Statului.	11
CAP. I. Monopolul fabricării monetei	”
CAP. II. Monopolul fabricării prafului de pușcă.	26
CAP. III. Monopolul postelor, telegrafelor și telefoanelor	32
I. Noțiuni istorice	”
II. Postele sub Regulamentul Organic	40
III. Organizarea postelor și telegrafelor făcută de legea dela 16 Decemvrie 1864 și legile următoare	62
IV. Desvoltarea serviciului postal, telegrafic și telefonic	75
Secțiunea I. Serviciul postal	76
I. Scrisori și cărți postale	”
II. Mandate postale și mesagerii	96
III. Biurouri postale	99
Secțiunea II. Serviciul telegrafic	101
Secțiunea III. Serviciul telefonic	109
Secțiunea IV. Veniturile și cheltuelile postelor, telegrafelor și telefoanelor	113
TITLUL II. — Monopulurile fiscale	133
CAP. I. Monopolul sării	”
I. Noțiuni istorice.	”
II. Monopolul sării din punctul de vedere financiar și economic	142
CAP. II. Monopolul tutunului	157
I. Noțiuni istorice	”
II. Monopolul tutunului din punctul de vedere financiar și economic	177
III. Cultura tutunului	199
IV. Monopolul tutunului în țerile străine	212
CAP. III. Monopolul clibriturilor	217
CAP. IV. Monopolul cărților de joc	227
CAP. V. Monopolul hârtiei de țigarete	231

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITĂȚII
BUCUREȘTI

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
19

